

ÜSTÜN DÖKMEN

Kelebekler ve İnsanlar

Remzi Kitabevi

roman

Prof. Dr. ÜSTÜN DÖKMEN, 1954 yılında İstanbul'da dünyaya geldi.

İlk ve ortaokulu Erzurum'da, liseyi Ankara'da bitirdi. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden lisans ve yüksek lisans derecesi aldı.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü'nde profesör olarak görev yapmakta olan Dökmen, 2005'te, Süleyman Hecebil'le birlikte Üstün Dökmen Yaşam

Boyu Gelişim, Eğitim ve Danışmanlık Akademisi'ni kurdu.

Şiir kitapları, romanları ve tiyatro eserleri de bulunan Dökmen'in bilimsel kitaplarından bazıları şunlardır: İletişim Çatışmaları ve Empati; Varolmak Gelişmek Uzlaşmak; Küçük Şeyler 1 - Deniz Kabukları; Küçük Şeyler 2~Suflörlü Yaşamlar, Tulumbact Sendromu, Psikolojik Düğümler; Küçük Şeyler 3 - Yaşama Yerleşmek; Küçük Şeyler

4-Eşitler Evi; İnsanın Korunakları-1: Deriden Kültüre ve İnsanın Korunakları-2: Mimari'dir.

Miyase'nin Kuzuları, yazarın Ladesçi'den sonraki ikinci romanıdır.

2/284

ÜSTÜN DÖKMEİ

3/284

çyİpUbekUr C^İnsanlar

2. Basım

Remzi Kitabevi

4/284

KELEBEKLER VE İNSANLAR / UStÜn D ökmen

© Remzi Kitabevi, 2011

Her hakkı saklıdır. Bu yapıtın aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Kapak: Murat özgül

İSBN 978-975-14-1472-4

BİRİNCİ BASİM: Kasım 2011 İKİNCİ BASİM: Kasım 2011

Kitabın her basımı 5000 adet olarak yapılmıştır.

5/284

Bu romandaki bütün kahramanlar

ve olaylar hayâl ürünüdür;

yalnızca duygular gerçektir.

Cümle âleme duyurulur.

6/284

7/284

8/284

1

Tüm kelebeklere ve onları öldürmeden sevenlere; tüm özörlölere ve onlar için-kendtierince-mavi kapak toplayanlara; dayananlara, dayanışmaya çalışanlara...

2

Herkese Rağmen Kelebeğe Dair Bir Roman

9/284

Bir kelebeğin yaşam öyküsünü yazmaya karar verdiğimde herkes karşı çıktı. Kimse sevinmedi, sevmedi, desteklemedi.

Önce dostlarım sinirlendi; "Ne gerek var, kelebeklerle uğraşma, or-ganik domates yetiştir, ekmek peynirle yeriz," dediler. Ben de onlara içimden, "Ben aklımı ekmek peynirle yemedim; yeni olanı denemek isterim," dedim.

Sonra eşimin gözleri öfkeyle parladı. Bir kelebeğin yaşamıyla ilgili roman yazmak istediğimi söylediğim akşam, hemen eli belinde pozisyonu alıp, nefes almaksızın, noktasız virgülsüz,

"Sana ne elâlemin kelebeğinden sen önce ailenle ilgilen çocuklarınla ilgilen oğlun dün yine okulun camını kırmış hem de arkadaşına sapanla taş atarken sürekli okula çağrılmaktan bıktım Allah canımı alsın da kurtulayım senden bir gün de okul-aile birliğine sen git de ailemizi tek kişilik sanmasınlar sonra sana bir yıldır şu giriş kapısını tamir et diyorum Allah rızası için bir el at ne açılıyor ne kapanıyor üstümüze yıkılacak bir gün iki şeyin ucundan tut da evimde erkeğim var diyeyim bir gün alıp başımı gideceğim sonunda bana bunu da yaptıracaksın,"

dedi.

O an, evimizin çift kanatlı giriş kapısının kelebek kanatları-na benzediği, yani kısmen benzediği, giderek bozulduğu, zor açılır kapanır olduğu, kelebekler gibi kanat çırpamadığı aklım-dan hızla geçti. Eşim sinirlenirken böyle şeyler düşünmenin yan-

?

10/284

hş olduğunun falandaydım ama kendime engd okudun.

Çocukluğumdan beri böyle nice, zorunlu ama gerek iz düşünce

aklımdan geçiverir sessizce. (Galiba psikologkırbuna obseafdu-

10 şünce" diyorlar. Ben psikolog değilim; bu obsesıf düşünce nedir,

- obezlikle ilişkili midir, bilemiyorum.)

Eşim söylendikçe söylendi, gözlerinde şimşekler çakmaya başladı.

Yağmur öncesinde gökyüzünün bulutlanması gibi gözlerinde yaşların birikmeye başladığını fark edince kalkıp sokağa çıK-maya çalıştım. Ve kap. yine açılmadı. Salona döndüğümde yağ-mur başlamıştı, eşim ağlıyordu.

O günkü konuşmadan aklımda kalan şey, eşimin kelebeMer ko-

nusunda roman yazmamı istemediği gerçeğiydi. Okul-aüe Dirliğini ve kapıyı uzun süre unuttum.

izleyen günlerden birisinde eşim,

>

"Sen geçen gün kelebek melebek bir şey dedin, kelebek koleksiyonu mu yapacaksın? Bak evin her yerini, antika diye pis şeylerle dol-durdun, bir de kelebek koleksiyonu istemem duvarlar-

da," dedi.

,

"Hayatım, kelebek koleksiyonu yapacağım demedim, ben canlı biriktirmeye karşıyım, sadece eşya biriktiriyorum. Kelebeklerle ilgili bir roman yazmaktan söz ettim. Tabii romanın içinde sadece kelebekler olmayacak, insanlar da olacak," dedim.

Eşim,

,k ,Ltl" .,

"Madem insanları anlatacaksın, kelebekleri ne diye katıyorsun?" diye karşı çıktı.

"sTvgüim, kelebekler ile insanlar arasında bağlantı kuracağım, teşbihler yapacağım. Kelebekler ilham veriyor," diye açıklamaya çalıştım.

Eşim,

,

a

"İlham alacaksan benden al Hüsni. Bak, bütün gün evden işe işten eve, kelebekler gibi uçuyorum şu incecik halimle. Beni y yeter," dedi.

.

Biraz bozuldum ama sesimi çıkarmadım. Bozulmamın sebebi, kelebek konusu değüdi. Bana Hüseyin yerine Husnu demesi ne biraz alındım.

Bunu sık sık yapardı eşim. Aslında dil surçmes

sonuca elbette; ama benim de ona, Melahat yerine, Nebahat dediğim çok olmuş.

Olmuş diyorum, çünkü ben bunu farkında olmadan söylerim;

eşim ben söyledikten sonra uyarır. u

Belki de örtülü bir güç savaşı var eşimle aramızda, içten içe, alttan alta, onun hep güçlü, hep haklı olduğunu hissediyorum aslında. Ama bunu söylemiyorum ona. Zaten haklı, haklı olduğunu bir de açıkça 12/284

söylesem, bütün kapılar ve sair işler üstüme kalır o zaman, işlerin altında kalırım; roman yazamam.

Sonuçta eşim kelebekli roman fikrini tutmadı.

Kayınvalidem de kelebeğin yaşamıyla ilgili roman yazmama karşı çıktı,

"Kelebeklerden sana ne, otur Kayseri'nin tarihini yaz," dedi. (Kayınvalidem Kayserilidir.)

Kayınbiraderim, sanırım mutasyona uğramış bir kişidir, Kayseri'deki ve ailemizdeki tek komünisttir. O da fikrime karşı çıktı, "Bırak bu bur-juva tarzı fantezilerini enişte, sana ne ke-lebeklerden; toprakları satıldığı için işsiz kalan marabalarla ilgili bir roman yaz," dedi. (Maraba, bir zamanların Rusya'sındaki mujiklerin, yani toprağa bağlı kölelerin, Anadolu versiyonudur. Topraklar gidince marabalar da işsiz kaldılar, ortada kaldılar, büyük şehirlerin parlak neon ışıklarına doğru kelebekler, pervaneler misali uçmaya başladılar ve yandılar.)

Kayınbiraderime karşı "İyi de Anadolu köylüsüyle ilgili çok roman yazıldı, Anadolu kelebekleriyle ilgili roman yok," diye kendimi savun-maya çalıştım. Dinlemedi, boş ver sen bunları anlamında eliyle havada devrimci bir kavis çizdi, sonra da kalkıp gitti.

Annem bile karşı çıktı, "Benim aslan oğlum niçin koyunlarla, kelebeklerle uğraşıyor, {Miyase'nin Kuzuları adlı romanımı kastediyordu) yazacaksan aslanlarla ilgili bir roman yaz," dedi.

Karşı çıkanlar içinde moralimi en fazla yayınevimin sahibi bozdu.

Kendisine düşüncemi söylediğimde hiç düşünmeden, "Kelebeğin ömrü bir gündür, yazmaya kalksan bir cümlede bi-ter, bilemedin bir sayfa, öyle tek sayfalık roman olmaz," dedi. (Sanırım yayıncım, altında "Bir Kelebeğin Otobiyografisi başlıklı kitabınızı yayınlayamayacağız, çünkü tek sayfa" yazan karikatürü görmüş. Benimkiyle ne alaka?) Sonuçta, böyle bir roman yazı-

13/284

Utmayacağım, yazılsa bile basılamayacağımı kesin bir dille belirtmiş oldu.

Bu konuda tek destek oğlumdan geldi. Kendisi yaramazdır filî lan ama kafası çalışır. (Oturup düşündüğünde kafası çalışır. Tek sorunu, oturamamasıdır.) Ben kara kara düşünürken bir şey söyledim, yüzüm gözüm aydınlandı.

"Baba, nicelik değil, nitelik önemlidir. Bir canlının ne kadar yaşadığı değil, ne yaptığı önemlidir. Size karşı çıkanlara aldırmayınız, nereye gittiğini bilen insana dünya kenara çekilip yol verir," dedi. Evet oğlum aynen böyle söyledi. Gözlerim yaşardı, "Yavrum bütün bunlar senin görüşlerin mi?" diye sordum. "Hayır baba, kompozisyon dersi için hazırladığım kopyadan aklımda kalanlar," dedi.

Kompozisyon dersi için hazırlıyormuş bu kopyaları; konu ne olursa olsun bu tür cümleleri yazınca öğretmen beğeniyormuş. İnanır mısınız benim işime de yaradı. Demek ki hayatta hiçbir kopya boşa gitmiyor.

Neyse konuyu dağıtmayalım, sonuçta bir kelebeğin hayatıyla ilgili romanı yazmaya karar verdim. İster bir günlük bir hayat, ister tek sayfalık bir roman, önemli olan olup biteni anlatman.

O olup biteni anlatalım da, olup bitenin doğrusunu nasıl bu-lacağız bu dünyada. Gördüğümüze mi inanacağız, bildiğimize mi? Nice şeyi yanlış biliyoruz da haberimiz yok galiba. Ben, Güneş'in etrafımızda döndüğünü görüyorum. Ama âkil adamlar, akıllılık edip tam tersini söylediler bir zamanlar. Meğer Dünya dönüyormuş Güneş'in etrafında.

Şimdi hangisine inanalım; gözümüzün gördüğüne mi, aklımızın er-diğine mi? Birisi çıkıp da Güneş'in soğuk olduğunu söyleseydi ve bunu da ısrarla tekrar etseydi, Güneş'in soğuk olduğuna inanan birileri mutlaka çıkardı. O birileri de aynı şeyi tekrarladı mı, Güneş'in aslında 14/284

soğuk olduğunu tekrarlayanların sayısı gün-ardına-gün artardı.

(Kimileri tetkikle öğrenir, kimileri tekrarla.)

Peki, kelebekleri nasıl bilirsiniz?

Hepimiz kelebekleri iyi biliriz; güzel olduklarını, mutluluk verdiklerini ancak topu topu bir gün yaşadıklarını biliriz. Doğru mu, gerçekten böyle mi?

Akıllı bir arkadaşım var, ODTÜ'nde okurken çok sayıda hobi topluluğuna katılmıştı, üniversitenin ormanında (ODTÜ, orman içine kur-ulmamış olan, kurulduktan sonra kendi ormanını kurmuş bir üniversitedir; yani bu üniversitenin temelleri, bazı üniversitelerin aksine, kesilen binlerce ağacın kökleri üzerine yerleşmemiştir; bu yüzden ODTÜ'nün kökleri nice üniversitenin köklerinden daha derin-lere gider) pek çok kuş ve keşek gözlemişti öğrenciyken. Hâlâ bir elinde dürbün, bir elinde kitap dağ bayır dolaşır.

O söyledi, bazı kelebekler bir gün yaşarmış, nicesi daha fazla. Bir mevsim yaşayan kelebekler varmış, göç mevsiminde göç edenler çok-muş. Kuşlar gibi sıcak ülkelere giderlermiş. Çoğunluğunun göçü tek yönlüymüş; ama bir tür, göç ettikten sonra geri de dö-nermiş. Kış

uykusuna yatan kelebekler bile varmış. Kısacası, kelebeklerin ömrü o kadar da kısa değilmiş. Benim sizlere hikâyesini anlatacağım kelebek, sanırım bir haftalık ömürlü bir tür olacak.

Kelebeklerimizin ve insanların öyküsüne başlamadan önce içinde yaşadıkları vadiyi gezelim birlikte.

2

15/284

Hikâyemizin Geçtiği Coğrafyanın Tarihi

Bu romanda, güzel kanatlı kelebekler var; vücutları orantısız, zihinleri altın-oranlı gençler var, coğrafyası çim kokulu, bal dam-lalı topraklar var.

Toprağın geçmişi, coğrafyanın tarihi vardır. Bugünkü canlar, canlılar, yeşiller, yeşillikler, yüz binlerce yıllık geçmişin üzerine fi-lizlenmiştir.

Toprak ve canlıları, bin yıllardan beri evrile, devrile günümüze gelmiştir.

Ben lisede coğrafyayı sevmezdim; kitaplarda dağların, ovaların, ağaçların, çiçeklerin siyah beyaz fotoğrafları vardı. Ne zaman ki Anadolu'yu ve Dünya'yı gördüm, kitapların siyah beyaz yüzüyle bin renkli yeryüzü arasında ilişki kuruldu zihnimde, o zaman coğrafyam renklendi, o zaman coğrafyaları sevdim.

Anadolu'nun bir yerinde veya her yerinde bir yer var; ot-lar, ağaçlar, yollar, ocaklar, insanlar içinde, dağlarıyla, vadileriyle, ovalarıyla, yay-lalanyla bir yer var; kitapta iki satırlık bir coğrafya, gökyüzünün altında bin bir rengiyle kokusuyla bir yer var. (Neresi olduğunu bulmak size kalmıştır.)

Belki Akdağlar, Akçadağlar; belki Arhoy, Yaylacık; belki Gülova, Günova, Ka-zova ama mutlaka bir büyük ırmak ve Uzun Vadi uzanır ortasında.

Bu coğrafyanın tarihinde, deniz alanında Üst Fermien kalkerleri tortu-lanmıştır tâ derinde. Alp kıvrılma hareketleri yavaş ya-

vaş hız kazandığında, deniz altındaki tabakalar, kıvrılarak su yüzüne çıkmış, yeryüzünü yapmış.

16/284

Gün gelmiş göğüs geçirmiş toprak, göğsü kabarmış, dağlar te-peler oluşmuş; gün gelmiş katman katman kil, kumtaşı, çakıl ve 15 jips oluşmuş; gün gelmiş rüzgârla ve yağmurla topraklar bin bir ~ defa aşınmış. Sonra fay kırıklarına yakın yerlerde tektonik hare-ketlerle çökmüş depresyon alanları çıkmış ortaya. (İnsanlardaki, hayvan-lardaki depresyon gibi, coğrafyacılara göre yeryüzünde de depresyonlu bölgeler oluyor demek ki.)

Gün doğmuş gün dönmüş, bitkileriyle, hayvanlarıyla bu toprakı*, çık-mış ortaya.

Aslanlar, kaplanlar, geyikler, ayılar, kurtlar, türlü hayvanlar görmüş

bu dağlar; Hititleri ve Romalıları ve Latinleri ve Galatları ve Rumları ve Arapları ve Türkleri ve Moğolları da görmüştür ve onlar tarafından görülmüştür.

Yollarla, çizgilerle bezeli bu coğrafyanın haritası: Kırık par-ça aşınmış

taşlarıyla yolcu bekleyen, Hitit Yolu, Kral Yolu, Roma Yolu, Bizans Yolu, Selçuklu Yolu, Osmanlı yolları, damar damar yeni, asfaltlı Türkiye Cumhuriyeti yolları. Tarla, mera, bahçe, bağ, köy, kasaba sağlan sol-ları. Tatlıcak, Üzümören, Ovalı, Çerçi, Ulaş çayırları; Akbuğday, Çarık-sız, Dereköy, Taşlık, Tatar, Ütük, Oğulcuk, Yazıbağı, Kuşoturağı mer-aları. Canları, cananları, kerpiç evlerde, dam evlerde, ahşap evlerde, taş evlerde, beton evlerde insanları. Kimi uzak, kimi yakın köyleri, Kıcılı, Eskiyyapar, Avutmuş, Ünalın. Bağlı, pekmezli Zile, canlı cananlı Yağbasan Medreseli Niksar, dört defa yer değiştirmiş, dördü kasteden isimli Erbaa. (Önce Horoztepe'ydi, sonra deprem yüzünden Sonusa taşındı, yine depremden Herek'e ve Erzincan depreminde yok olduktan sonra son kez taşınıp Erbaa oldu.)

Bu coğrafyanın çiçeğini bitkisini yeterince sevdik mi? Sevmek, koru-maktır şüphesiz ki. Galiba yeterince sevmedik.

17/284

Nice hayvanın ve bitkinin, kiminin soğanıyla sökölüp götü-rülmesine, o rengârenk bitki örtüsünün talan edilmesine izin verdik, göz yumduk, görmedik. Belediye parklarına, sokaklara, uzak ülkelerden gelen, ne çiçek ne sebze, uzaklardan gelen bitkiler diktik.

Oysa bu coğrafyadaki çiçeklerin isimleri, sadece dağlarımıza çayırlarımıza değil, dillerimize, isimlerimize de yerleşmiştir. Nice insan var köyde, kasabada, şehirde, adı, Gül, Gülhan, Aygöl, Birgül, Ayşegül, Güllale. insanlarımız uzak ülkelere göçtü geçim derdinden, galiba çiçeklerimiz de

öyle.

Oysa çiçeklerimiz vardır, teniyle, ismiyle, bu topraklara ait-tir. Belki Anadolu'da doğmuştur, belki uzaklardan gelmiştir; ama hepsi bu coğrafyaya aittir. Gül, lale, hanımeli, gelincik (çoban gülü), civan per-

çemi, aslan ağzı, kaynana dili, koyun gözü, paşa düğmesi, yedi eltiler, zakkum (âhu), ana kokusu, gelin serpmesi, mum çiçeği ve daha nicesi.

Hikâyemizin geçtiği coğrafyanın tarihini, dünden bugüne köprüler birleştirdi. Hıdırlık Köprüsü, Talazan Köprüsü, Karasu Köprüleri, yeri göğü birleştiren, ağzında yılan tutan taştan leylek kabartmalı Leylek Köprüsü.

Gökyüzünde geometri var, yıldızların açıları meselâ; yeryü-zünde ırmaklar, dümdüz çizgiler gibi veya büküm büküm kavisli. Yer gök geometri. Geometrinin adı geografiden -coğrafyadan-gelirmiş meğer veya coğrafya geometriden. Hikâyemizin geçtiği yerlerde, tarih, coğrafya, geometri birleşmiştir ve insan, hayvan, bitki...

t

\$?

18/284

3 Vadi ve Sakinleri

Haritadaki adının dışında "Kelebekler Vadisi" diye anılan çok yer var Anadolu'da, işte uzun Vadi bunlardan birisidir. Haritada, bu zengin coğrafyanın adı "Uzun Vadi" diye geçer; ancak bu bölgede yaşayanlar, dağ gezmesi'* amacıyla yürüyüp geçenler, buraya "Kelebekler Vadisi," derler.

Uzun Vadi Anadolu'da herhangi bir yerdir; dağları taşları

Anadolu'dur, ağaçları çiçekleri güneş ve toprak kokuludur. Uzun Vadi güzel bir yerdir.

Uzun Vadi'nin, ya da daha doğrusu -halkın dili en doğru-sudur- Kelebekler Vadisi'nin doğusunda ve batısında, bir göv-deden çıkan kollar gibi iki yana açılıp göğe uzanan, sanki vadi-yi sarıp sarmalamaya hazırlanan, uzun ve yeşil iki dağ uzanıyordu. Batıdaki dağlarda ağaçlar eteklere kadar iniyordu, doğudaki dağlarda yer yer ağaçsız yeşil yerler vardı. Vadinin ortasında döne dolaşa akan Uzun Çay'ın iki yanında ağaç öbekleriyle bölünmüş geniş çayırlar, tarlalar vardı.

Uzun Çay, Uzun Vadi'nin ortası, canı, damarı, mimarıydı. Durup dururken dönüp bakmazlar, fark etmiş gibi davranmaz-lardı ama vadinin yerlileri Uzun Çay'ı severlerdi. Herhalde bu yüzden ona "çay" değil,

"ırmak" derlerdi.

Vadinin dört bir yanına evler, ev kümeleri dağılmıştı. Evlerin çoğun-luğu doğudaki dağların eteklerindeydi. Uzaklardan bakın-

(*) trakking

KVİ2

19/284

ca söğütler arasında bir ince minare gözükdü. Kuzeyde dağların alçaklığı bölgede kayalıklarla bölünmüş göğü gönlü mavi bir göl vardı.

Suyun dümdüz olduğu günlerde bulutları görürdünüz 18 içinde; ay ışığı gibi, pembe, mor gri bulutların rengi yansırdı su-larda. Sonra yılda birkaç defa yağmurdan sonra gökkuşağı gözü-kürdü vadide. Göklerin beyaz ışığı, kalbini açıp yeryüzüne, yedi rengiyle gözükdü vadidekilere.

Uzun Vadi'nin yerlileri, tâ dedelerinden beri dağların eteklerine yerleşmişlerdi. Hem hısımdılar hem hasımdılar. Birbirleriyle sık sık kavga etseler de topluca otururlar, yakın yaşarlardı. Sağa sola serpiştirilmiş

evlerde yaşayanlar ise vadiye bir zamanlar gezmek için gelmiş, büyülenmiş, zaman içinde toprak edinmiş, ev yapmış şehirlilerdi; çoğunluğu hekim ya da tüccardı. Çok azı bütün bir yılı ya da yazı

vadide geçirirdi; çoğu evlerine sadece hafta sonları gelirdi, bazılarının ise yıllarca uğramadığı olurdu. Yerliler bunlara, daha çok pazar günleri geldikleri için "pazarcı" derlerdi.

Pazarcılar, evlerine hafta sonları çoluk çocuk koştura koştura gelir, bahçelerinde mangallarını yakar, pazar akşamları da geri dönerlerdi.

Mangallarının kömür kokulu dumanı saatlerce temiz havayı yoğun şekilde kirletse de, pazarcılar burada, doğayı, doğallığı, temiz havayı bulduklarını söylerlerdi.

Vadi kime aitti, onu gerçekte kim severdi?

Vadiye arada bir gelen pazarcılar mı? Galiba hayır; onlar tapulu evlerini ve gördükleri manzarayı severlerdi. Birkaçı hariç, ne vadinin sorunlarıyla, ne de vadideki yerlilerle ilgilenirlerdi.

Vadinin asıl sevdalısı yerliler miydi? Galiba buna da hayır. Vadinin çoğu yerlisi uzak şehirlere, ülkelere göç etmişlerdi. Göç edenlerin 20/284

bazıları yıllar sonra dönüp vadilerine güzel evler yaptırmışlardı; arada bir gelirlerdi; onlar da yarı pazarcı sayılırlardı. Göç etmeyip kalanlar, vadiyi çok sevdikleri için mi buradaydılar? Hayır. Gidecek daha iyi bir yer bulamadıkları için ya da gitmeye cesaret edemedikleri için vadide kalmışlardı. Yerliler her fırsatta vadilerini çok sevdiklerini söylerlerdi, ama ilk müşteride, ilk fırsatta topraklarını satarlardı. Tek sıkıntı fiy-atta anlaşıyordu. (Satmak sıkıntı değildi.) Pazarcılar, en azından arada manzaraya

bakıp iç geçirirlerdi. Yerliler manzaraya da bakmazlardı; doğduk doğalı gördükleri bu dağlar, ağaçlar onları heyecanlandırmazdı.

Yerliler, dede ocaklarını, baba ocaklarını tütürmeye meraklı

değillerdi; dedeleriyle tek ilişkileri onlar gibi göç etmektir. 19 Uzaklardan kalkıp kâh Anadolu'ya, kâh Kanada'ya... Bir deve, bir kamyon, bir uçak buldular mı, eşyalarını denk yapar, göçerlerdi. (Geçim uğruna, parayı denkleştirmek uğruna, önce eşyalarını denkleştirirlerdi.) Uzun Vadi'den de göçüyorlardı. Belki de bu, yapageldikleri tarım ve hayvancılık yeterince destek görmediği, bilimsel temellere dayandırılmadığı için; belki uzak rüzgârlara kapılıp gelen tohumlar dört bir yanı sardığı için ya da belki de toprak yorulduğu, daraldığı, sonuçta darıltıldığı içindi. Tarım ve hayvancılık gitmişti. (Bağlar, bahçeler, koyunlar, keçiler, sığırlar, atlar, arılar gittiğinde insanlar da giderdi.)

Sonuçta ne yerliler, ne de pazarcılar vadiyi gerçekten sahiplenirlerdi; ne yerliler, ne de pazarcılar vadiyi gerçekten severlerdi. Vadinin gerçek sahipleri, vadiyi gerçekten sevenler hayvanlardı. Onlar sürekli vadide yaşarlardı, vadiye arada bir uğramazlardı. Vadi onların yeri yurdu, evi dünyasıydı.

21/284

Hayvanlar adını bilmedikleri çağlardan bu yana bu vadide

yaşamışların torunlarıydı. Onlar vadilerini terk etmezlerdi, sat-mazlardı, vadinin gerçek sahipleriydiler. Kaplumbağalar, kirpiler, kurbağalar, çakallar, tilkiler, kuşlar ve kelebekler bu vadide

doğmuşlardı, bu vadide öleceklerdi.

Uzun Vadi'nin sahipleri ve konukları, görünürde yeterince ilgilenmez-lerdi vadileriyle, iyi para veren biri olduğunda satmaya hevesliydi hepsi de. Ama yüreklerinin derinlerinde, tâ derinlerinde hepsi buraya aitti, burası da onlara. Uzun Vadi, bu topraklar onların vatanıydı.

İnsanlar, coğrafyada doğar, vatanda ölürler. Coğrafyadan vatana yürür bütün ülkeler. Dil, gül, Gülten, ne varsa nüfus kâğıdına işlenir kendiliğinden.

"Orda bir köy var uzakta, gitmesek de kalmasak da o köy bizim köyümüzdür," demişti bir zamanlar bir ozan Anadolu'da. Sonra yetmişli yıllarda, ilerici devrimci gençler çok eleştirdiler bu sözü, "Gitmeden, kalmadan, dertlerini bilmeden, öyle uzak-

tan uzağa o köy bizim köyümüz olmaz," dediler. Belki gençler de haklıydı şair de.

Uzaktan sevmek yeterli değildi gerçekten; ama ülkelerin 20 ve insanların aşkı yüreğinize bir kez düştü mü, uzaklık anlamsız olur aranızda.

Gerçekten sevdiğiniz, hep yanınızdadır çünkü. Türkiye'den başka ülkelere gidip yerleşenlere veya ülkesinden kalkıp uzak ülkelere yerleşen herhangi birisine Tecer'in bu şiirini okusanız, mutlaka katılır size, "Orda bir köy var uzakta, gitmesek de kalmasak da o köy bizim köyümüzdür," diye.

Uzun Vadi ile insanların ilişkisi de böyleydi.

22/284

Uzun Vadi'nin dağlarında, yamaçlarında nice ağaçlar vardır.

Gökyüzüne doğru gece gündüz ayakta duran sarı çamlar vardır; dedeleri Midas'ın mezarını koruyan sedir ağaçları vardır. (Odun niyetine kesilmeyenler, eski çağları yaşatır. Kesilenler, ne yeri ısıtır yeterince, ne göğü.)

Sedir ağaçları -Cedrus Libani- gökyüzünü tutar geceleri; meşe, ardıç, gürgen, kayın, ahlat, alıç, yemişen, iğde, böğürtlen, kızılıçık (zoğal), mahlep (yabanî kiraz) vardır. Her birinin ayrı bir hikâyesi vardır.

Ardıç ağacının tohumundan ardıç fidanı üretemezsiniz meselâ. Ardıç ağaçlarının tohumunu ardıçkuşu yer. Ardıçkuşunun bağırsağından geçip atılan tohumlar toprağa düşünce filizlenir, ardıç fidanı biter.

(Dodo kuşu gibi bir gün ardıç kuşu da giderse, ardıç ağaçları da gider.) Hadi dindir aşkımlı güzelim, hadi dindir. Ardıç ağacının soyu, ardıç kuşunun yolunu gözler; Ben seni gözlerim. Gözlerim gözlerine

değmeden Soyum sürmez sevdiğim

Yani sürekli akan ırmaklar misali, insanın soyu, kuşlarla, ağaçlarla, arılarla birlikte sürmeli.

Sonra açık arazide, ırmak boyunda sağlam sollu sağol, kavak vardır. Uzaktan bakınca söğütten kavaktan

ırmak gözükmeydir.

Hikâyemizin geçtiği topraklarda, dağlarda, yamaçlarda, yaylalarda, dere kenarlarında, bataklıklarda, çayırarda, tarlalarda, yol kenarlarında nice yaban çiçeği vardır Karadeniz'le Orta Anadolu

arasında. Kimi bahçelere davet edilmiş, çoğu yabanda, yaban çiçekleri vardır Uzun Vadi'de:

23/284

San çiçekli karahipdiba; ufak zarif utangaç hanımtuzluğu, eki-notu; havacıotu; gazel boynuzu; yogurtotu; sığırkuyruğu; emzi-21 kotu;

gelincikler, gelincikler, gelincikler; güller, güller, güller; sa-rışın tenli Kırım güzeli; geyikdikenifhanımelî ve daha nicesi...

Ve yeryüzünü göğe kaldıran kuşlar vardır bu coğrafyada, ele avuca, fo-toğraf karesine sığmayan. Kaya sıvacısı, kızıl şahin, bıyıklı kamışçın, saz kamışçını, belki de şarkısından daha güzel görünüşlü, karnı beyaz bej renkli kamış bülbülü, ak kuyruk sallayan, leylek, alaca ağaçkakan, yeşil ağaçkakan, küçük kumru, saksağan, taş kuşu, serçe, kocabaş, karga, dere düdükçünü, guguk kuşu, saz delicesi, bahçe çintesi ve daha nicesi.

Uzun Vadi nerededir? Anadolu'nun herhangi bir yerindedir veya her yerindedir. Bu vadiyi haritada arayanlar, Mevlâna'nın Fini Mâ Fih adlı eserinde, "Mutlaka gidin görün" dediği şehre bakmalılar; belki bulurlar.

Uzun Vadi'nin çok yakınında veya çok uzağında, Deveci Dağları vardır; bükler oluşturarak büküm büküm akan Çekerek Çayı vardır; kazana benzer Kazankaya Kanyonu, eğere benzer Eğerkaya vardır. Deveci dağlarında geceleri, uzaklardan esen rüzgârlar gibi Osman Paşa'nın türküsü duyulur sürekli:

Tuna Nehri akmam diyor; Etrafımı yıkmam diyor. Şanı büyük Osman Paşa, Plevne'den çıkmam diyor.

Belki de bu yüzden içini çeke çeke akar Çekerek Çayı; gelip geçtiği yer Anadolu coğrafyası.

Uzun Vadi, yeşil mavi, gökkuşağının altında yedi renkli; ağaçları üstünde dururdu.

24/284

Sonra vadinin yakınında uzağında barajlar kurulmuştu; Ayvacık

yakınlarında meselâ, biri büyük diğeri küçük iki baraj dururdu.

Büyüğün adı Hasan Uğurlu Barajı, küçüğün adı Suat Uğurlu. (Barajların inşaatında çalışan mühendislerden karıkoca

Uğurlular, bölgeye gidip gelirken trafik kazasında öldükleri zaman, insanlar derinden üzüldüler ve iki baraja onların isimlerini verdiler. Yalnız, büyük baraja Hasan Uğurlu, küçük olana Suat 22 Uğurlu dediler.

Bu coğrafyada eşitlik vardır, dağ gölden, göl ırmaktan üstün değildir ancak ağa marabadan, erkek kadından üstün tutulmuştur.)

Uzun Vadi uzundu; seyretmesi güzeldi, düşünmesi nedense hüzün verirdi.

"Tokat'a giderken bir derin Vadi var her taraf yeşil Ben hep gece geç-tim oradan Bir su gibi dibinden ekinlerin."

işte böyle söyledi Külebi, herkes Anadolu'yu sevsin istedi. Sevilmez mi?

25/284

4 Alaimisema'nın Doğusu

Uzun Vadi'deki hayvanlar arasında, doğanların sayısı ölenlerin sayısına denktir; eğer avcılar dengeyi bozmazsa.

Dişi kelebek Aygün Hanım o bahar yumurtalarını doğudaki bir akasya ağacının üzerine bırakmıştı. Çevredeki yapraklarda başka kelebeklerin yumurtaları vardı. Kimi inci gibi parlak yu-varlak, kimi uzun ince, kimi ipe dizili boncuğa benzer yumurta-lar... Binlerce.

Aygül Hanım'ın yumurtalarının çoğu ziyan oldu, kimini bö-cekler yedi, kimini kuşlar. Birkaç yumurtası kalmıştı sağlam; günü geldiğinde birer tırtıl çıktı her birinin içinden. Hızla büyüdü hepsi, yaprakları yediler sürekli, geliştiler, birkaç defa renk değiştirdiler.

Bu tırtıllar düşmanlarından korunmak için pek çok yol denediler; yüzlerini korkunç şekillere sokmaya çalıştılar, arka ayakları üzerinde kalkıp iri gözükmeye çabaladılar, hatta tatlarını kuşlar beğenmesin di-ye kötü kokulu bitkiler yediler. Buna rağmen çoğu öldü, başka canlılar onları yiyip kendi canlarına kattı. İçlerinden sadece bir tanesi hayatta kaldı, tek yumurtanın tek tırtılı.

Aygün Hanım'ın bu tek yavrusu, önce gövdesindeki kancalarla baş

aşağı astı kendini bir ağaca, yer ile gök arasına. Gelişti, gelişti, ilk de-risi yırtılıp düştü, yerine sert bir deri oluştu. Pupa veya krizalit adı verilen bu deri, havası alınmış bir ince poşet gibi sarıp sarmalıyordu onu. Bu pupa içinde tırtıldan kelebeğe dönüştü küçük yavru. Günü gelince de pupasından dışarıya itip kendini 1s-26/284

lak kanatlarıyla, dünyaya doğdu. Uçmadan önce damarlarına kan

yürümesini ve kanatlarının kurumasını beklemek zorundaydı. Annesi bütün bu süreci heyecanla izlemişti, sevinçle birkaç tur 24 attı yavrusunun doğduğu ağacın üzerinde. Arkadaşları onu kut-ladılar, kısa bir süre yaşayacağını bildikleri halde yine de ağız alış-kanlığıyla yeni yavruya uzun ömürler dilediler.

Aygün Hamm'ın dostları ağacın etrafındaydı; tanımadığı kişiler de gelmişti.

Bir salyangoz, "İşte bir kelebek daha, sıradan biri," dedi. Diğer kelebekler ayıplayarak baktılar ona. Diyelim ki kelebekler sıradandı; ya salyangozlar?

Öteden bir kurbağa, kafasıyla kelebeği işaret edip salyangoza, "Pek çe-limsiz bir şey, fazla yaşamaz bu," dedi.

Bir kumru, bütün kelebekleri kastederek, "Bunların ömrü zaten bir gündür," diye karıştı söze. (Aslında yeni doğan yavrunun bir haftalık ömrü vardı; üç mevsim yaşayan ve göç eden kelebekler de vardı ama bunu herkes bilmezdi.)

Bir karınca, başıyla kelebeği gösterip, "Bunlar tembel hayvanlardır, gün boyu iş güç yok, sürekli uçarlar," dedi.

Ağustos böceği, "Ne yapsınlar, ömürleri kısa. Günübirlik işe mi girsin-ler? Sonra iş mi var?" diye, iş olsun diye karıştı söze.

Pazarcılardan birinin köpeği, "Adını ne koydular acaba?" dedi.

27/284

Kumru, "Ad koymaya ne gerek var, bir günlük ömrü olacak topu topu.

Ne ad koyalım diye düşünene kadar akşam oluverir. Bunlara ad kon-maz," diye karşılık verdi.

Bu konuşmalar Aygün Hanım'ı üzdü. Olup biteni bir kele-bek

arkadaşıyla birlikte izliyordu. Gözü yeni doğan yavrusunday-dı, kulağı konuşanlarda. Yapılan mahalle dedikodusu canını sıkıyordu. Onun güzel kanatlı kızı uzun yaşayacaktı.

Aygün Hanım güzel bir ad koymak istiyordu kızına; şöyle yeri göğü kucaklayan bir ad. Arkadaşı Palet Hanım, zarif bir kanat çırpımıyla bir çırpıda Aygün Hamm'ın yanına sokuldu, "Bakma sen onlara, ne kendilerinden haberdarlar ne bizi tanıyorlar; sen istediğin adı koy kızına," dedi. Aygün Hanım Palet Hanım'a minnetle baktı, "Senin adına benzer bir isim koyacağım ona," dedi.

Palet Hamm'a, bir ressamın paleti gibi rengârenk olduğu için

bu adı vermişti ailesi. Aygün Hanım da yeni doğan kızına, gökyü zünde seyrekten seyreğe görülen gökkuşağının adını vermek isti yordu. 25

Gökkuşağı kelebekler için önemlidir; kelebeklerin ataların-dan bu yana söylenegelen bir kelebek efsanesine göre, kelebeklerin rengi gökkuşağından inmiştir yere. Aygün Hanım kızına, gökkuşağının eski adlarından biri olan Alaimisema adını koyacaktı. Palet Hanım'a dönüp, "Adını Alaimisema koyacağım," dedi. Palet Hanım, "A ne güzel, atalarımızın geldiği yer. Yalnız bir de babasına danışsaydın," di-ye karşılık verdi. Aygün Hanım, yarı umursamaz, yarı kırılgan bir bakışla, "Babasını bulmak zor Palet," dedi.

Alaimisema, ıslak kanatlarıyla uçmaya hazır değildi, pupasından dışarı çıkmaya çalışırken yorulmuştu, bir süre dinlenmesi gerekiyordu. (Ama uzun, ama kısa, bütün canlılar doğduktan sonra bir süre dinlenirler bu dünyada. Bir de öldükten sonra dinlenirler. Yeryüzüne gidip gelmeler, yeryüzünün gel-gitleri, yorucudur sonuçta.)

Diğer hayvanlar dağıldılar; Aygün Hanım ile kızı dalda bekliyordu. Az ötedeki dalda ise Palet Hanım. Aygün Hanım, Palet'in, kızına iyi bir teyze olacağını geçirdi içinden.

5

Gökkuşakları ve Kelebekler Üzerine Bir Efsane

(Kelebeklerin kısalılamaz yaşam öyküleri)

29/284

Yeryüzünde serin bahar rüzgârlarına benzer birtakım efsaneler

gezinir. Bir rüzgârın nereden çıktığını bilemezsiniz, efsanelerin nereden çıktığını da.

Yıllar yıllar öncesinden bugüne Uzun Vadi'de yasanların da bildikleri, söyleyegeldikleri bir efsane vardır. Aslında bu efsaneyi uzaklardaki vadilerde, dağlarda, yaylalarda yaşayanlar da bilirler, ilk kez kim söyledi, kime söyledi, akıl sır ermez bu işlere.

Sessiz fısıltılarla geceleri ocak başlarında anlatılan bu efsaneye göre, tâ eskilerden bu yana gökte Gök, yer de ise Yer varmış. Gök ile Yer akıllı, canlı, capcanlı iki ayrı varlıkmiş ve birbirlerini severlermiş; birbirlerine sırtlarını çevirmez, yüz yüre dururlar-

mış sürekli.

İkisinin arasında insanlar yaşarmış; aşağıda yağız renkli Yeryüzü, yukarıda, mavi gözlü Gökyüzü. Yer ile Gök sürekli yüz yüze yaşadıklarından ötürü, insanlar da yüz yüze imiş. O zamanlar birbirlerine sırtlarını dönmezmiş insanlar, yatakta, ayakta, tarlada bahçede yüz yüze dururlarmış. Kişioğlu, kişikızı, Yer ile Gök ara-sında mutluymuş, kimse hakkını aramazmış, çünkü herkes hakkını almış, herkes yerden göğe haklıymış.

İnsanların sezinlediklerine göre Yer ile Gök birbirlerine aşıkmiş. Hep yüz yüze, göz göze dururlarmış ama arada kavga ettikleri de olurmuş. O zaman Gökyüzü'nün gözleri şimşek şimşek çakar, yüzü görü karışmış, iki sevgili arasında fırtınalar dolaşır-mış. Ancak uzun süre küstükleri görülmemiş. Her yağmurun ardından yine yüz yüze dururlarmış ve o zaman Gökyüzü, barıştık 27 mı diye hafifçe

30/284

tebessüm

edermiş

Yer

yeryüzüne.

Tebessüm

ettiğinde

ise

Gökyüzü'nün dudakları bir gökkuşağı şeklinde hafifçe bükülürmüş.

Gök'ün yüzü Yer'in yüzüne tebessüm ettiğinde insanlar Gökyüzü'nün rengârenk dudaklarına bakıp çocuklar gibi sevinir-lermiş. Bu yüzden çocuklar gülen insan çizmek istediklerinde du-daklarına gökkuşağı gibi bir kavis verirlermiş. Çöp adamlar, çöp kadınlar çizdiklerinde, güldürmek isterlerse aşağıya doğru bir kavis, üzgün göstermek için de yukarı doğru bir kavis yaparlarmış.

Kimileri, her kavganın ardından Gökyüzü'nün gözlerinde minicik gözyaşları gibi su kristalleri biriktiğini, bu kristallerden geçen ışığın kırılıp yedi renge dönüştüğünü, gökkuşağının aslında Gök'ün yere kırık bir tebessümü olduğunu söylerlermiş. Gökkuşağı kırık bir tebessümmüş ama neyse ki kısa sürermiş.

O zamanlar yeryüzündeki kelebekler tek renkli imiş, hepsi açık gri imiş

ve hepsi çok uzun yaşarmış. Kelebekler, çiçeklere, ağaçlara bakmışlar, renksiz oldukları için üzülmüşler. Bir yağmur sonrası gökkuşağının doğduğu bir gün hep birlikte yüzlerini Gökyüzü'ne çevirmişler, "Senin güneşinde doğduk, senin güneşinde öleceğiz, seni hep sevdik; senin çok renkli bir gökkuşa-ğın var, bizim de renkli olmamıza yardım et,"

demişler. Gök duygulanmış, hemen üzerindeki gökkuşağını küçük

parçalara bölüp aşağıya, Yeryüzündeki kelebeklerin üzerlerine doğru serpmeye başlamış. Daha o anda kelebekler rengârenk olmuşlar.

Yeryüzü şenlenmiş, insanlar ve kuşlar hayretler içinde kalmışlar.

Ama birkaç gün geçmeden kelebekler ölmeye başlamışlar. Bir zamanlar uzun yaşayan kelebekler artık birer birer oluyormuş. Sağ kalanlar gözlerini Gökyüzü'ne çevirmişler, bize ne oluyor böyle diye sormuşlar.

Gök, "Ah," demiş onlara, "Hiç düşünmedik başında, gökkuşağımın rengi sizi renklendirdi ama ömrünüzü kısalttı. Gökkuşakları renklidir 31/284

ama kısa ömürlüdür. Sizi de onlara benzettik; bir günlük, bir

mevsimlik."

Böylece kelekler kabullenmişler hallerini, uzun ve renksiz bir yaşam yerine kısa ve renkli bir yaşama kanat çırpmışlar. (Belki de daha iyi olmuştur böylesi; uzun ve renksiz bir yaşama karşılık kısa ve renkli bir yaşam. Kısa yaşam, hüznüldür belki ama renksiz yaşam da hüzn-lüldür belli ki.)

Yeryüzünde prizmalar, gökyüzünde su zerrecikleri beyaz ışığı yedi renge ayırır. Bugün yedi renk gökyüzünde bir büyük kemere

dönüştüğünde, "gökkuşağı" diyor insanlar ona. Farklı vadilerde, farklı zamanlarda, farklı isimleri vardır gökkuşağının. Eskiden "ebemkuşağı"

denilirdi meselâ; daha eskiler de ise "alâmet-i sema" adı verilmişti.

Alâmet-i sema, gökyüzünün alâmeti, işareti demektir. Alâmet-i sema, zamanla vadi halkının dilinde alaimisema veya eleğimsema oldu; kimileri eleğimisağma dedi.

insanlar yağmur sonrasında Gök'ün yüzünde beliren yedi renkli

kemere bazen "gökkuşağı", bazen "ebemkuşağı", kâh ele-ğimisema, kâh "alaimisema" dediler. Onlardan işitip bu isimleri kelekler de sevdiler. Özellikle alaimisema kelekler arasında sevilen bir isim haline geldi, çocuklarına sıklıkla bu ismi koyar oldular.

Alaimisema. Yedi renkli alaimisema, gökyüzünün alâmeti, işareti, yeryüzünü kucaklayan güzel kemer, keleklerin atalar rengi;

alaimisema.

İşte bu yüzden Aygün Hanım, kızına Alaimisema adını koydu. Alaimisema, keleklerin atalarına rengini veren yedi renkli gökkuşağının eski ismiydi. İsmi, Alaimisema'ya uğurlar getirecekti, getirmeliydi.

32/284

Alaimisema hızla büyüyecekti, büyümeliydi; bir haftalık ömrü başka türlü geçmezdi, geçemezdi.

Keleklerin yaşam öyküleri kısaltılamaz, ya bir gündür ya bir hafta.

(En azından öyle bilinir insanlar arasında.) Yaşamları kısa olduğu için büyümeleri de hızlı olmalıdır sonuçta. (Bir zamanlar Afrikalılar otuz yaşında yaşlandıkları için bu dünyada, ergenlik dönemleri birkaç aydı yalnızca.)

6

Alaimisema Gökyüzüne Kanat Açıyor

Keleklerin kanatları doğduklarında ıslaktır, güneşte kurutmaları gerekir onları. Alaimisema'nın kanatları da ıslaktı, henüz kurumamıştı ama daha şimdiden göz alıcıydı renkleri. Üzerlerinde halka halka gözler vardı. Dört kanadının dördü de güzeldi, gökkuşağı gibi rengârenkti, yeşil, mor, mavi, bir

de tan rengi.

Aygün Hanım kozasından yeni çıkan kızına, "Yavrum sen çok güzelsin, bunca haftadır yaşıyorum bu dünyada, böyle kanatlar görmedim daha.

Dilerim kaderin de kanatların gibi güzel olur. Yerimize, göğümüze hoş

33/284

geldin. Hadi kurut da kanatlarını uçu-ver bir an önce, vaktimiz kısa," dedi.

Alaimisema annesini anladı ve hemen kanatlarını kurutmaya başladı.

(Kelebekler uçmayı ve konuşmayı çarçabuk öğrenirler, yerleri genişdir ama zamanları dardır bu dünyada.)

Kanatlarının kurumasını beklerken anne kız konuşmaya başladılar.

Alaimisema, dünyadaki bütün çocuklar gibi nasıl doğduğunu merak etti, "Anne ben nasıl doğdum?" diye sordu. Aygün Hanım da dili döndüğünce anlatmaya çalıştı:

"Anne kelebekler yaprakların üzerine yumurtalarını bırakır-lar; günü gelince yumurtanın içinden bir tırtıl çıkar. Sen de yeryüzüne bir tırtıl olarak geldin ilk önce. Çok şirin bir tırtıldın, dört kez deri değiştirdin, her sefer farklı bir renkte, yeşil, mor, pembe. Sürekli yaprak yerdin.

Düşmanlarını korkutmak için yüzü-

nü korkunç şekillere sokardın; onlar korkardı ama ben çok gülerdim."

Alaimisema keyifle dinliyordu annesini, Aygün Hanım devam etti:

"Bir tırtıl dönüşüm geçirir, aşama geçirir, öyle gelir dünyaya. Küçük bir tırtılken, daha kelebeğe dönüşmeden önce bir kuytuda baş aşağı astın kendini, önce üstündeki deri yırtılıp düştü, yeni bir deri çıktı altından, sert bir kılıf. Bu kılıfa 'pupa' diyor insanlar. İki hafta pupada yaşadın, pupa yelken yelken açmadan hayata. Yavaş yavaş tırtıldan kelebeğe dönüştün tüm vücudunla. Sonra günü geldi pupandan

dışarıya ittin kendini; pupa yukarda kaldı sen aşağıda, hayata merhaba dedin

ıslak

kanatlarınla.

Artık

bir

kelebektin.

Bekledin,

ödüllendirildin."

34/284

Alaimisema, "Anne ben önce tırtıl sonra kelebek mi oldum?" Anne,

"Evet canım, tırtıldın, kelebeğe dönüştün, aşama geçir-din."

Alaimisema, "Bütün canlılar aşama geçirir mi?" Anne, "Bazıları geçirir, bazıları geçirmez. Meselâ bazı insanlar, belki büyürler ama gelişmeyi sevmezler, dedeleri nasılsa aynen öyle olurlar, hemen hiç aşama geçirmezler." Alaimisema: "Ben geçirdim, değil mi anne?" Anne, "Evet yavrum, sen akıllı bir hayvansın." Bir süre daha konuştular. Aygün Hanım kızına yaşamın tehlikelerini anlattı; kelebekleri çok seven sivri gagalı kuşlardan ve yine kelebekleri çok seven kelebek koleksiyoncularından söz etti, onlardan kaçma yollarını anlattı.

Aygün Hanım bir ara Alaimisema'ya ağaçların çayırların üzerinde uç-

manın olağanüstü bir şey olduğunu söyledi; Alaimisema da daha

uçmadan, "Anne ben uçmayı çok seviyorum," dedi. (Çocuklar böyledir, içleri yaşama sevinciyle o kadar doludur ki, hiç yapmadıkları bazı şeyleri sadece hayâl ettiklerinde bile heyecan duyarlar.)

Bu arada Alaimisema'nın kanatları kurumuştı. Doğduğu yaprağın

üzerinde doğruldu, gerindi, her şeyin farkındaydı. Önce annesine baktı, ona, insanlara gülümseyen bir gökkuşağı gibi gülümsedi. Sonra göğü gördü, vadiyi gördü, her şey güzeldi. Dört kanadının dördü de kurumuştı, üzerinde durduğu yapraktan

aşağıya doğru baktı. Heyecanlıydı, uçmaya hazırdı, hiç yapmadığı ama bildiği bir şeyi yapacaktı.

Annesine dönüp "Hemen döneceğim anne," dedi. Ve uçtu. Aygün Hanım kızının arkasından kaygılı ama gururlu gözlerle 31 baktı; kızı hayatta ilk kez uçuyordu.

35/284

Rüzgâr Alaimisema'yı karşıdaki ağaçlara doğru sürükledi. Ağaçlardan birine konduğunda çevresindeki yapraklarda başka kelebeklerin

kanatlarını kurutmaya çalıştıklarını gördü, "Bunlar ne zaman kuruya-caklar, uçabilecekler mi?" diye geçirdi içinden.

Sonra uçu, uçu...

Önceleri yalnızca rüzgârın içindeydi Alaimisema, rüzgâr ne yana sürüklerse o yana gidiyordu, sonra kısa sürede kanatlarını daha etkili kullanmayı öğrendi. Artık rüzgârın istediği yönde değil, kendi istediği yönde uçuyordu. Rüzgâra rağmen, rüzgârla birlikte ama özgürce...

Uçu, uçu, uçu... Evlerin arasında, çiçeklerin üzerinde uçu; uzaklara doğru, tarlalara doğru uçu. Yolda pek çok çocuk, kuş, kelebek gördü; yollarda arabalar vardı.

Sonra annesini hatırladı, doğduğu ağaca dönmek istedi, gördüklerini ona anlatacaktı. Doğduğu ağaç çayın öte tarafında kalmıştı. O yana kanat çırttı. İlk ağacına döndü, yapraklardan birisine kondu, çevresine bakındı, annesini aradı. Annesi yoktu, gitmişti. Ağlamaklı oldu, ama ağlamadı. (Hayat kayıplara ağlayacak kadar uzun değildir.) Alaimisema annesini bir daha hiç görmedi. (Kelebekler çabuk

büyürler, anneleri yanlarında bulunmaz sürekli.)

7 Alaimisema Arkadaş Ediniyor

Kelebekler sürekli anneleriyle dolaşmazlar, arkadaş edinir-ler. Belki arkadaş edindikleri için anneleriyle dolaşmazlar, belki de anneleriyle dolaşamadıkları için arkadaş edinirler. Her neyse; sonuçta kelebekler 36/284

için arkadaş önemlidir. İnsanlar ve hayvanlar eğer arkadaşları yoksa, onca yıldıza, onca ağaca, kuşa, suya, toprağa rağmen kendilerini yalnız hissederler. Becerenler, kendilerine bir kedi, bir kuş ya da bir yıldız bulup yalnızlıktan kurtulurlar.

Alaimisema uçarken kuşlar gördü, böcekler gördü, insanlar gördü; hepsi güzeldi. Sonra ırmağın kenarında kız böcekleri, mayıs böcekleri arasında bir yusufçuk gördü.

Yusufçuk, dans etmekle uçmak arası bir zarafetle suya doğru süzülüyordu. Zarif mi zarif, naif mi naif bir kuyruğu vardı; o kadar zarif ve in-ceydi ki gölgesi yere düşmezdi. Alaimisema ona,

"Merhaba," dedi. Yusufçuk da yanıt verdi:

"Merhaba."

Alaimisema "Senin adın ne?" diye sordu. Yusufçuk, kısa bir süre durakladıktan sonra,

"Benim adım Yusufçuk," diye cevap verdi.

Alaimsema birkaç insan ismi duymuştu, bunlardan birisi de Yusuf tu; yusufçuğa,

"Sen insan mısın?" diye sordu. Yusufçuğun canı sıkıldı,

"Estağfurullah, ben hayvanım, böcekler dünyasında şanlı bir aile adımız var; UçaroğuUan derler bize Anadolu'da. Soyumla

övünürüm; bazı akrabalarımız Latince adlar aldılar beynelmilel olsun diye "Anisoptera" diyorlar kendilerine; bir de çorbaya "zuppa,"

37/284

diyorlar, sanki içiyorlarmış gibi. Sen çorbadan ne anlarsın, züppelik işte.

Alaimisema,

"özür dilerim adın insanların adlarına benziyor da ondan in-san mısın diye sordum," dedi. Yusufçuk ise,

"Benim asıl adım Tülgeri'dir; Tülgeri UçaroğuUan yani. İnsanlar, bize adlarımızla seslenmezler, Yusufçuk derler nedense. Dedem derdi ki

'İnsanlar önce topraklarını işgal ederler birbirlerinin, sonra dilleri, isimleri, her şeylerini işgal ederler.' Çok uzaklarda Bejing diye bir kelebek varmış meselâ; uzaklardan gelip birileri bu kelebeğin ülkesini işgal etmişler ve 'Pekin' adını vermişler bu kelebeğe. Yüzyıllar sonra bu kelebek kendi adını hatırlayınca, özgürce kanat çırpıp olmuş. Tam em-in değilim ama bu kelebek, kelebek etkisi diye bir şey yaratmış. O

uzak ülkede kanat çırpıtığında, burada pazardaki fiyatlar değiştirmiş,"

diye Alaimisema'nın tam anlamadığı bir şeyler söyledi.

Alaimisema,

"Müthiş bir şey, demek ki bu Pekin adlı kelebek çok ünlü bir kelebek, kanat çırparsa buradaki pazarda fiyatlar değişecek," dedi hayretle.

Yusufçuk Tülgeri:

"Elbette. Kelebek etkisi diyorlarmış buna ekonomide."

Onları dinleyen daldaki bir düdükcün kuşu söze karıştı:

"inanmayın böyle şeylere, bu şehirde pazardaki fiyatları, ne Çinliler belirler, ne Çinli kelebekler. Bizim pazar fiyatlarını, doğudan gelip vadimizi şerefliendiren Reşo Baba ve adamları belirler. O ne derse, o.

38/284

Müşteriye halt etmek düşer. Reşo Baba, ne kelebek dinler ne ekonomi, keyfince belirler etiketleri."

Dere düdükcünü heyecanla konuşurken, orman tarafından gelen bir guguk kuşu söze karıştı. (Aslında bütün bu kuşlar, ormanlarda, doğal alanlarda yaşarlardı; ne çatı görmüşlerdi, ne mafya. Yerleşme merkez-leri doğal alanlarını istila ettiğinden beri, kendi tercihleri dışı insanlarla birlikte

yaşıyorlardı.)

KVM

Guguk kuşu, önce dört defa "Guguk!" diye ötüp saati bildirdikten sonra konuşmaya başladı:

"Bu dünyada her şey kısmetle. Her şeyin bir saati zamanı var-34 dır.

Zamanı gelince zam olur, zamanı gelince ucuzluk. Zam ka-derdir; her şey kaderle olur."

Dere düdükçünü,

"Kader diye bir şey yoktur. Zamları Reşo Baba yapar, fiyatları adamları belirler," diye itiraz etti.

Aiaimisema, tartışmadan rahatsız olurdu, (aslında ilk kez bir

tartışmaya şahit oluyordu), arabuluculuk yapmak istedi,

"Belki de Reşo Baha'nın kendisi bir kaderdir," dedi.

Yusufçuk, düdükçün, guguk kuşu, hep birden durup Alai-misema'ya baktılar. Neden olmasındı, olabilir. Pazarın ve pazarcıların kaderi muhtemelen Reşo Baha'ydı.

39/284

Aiaimisema, herkesin durup ona bakmasından rahatsız oldu, biraz konuyu değiştirmek için, biraz da sebebini bilmediği bir sevinçle,

"Benim adımlı annem koydu," dedi.

Sonra da konuyla ilgisiz bir şey söylediği için mahcup oldu. Ama aklına başka bir şey gelmemişti. Ancak Yusufçuk Tülgeri an-layışla gülümsedi ve,

"Bununla öğünmelishv, adları anneleri tarafından konmuş olanlar, gökyüzünde uzun uçarlar," dedi.

Aiaimisema bir an annesini özledi. O yanında yoktu ama koyduğu isim üstündeydi.

Bir süre, Tülgeri, Aiaimisema, dere düdükçünü ve guguk kuşu sohbet ettiler sonra vedalaşıp ayrıldılar. Hepsi ayrı yönlelere uçtu. Vedalaşırken tekrar görüşelim demişlerdi. Sohbetleri kısa sürmüştü ama Aiaimisema onları özleyeceğini hissetti.

Tarlalara doğru uçuyordu. İne çıka neşeyle. Tarlaların kenarları, tarlaları ayıran yollar çiçekler içindeydi; kimi eski, kimi yeni. Gelincikler gitmişti, sapları duruyordu; hepsi gelecek ilkbaharda gelecekti.

Yoğutotu, morlu kırmızılı Anadolu taşkesen otu, ince uzun dikenli açık mor renkli peygamber çiçekleri, yamru yumru mor renkli yumrulu turnagagası, ana rahmine nazire loğusa çiçeği. Hepsi

oradaydı. Aiaimisema uçu uçu.

Etrafta kimse yoktu. Ağaçlara doğru genişçe bir kavis çizdiğinde birden az ötede siyah ceketli iri bir insan gördü, boş bulundu korktu.

İnip çiçeklerin arasına saklandı, insana bakmaya başladı. Bu bir adam-dı, başında evlerinin önünü süpüren kadınların süpürgelerine

40/284

benzeyen sarı renkli süpürge uçları vardı. Kollarını iki yana açmış, öylece sessiz, hareketsiz duruyordu.

Alaimisema bir süre bu adama baktı. Adam ona bakmıyor-du, ileriye doğru bakıyordu. Alaimisema daha önce pek çok insan görmüştü ama bu adam onlara benzemiyordu. Tam o sırada yolun kenarında

Alaimisema'nın hayatında (yani o gün içinde) hiç görmediği bir hayvan çıktı ortaya. Ne kuştu, ne böcek, sırtına yuvarlak bir şey almış

ağır ağır yürüyordu. Dört ayağı, ayaklarına benzeyen ama onlardan daha uzun bir boynu vardı önünde. Alaimisema'yı görünce,

"Günaydın küçük kelebek, pek şaşırmış gözüküyorsun," de-di.

Alaimisema başıyla hareketsiz duran adamı işaret edip, kanatlarını kalbine bastırdı. Bunun üzerine sırtında yük taşıyan hayvan,

"Ha o mu? O bir korkuluktur, bir şey yapmaz insana," dedi.

"Ben bir insan değilim, kelebeğim."

"Biliyorum, kelebeklere de bir şey yapmaz. Kimseye dokunmaz, dokunamaz."

Alaimisema rahatlamıştı,

"Siz sırtınızda ne taşıyorsunuz?" diye sordu.

"Ben bir kaplumbağayım. Sırtımdaki de yük değil, benim derim, ka-buğum, evim. Bir tehlike olunca içine çekilirim, güvende olurum."

"Çok mu yaşlısınız, çok ağır yürüyorsunuz?"

"Yaşlılıktan değil, gencimiz yaşlımız ağır yürürüz biz kap-lumbağalar.

Hepimiz uzun ömürlüyüzdür, o yüzden acele etmeyiz."

41/284

Alaimisema biraz hüzünlendi,

"Biz kelebekler kısa yaşıyoruz sanırım, bu yüzden hızlı uçuyoruz."

Kaplumbağa,

"Uzun yaşayanlar ağır hareket ediyor, kısa yaşayanlar hızlı. Belki de Evren hakkını alıyor sessizce, kişiler de öyle."

Alaimisema kaplumbağanın son söylediklerini anlamamıştı,

"Ne demiştiniz bu insan gibi şeye?"

"Korkuluk."

"Ha evet korkuluk; peki niçin hareketsiz?"

"Bu zavallıyı tarlanın sahibi köylü yaptı; sopadan, eski bir ceketten, samandan, süpürgeden. O yüzden. Gerçek bir insan gibi gelişmemiş, belirli gelişim basamaklarından geçmemiş."

"Anladım. Şimdi bu canlı bir insan değil. Peki köylü niçin yaptı bunu?"

"Kuşları filan korkutsun diye."

Alaimisema merak etti:

"Peki korkuyor mu kuşlar?"

42/284

"Hayır; birkaç günde alıştılar. Aslında köylü, kendi korkularını gidermek için yaptı onu. Kendine benzeyen bir şey yapmak istedi galiba. İnsanlar böyledir genelde. Uzun yaşadığım için birçok eski savaş

gördüm. Durduk yerde korkutmaya çalışırlar ötekileri. Elllerinde güç varsa korkuturlar da. Başka bir şey yapmazlar, sevmezler, iletişim kur-mazlar. Ne yaptıracaklarsa, severek anlaşılarak değil, korkutarak yaptırırlar. Bu köylü de öyle."

Biraz sonra kaplumbağadan ayrıldı Alaimisema; sevgi doluydu, sevinçliydi kiminle konuşsa bağlanıyordu, sonra da ayrılmak zor geliyordu. Ama ayrılmalıydı; çünkü sürekli bir kuşun ya da kaplumbağanın yanında kalamazdı.

Uçtu, uçtu, uçtu.

özgür olduğu için uçtu, uçtukça özgürleşti. Bir ara kaplumbağaya benzeyen ama ondan çok ufak olan bir hayvan gördü, inip yanına kondu, uzun uzun baktı. Hayvan onun ısrarlı bakışından rahatsız oldu,

"Niçin bakıyorsun, birine mi benzettin?" diye sordu.

Alaimisema ona kaplumbağayı anlattı, ona benzediğini söyledi. Bu yeni arkadaş biraz aksi bir sesle,

"Hiç ilgisi yok, birbirimize benzemeyiz; daha doğrusu ben ona benze-mem. O bana benziyorsa bu onun sorunudur. O bir

kaplumbağa, ben salyangozum. Onun yurdu evi yere paraleldir

sırtında, benimki dik durur," dedi.

Salyangozun aksi konuşmasından Alaimisema rahatsız ol-muştu,

konuyu değiştirmek istedi.

43/284

"Arkanızda sürekli parlak bir su kalıyor siz yürürken, çiş mi yapıyorsunuz?" diye sordu. Salyangoz iyice sinirlendi,

"Ne çışı efendim, o benim yeryüzüyle aramdaki iletişim bil-gim. Bir dolu insan, burnumuzun aktığını samıp 'sümüklü böcek,' der bize.

Şimdi sen de 'çişli böcek' demeye getirdin," diye homurdandı.

Alaimisema rahatsız olmuştu.

"Özür dilerim sizi kızdırmak istememiştim," diye açıklama-ya çalıştı.

Salyangoz sert çıktığı için pişmanlıkla sesini alçaltarak,

"Bakınız güzel kelebek, 'sümüklü böcek' lafını usul erkân bilmez insanlar çıkardı.

Bize 'ağlayan böcek,' de diyebilirlerdi; sanırım bir yanlışlık eseri

'sümüklü,' dediler."

"Nasıl bir yanlışlık?"

"Bildiğim kadarıyla eskiden dedelerimize 'salyangoz' denmezdi. Bir gün sinüzit olan bir kişi, kendi burnuyla ilgili sorununu bilmeden salyangozlara yansıtmış ve burunlarının aktığını ima ederek onlara

'sümüklü böcek' demiş. O günden bugüne bütün insanlar böyle der bize."

(Salyangoz haklıydı, gerçekten insanlar, kendilerinde bir sorun olduğunda, başkalarında da aynı sorunun bulunduğunu sanırlar,

sorunlarını onlara yansıtırlar. Ve insanlar bir de şunu yaparlar: Birisinden korktuklarında, önce

kızarlar ona, sonra aşığılar, en sonunda da kendilerini savundukları iddiasıyla saldırıya geçerler.

(Zaten aşığıladıkları kişi, bir süre sonra onlara saldıracaktır.) Bir 44/284

zamanlar, efendilerinin dillerini bilmeyen kölelere efendileri kendi dillerini öğretirken, onlara, "Hapşırık", "Sümük" gibi adlar verirlerdi.

Bu köleler, yeni katıldıkları kültürü öğrenene kadar, isimlerinin kendilerine özgü olduğunu zannederler, yapılan aşığılamayı fark etmezlerdi. Dili öğrendikten sonra da adla-

rının ilk anlamlarını algılamaz, onların kendi özel isimleri olduğunu düşünürlerdi. Yani kıssadan hisse, insan evlâdı kendine zul meder, salyangozlara neden etmesin.)

38

Bir süre konuştuktan sonra Alaimisema salyangozla da ahbap

oldu. Artık ondan ayrılmak da zordu.

8 Umay

Umay yirmi dört yaşında bir genç kızdı. Umaylar yazı ve eylölü Uzun Vadi'deki evlerinde geçirirlerdi. Uzun Vadi'nin dağlarını, ağaçlarını, kuşlarını, kelebeklerini gün boyu verandada oturup uzaktan izlerdi Umay, gündüzleri daha çok kitap okur, akşamları internete girerdi.

Alaimisema'nın arkadaşları vardı, Umay'ın yoktu.

9 Umay'm Ailesi

"Hazır mısın Umay," diye seslendi Gülsen Hanım, "Tamam anne bir dakika, şimdi bitiyor," diye karşılık verdi Umay.

Rimelli gözlerini gözden geçirdi, el aynasında göz göze geldi kendisiyle. Güzeldi. Boy aynasını sevmeydi, el aynası kullanırdı sürekli.

Yüzü güzeldi, ötesini beğenmezdi, ötelendi.

Arada bir aklını kurcalayan düşünce yine belirdi. Güzel ol-duğunu söylüyorlardı ama gerçekten güzel miydi? Ardından içini acıtan o soru:

"Bir sevgilim olacak mı, evlenir miyim acaba?"

"Hadi Umay, seni bekliyorum," diye yineledi annesi. Telâşla kapıya yöneldi Umay; pazara gideceklerdi. Sorularının üzerini in-ce bir örtüyle kapattı yine. Sonu gelmeyen gündelik işler, bitip tü-kenmeyen soruların üzerini örten, işe yarar gözüken ama sakladıklarını iyileştirmeyen ince bir örtü gibiydi.

Umay önden çıktı, Gülsen Hanım kapıyı çekti, kilitlemedi. Uzun Vadi'de kapıları kilitlemek gerekmezdi.

Kapıyı kapatır kapatmaz "Ay Pazar torbalarını içerde unuttum, hiç hatırlatmazsın," diye yarı şaka Umay'a söylendi annesi. O da, "Torbaları unutma anne," diye gecikmeli bir uyarıyla şaka-yı sürdürdü.

Umay, Gülsen Hanım'la Rasim Bey'in tek çocuklarıydı. Anneyle

babanın tüm ilgisi Umay üzerineydi. Özellikle annenin.

46/284

Gülsen Hanım bankacıydı, Umay'la ilgilenmek için erken emekli

olmuştu. Titiz, sevecen olmak ile otoriter olmayı iyi bağ-

daştıran bir anneydi. Gençliğinde uyumlu bir eleman, şube müdürü olduğunda ise yine kollayıcı olmak ile otoriterliği bağdaştıran bir amirdi. Teni açık, saçları sarıya yakın, gözleri yeşildi. Yıllardır saçlarını boyardı.

Gülsen Hanım'ın yüzünde uzun sürmüş, bitmeyen sıkıntılar-ın izleri vardı. Bir zamanlar sürekli dış sıkıttığı için belki de, gözlerinin dudaklarının kenarlarında çizgiler oluşmuştu. Zihniniz birtakım yenilgileri unutsa da, yüzünüz geçmişin resmedildiği bir yerdir; geçip giden an-

ılar geçip gitmeyen çizgiler bırakır orada.

Eşi Rasim Bey'in dört yıl önce çalıştığı mühendislik bürosunda bir kadınla ilişkisi olmuştu. Aylarca durumu fark etmeyen Gülsen Hanım, aldatıldığını öğrendiğinde kıyameti koparmış, Umay'ı da yanına alıp evi terk etmişti. Aldatılma olayı Gülsen Hanım için hayatındaki ikinci darbeydi.

Aile büyük bir çalkantıya girmişti. Umay günlerce uyumamış-tı. Sonra Rasim Bey vazgeçti, pişman oldu, kadından ve çalıştığı bürodan ayrıldı, kendi işini kurdu, karısından defalarca af diledi, yeminler etti, özür diledi, halt ettiğini söyledi.

Gülsen Hanım, çok üzgündü, öfkeliydi, derinden sarsılmıştı; tekrar birleşmek istemiyordu. Ayrı yaşamaya yetecek parasal gücü vardı ama ayrı yaşamaya yetecek duygusal gücü yoktu. Kocasından ayrı kaldığı aylarda, yalnızlık duygusu, katianama-dığı bir acıyla, bulutsuz ve karanlık bir gök gibi çöktü üzerine. Aldatılmak ve aldatılmayı sineye çekmek, öfke vericiydi, yalnızlık ise acı verici. Yalnızlık acısı ağır 47/284

bastığında kocasının özürlerini kabul etmiş göründü, kızını alıp eve döndü.

Eve dönünce yalnızlığı sona ermişti ama kırgınlığı, öfkesi, kabuk tutmuş bir yara olup yaşam boyu varlığını sürdürecekti. Rasim Bey, bir süreliğine olsun, yalnızca kendisini düşünmüş-tü. Onun bu kişisel macerası, karısını ve kızını derinden yara-lamıştı.

Rasim Bey işyerindeki o teknisyen hanımın yanında kendini oyi his-setmişti, sıkıntılarından kurtulmuştu belki, belki de sevmişti onu. insanlar, birisini sevdiklerinde, sevdiklerini sandıklarında, aslında asıl kendilerini sevdiklerinde, bir üçüncü kişide açmayacakları yara yoktur.

Umay olup biten her şeye üzülmüştü; babasının yaptığına, annesinin üzülmesine ve galiba en çok da annesi ile babası arasındaki ayrılıp birleşmede, seçim yapma şansının bulunmamasına. O sırada yirmi yaşındaydı, çocuk değildi. Annesiyle birlikte babasının yanından zorunlu olarak ayrılmış ve yine fikri sorulmadan zorunlu olarak eve dönmüştü. Annesi Umay'ın fikrini sormamıştı, bir çocuk gibi onu evinden götürmüş ve geri getirmişti. Belki de bu, böyle olmasının çok doğal olduğuna kesinlikle inandığı içindi. Çok doğal bulduğumuz şeyleri ne sorgularız, ne de insanların tercihlerine bırakırız.

Pazar yeri evlerinin birkaç yüz metre ilerisindeydi; ırmağın karşı tarafında, vadinin batısına doğru. Irmak boyunca çimler, çiçekler, ağaçlar vardı. Renkleri ayrı ayrı, kokuları karışmıştı. Yanda, ötede, beride, ılgın, ıtır, iğde, böğürtlen, hatmi, sapsarı taçlı kasımpatları, san kavisli dalgalı çiçekleri baharda kalmış ka-tırtımları, hanım tuzluğu, nazarotu vardı. Baharı yazı birlikte geçirmişlerdi, kimse koparmazdı.

48/284

Güneş tepedeyken, gölgesi ırmağa düşen bombeli bir tahta köprünün üzerinden geçip gideceklerdi pazar yerine. Pazar dağılmadan yetişebilmek için Gülsen Hanım telâşlı adımlarla Umay'ın tekerlekli sandalyesini sürmeye başladı. Aslında kumandalı bir sandalye alabilirlerdi, itilmesi gerekmezdi; ancak anne kız, dillendirmedikleri bir dirençle bu itilen arabayı tercih ediyorlardı. Belki de her ikisi de bağımsızlıktan kaçındıkları için, onları birbirlerine bağlayan, bağımlı kılan bu klasik sandalyeyi sürüyorlardı, sürdürüyorlardı.

Köprüye doğru yaklaşırlarken, ellerindeki pazar torbalarıyla, çantalarıyla alışverişten dönenlerle karşılaşmaya başladılar. Günün hangi saati olursa olsun Gülsen Hanım, pazardan dönenleri görünce, gereksiz bir heyecana kapılıp adımlarını sıklaştırır-dı, geç kaldık diye.

Pazardan dönenlerin hemen hepsi onlara selâm veriyordu. Umay'ın tanıyanı çoktu ama tanıştığı azdı; çevrelerinde yakın arkadaşı yoktu.

Hatta Umay'a göre hiç arkadaşı yoktu; üniversiteden ve şehirden arkadaşlarıyla yaz boyunca çetleşirdi yalnızca. (Aslında Umay'ın arkadaşları vardı, annesi onun çok sayıda arkadaşı, dostu olduğu görüşündeydi ama Umay yalnız olduğunu

düşünürdü. Umay'ın yakın arkadaştan anladığı, yakın bir erkek

arkadaşı. Böyle bir erkek arkadaşı yoktu; o yüzden kendini arkadaşsız algıladı.)

Pazara yaklaşmışlardı. Gülsen Hanım, kendisine sevgiyle, saygıyla selâm verenlere, nezaketle karşılık veriyordu. Ama selâm verenlerin, bu yürüyemeyen genç kıza ve onun fedakâr annesine içten içe acıdıklarını düşünüyordu. Kendisi böyle birilerini gördüğünde oldum olasıya acımıştı; o halde onlar da onlara acıyordu.

49/284

Tekerlekli sandalyedeki genç kıızı gören kimileri, "Üstümüzden ırak ya Rabbi," diyordu içinden. Bunu söyleyenlerden dudakları hafifçe kımıldayanlar da oluyordu bazen. Daha da kötüsü arada, kısık sesle ama sandalyedeki genç kızın duyacağı şekilde, "Sen or-gan eksikliği verme ya Rabbi," diyenler de vardı.

Bunu duymak Umay'ı derinden yaralardı; belki de sırf bu yüzden tüm insanlardan uzak kalmak isterdi. (Aslında böyle söyleyenler de Rasim Bey gibi yalnızca kendilerini düşünen, kendilerini korurken

karşılarındaki kişide açtıkları yarayı umursamayan kişilerdi.) Böyle bencil davranan, kendilerini korumak dışında bir uğraşları olmayan bu insanlar pek fazla konuşmazlardı Umay'la. Bazıları ise konuşmaları gerektiğinde, kendilerini zorlayıp, "olağan dışı bir şey yok" tonuna büründürürlerdi seslerini. Olağan dışı bir şey yok havası hemen her defasında boğardı Umay'ı. (Belki de ona öyle geliyordu.)

Çoğunluk onu, yaklaşılamayan, yaklaşılmaması zor birisi olarak algılıyordu. Galiba onlara göre, bu sandalye üzerindeki genç kız, benzem-emeleri gereken bir durumdu. Sanki fazlaca yaklaşıp içli dışlı olurlarsa aynı durum kendilerine de bulaşırdı. Kendileriyle mücadele etmeden, Umay'ı da farklı algılamadan, onunla yalnızca insan insana ilişki kuran kişilerin sayısı o kadar azdı ki.

Köprüye doğru ırmağın kenarında yürürken bir kelebek gördü Umay.

Bu Alaimisema'ydı, neşeyle, bir alçalıp bir yükselerek uçuyordu; ana kıızı fark etmedi, süzülüp uzaklaştı. "Anne bak ne güzel bir kelebek,"

dedi Umay. Annesi, kafası meşgul bütün anneler gibi, ezbere bir onay-la, "Hıhı..." diyerek başını

salladı. O an

ne Umay, ne de Alaimisema onları birleştirecek ortak kaderlere gittik-lerini, gideceklerini biliyordu.

50/284

İrmak o bölgede büküm büküşlü bir bük yapıyor, bir sağa, 44 bir sola kıvrılıyordu. Bükün bitiminde bir köprü vardı. Köprüye geldiklerinde Gülsen Hanım, sandalyenin arkasına bastırıp ön te-kerleri hafifçe yukarı kaldırdı. Bu köprüden geçmek Umay'ın her zaman hoşuna

giderdi. Çocukluğunda seyrettiği ama binemedi-ği kaydıraklar gibiydi; tahta köprünün sırtından aşağıya doğru inerken, içinin boşaldığını hisseder, uçar gibi süzüldüğünü hayâl ederdi. Sonra, köprünün ve parmaklıklarının görüntüsü, aşağıda sürekli sesini duyurmaya çalışan ama cevap alamayan ırmağın şırıltısı hoşuna gidiyordu.

İnsanlar sürekli olarak üzerinden veya yanından geçip gittikleri ırmağın şırıltısını duyuyorlardı, onu görüyorlardı ama onun kendilerini anlamayacağını ve galiba kendilerinin de onu anlayamayacaklarını düşündükleri için ırmağa cevap vermiyorlardı.

İrmağa sempati duyuyorlardı ama onunla iletişim kurmuyorlardı.

Belki Umay da bu ırmak gibiydi, insanlar Umay'ı sempatik buluyorlar, içten içe ona acıyorlardı. Onun başka bir dünyada yaşadığını, bu yüzden de kendilerini anlamayacağını zannettikleri için de onunla iletişim kurmuyorlardı. Belki de aslında kendileri onu anlayamama-maktan korkuyordu. Ya da en kötüsü, Umay'a benzemekten korkuyorlar, bu korkunun kefareti olarak selâm veriyorlardı. Muhtemeldir ki,

"Allah'ım, bu zavallı genç kıza selâm verdim, değer verdim; lütfen aynı şey benim başıma gelmesin," diye, kendilerinin bile duymadıkları uzak bir sesle dua ediyorlardı.

Pazara yaklaştıklarında pazarcıların sesleri yükselmeye, sebze meyve kokulan duyulmaya başlandı. Pazar demek hareket demektir; renk, ses, koku demektir. Pazarda hayat vardı, pazar hayatı. Uzun Vadi'nin pazarı cumartesi günleri kurulurdu. Yakın bahçelerden ya da uzak köylerden gelirdi pazarcılar; çoğu kendi ürettikleri şeyleri satardı. Satıcıların kimi uzaklardan gelirdi, kimi yerli halktı.

51/284

Kasalarda, mavi renkli yuvarlak tezgâhlarda; elmalar; domatesler, uzun kısa biberler, patlıcanlar, kabaklar, yeşil fasulyeler,

ayşekadınlar, barbunyalar, bamyalar, şeftaliler, kayısılar, erikler, böğürtlenler, (namı diğer bük üzümleri), kıvılcık (zagal), çilekler, karpuzlar, kavunlar, hırsız çalmazlar yeşil mor üzümler, yeşil mor incirler, dutlar, karadutlar, çağlalar, iğdeler, muşmula- 45 lar, bahçelerin yeşil havasıyla pazarı yeşerten, marullar, dereot-ları, maydanozlar, naneler, kekikler, kekik suları, ada çayları, tereler, rokalar, sarımsak-lar, kuru soğanlar, taze soğanlar, patatesler, kartollar, başka mevsimlerden gelmiş, muhtemelen soğuk hava depolarında saklan-mış, ayvalar, armutlar, narlar, kuru fasulyeler, nohutlar, kırmızı yeşil mercimekler, pirinçler, ağızları kıvrılmış küçük çuvallar içinde, sarı, mor, kırmızı envai

çeşit baharatlar, camekânlarda, sepetlerde beyaz peynirler, kaşar peynirleri, lorlar, doraklar, civil peynirler, küflü peynirler, yazlık helvalar, petek petek ballar, ağzı kapalı küçük kavanozlarda reçeller, turşular, siyah zeytinler, yeşil zeytinler, çizik zeytinler, taştta ezilmiş zeytinler, kalamatalar, çevredeki ırmaklarda tutulmuş tatlı su balıkları, yere bağdaş kurmuş şalvarlı köylü kadınların önlerindeki hamur tahtaları üzerinde pişirilmiş ya da pişiril-mekte olan, lavaş ekmekleri, bazlamalar, gözlemeler, katmerler, pişir-ilmeye hazır mantılar, tarhanalar, kurutlar, saman dolu sepetlere yerleştirilmiş yumurtalar, kiloyla satılan kuruyemişler, leblebiler, ay çiçekleri, güne bakanlar, aygün çiçekleri, sımışkalar, şemşamerler, kuru incirler, kayısılar, findıklar, cevizler, fıstıklar, antep fıstıkları, pekmezle yapılmış cevizli sucuklar, köme, asma yaprakları, Zile pek-mezi, Bilirlerden bu yana salata yapmak için toplana gelen Anadolu 52/284

otları, her şeye iyi gelen (özellikle prostata iyi geldiği iddia edilen) envai tür şifalı otlar, kiloyla satılan açık bisküviler, sabunlar, macuna benzer arapsabunları, pazarın bir köşesinde plastik oyuncaklar, plastik tabureler, biblolar, masa lambaları, duvar saatleri, şemsiyeler, elektrik kabloları, prizler, düğmeler, yazmalar, gömlekler, pantolonlar, şap-kalar, tokalar, çengelli iğneler, lastikler, fare kapanları, kuş kafesleri...

vardı.

Bütün bunlar, mekânda ve zamanda uzaklardan, Orta As-ya dan, Uzak Asya'dan, çepeçevre komşulardan gelen, çokça da Anadolu'ya ait şeylerdi. Pazar, bir zamanlar İpek Yolu üzerinde kurulan pazarlar gibiydi. O zamanlar İpek Yolu pazarların-

da, Çin'den gelen ipek, porselen satılırdı; şimdi abajurdan terliğe, gömlektan şapkaya, pazarı dolduran nice eşya Çin'dendi, Çin'de yapılmıştı. 46 Nice meyvenin sebzenin genleri, isimleri uzak ülkelerdendi; uzak çağlardan beriydi. Bir gün Gülsen Hanım bir tanıdığına sı-

mışkayı ve kartolu gösterip "Bunların isimleri niye böyle?" demişti. O

da, "Sanırım bunları satanlar Erzurumlu. Sırnışka ayçiçeği, kartol da patates demek; Rusların Erzurum'u işgalinden yadigâr kalmış isimler.

Hani Ruslar öyle diyor diye, bizimkiler de... " (Belki de kurtuluşun an-

ısına, eski yaralar kabuk tutsun diye.)

Sonra bir gün Gülsen Hanım bir başkasından muşmulanın hikâyesini de öğrenmişti. Eski istanbul'da üç adı varmış muşmulanın. Muşmula, beşbıyık, döngel. Eğer yaşlı bir kadın geçiyorsa, "Muşmula, muşmula,"

diye bağırırmış pazarcı. Genç bir erkek geçiyorsa aynı pazarcı bu kez:

"Beş bıyık!" Genç bir kadınsa geçen: "Dön gel, dön gel!"

Pazar torbalarının bir kısmı Umay'ın elindeydi, birkaç tanesini ise tekerlekli sandalyenin arkasına asılmıştı. Gülsen Hanım, bir yandan 53/284

kimseye çarpmadan arabayı sürmeye çalışırken, bir yandan da

meyvelere, sebzelere bakıyor, fiyatlarını aklında tutmaya çalışıyordu.

En iyisini, en ucuzunu almak için. Pazar renkliydi, bereketliydi ama fiyatlar da önemliydi.

Umay, meyvelerle, sebzelerle ilgilenmezdi; annesinin onun sevdiği meyveleri alacağını bilirdi. Gülsen Hanım, torbalardan birinin üstüne kırmızı bir taç gibi çilekleri yerleştirirdi, prensesinin sevdiği meyve ez-ilmesin diye.

Meyvelere ve sebzelere bakmak, Umay'ın içinde, derinden derine, bitmeyen fakat tam da işitilmeyen bir mırıltı gibi, hafif ama sürekli bir sıkıntı yaratırdı. Eğri ve olmayan sebzeler, özellikle meyveler alıcı bul-mazdı. Pazar, düzgünlerin, orantılı olanların yeri idi. Umay bu yüzden meyvelere ve sebzelere bakmazdı.

Umay yalnızca insanların yüzlerine bakardı; o da uzaktalarsa.

Yakındaki bir kişinin yüzüne bakmak istediğinde, oturduğu için başını kaldırması gerekirdi; bu ise ona, en azından oturmakta olduğunu hatırlatırdı. Bu yüzden, eğer o kişiyle konuşmakta değilse yakındaki insanlara bakmaz, göz hizasına giren uzaktaki yüzleri incelerdi. Bir tek çocukların yüzlerine oturduğu yerden başını kaldırmadan bakabiliyordu. Bu ise ona yaşamın yalnızca bir yarısıyla kolayca iletişim kurabildiğini hatırlatıyordu. Üstelik çocuklar, artık ait olmadığı, muhtemelen gelecekte de sahip olamayacağı bir dünyanın insanlarıydı. Üstelik bir çocukla göz göze geldiğinde, bu masum ve meraklı gözler, bir saniye sonra hızla aşağıya inip, "bu niye yürümüyor," diye sorarak bacaklarının ve sandalyenin üzerinde gezinirdi, iyisi mi çocukların da yüzlerine fazla bakmamalıydı.

54/284

Şifalı otların dizildiği bir tezgâhın önünden geçiyorlardı. Gülsen Hanım göz ucuyla baktı, bir zamanlar Umay için bunlardan ne kadar çok alıp kaynatmıştı. Hiçbirinin gözle görünür bir faydası olmamıştı.

Tam şifalı ot tezgâhının önünden geçiyorlardı ki elli yaşlarında bir bey satıcıya otlardan birisini gösterip,

"Bu neye yarıyor?" diye sordu.

Tezgâhtaki genç,

"Bu prostata iyi belir abi, bir de vücuttaki damarları açar," diye cevapladı.

Adam,

"Bütün damarlarımı açar mı?" diye tuzak bir soru sordu.

Genç, kendinden emin bir sesle, "Açar abi," dedi.

Adam,

"iyi de ya beyin damarlarımı da açarsa, ya felç olursam," diyerek satıcıya final sorusunu sordu. Satıcı gencin gözleri büyüdü, bir anlık şaşkınlıktan sonra,

"Abi o zaman sen de fazla atma abi, bir tutam at," dedi.

Konuşma ayaküstü bir satranç oyunu gibiydi. Gülsen Hanım içinden, Umay ise sesli güldü. Satıcı çocuk bozulmuştu. Gülsen Hanım, adamın eleştirisinin satıcıya yönelik olmadığını, hesaba kitaba sığmayan, ölçüye gelmeyen, göz kararı geleneksel çözümlere, hurafelere karşı çık-tığını düşündü.

55/284

içinden müşteriye hak vermişti. Pozitif bilme dayanmayan ezberlen-miş çözümlerin yaşama bir artı getirmeyeceğini düşünürdü. Bu saat-ten sonra Umay'a artık hiçbir otuft fayda etmeyeceğini derin bir çares-izlikle biliyordu; ancak hâlâ şu ya da bu otu kaynatıp kızma içirmesini tavsiye eden tanıdıklar vardı. Gülsen Hanım,

artık bu tür hurafelerden, cühela reçetelerinden nefret eder olmuştu.

Televizyonlar, bilip bilmeden ot önerenlerle, yıldız falını, burçları ger-

çek sananlarla, her yerde şifre bulanlarla, yakında kıyamet kopacağını iddia edenlerle dolup taşıyordu. Gülsen Hanım bunlara ve bunları ciddîye alanlara "Ekran cahili," derdi. Ekran cahillerinin bir kısmı ekranın önünde, bir kısmı arkasmdaydı.

Uçlarından uzun tahta direklere bağlanmış branda bezinden tentelerin altında yavaş yavaş ilerliyorlardı. Umay'ın gözüne maviye boyanmış

tahta tezgâhlar çarptı. Bir yerde okumuştı, sebze meyve tezgâhları genelde maviye boyanırdı, çünkü hemen hiçbir meyve sebze mavi olmazdı. Mavi farklıydı; farklı, fark edilirdi. Umay da tekerlekli sandalyesinde fark edildiğini düşünüyordu. Bir gün bu düşüncesini annesine söylediğinde, annesi ona, "Mavi pazar tezgahıyla senin ne benzerliğin var; her şeyi döndürüp dolandırıp bacaklarına, sandalyene ge-tiriyorsun," demişti. Küçük yaşlarından beri, yani bacakları atrofiye uğradığından, doğal yapısını kaybettiğinden beri hemen her şey Umay'a, sandalyesini hatırlatıyordu. Hemen her gün, ilgili ilgisiz pek çok olayda, "Acaba bir gün yürüyecek miyim?" sorusu geliyordu aklına, ikinci soru ise "Bir gün evlenebilecek miyim?"di.

Birkaç kişiyle selâmlattılar, karşılıklı hal hatır sordular sonra birer ikişer satın almaya başladı Gülsen Hanım; torbalar yavaş ya-vaş

doluyordu.

56/284

Umay pazara çıkmaktan sıkılırdı, hemen her defasında, "Bu son, bir daha asla gelmeyeceğim," derdi ama annesi evde kapalı kalmasın diye ısrar edince, kararını o günlük ertelerdi. Ama yine sıkılırdı.

Yarı yorgun gözlerle etrafına bakarken, bütün hayatını değıştirecek şeye, o saniyeye, O'na doğru yavaş yavaş, bir tekerlek dönüşü hızıyla yaklaştığını bilmiyordu.

Umay, uysaldı, sevimliydi ama sıkılınca annesinin canını sıkacak bir konu açardı durduk yerde. Yine sıkılmıştı, yine, daha önceleri konuştukları, bir sonuca ulaşmayan o tartışmayı açtı yeniden,

"Anne bi dolu yaşlı küfeci var pazarda, niye onlardan birini tutmuyorsun?"

"Evlâdım böyle daha rahat oluyor, üstelik gereksiz masraf."

"Ama anne, kaplumbağa gibi evleri sırtlarında, ağır ağır do-laşıp evlerini geçindirmeye çalışıyorlar. Dilenmiyorlar. Üç kuruş verirsek neresi masraf?"

"Umay'cığım, iki adımda bir duruyoruz her tezgâhın önünde. Durduk mu duracak, yürüdük mü yürüyecek, köle gibi birini istemiyorum peşimizde. Sonra yıl boyunca alamayacağı şeyleri alacağız adamcağızın yanında. Yiyemediklerini, çocuklarına götüre-mediklerini taşıyacak sırtında."

"Anneciğim, küfeci tutarsak rahatsız olacağız, evet. Ama tutmadığımızda o rahatsız oluyor, para kazanamıyor sonuçta."

Her zamanki sözlerini tekrarlıyorlardı birbirlerine; görüşleri farklıydı, hangisi haklı bilemezsiniz. İkisi de sustuğunda bir kü-feci geçti 57/284

yanlarından. Gülsen Hanım, "Haftaya bunlardan birini mi tutsam acaba?" diye düşündü.

"Sırtında meyve küfesi, Başında hasır şapka, Dolaşır durursun akşama kadar Sokaklarda."

(Böyle söyledi Cahit Külebi. Ve veya, "Dolaşır durursun akşama kadar pazarlarda," da diyebilirdi.)

KVU

10 Umay'ın Dostları

Umay'ın çocukluğu, gençliği zor geçmişti, ilkokulda, ortao-kulda, lisede, üniversitede arkadaşları vardı. Ama onlar gerçekten arkadaş

mydı, yoksa ayıp olmasın diye mi arkadaşlık ederlerdi, şüpheliydi.

Belki de alınganlık ediyordu.

Umay vücut imgesini beğenmezdi; belki yüzünü güzel bulurdu biraz.

Çocukluğunda ve gençliğinde kendisiyle ilgili hoşnut olduğu şey ismiydi. Umay ismi ne kadar güzel bir isimdi!

Umay çok küçük doğdu, tik kez eline bir bebek alan Gülsen Hanım'a olduğundan da küçük geldi. Bir kuş yavrusu gibiydi. Gülsen Hanım ona bir kuş adı vermek istedi; hem kuş gibi diye, hem bir kuş gibi

hızla büyüsün, uçsun diye.

Gülşen Hanım bir yerlerde 'Umay' diye bir kuş adı duymuştu, Rasim Bey de olur dedi, "Umay" koydular bebeğin adını birlikte.

58/284

Umay, Türk mitolojisinde doğumlara yardımcı olan, çocukları ve hayvan yavrularını koruyan kuş şeklinde bir tanrıçaydı; gökyüzünde pembe bir bulutun üzerinde otururdu.

Gülşen Hanım bu adı kızına sadece beğendiği için, anlamı üzerinde düşünmeden koymuştu. Ancak Umay büyüyüp de adının anlamını

öğrenince, adıyla kendini özdeşleştirdi. Mademki Umay adlı tanrıça kuş, çocuklara, hayvanlara, belki de tüm sakatlara, desteğe ihtiyacı olanlara kol kanat geriyordu, o halde Umay da benzerini yapabilirdi, yapmalıydı. Belki vücudu sakattı ama aklıyla; sakatlara, çocuklara, hayvanlara, herkese kol kanat gere-bilirdi.

Adından aldığı ilhamla Umay, sokak çocuklarının ve sokak köpeklerinin haklarıyla ve korunmalarıyla ilgili çalışmalar yap-maya başladı öğrencilik yıllarından itibaren.

Adının anlamını araştırdığı günlerde ulaştığı bir bilgi de şuy-du: Fuat Umay adlı bir hekim vardı. Kurtuluş Savaşı'na katılmıştı.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çocuk Esirgeme Kurumu'nu, çocuk

yuvalarını kurmuştu. Belki bir tesadüftü, belki bu kişi de soyadının mitolojik anlamından etkilenmişti. Fuat Umay'ın yaşamı da bir örnekti artık onun için. Annesinin de desteğiyle, sokak çocuklarının topluma kazandırılması ve yetiştirme yurtlarına yerleştirilmeleri için yürütülen projelerde aktif görevler aldı. Evlerine yakın bir kimsesiz çocuklar yurdunu uzun süre düzenli olarak ziyaret etti. (Düzenli yapılmayan bu tür ziyaretler, hiç ziyaret olmamasından daha sakıncalıdır çocuklar için.)

Aslında Umay'ın arkadaşı, dostu çoktu. Lise, üniversite arkadaşları; stajda tanıştıkları; kendileriyle ilgilendiği, sevgilerini kazandığı çocuklar; onlar için yürütülen projelerde tanıştığı, aynı amacı paylaştığı 59/284

kişiler; hepsi arkadaşı, dostu sayılırdı. Ancak Umay, yine de annesine,

"Hiç arkadaşım yok," diye sızlanırdı. Bunu söylerken, söylemek istediği şey, bir erkek arkadaşı, bir sevgilisi olmadığıydı.

Evet, Umay'ın bir erkek arkadaşı yoktu, olması da zordu.

11 O' ve O'

Köşedeki bir tezgâhı döndüklerinde, ileride yeşillik dolu bir tezgâhın önünde onu gördü. Yirmi beş yaşlarında, temiz yüzlü, temiz giyimli bir gençti. O da tekerlekli sandalyedeydi, sandalyesi akülüydü, kendi sürüyordu; yanında orta yaşlı bir hanım vardı.

Tekerlekli sandalyeye eski Yunan heykeli gibi yerleşmiş bu erkeğin vücudunda deformasyon vardı ama yüzü canlıydı, çok ya-kışıklıydı.

Umay kendi yaşında tekerlekli sandalyede oturan bir erkeği ilk kez görüyordu. (Aslında görmüştü ama öncekiler sayılmazdı.) Geniş alınlı, keskin yüz çizgileri olan, dik duruşlu bir gençti bu; her türlü eleştiriyi veya acıyan bakışı itip uzaklaştıracak güçte bir yüz ifadesi vardı, ileriye doğru kendinden emin ve onurlu gözlerle bakıyordu. Olgunluk ötesi, kabullenmişlik ötesi, sanki hayatı sorgulamayı bitirmiş, ama bulduğu cevabı söylemeyi gereksiz gören bir ifade vardı gözlerinde.

Düşünce hızıyla aklından binlerce şey bir anda geçmişti Umay'ın.

Arkadaş, dost olabilirlerdi, belki de sevgili. Bu çok heyecan vericiydi.

Ancak birlikte olsalar, gezseler çevrenin çok ilgisini çekerd. Bu genç insan, Umay'ın aynadaki haliydi sanki; o da onunki. Tekerlekleri aynı kadere dönüyordu. Bir yerine iki.

Giderek

yaklaşıyorlardı.

Delikanlı

ileriye

bakıyordu,

Umay'ı

görmemişti. Umay'ın içi cız etti o an. Geçip gideceklerdi az sonra, ne bir isim ne bir telefon. "Bir daha hiç..." diye düşündü. Vakit çok azdı, 60/284

bir şeyler yapmak istedi, bilemedi, anneler, herhalde annesiydi yanındaki hanım, anneler konuşsa, konuşmalı

diye geçirdi içinden. İki kadın da birbirlerini fark etmemişlerdi.

Durdurmak veya bakışlarını kendine çevirmek için gözlerini gence dikti Umay. Delikanlıya umutsuzca bakıyordu, yılların hasretini birkaç saniyeye sığdırmıştı o an. Tam o sırada delikanlı ken- 53 dine bakan kızı fark etti; göz göze geldiler, bakışları kenetlendi, iki ayrı çekim alanı birbirini çekiyordu sanki. Umay utandı, ayıp oluyor diye gözlerini yana çevirdi. Delikanlı bakmayı bırakmadı, dümdüz,

heyecanla ve merakla, çevrede bakılacak tek şeyi bulmuş gözlerle bu tekerlekli sandalyeli kıza bakmaya devam etti. Onun da içinden benzeri kaygı geçti, ya geçip gider de konuşamazsak diye, durdu. Ve o anda anneler

birbirlerini fark ettiler, durdular, gözleriyle birbirlerini selâmladılar, hafif birer tebessümle gençlere de merhaba dediler. Umay, hayatının aşkını bulmuştu ya da hayatını. Delikanlı da öyle.

Umay da delikanlı da ya tanışmadan geçerse diye telâşlı bir kaygı içindeydi. Umay annesine başını çevirip, konuşalım diyen bir yüzle baktı. Gülsen Hanım, elindeki torbalardan daha ağır yeni bir yüke hazırlanan bir yüz ifadesiyle, tamam dedi Umay'a. Delikanlı da yanındaki kadına dönüp, "Tanışalım abla," dedi. Kadın annesi değil ablasıydı. Çapraz duran iki araba yolu kapatıyordu, açmak için az ötedeki boşluğa yöneldiler. Geniş yere gelince durdular, iki kadın el sıkıştı. Umay delikanlıya, "Uzun konuşa-bilmemiz için bir şeyler yap,"

diyen gözlerle bakıyordu.

Delikanlının adı Gökhan, ablasının adı Aysel'di.

Hanımlar ayaküstü sohbete başladılar. Gökhan'la Umay birbirlerine tekrar isimlerini söylediler, el sıkışmak için yekindiler. Gökhan'ın 61/284

sandalyesi sağda, Umay'ınki soldaydı. Umay sağ elini uzatmıştı ancak Gökhan'ın sağ elini uzatması mümkün değildi, sol elini uzattı. El ele tutar gibi kısa bir tokalaşma oldu.

Aysel Hanım rahattı. Gülsen Hanım ise gergindi, nazik olmaya,

karşısındaki dinlemeye çabalayan bir yüzle konuşuyordu, etrafına bakmıyordu ancak birilerinin onlara baktığından emindi. Bu tekerlekli sandalyedeki gençle ve ablasıyla niçin konuşuyorlardı? Yolda, pazarda gördüğü onca insanla konuşmamıştı, bu insanlarla konuşuyordu.

Çünkü onlarla ortak bir soruna sahiptiler. Bu sorun, üzen, derinden derine kemiren, sürekli yaralayan, insanların onlara acımalarına yol açan bir sorundu. Bu ayaküstü sohbet, gitmeyen, giderilemeyen bu sorunun altını çiziyordu ge lip geçene.

54

Umay ve Gökhan, sakın görünmeye çalışarak, bir şey yokmuş

gibi davranarak, büyüklere hissettirmeden birbirlerinin soyadlarını, meyllerini almak için içleri gidiyordu. Bu arada iki hanım, havadan sudan ama havayı bulandırmadan, gençlerin sakatlıklarına dokunmadan bir sohbet yürütmeye çalışıyorlardı. Gülsen Hanım emekli banka müdürü olduğunu söyledi. Aysel Hanım ise kardeşinden sekiz yaş

büyüktü, bir lisede edebiyat öğretmenliği yapıyordu, iki aile de, yerlilerin ifadesiyle pazarcıydı. (Ancak Aysel öğretmen bir edebiyatçı olarak, yaygın ifadenin aksine, pazarcı değil, yaylacı olduklarını, vadiye geldiklerinde, kışlaktan yaylaya göçtüklerini düşünürdü.)

Hanımların konuşmaları giderek gençlerin sıkıntılarına kay-dı; ikisi de seslerini alçaltarak, hasta yakınlarının çoğunlukla yaptıkları gibi 62/284

birbirlerinden, işlerine yarayacak yeni bir şeyler öğrenmeye çalışıyorlardı. İnsanların yiyecek, eşya alışverişi yaptığı bu pazarda bu iki insan,

can

alışverişinde,

hayat

değiş

tokuşunda

bulunmaya

başlamışlardı.

Bu sandalyeüstü, ayaküstü sohbet az sonra bitecekti. Umay, ya bir daha görüşemezsek telâşı içindeydi, Gökhan'ın soyadını veya bir iletişim bilgisini sormasını bekliyordu. O sormadan söylemek veya onunkini sormak ayıptı, hevesli gözükmekti. Sorsun istiyordu, ya sormazsa diye kaygı içindeydi. Gökhan ise kendinden emin ve telâssız bir şekilde en büyük hobisinden, gökyüzünden söz etmeye başlamıştı, galaksilerden, nebulalardan, kara deliklerden.

Tam bu anda pazarın ötesindeki ağaçların altında kelebek Alaimisema da, kısa yaşamında bitip tükenmek bilmeyen bir uzunlukta yaşayacağı, hayatının en büyük, belki, de tek macerasını, tek aşkını yaşamaya küçük kanatlarla yaklaşıyordu.

Bu olağanüstü erkek, henüz Alaimisema'yı fark etmemişti. Alaimisema ise çarpılmış bir halde ona bakıyordu, kanatlarını birkaç defa heyecanla çırpı. Bunun üzerine erkek kelebek bu he-56 yecanlı dişiyi fark etti, uçup yanındaki dala kondu.

Alaimisema çok heyecanlıydı, bir süre ne söyleyeceğini bilemeden öylece baktı. Erkek kelebek onun bir şeyler söylemek istediğini ama heyecandan söyleyemediğini anladı. O da bu güzel kanatlı dişiyi beğenmişti; kanatlarını selâm anlamında hafifçe çırparak "Merhaba,"

dedi. Alaimisema heyecandan onu yanlış anladı, "Teşekkür ederim iy-iyim," diye karşılık verdi.

Erkek,

63/284

"Benim adım Kadeh-Kermen, kısaca 'Kermen Bey,' derler; ama sen Kermen diyebilirsin," dedi. Alaimisema, böyle bir isim hiç duymamıştı, belki bu yüzden pek beğendi, "Benim adım da Alaimisema," dedi ve hayranlıkla Kermen'e bakmaya devam etti;

heyecandan kanatlan pır pır ediyordu, yerinde duramıyordu. Alaimisema, Kermen heyecanını anlamasını istedi, kanatlarını durdurmaya, susturmaya çalıştı, beceremedi.

Kermen, Alaimisema'yı sakinleştirmek için,

"Nerelisin?" diye sordu.

Alaimisema,

"Buralıyım, bu vadide doğdum. Sen nerelisin?" diye sordu.

"Ben uzaklarda, tâ ötedeki vadide doğdum."

"Gezmeye mi geldin buraya?"

"Hayır."

"Rüzgâr mı getirdi seni istemeden? Demin rüzgârla geçiver-dim ırmağın karşısına aniden."

Kermen, bir süre söylesem mi söylemesem mi diye düşündükten

sonra, sesini alçaltarak,

"Ben seçilmiş bir kelebeğim, göklerin kraliçesini arıyorum. Göklerin kraliçesi benim annemmiş, elinde de ölümsüzlük bulutu varmış, öm-rüm kısa, az zamanım kaldı, ölmenden önce annemi bulmalıyım.

Bugüne kadar çok yoruldum, beni sarıp sarmalayacak o; sonra

elindeki ölümsüzlük bulutunu verecek bana. Ben de ölümsüzlüğü

64/284

halkıma, milletime, ne kadar kelebek varsa hepsine serpiştireceğim, ölümsüz olacağız hepimiz böylece."

Alaimisema etkilenmişti, "Adın çok güzel; ama merak ettim anlamı ne diye?" dedi. (Aslında, doğrusu, sen çok güzelsin, yakışıklısın, hakkında her şeyi Öğrenmek istiyorum demek istiyordu.) Kermen keyifle anlatmaya başladı:

"Bu ülkenin dilini çok eskiden beri konuşanların içki içilen kaba verdiği isimmiş kadeh. Kadeh'e, çanak, ayak, idişlig de denirmiş. Altın kadeh hayatın; temiz kadeh konukseverliğin; büyük kadeh ise zenginliğin, varlığın sembolüymüş. Büyüklerim bana Kadeh adını vermişler, halkıma zenginlik getireyim diye; bir de Kermen eklemişler arkasına.

Kermen, kervan demekmiş; kraliçemizi ararken uzaklara giderim diye.

Tek kişilik bir kervanım ben, dünyayı gezerim."

Tam o sırada, tek kişilik bir orkestra, bir karga öttü uzaklarda. Kır-langıçlar, serçeler, güvercinler de katıldılar ona. Bir sığırcık hepsine hayretle baktı.

Kadeh-Kermen devam etti: "

"Yani Kadeh-Kermen, 'halkına zenginlik getirmek için uzaklara giden' demekmiş."

Alaimisema hayretle dinliyordu onu ama tam anlamıyordu, aklı

Kadeh-Kermen'in gücündeydi, görünüşündeydi; bu muhteşem erkek, bir dişi kelebeğe ne güzel yavrular verir diye geçirdi aklından. Aklını başından almıştı Kadeh-Kermen.

Kadeh-Kermen, "Tüm kelebeklere, kadehler dolusu zenginliği, ab-ı hayatı, ölümsüzlüğü, varlığı getirmekmiş görevim. O yüzden vermişler 65/284

bana bu adı; ben de bilmiyordum yeni öğrendim. Bilge kelebekler,

'Maşallah, ismiyle müsemma, adı üstünde,' diyorlar bana. İşte bu yüzden, belki de yüzlerce sebepten, uzaklara gidip annemi, kraliçemizi aramam gerekli," dedi ve telâşla ekledi:

"Unutmadan söyleyeyim, bilginlerimize göre, kelebeklerin kanatlarında şekillerin özel anlamı varmış; daire ortasında nokta, denge-güç demekmiş; bir dairenin çevresinden güneş ışıkları gibi çizgiler çıkarsa o kelebeğin mutlu olacağını gösterirmiş. Benim kanadımdaki işaret, liderlik sembolüymüş. Öyle yazıyormuş kitaplar. Ben tüm kelebeklere önderlik etmek için seçilmiş bir kele-bekmişim. Kelebeklerin lideri."

Alaimisema, "Senden bankaları da arıyor mu kraliçemizi?"

"Bildiğim kadarıyla hayır, Beni, onu bulayım diye seçtiler, gö-re-vlendirdiler, ölmeden önce, önümüzdeki şu birkaç günde, annemi, annemizi, kraliçemizi bulmalıyım." Alaimisema'nın heyecanı geçmişti,

"Annenin gökyüzünde bulunduğundan emin misin?"

"Evet, benim annem, bizim annemiz, kraliçemiz gökyüzün-dedir. Biz onu göremeyiz. Arada bir bütün kelebekler için ağ-lar o. Ağlaması yağmurdur; yağmur bereket getirir dünyaya. Ağlaması bittiğinde, önce eteğiyle gözlerini siler, sonra eteklerini sarkıtır yeryüzüne. Biz ancak onun eteklerinin ucunu görebiliriz. Eteklerinin ucunda yedi renkli gökkuşağı vardır. Onu bulduğumda eteklerinin ucuna sarılıp 'Anne,1

diye bağıracağım. Mutlaka duyacak beni, kollarının arasına alacak. Ve ben ölmeden önce, bu kesin, ölümsüzlük bulutunu verecek bana,

bütün kelebekler için."

"Yağmur yağmadan onu görebilir miyiz?"

"Hayır ancak yağmur yağdıktan sonra."

66/284

"Ya yağmur yağmazsa?"

"Yağacak, mutlaka yağacak. Yağmazsa ben yağdıracağım. Ben bunun için seçildim. Seçilmiş bir kelebeğim ben; üstelik erkeğim. Ölmeden önce, şu birkaç günde yağmuru yağdıracağım."

"Nasıl yağdıracaksın?"

"iyilik yaparak. Kelebekler dünyasında bugüne kadar görülmemiş bir iyilik yapacağım. O zaman kraliçemiz sevinçten göz yaşlan dökecek dünyaya. Cahil insanlar, yağmur yağıyor sanacaklar. Ve ardından, eteklerini sarkıtacak üstümüze. Yedi renkli alaimisema, yani gök kuşağı görünecek göğümüzde. Cahil insanlar, kristaller, kırılma diyecekler. Oysa alaimisema, ne kristaldir, ne kırılma; kutsal annemizin kelebeklere sarkıttığı etekleridir yalnızca. Benim gitmem lazım."

Alaimisema, Kadeh-Kermen'i gitmekten vazgeçirmek için bir şeyler yapmak istedi ve,

"Gitmen şart mı? Belki bir başkası bir iyilik yapar da ağlatır kraliçemizi," dedi.

"İnanıyorum ki, şu birkaç gün içinde, annemi, kraliçemizi görülmemiş

bir şekilde ağlatacak iyiliği yalnızca ben yapabilirim. Hangi yaprağın altında, hangi daim ucunda zor durumda kalan bir canlı var diye, dört bir yanı, uzak şehirleri, dolaş- 59 malıyım sürekli. Belki bir başkası da yapabilirdi benim yapacağım işi; ama her şeyi bilen kâhinler, benini yapabileceğimi söylediler."

Alaimisema, "Kâhin nedir?" diye sordu.

Kadeh-Kermen,

67/284

"Onlar her şeyi bilirler; ahlâklı olmamızı, akıllı olmamızı, gökyüzünde yaşayan kraliçemize saygılı olmamızı söylerler, bir de geleceği bilirler.

Benim seçilmiş bir kelebek olduğumu yıldızlara baktıktan sonra söylediler."

"Nasıl bildiler?"

"Yıldızların açılarını ölçtüler. Jki yıldız arasındaki açı benim kanatlarımin açısına uyuyormuş. Bu yüzden sen seçilmiş bir kelebeksın dediler."

Alaimisema, Kadeh-Kermen gitmesin diye kâhinleri çürütmeye çalıştı telâşla;

"İyi de bütün kelebeklerin kanatları aynı değil mi? O yıldızın açısı hep-imizin kanatlarına uymaz mı?" diye sordu.

Kadeh-Kermen kendinden emin bir sesle konuştu:

"Ujınaz. Kelebeklerin kâhini söyledi, kanatıandaki şekiller kelebeklerin lideri olduğumu gösteren bir sembolmüş meğer. O halde bu benim

görevim;

gidip

gereken

iyiliği

yapmalıyım,

yağmur

yağdırmahyım ve annemi, kraliçemizi bulup ölümsüzlük bulutunu ge-tirmeliyim. Belirli görevlere tayin olunanlar görevlerini yapmadıklarında, kıyamet kopar dünyada. Övünüyorum sanma, kâhinler dedi ki, dünyadaki bütün kelebekler benim yüzüm suyum hürmetine ölüm-süz olacaklarmış hayatta."

Kadeh-Kermen kendinden emindi; gençti, güçlüydü; mücadeleye, ma-ceraya hazırdı. Alaimisema onun gideceğini anlamıştı. Utanmayı bırakıp kendini zorladı ve,

68/284

"Sen büyük bir şeyin peşindesin ama ben seni seviyorum. Gitme yanımda kal. Sen gidersen ben kendimi çok yalnız hissedeceğim,"

deyiverdi.

Kadeh-Kermen derin bir nefes alıp,

"Ben de seni sevdim. Hayatım boyunca gördüğüm (geçen birkaç günü kastediyordu) en güzel kız sensin. Ama üzgünüm, annemi, annemizi aramam gerekli. Bu benim dünyaya gelme amacım. Hayatımın anlamı bu. Annemi, kraliçemizi ve ölümsüzlük bulutunu bulmak için geldim ben bu dünyaya," dedi.

Alaimisema, "Benim adım ne biliyor musun?" diye sordu. Kadeh-Kermen,

"özür diliyorum, bilmiyorum," diye cevapladı.

"Adım, Alaimisema, gökkuşağı yani."

Bunu duyunca Kadeh-Kermen çok etkilendi, bir an şaşkınlık içinde kaldı. "Yaa... " diyebilirdi yalnızca. Ama sonra silkindi, anlık zaafların büyük hedefleri engellemesini istemedi, "Seni çok sevdim ama gitmeliyim," diyerek kanatlarını açtı. Alaimisema telâşla,

"Ben de geleyim seninle, beni de götür," dedi.

"Çok isterdim ama yalnız gitmeliyim. Sen kızsın kanatların ince; hızım kesilir sen gelince. Seninle birlikte olmayı çok is-terdim; ancak ben seçilmiş bir kelebeğim, bana verilmiş bir görev var. Görevim, kişisel mutluluğumdan önce gelir. Görüşmek üzere. Fakat inan hayatım boyunca, yani önümüzdeki şu üç dört günde seni hiç unutmayacağım."

69/284

Alaimisema ağlamaya başladı. Kadeh-Kermen onun yanına geldi,

başlarını birbirlerine dokundurdular, ince ve zarif bir şekilde, bir kelebek nezaketiyle öpüştüler. Sonra Kadeh-Kermen uçtu. Alaimisema arkasından uzun uzun baktı; üzgündü, âşık olmuştu.

Alaimisema, kendini yalnız hissetti; sevdiği erkek gitmişti, bir dalın ucunda yapayalnızdı. Üstelik topu topu bir hafta öm-rü kalmıştı bu dünyada. Kanatlarını sarsa sarsa ağlamaya başladı.

Aşağıdaki otların arasında dolaşan salyangoz Gala başını kaldırıp Alaimisema'ya baktı, "Ağlama dostum, git ara. Aşk, ağlamak için değildir, aramak içindir," dedi. (Bu söz gelecekte hayvanlar âleminde bir vecize olacaktı.)

Alaimisema, "Nasıl gideyim, beni istemiyor," diye hıçkırdı.

Gala,

"Gerçekten âşık olan, istenmeyi beklemez, ister," diye seslendi.

Alaimisema az sonra uçup Gala'nın yanına kondu, "Şimdi ben ne yapayım?" diye sordu.

Gala,

"Uç ve onu ara. Aramak kutsaldır; bütün canlılar bir şeyler aramaya gelirler dünyaya. O da arıyor; neydi adı?"

Alaimisema,

70/284

"Kadeh-Kermen," dedi.

Gala,

"Hah, Kadel-Kermen de arıyor, annesini arıyor, ölümsüzlük bulutunu arıyor. Sen de Kadeh-Kermen'i ara. Bazıları yanlış şeyleri, olmayan şeyleri arar; bazıları ise yeryüzündeki doğruları. O, neydi adı?"

Alaimisema,

"Kadeh-Kermen."

Gala, "Hah, Kadeh-Kermen, olmayanı arıyor. Ölümsüzlük bulutu filan yoktur; yıldız falı, burçlar filan da yoktur. Ama Kadeh-Kermen gerçekten var bu dünyada; sen gerçeği ara, onu ara," dedi.

Alaimisema, "Şu birkaç günlük ömrüm aramakla geçecek galiba," diye içini çekti. Gala, boynuzlarını hafifçe oynatıp çevreyi yokladıktan sonra,

"Bak," dedi, "Sevgilini aramazsan başka bir şeyi arayacaksın nasıl olsa.

Bari onu ara. Hem ben sana bir şey söyleyeyim mi, nice erkek gibi Kadeh-Kermen de da aptal aslında."

Alaimisema, "Aptal değil, çok yakışıklı," diye atıldı. Gala, şimdi ben buna nasıl anlatacağım diye düşünerek, "Hayatım, akıllı başka, yakışıklı başka. Seninki yakışıklı olabilir ama elin-dekini görmüyor ne yazık ki. O yüzden aptal dedim ona," de-di.

"Neyi görmüyor?"

"Seni görmüyor. Gökyüzündeki alaimisema'yı arıyor, yeryüzündeki Alaimisema'yı görmüyor. Bir gökkuşağının, yani birkaç dakika göre-ceği bir hayâlin peşinden gitmek yerine, bir hayat bo-

71/284

yu birlikte olabileceği kanlı canlı, üstelik kendisini seven bir varlığa sırt çeviriyor. Elindekini görmeyip, görünmeze bakan, aptaldır; ister kelebek olsun, ister insan. Hem gökteki Alaimisema'nın onu sevdiği ne malum? Ama sen onu seviyorsun gerçekten. İşte bunu da görmüyor."

"O beni görmüyor ama gözlerimi kapadığımda ben onu gö-rüyorum."

Gala, "Nice saf hayvan, fallara, burçlara inanır? Akıllı insanlar inan-mazlar tabiî."

Alaimisema, "Ben onun peşinden gitmek isterim. Aradığı yanlış bile olsa, onun gittiği yer doğrudur bana," dedi.

"Âşkınsın çünkü. Değsin ya da değmesin, eğer âşık olmuşsan bir kere, sevdiğini aramalısın. Git ara."

Alaimisema, "Çok teşekkürler Gala. Gidiyorum ama seni hiç unutmayacağım; bana güç verdin, yol gösterdin. Onu arar-ken ara ara sen geleceksin aklıma. Benim bir dostum var diyeceğim, adı Gala. Kendimi yalnız hissetmeyeceğim," dedi ve kanat çırpı.

Artık Alaimisema, aşkını arayan bir âşıktı; aşkına kanat çır-pacaktı.

insanlar âşık olunca, "Kalbim pır, pır ediyor derler". Kele-beklerin kanatlan da öyle. insanlar, "Aşk kısa sürer," derler, kelebeklerin hayatları da öyle. İnsanlar, "Evlilik aşkı öldürür," derler; insanlar akıllarına ne gelirse söylerler. Ancak sözün, önünü arkasını, sağını solunu nadir düşünürler. Aşk vardır altı ay sürer, aşk vardır elli yıl. Farklı aşklar vardır çünkü ve farklı âşıklar. Bir, raf ömrü hayat boyu, uzun ömürlü sütler misali eskimeyen, içtikçe çoğalan tükenmeze benzeyen aşklar vardır ve bunları hayat boyu yaşayan çiftler. Bu aşklara 'tükenmeyen aşk' demeli. Bir de kelebek kanatlan gibi pır pır eden, kelebek ömrü 72/284

gibi kısa süren, her rüzgârdan etkilenen, ilk fırtına da kaybolan aşklar vardır. Bunlara da 'kelebek aşkı' denmeli.

Kelebeklerin, aşkları renkli ve hareketlidir ama hayatları kısa süreli.

Bir de ilâhi aşk vardır, Yunus'un ki gibi, Galip Dede'ninki gibi. ilâhi aşk, pervane aşkı gibidir; tam ışığa kavuştuğunda yanmasını bilir. Ve daha nice aşk çeşitleri sıralanabilir. Bahadır, odur

ki, her bahar başka âşık edinmez, her bahar aynı âşık ama bin aşk vardır yüreğinde.

Alaimisema'mn kanatları ve yüreği pır pır ediyordu; ancak aş

kı uzun süreliydi; bir seçimlik değildi, vazgeçimlik değildi. Hayatı 63

boyunca sürecekti. Uçtu. -

13 Umay ve Gökhan

Gülşen Hanım ve Aysel Hanım'ın sohbetleri uzadıkça uzamıştı. Bu arada Umay ile Gökhan birbirlerinin meyi adreslerini aldılar. (Daha ilk dakikalardan beri ikisi de birbirine meyletmişti.) Gözlerinde görünmeyen ama hissettikleri, birbirlerine hissettir-dikleri bir uzlaşma vardı. Dostluk için, belki de aşk için, uzlaşmaya, mutabakata

varmışlardı.

Gülşen Hanım ve Aysel Hanım da birbirlerinin adreslerini aldılar.

Aysel Hanım, "Kusura bakmayın, sizi tuttuk," dedi. Gülşen Hanım da,

"A, siz kusura bakmayın, asıl biz sizi tuttuk," dedi; ayrıldılar. (Aslında kimse kimseyi tutmaz bu dünyada, herkes kendini tutar.)

73/284

Ayrılırken Umay ve Gökhan el sıkışamadılar; tekrar el sıkışmak ayıp geldi ikisine de. Gözleriyle vedalaştılar.

iki kadın tekerlekli sandalyeleri farklı yönlere sürmeye başladılar.

Gelip geçenler, vücutları büyük ölçüde deformasyona uğramış bu iki gence, biraz hayretle, biraz korkuyla, daha çok da anlamaya çalışan gözlerle bakıyorlardı.

İkisinin de vücudu alışılmışın dışındaydı.

Umay'm başı vücuduna oranla oldukça büyüktü, kolları ise kısa ve eğri. Sol kolunu hiç hareket ettiremiyordu, sağ kolu ise hareket ede-biliyordu ama güçsüzdü. Bacakları da kısa ve eğriydi; ikisi de hareketsizdi, ancak sağ eliyle bacaklarının pozisyonunu değiştirebiliyordu.

Gökhan'ın vücudu da Umay'inkine benziyordu. Başı vücudu-

na oranla büyüktü. Kolları ve bacakları ise kısa ve eğriydi. Ancak her iki kolunu da hareket ettirebiliyordu. Bu yüzden kendini yatağa çekmesi veya sakat tuvaletine kendi başına oturması mümkünü.

Umay'm vücudu çocuk felcinden ötürü deformasyona uğramıştı.

Gökhan'ınsa sakatlığı iğnenin yol açtığı bir felçti. Olgun bir yüzün altında, eğreti çocuk vücutları... Umay'ın yüzü güzeldi; Gökhan da yakışıklıydı.

Gökhan'a göre, uzaydaki görecelilik, yeryüzünde insanlar için de geçerliydi. Hangi vücudun doğru, hangi vücudun deforme olduğuna kim karar veriyordu? Çoğunluk sağ elini kullandığı için dünyada, sol-aklık normal dışı sayılıyordu. Ancak çoğunluk solunu kullansaydı, sağım kullanmak anormal olacaktı. Vücutlar da öyle. Çoğunluk onlar gibi olsaydı, onlar normal sayılacaktı. Tarih boyunca beyazlar 74/284

zencileri, zenciler ise beyazları normal dışı saymıştı. Aslında kimin normal, kimin anormal olduğuna karar vermek kimsenin haddi

değildi.

Görecelilik, yerde ve gökte süreklilydi. Her şeyin hızı, doğ-ruluğu, bir başkasına göreydi. Görecelilik vardı ama insanların görmediği bir şeydi. Herkes, "doğru" diye kendini öne sürerdi. Örneğin Gökhan'a göre, insanların atipik saydığı Umay, nice yürüyen kadından daha güzeldi. Umay için de Gökhan öyle.

Hemen o gün Umay ile Gökhan meyle yazışmaya başladılar.

Hızlandırılmış bir süreç içinde, bir gün içinde olup biten bir seyir içinde, önce arkadaş, sonra dost, akşama doğru da sevgili oldular.

Belki sabırları, belki de süreleri azdı bu dünyada; aşkları bu yüzden hızlıydı.

Önce meyle yazıştılar, sonra skayptan konuşmaya başladılar, ikisi de vadinin iki yamacında, ırmağın iki yakasında, uzaktan uzağa zorlukla seçilen iki evde odalarına çekilmişlerdi. Uzun süre skayptan düşük sesle konuştular. Gece yarısından sonra, evdekiler duymasın diye çetleşmeye başladılar, ikisinin de kalpleri, heyecanla, coşkuyla ama biraz da, kaygıyla çarpıyordu.

ikisinin de ilk aşkıydı, ikisi de ilk kez, çocuk felcinden ötürü tekerlekli sandalyeye bağımlı kalan bir arkadaş ediniyordu. Umay daha önce ka-fadengi böyle bir arkadaşla karşılaşmamıştı.

KVİ5

Gökhan'ın arkadaşlık edebileceği çocuk felçli, yürüyemeyen ar-

kadaşları vardı; ancak Gökhan başlangıçta onlarla yakın arkadaş

75/284

olmayı, bir yenilmişlik, bir kabullenme gibi görüyor, sakat olma-66

yanlarla arkadaşlığı tercih ediyordu. Zamanla bu tutumu değışti.

ikisi için de böylesine bir arkadaşlık ilkti. İkisi de bilgisayarın ekranında birbirlerini, ekranın ötesinde kendilerini bulmuşlardı.

Umay için Gökhan, sevgiydi, sevgilisiydi ama tâ derinlerde kendiydi, kendisiydi. Gökhan için de Umay bilgisayarın ekranındaki iki boyutlu bir sevgiliydi ama üçüncü boyutta, derinde, derinlerde kendiydi, kendisiydi, ona bu dünyada yalnız olmadığını hatırlatan birisiydi.

Bir bilgisayar ekranını, gözlerinizle, eğer görmeyenseniz ellerinizle ok-ursunuz; ama aslında size okuyan, sizi okutan aklınız ve kalbinizdir sessizce. Umay ile Gökhan parmaklarıyla, klavyenin tuşlarına, ama as-lında birbirlerine, aynada gördükleri görüntülere, kendilerine dok-unuyorlardı. Aşk önce düşünmektir, sonra dokunmak.

Saat 03.00 olmuştu; çetleşmeyi sürdürüyorlardı. Başlayan bugünün, hayatlarında ilk kez âşık oldukları bugünün bitmesini istemiyorlardı.

Bir rüyada gibiydiler sanki. Bırakıp uyurlarsa, ertesi gün her şey bitecek, rüya bitecek, her şey başa dönecek gibi geliyordu. Bu yüzden ikisi de iyi geceler demiyordu, öteki der diye çekiniyordu.

Birbirlerine çocukluklarını anlattılar, başlarından geçenleri. Umay, diğer çocuklardan farklı olduğunu anlamaya başladığında, önce doğal kabul etmişti bu durumu. (Küçük yaşta öğrenilen gerçekler, ileri yaşlarda aniden ortaya çıkanlara oranla daha kabul edilebilirdir.) Ancak Umay, büyüdüğünde, diğer çocuklarla daha fazla karşılaşmaya başladığında,

sakatlığını,

giderek

artan

şekilde

sorgulamaya

başlamıştı. Annesine sık sık, "Niçin ben böyleyim?" diye soruyordu.

Büyümeye başladığında, bu sorunun annesini üzdüğünü fark etti ve giderek sormaz oldu.

76/284

Gökhan ise çocukluğunda içinde bulunduğu duruma içten içe

üzülmüştü. Ancak büyüdüğünde içinde bulunduğu farklı-lığı, bir değer, bir enderlik olarak algılamaya başladı. O, diğer-lerinden farklıy-dı, özeldi. Lisede fiziğe, astronomiye merak sar-di; üniversitede astronomi bölümüne girdi, başarıyla mezun o.l-du.

Astronomiyi tercih etmesinin nedeni Stephen Hawking'e olan hayranlığıydı. Açıkça telaffuz etmese de, kendisini alttan alta Havvking'e ben-zetirdi; sorunları farklı da olsa görünürde, göz-

67 de Hawking

gibiydi.

Gökhan'ın gözünde Havvking, belki sakattı ama hayran olunacak bir artıya sahipti. Zihni ve gözleri dışında vücudunun hiçbir bölümünü kullanamayan bu ünlü bilgin, nice sağlam insanın sahip olmayacağı, en zenginlerin satın alamayacakları zenginlikteki bir dünyada yaşıyordu; yürüyen nice insanın asla ulaşamayacağı bir ufuk göstermişti insanlara. Hawking'in zihni, belki de bir kara-delik gibiydi; küçüktü ama müthişti, Evren'in bilgilerini soğurup, bir başka dünya üretirdi.

Gökhan Hawking'e hayrandı, onunla özdeşim kurmuştu.

Hawking, Gökhan'ın gözünde, belki de tüm sakatların gö-zünde, sakat ile sakat olmayan arasındaki sınırı ortadan kaldıran, "sakat" kelimesini telaffuz dışına çıkaran, sakatların gönüllerine güç-kuwet veren bir abideydi. Onun gibi olabilirdiniz ya da en azından ona benzeyebilird-iniz. (Aslında Havvking, sakat olsun olmasın tüm insanlara, her insanın içinde büyük bir potansiyel olduğunu gösteren bir varlıktır galiba. Zekânın hangi formda ortaya çıkacağı belli olmuyor bu

dünyada; Güneş bazen kıraç tepeler ardından gelir göğümüze.)

Gökhan, hem Havvking'e benzediğini düşünüyordu, bununla gurur

duyuyordu; hem de Havvking'e tam benzemediğini, ondan farklı olarak 77/284

kollarını kullanabildiğini düşünüyordu. Hem idolü-ne benziyordu, hem de ondan bir açıdan daha özgürdü. Üstelik bir gün kendi kitabını da yazacaktı.

Gökhan kaçınıcı kezdir Umay'a, "Çok güzelsin," dedi; Umay da onu beğendiğini söyledi Gökhan'a.

Bir ara Umay,

"önce yüzümü mü fark ettin yoksa sandalyede olduğumu mu?" diye sordu.

Bu zor bir soruydu. Gökhan hatırlamaya çalıştı, "önce seni fark ettim,"

dedi ama bunun doğruluğundan emin değildi, önce Umay'ın yüzünü mü yoksa sandalyesini mi fark ettiğini bilemedi. Gökhan, önce hangisini fark etmişim diye uzun süre düşün-necekti.

Gökhan da Umay'a, "önce beni mi, yoksa felçli olduğumu mu 68 fark ettin?" diye sordu. Umay da yine, "önce seni," diye cevap-ladı. Ama o da emin değildi; önce Gökhan'ı mı, yoksa tekerlekli sandalyesini mi görmüştü. Ancak Umay bunu uzun süre düşün-meyecekti, neyi önce gördüğü önemli değildi. Umay'ın önemlisi sevgisiydi; Gökhan'ın nesi olduğu değil, sevgilisi olması önemliydi. (Sevdiklerimizi, gözlerimizle değil, aklımızla görürüz genelde.)

Gökhan'ın astronomi okuduğu yıllarda Umay da Açık Öğ-retim'de

çocuk gelişimi okumak istemişti. Neden çocuk geliş-mi, tam bilmiyordu. Derinlerdeki bir istek onu bu alana itmişti. Kendisine değil de belki başka çocuklara bir yardımı olurdu. Belki de tâ derinlerde, kendi geçmişini, felç olmadığı günlerini arıyordu.

78/284

Umay çocuk gelişimi okumak istemişti ama gittiği dershanede puan-ları iyi olunca öğretmenleri hukuka gitmesini önermişlerdi; o da Hukuk Fakültesi'ni yazmış ve kazanmıştı. (Umay da Gökhan da der-shaneyeye gitmişlerdi. Yalnızca insanlar özürlü olmazlar, kurumlar da özürlü olurlar bazen. Türkiye'de birkaç nesil, hem okula hem der-shaneyeye gitmişti bu yüzden.)

Hukuk okumuştı Umay; ancak çocuk gelişimine, gelişim psikolojisine de meraklıydı. Çocukların doğal gelişimlerinin, içten dışa, baştan ay-ağa doğru olduğunu, kendilerindeki gelişim aksaklığının nasıl ortaya çıktığını anlatı Gökhan'a. Sonra hukuktan, Roma Hukuku'ndan söz etti. Roma İmparatorluğu'nda bir dönem babalar evin tek hâkimiydi; çocuklarını pazara götürüp satarlarsa ve öldürürlerse suç değildi.

Gökhan da yıldızlardan, nebulalardan, karadeliklerden, Hubble'dan, Hawking'ten söz etti; bir ara kendi bulduğu kuyruklu yıldızdan söz etti. Sonra birden aklına geldi; adını taşıyan kuyruklu yıldızı Umay'a hediye etti.

Umay ilk defa bu tür bir hediye alıyordu.

Sabah beşe doğru ikisinin de uykusu geldi, yine de direni-yorlardı uykuya. İlk günün büyüğü, basit bir uykuyla gidecekti.

Sonunda Umay, "Yarın yine görüşürüz," dedi. Aslında, "Beni yine ara,"

demek istiyordu. İnternette çıktılar.

Gökhan kendisi yattı ama Umay tek başına yatamıyordu, an-nesine seslendi. Umay'ın sesini duyan Gülsen Hanım telâşla yanı- 69 na geldi ve hayretle, "Aman Allah'ım uyumuş kalmışım, sen bü-tün gece yatmadın demek," diye bağırdı. Umay mutluluğunu giz-lemeye çalışarak,

"Önemli değil anne, film izledim," dedi. Annesi önce tamam dedi ama 79/284

sonra ikirciklenip, "O çocukla mı konuştun?" diye sordu. Umay, "Öyle bir ara konuştuk; hadi anneciğim yatırıver beni," diye konuyu örtmeye çalıştı.

Gülsen Hanım her gece Urnay'dan önce uyurdu. Umay, internete

girer, film izler, bir civarında annesine beni yatır diye seslenirdi.

Bugün farklı olmuştu. Gülsen Hanım hayatlarında yeni bir döneme girdiklerini hissetti. Umay'ı yatırdıktan sonra o da yattı. Bir süre uyuyamadı; bakalım ne olacak diye düşündü, sezgileri yanılmazdı, mutlaka bir şeyler olacaktı.

Dışarıda kuşlar, binlerce yıldır yapıldığı üzere binlerce cıvıl-tıyla günü, güneşi karşılıyorlardı. Vadideki sis, uykulu insanların yüzündeki sabah mahmurluğu gibi ağır ağır kuzeydeki dağların gerisine doğru çekil-meye başlamıştı. Tike Ailesi, Gülsen ve Umay Tike biraz sonra yeni bir güne uyanacaklardı. Rasim Tike, hafta sonunu geçirmek üzere o gece gelecekti.

O sabah birkaç saat süren uykusunda bir ara, birkaç sani-ye göz kapakları kımıldadı Umay'ın, bir rüya geçti zihninden: Rüyasında önce şehirdeki evlerini gördü, hepsi kasvetliydi; sonra Uzun Vadi'nin dağlarını, pazar yerini gördü; mavi renkli pazar tezgâhlarında meyveden küçük tepeler vardı. Sonra o gün pazara giderken

karşılaştığı kelebeği gördü. Kelebek narin kanatlıydı, telâşla uçuyordu.

Umay da uçmak istedi ve ayağa kalktı; uçamadı ama yürüdü, işte, sonunda yürüyorum diye düşündü; aman Allah'ım sonunda oldu. Uyandığında, benzerlerini çok gördüğü bu rüyayı hayâl meyal

hatırlayacaktı.

14 Gökhan

80/284

İnternette çıktığında uykusu vardı Gökhan'ın, yatınca kaçtı. Gözlerini kapatıp o gün olanları düşündü bir süre. Bir kız arkadaşı olmuştu galiba. Ya sürmezse diye endişe etti bir an. Kaygıyla karışık bir mutluluk vardı içinde. Astronomiden söz ettiğimde ilgi duydu, yarın ona araştırmalar yapacağımı, kitap yazacağımı söyleyeyim diye düşündü.

Sonra, bugüne kadar hep ertelediği, ötelediği, aklına geldiğinde düşünmekten vazgeçtiği bir düşünce, âdeta hücum etti zihnine, derinden derine bir ses yayıldı içinde, belki de evleniriz diye. Bu, küçük bir ihtimaldi ama çiçek açmayan ihtimal yoktu yeryüzünde. Evet, belki evlenecek-, lerdi. Bu sefer de, evlilik astronomi çalışmalarımı aksatır mı diye düşündü. Gökhan büyük hedeflere hazırlıyordu kendini,

giderek Havvking'e benzeyen seçilmiş birisi olduğuna inanıyordu.

Evlenmek isterdi ancak astronomide ünlü bir isim olmak, ünlü bir gökbilimci olarak anılmak, en az evlenmek kadar, belki de daha önemliydi onun için.

15

Gökhan'ın Ailesi

Gökhanlar istanbul'da otururlardı; Uzun Vadi'de, iki katlı, verandalı, geniş teraslı güzel bir ev yaptırmışlardı. Yazı ailece bu evde geçirirlerdi, diğer mevsimlerde ise hafta sonlarında gelirlerdi. Yerlilerin ifadesiyle, kısmen pazarcı sayılırlardı.

Gökhan'ın annesi Fatma Hanım, ev kadınıydı. Çocuklarına düşkün bir anne; evini, kocasını omuzlayan, fedakâr bir ești. Çocukluğu bir Anadolu kasabasında geçmişti, eşraf kızıydı. Aynı

kasabadan Ragıp Bey'le evlenince istanbul'a taşınmışlardı. Fatma Hanım, muhtemelen eşraf kızı olduğu için kendini asil sayardı. Asil olduğunu asla açıkça ifade etmez, ancak zaman zaman çevresindeki insanların, özellikle sevmediği 81/284

komşularının asil olmadıklarını bastıra bastıra söylerdi. Kendisinin as-il olduğunu belirtmede kullandığı bu dolaylı yol, kocasını rahatsız etmezdi, ancak kızı Aysel, başkalarını ikinci sınıf gören bu üslûbu, tu-tucu bulurdu. Bir türlü alışamamıştı.

Aysel, otuz üç yaşındaydı, evli değildi, ailesiyle birlikte oturuyordu.

Orta boyluydu, saçlarını arkadan toplardı. Gözleri hafifçe çekik, burnu belli belirsiz kemerliydi. Olgun, kendinden emin bir görünüşü vardı; bakışlarına, artık kanıksadığı bir hüzün sinmişti. Sevecen bir öğretmen, çok sevecen bir ablaydı.

istanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi mezunuydu Aysel; isteyerek girmişti, bölümüyle gurur duyardı. Eskiye, eski yazıya, eski şiire meraklıydı, küçük çapta bir hat koleksiyonu vardı. Yanı sıra, yeni edebiyatı da izlerdi; pozitif bilme, çağdaş düşünceye açık-ti, biyoloji ve tıp kitapları okurdu. Biyolojiye, genetiğe, evrime ilgisi Gökhan'dan ötürüydü. Tıbbi bir hatanın, muhtemelen gecikmiş bir te-davinin kardeşinde bıraktığı tahribat onu derinden etkilemişti.

Aysel ortaokula giderken, kendinden sekiz yaş küçük olan Gökhan'la iyi geçinirdi; ancak onun vücudunun niçin öyle olduğuna, kollarındaki, bacaklarındaki çarpıklıklara anlam veremezdi. Böyle olsa da, "Sen ablasın" iletisinin etkisiyle kardeşiyle ilgi-lenir, oynar, annesine nefes aldırırdı.

Aysel ergenlik dönemine girdiğinde, içinde anlam veremediği, bir duygu oluşmaya başlamıştı; artık Gökhan'dan utanıyordu. Onunla

birlikteyken arkadaşlarına gözükmek istemiyordu. Birkaç kız

arkadaşıyla gezmeye gittiğinde, annesi, ondaki utanma duygusundan tamamen habersiz bir şekilde, "Kardeşini de götür," dediğinde, rahatsız oluyor, içten içe öfkeleniyordu. Lise son sınıfa girdiğinde 82/284

kardeşinin sakatlığıyla uzlaşmaya başladı, üniversiteye girdiğinde ise utanma duygusu tamamen yok oldu, kardeşiyle aralarında hayat boyu sürecek bir dostluk oluştu. Artık ona yavrum demeye başlamıştı, giderek artan bir şefkatle ve ka-bullenişle seviyordu onu.

Aysel lisede okurken, Gökhan için tıbbi ya da biyolojiye gitmeyi düşünmüştü ancak o yıllarda kardeşinin hastalığı hakkında daha derin bilgi edinmeye, sürekli onunla ilgili şeyler düşünmeye hazır değildi. Bu yüzden çocukluğundan beri ilgi duyduğu, belki de onu yaşamındaki bu en temel sıkıntıdan uzaklaştıracak bir konuya, edebiyata yöneldi.

Onun için edebiyat, sağlıklı insanların güçlü bir mantıkla konuştukları, olsa olsa en fazlası aşk acısı çektikleri bir güzellikler ve güçlüler dünyasıydı.

Aysel, Peyami Safa'nın Dokuzuncu Hariciye Koğuşu adlı eserine birkaç defa başlamıştı ancak bitirememişti. Hastanelerden, hastalıklardan, yürüme güçlüğü çeken insanlardan söz eden bir

edebiyat eseri, henüz Aysel'in hazır olmadığı bir şeydi. Edebiyatı ve biyolojiyi ayrı ayrı okuyabiliyordu fakat zihninde ikisini birleştirmeye, ikisini birleştiren bir romanı okumaya hazır değildi. Belki kardeşinin hastalığını kendi mesleğinden uzak tutmaya, acısını mesleğine bulaştırmamaya çalışıyordu; belki de karde-

sinin durumunu kabullenmeye henüz hazır değildi. Dokuzuncu Hariciye Koğuşu'nu okuyamaması bu yüzdendi.

Aysel, bu roman dışında Peyami Safa'nın bütün eserlerini okumuştı, sevmiştı; ama Dokuzuncu Hariciye Koğuşu başkaydı, kişiseldi.

Aysel öğretmen, edebiyat eğitimine, farklı bir bakış açısı getir-meye çabalıyordu. Gençler divan edebiyatını sevmezlerdi genelde. Aysel, 83/284

divan şiirini evcilleştirmeye, gençlerin eline avucuna sığar hale getirmeye çalışmıştı kendince.

Nef i meselâ, çok öfkeliydi, yerin dibine batırırdı kızdıklarını; bazen vezir vüzerayı, bazen babasını. "Nef i öfkesini böyle ifade edermiş; siz nasıl ediyorsunuz? Nef i kırıp geçirilmiş öfkelenince, siz de kırıyor musunuz öyle?" diye sorardı. "Nef i'nin pişman olduğuna dair bir veri yok elimizde; siz arkadaşlarınıza veya anaba-banıza kızdığınızda piş-

man oluyor musunuz?"

Veya şu olayı anlatırdı:

"Bir gün Nef i Bayram Paşa'yı fena hicvetmiş; IV. Murat'ın iz-niyle de paşa Nef i'yi zindana attırmış. Kızlarağası (yüksek rütbeli bir saray görevlisi) şairi severmiş, kâğıt mürekkep ahp Nef i'nin yanına zindana gitmiş, çömelp dizinin üzerinde padişaha hitaben, af mektubu

yazmaya başlamış. Nef i söylüyor, bir hadım ve zenci olan kızlarağası yazıyormuş. Şimdi kızlarağasının niyeti iyi, adamcağız sadece Nef i'yi kurtarmaya çalışıyor. Ancak aksiliğe bakın, çömeldiği için olacak, bir ara kızlarağası terler ve alnından mektubun üzerine bir damla ter damlar. Yazı bozulur, ağanın yanında başka kâğıt yoktur. 'Tüh,' der, kendi kendine kızar kızlarağası. O an Nef i'nin aklına güzel bir nükte gelir, dilini tutamaz: 'Ne gam efendi hazretleri, mübarek teriniz dam-ladı' der. Bu nükteye çok içerleyen kızlarağası, kâğıdı buruşturup gider. Ertesi gün Nef i'yi idam ederler."

Bu olaya hem öğrenciler, hem Aysel öğretmen üzülrlerdi. Aysel öğretmen şunu sorardı:

"Üstünüzden ırak olsun, teşbihte hata aranmasın; aranızda, tamamen iyi niyetle bir espri yapan ve başı bu yüzden derde giren var mı? Ya da size yapılan iyi niyetli bir espriye gereksiz yere kız-dığınız oluyor mu?"

84/284

Çok örnek gelirdi öğrencilerden; anne babalarına, öğretmen-lerine ya da birbirlerine yaptıkları yerli yersiz espiriler yüzünden başlarına az dert açılmamıştı. Kendilerine yapılan masum espri-74 lere yersiz tepki gösterenler de vardı.

Bazen konu Fuzulî'nin Şeyh Galip'in aşk şiirleri olurdu. Aysel,

"Şair aşkını böyle ifade etmiş; ya siz nasıl ediyorsunuz?" diye sorardı.

Önce biraz kıkırdaşırdı öğrenciler, sonra konudan, konuş-maktan keyif alırlardı.

Bazen ders kitaplarında yazmayan bir baba-oğul çatışmasını anlatırdı Aysel.

"Mehmet bin Süleyman, Kerbelâ'da doğmuş. Bayat boyun-danmış.

Şair olmak istemiş. Biraz tevazudan, biraz da ilerde başka şairlerin şiirleri onun şiirlerine karışmasın diye, gençliğinde 'Fuzulî' mahlasını almış. Gün geçmiş ünlenmiş, ulu ozanlardan biri sayılmış. Günü gelmiş bir oğlu olmuş Fuzulî'nin; büyümüş, o da şair olmuş. Ancak delikanlı kendisine mahlas diye 'Fazlî'yi seçmiş; baba gereksiz, oğul gerekli yani. Fazlî babası kadar meşhur olmamış şiirde. Ancak bir gün bir başka şair, babasıyla aşık atan Fazlî'ye bozulmuş olacak ki şöyle demiş:

'Hille'de şimdi iki şair var; babası Fuzulî, oğlu Fazlî. Bu dünyanın bütün işleri tersinedir. Aslında baba fazlî, oğul fuzulî.'

Evet gençler, siz babalarınızla, annelerinizle zıtllaşıyor musunuz?

Evetse, nasıl?" derdi.

Yada,

85/284

"Bir gencin babasını, annesini geçmek istemesi kötü mü? Hem onları geçmeye çalışmak, hem kırmamak mümkün mü?" diye sorardı.

Aysel'e göre, böylece, uzaklarda kalmış şiirler gençlerin avuçlarına girerdi. Aysel bazen,

"Dili, dizi eskimiş Shakespear'ı anlıyor da ingiliz, biz niye anlamayalım Fuzulî'yi," derdi.

Aysel'e göre, temele Ali Şir Neva-i'yi, Karacaoğlan'ı, Şeyh Galibi, Fuzulî'yi; onların üzerine de Melih Cevdet'i, Dağlarca'yı, Necip Fazıl'ı, Orhan Veli'yi, Nâzım'ı koymalıydık dikkatlice.

öğrencileri Aysel öğretmeni severlerdi. O, edebiyatı, şiiri sevdirmişti onlara. Kardeşine de.

Aysel sadece edebiyat öğretmiyordu, edebiyat ile pozitif bilimi bağdaştırmayı da öğretiyordu. Sürekli roman, hikâye, dene- 75 me okuyan, kaliteli tiyatro, film, opera izleyen bir edebiyat öğret-meniydi.

Öğrencilerine, "Okuduklarınızı önce kalbinizle yorum-lamaksınız, sonra aklınızla," derdi. Ona göre bir edebiyatçı, oku-duklarını yorum-layabilmek için, tarihte, psikolojide, coğrafyada ve benzeri alanlarda bilgi sahibi olmalıydı, ayda en az bir bilim ve teknik dergisi izlemeliydi.

Aysel'in gözünde, pozitif bilimlerden kopuk bir sanat, ya arabesk olurdu ya da kiç (kich). Bilimden ve

sanattan uzak bir toplum ise bir hiç olurdu.

Ailenin soyadı Gökdemir'di. Fatma Gökdemir, Ragıp Gök-demir, Aysel Gökdemir ve Gökhan Gökdemir.

86/284

Evin reisi Ragıp Gökdemir (Ragıp Bey'in evin reisi olduğuna yalnızca kendisi ve eşi inanırdı; çocuklarının ve kanunların nez-ninde, gözünde reis sayılmazdı), çeşitli işleri denedikten sonra mefruşatçılıkta karar kılmıştı. İşleri iyiydi; İstanbul'da Esenköy'de büyük bir mağazası vardı. Sabahlan, bizzat açtığı kepengin arkasındaki geniş vitrinde ve mağazanın derinliklerinde, saten perdeler, ipek perdeler, dantelli perdeler, perdelikler, yerliler ithaller vardı. Kısa sürede Ragıp Bey işini kısa zamanda büyüttü; iki farklı semtte iki farklı dükkânı oldu. İşleri iyiydi.

Ragıp Bey, geleneklerine bağlı, haline, ahvaline sürekli şükreden, para kazanmayı seven ama aynı zamanda para kazanmakla kanaatkar olmayı bağdaştıran, dürüst ve çalışkan bir esnaftı. Ragıp Bey, kendisini esnaf olarak tanımlardı ama hanımı (Ragıp Bey karısına 'eşim' değil,

'hanımım' derdi) Fatma Hanım, kocasının esnaf olarak adlandırılmasından hoşlanmaz, yeri geldiğinde onun tüccar olduğunu

vurgulardı.

Bu namuslu (en azından işinde namuslu olan) ve çevresi tarafından sevilen insan, bir süre önce eşini aldatmış, bir yabancı ülkeden Türkiye'ye gelmiş olan bir kadınla bir yıl kadar birlikte yaşamıştı.

Birkaç ay birlikte olduktan sonra bu kadına bir daire alan ve

imam nikâhı kıyan Ragıp Bey, ailesi istanbul'dayken çeşitli mazeretler üreterek, arkadaşlarla toplandıklarını söyleyerek, ailesi Uzun Vadi'ye gittiğinde ise daha rahat bir şekilde onun dairesinde kalıyordu.

Ragıp Bey'in kadının dairesine girip çıktığını gören tanıdıkları durumu Fatma Hanım'a yetiştirdiklerinde, Fatma Hanım, ağlamış, kıyametleri 87/284

koparmış ancak işi evi terk edecek düzeye getirmemişti. Bir süre sonra da bu görünmez kumaya ilişkin bir tür kabulleniş geliştirmişti zihninde; bir orospu, soyu sopu, ne idi-ğü belirsiz bir şıllık, kendisi gibi asil bir kadına, bir eşraf kızına rakip olamazdı. Olsa olsa bir erkeğin elinin kiri olurdu, yıkayınca geçerdi.

Ragıp Bey, kendisini açıkça reddetmeyen ama evde sürekli üzgün dolaşan, çocuklarına bağırان, sık sık ağlayan eşinin durumuna fazla dayanamamış, olayın açığa çıkmasını izleyen ay içinde, "boş ol," diyerek sevgilisini terk etmiş, ellerini yıkamıştı. Bir yıllık macerasından geriye, kadına aldığı daire kalmıştı. (Daha doğrusu daire kadında kalmıştı.)

Bu aldatma olayı, Fatma Hanım olayı sineye çektiği için, siniriyle baş

edebildiği için, ailenin düzenini görünür şekilde boz-mamıştı. Ancak Gökdemir Ailesi'nin göğünde, artık yağmura dönüşmeyen ama bir

kenarda sürekli duran bir karanlık bulut olup kalmıştı. Ara ara kendini hatırlatan bir yumru gibiydi Fatma Hanım'ın göğsünde.

Gökhan olaydan nispeten daha az etkilenmiş gözükse de Aysel, derinden etkilenmişti. Artık onun için yaşamındaki gü-venli bir alan, güvenli eş fikri, her an kayıp gitme ihtimali olan, kaygan bir zemine dönüşmüştü. Nikâhların nazik ve yakışıklı erkekleri, bahar bittiğinde uçup gitmeye hazır bir kuş olmuştu gözünde.

Bazen bir balkonda ya da bir verandada otururken bir an-lık bir gübre kokusu duyarsınız aniden; varla yok arası bir şeydir, ikinci kez soluk aldığınızda duymazsınız ama az sonra tekrar geçecektir üstünüzden.

Ya yakınlarda bir ahır vardır ya da birisi çimlerine gübre atmıştır.

Umayların evinde ve Gökhanların evinde, erkeklerin eşlerini aldatmaları olayı, her an duyulmayan ama

88/284

sıklıkla kendini hatırlatan, bir gübre kokusu gibi arada bir hissedilen bir kötü esinti olmuştu.

Aile, insanların açlığı ve tokluğu birlikte sindirdikleri, güzel esintileri ve kötü kokulan birlikte hissettikleri ve eğer dayanabi-7 hrlerse

güçlüklere birlikte göğüs gerebildikleri bir yerdir.

Direkler ve çatılan tahtalar, çakılan çiviler çok da önemli değildir; bir aileyi ayakta tutan şey, gülümseyen yüzlerin ve çatılan kaşların dengesidir.

16 Gökhan'ın Dostları

Gökhan, ulusal ve uluslararası düzeyde astronomi derneklerine

üyeydi. Böylece, çoğuyla yüz yüze görüşmemiş de olsa çok sayıda arkadaşı vardı. Bunların bazıları bu alanda üniversite eğitimi almış, bazıları konunun amatörü olan ama hepsi yürekleriyle, akıllarıyla, göğü, gökbilimini seven gençlerdi. Hepsi bilgili ve sevgi doluydu; gökbilim onları birleştirirdi; bir sıkıntıları olduğunda ya da bir sevinçleri, birbirlerini arar, paylaşırlardı. Paylaştıkça, sıkıntıları azalır, sevinçleri artardı. Arada çatışsalar bile, çatışmaları aile içi kardeş kavgası gibiydi yalnızca.

Bu gençlerin kendi aralarında, argoları, yalnızca kendilerinin anlay-abileceği, onlar tarafından üretilmiş esprileri vardı. Bir geniş aile gibiydiler.

En sevdikleri oyunlardan birisi, birbirlerine, gök cisimlerini hediye etmektir. Bazen bir galaksiyi, bir yıldızı ya da kendi bul-dukaları bir kuyruklu yıldız hediye ederlerdi. Sanal sayılabilecek bu

hediyeleri, genelde ciddîye alırlardı.

89/284

Bazen kendisine bir yıldız hediye edilen bir kulüp üyesi, bu yıldızın daha önce aynı kişi tarafından bir başkasına da hediye edildiğini öğrendiğinde, "Bu kullanılmış hediye," diyerek, aldığı soyut hediye-i iade ederdi.

Uğraşlarını, işlerini seven insanların öğrenme, çalışma or-tamlarında yaptıkları birtakım teşbihler, insanları anaförler gibi cezbeden meta-forlara dönüşüp dönüp durur ortalarda.

Gökbilim öğrencilerinin, genç gökbilimcilerin birbirleri-

ne yıldız, gök cismi hediye etmeleri, başlangıçta şakaydı, giderek ciddîye alınan, bazen sevindiren bazen kızdıran bir alışkanlık halini almıştı.

Astronomiyle ilgili genç hanımlar ve erkekler, arkadaşlarına, 79 sevgililerine, eşlerine, onların huylarını hatırlatan gök cisimlerini hediye eder olmuşlardı. Bazen de birbirlerine bu cisimlerin adlarını verirlerdi.

örneğin, aralan iyi olan çiftler birbirlerine sarmal gökada hediye ederler ya da "sarmalım," diye seslenirlerdi. Bunun anlamı, "Sen beni kollarında ve kalbinle sarıyorsun ya da ben seni sarıyorum" demektir.

İlişkilerinde inişler çıkışlar yaşayan, bir günü bir gününü tutmayan kişilere 'düzensiz' gökadalarn adları verilirdi.

Biri ötekine kızdığında, 'uydu gökadalarn' adını verirdi ona ya da sadece "Uydu," derlerdi. "Filancanın etrafında uydu gibi dolaşıyorsun sözü" ise yalakalık ediyorsun anlamına gelirdi.

ilişkide, karşıdakinin içini oyan, onu âdeta emen, tüketen kişilere,

"Karadelik," derlerdi.

90/284

Parlak görünen, ancak insanlara mesafeli davranıp uzak duran, yanına fazlaca yaklaşılarnayan insanlar vardır. Bu kişilere, "Kuazar", diğerr bir ifadeyle 'yıldızımsı' denilirdi. (Kuazarlar, çok uzak ama parlak, esrar-engiz gök nesneleridir.)

Gökhan'ın gökbilime meraklı farklı ülkelerden arkadaşları vardı.

Anastasia, Harm, Nazanin, Michal, Andrej, Attila, Arabella, Stavros, Moira, Sebastien, Edvvard, Costa, Juhee, Tiamo, Tokiko, Nayuko, Ab-dullah,

Ali,

Salomon...

Rusya'dan,

Almanya'dan,

iran'dan,

Polonya'dan, Macaristan'dan, Venezuela'dan, Güney Kıbrıs'tan,

Fransa'dan, ingiltere'den, İtalya'dan, Kore'den, Çin'den, Japonya'dan, Lübnan'dan, Kuzey Kıbrıs'tan, israil'dendi. Bu gençlerden bazıları kendi ülkelerinden, bazıları ise öğrenci olarak bulundukları Avrupa ülkelerinden katılıyorlardı kulüp çalışmalarına. Hemen hepsiyle yalnızca internet aracılığıyla tanışıyordu Gökhan.

Gökhan'ın astronomi eğitimi almış veya almamış Türkiye'de yaşayan çok sayıda Türk arkadaşı da vardı. Bunların bir kısmıyla yüz yüze görüşürler, bir kısmıyla ise internette tanışırlardı.

Gökhan'ın arkadaşlarının bir kısmı engeli olmayan, bir kısmı ise çeşitli nedenlerden ötürü yürüme engelli olan gençlerdi; içlerinde yürüeyebilen ancak spastik olanlar vardı. Hepsi gökyüzün-80 de birleşirlerdi.

Arkadaşlarından, farklı ülkelerde engellilere sağlanan im-kânlar hakkında bilgi ediniyordu Gökhan. Bazı ülkelerde en-gelliler için özel otobüsler vardı. Engellileri de dikkate alan iç mimarlar, dizaynı evler, bürolar yapıyorlardı. Bu yaklaşım ar-tık Türkiye'de de görülmeye başlanmıştı. Bazı asansörlerde -hepsinde değil- görmeyenlerin parmaklarıyla okuyabilecekleri numaralar yazıyorlardı artık. Kendisi için gerekli olmasa da Beril alfabeli bu sayılar Gökhan'ın içini ısıtırdı. Bu, 91/284

"öteki" in-sana, görmeyene empati ve saygı anlamına geliyordu gözünde. (Özünde, empati ve saygı olan her şey insanlığın yüzünü ağar-tır.)

Gökhan birkaç yıl önce bir gün özürlü arkadaşlarından Andrzej'le çetleşiyordu.

Andrzej, sık sık âşık olurdu. Âşık olduğunda ise yerini göğünü o kız ka-plardı, gökleri yıldızları unuturdu. Ancak ilişkileri hep kısa sürerdi.

Sevgilileri Andrzej'i kısa sürede terk ediyordu. Andrzej bu durumun nedenini özürlü oluşuna bağlar, "Sağlam olsam beni bırakmazlardı,"

diye düşünürdü. Oysa muhtemelen sağlam olsaydı da ayrılırlardı ondan. Çünkü sakat olduğu için değil, üzerlerine fazla düştüğü için terk ediyorlardı onu.

Andrzej, bunun farkında değildi; sevgililerini sevgiyle boğar, nefes aldırmazdı onlara. Onlar da nefes alabilmek için ayrılırlardı. Yeni bir arkadaş edindiğinde, sonunda bu da beni bırakacak, bırakmasın diye düşünür, kızın üzerine düşerdi. Kız kendisini terk ettiğinde ise, "Ben böyle olacağını bilmiştim," derdi. Yani sonuçta kendi kendini doğuran kehânetlerde bulunurdu. Kaygılı olmayı bırakabilse her şey daha iyi olacaktı.

O gün Andrzej son aşkıyla ilgili yakmıyordu Gökhan'a. Bir ara şöyle demişti:

"Avrupa'da, özürlü erkeklere cinsel hizmet veren özel eğitilmiş kadınlar var ama ben kiralık bir profesyonel sevgili değil, amatör bir ruh isterim yanımda."

Özürlü erkeklere hizmet veren profesyonel kadınlar Gökhan'ın ilgisini çekmişti.

92/284

"Nasıl oluyor?" diye sorduğunda, Andrzej nasıldığını açıklamıştı. Gökhan,

"Benim ülkemde insanlar iyi kalplidirler ama artıları ve eksileri var sonuçta. Toplum, mavi kapak toplamayı, merdivenlere rampa yapmayı hatta özörlölere iş vermeyi düşünüyor ama onların da duygularının, cinselliklerinin bulunabileceğini düşünmüyor. Onların kendilerini kut-sallığa adanmış rahipler, rahibeler olduklarını zannediyorlar. Bir de üstüne üstlük yüzlerine karşı "Vah, vah," diyorlar," demişti.

Gökhan'ın dostları arasında bir de Umut adlı, otuz yaşların-da astronomide asistanlık yapan, Gökhan'ın 'abi' dediğı doktoralı bir genç vardı. Umut, özörlü değildi, özörlü olan olmayan tüm öğrencilere yakındı. Ancak Gökhan'la aralarında daha yakın bir bağ vardı; Gökhan özörlü olduğu için değil, astronomide sıra dışı hayâlleri olduğu için, Hawking'e özendiğı için diğer öğrenciler arasında Gökhan'ı öncelikle fark etmişti Umut.

Umut öğrencilik yıllarında Gökhan için ağabeydi, sırdaştı; hâlâ öyleydi.

Aile

fertlerinin

duygusallıklarından

ötürü

aile

içinde

konusamayacağınız bazı hassas sorunlarınızı danışabileceğiniz aile dışında dostlarınız olmalıdır. Onlar ikinci bir aile gibidir, gerçek bir aile gibi, akıllı, gerçekçi, işte Umut da bunlardan birisiydi. Gökhan onunla daha çok sakatlığından kaynaklanan duygusal sıkıntılarını paylaşırdı. Başka şeyler de.

Birkaç ay önce bir gün Gökhan internette Umut'a,

"Umut abi, dünyanın birçok ülkesinde arkadaşlarımız var; yıldızlara teleskopla bakıp yakınlaşır gibi onlarla da öyle, uzak-tan uzağa yakınız birbirimize. Ama birçoğı daha az önce ülkemize saldırdı, İngiliz'i, Yunanlı'sı, Rus'u. Bazen acı bir duygu geçiyor aklımdan, acaba şehit dedelerimize haksızlık mı ediyoruz diye," dedi.

Umut'un cevabı şöyleydi:

93/284

"Savaşlar, milletlerin değil, devletlerin, hükümetlerin işi. Onlar karışmasa öldürmezdik birbirimizi, izmir'in işgalini pro-testo için düzenlenen bir Sultanahmet mitingi vardı hani. Halide

KVİ6

Edip orada, 'Devletler, hükümetler düşmanımız, milletler dostu-muzdur,' demişti, izmir'in işgalini, Venizelos kotardı, yüz binden fazla Türk'ün ve Yunan'm yok olmasına neden oldu. Ama ay-82 nı Venizelos, siyaseti bıraktığında Atatürk'ün elini sıktı, sonra da onu Nobel Barış ödülü'ne aday gösterdi. İşte Halide Edip'in demek istediği buydu. Siyasetçi Venizelos, düşmanımızdır; ama vatandaş Venizelos, dostumuzdur, dedemizdir. Yani devletler düş-manımızdır, insanlar dostumuz. Bu cümleyle olmasa da Livaneli de aynısını söylüyor

kendince, Serenad'ım okudun mu?"

Gökhan,

"Aldım abi, okuyacağım. Belki hep aynı hikâye. Bruno'yu da, 'Güneş, yıldızlardan biridir yalnızca,' dedi diye yaktırmıştı kilise.

"Bruno dedin de aklıma geldi-. Biliyor musun bir süredir ne düşünüyorum? Bugün, tüm insanların onurlarının eşit olduğunu

düşünüyoruz; en azından kuramsal olarak. Bir devlet başka-p*nın onuru, vatandaşın onuruna; müdürün onuru, memurun onuruna;

çocuğun onuru, anababasının onuruna ya da bir katilin onuru bizim onurumuza eşit aslında. Ama bunu bugün düşünüyoruz, bir beş yüz yıl önce, kimse böyle düşünmüyordu. 'Kralın onuru, çobanın onuruna eşittir,' diyemezdi kimse. Daha röne-sansta bile, bir ressam hoca öğrencisini şöyle eleştirmiş: 'Sen kralın ayak parmağı ile çobanın ayak parmağını eşit çizmişsin. Olmaz öyle şey. O, kralın ayak parmağı,'

demiş."

94/284

"O günden bugüne düşüncelerimizi değiştiren ne oldu?"

"Pek çok şey; ama en çok pozitif bilimlerdeki gelişmeler bence. Belki de en çok astronomideki gelişmeler. Beş yüz yıl önce in-sanlar, kral-ların padişahların sıradan insanlardan çok daha üstün olduklarını düşünürlerdi. Bu yüzden onların onuru, halkın onurundan yüksek zannedilirdi. Aynı yıllarda güneşin çok büyük, yıldızların ise çok ufak, önemsiz olduğu düşünülürdü. Sonra astronomi gelişti, insanlar anladılar ki, güneş, diğerleri gibi sıradan bir yüdzmiş. Yalnızca bize yakın olduğu için büyük gibi gözükür-müş. İşte o zaman kralın onur-unun çobanın onuruna eşit olduğunu düşünmeye

başladık. Eskiden kralın onuru güneş gibiydi; en büyük sanlırdı, meğer kralın onuru ve güneşin büyüklüğü, bizim durduğumuz yerden öyle görünüyordu."

"Tamam da abi, kral ile çoban tam tamına eşit mi?" "Statüleri farklı, işlevleri farklı ama onurları eşittir." Gökhan'ın dostları yıldızlar gibiydi, onurları eşitti. Ancak Gökhan o gün hangisine daha yakınsa, hangisiyle daha yoğun ile- 83 tişim içindeyse, o gün, bir güneş gibi diğerlerinden bir adım öne çıkardı o.

Gökhan göğü severdi. Gök, apaçıktır, az ötededir ama ona ve bilgisine kolay ulaşamazsınız. Gökbilimi ile belki biraz ulaşabilirsiniz gökyüzünün bilgisine. (İnsanlar da, kuşlar da, kelebekler de öyledir; karşınızda dururlar ama onlara ve onlara ait bilgilere kolay ulaşamazsınız.) Gökhan, kendi zihninin, hocalarının, dostlarının desteğiyle ulaşabiliyordu göğün bilgisine.

Tüm hocaları, meselâ Ethem hoca, yalnızca matematiği, yıldızları değil, fiziksel anlamda yaşamakta olan bir evreni, uzaktan seyretmeyi ve sevmeyi de öğretmişlerdi ona. Gökhan evde, bilgisayar bağlantılı 95/284

modern bir teleskopun yanı sıra el yapımı iki teleskop daha kullanıyordu. Bir galileoskopu vardı bir de yine el yapımı daha modern bir teleskopu. (Galile Galileo'nun yaptığı ilk teleskopa "galileoskop" denilir; bugün onun yaptığının benzerini yaptığınızda, gökyüzüne Galile'nin gözleriyle bakmış olursunuz.) Gökhan'ın el yapımı teleskopları, elle teleskop yapan Türk kadın gökbilimcilerden -belki de ilki- olan gökbilimci Nurcan Gök tarafından yapılmıştı. Eşinin soyadından ötürü Gök olan Nurcan Gök, kendinden ötürü de bir amatör gökbilimciydi.

Karıkoca, önce Nurcan sonra Koralp iyiden iyiye bu işe iyice gönül vermişlerdi.

1

Ertesi Gün

Bir günü izleyen güne 'ertesi gün' denilir genelde. Yeryüzünde, gökyüzünde, her gün kendine özgüdür; kendinde şeydir, kendisi gibidir, güzeldir. Ancak bazı ertesi günler, tekrarı olmayacak şekilde güzeldir.

Ertesi gün, ötelenmiş, ötedeki gündür; bazen bir ertesi günde ötedeki yaşamlara geçilir.

Umayia Gökhan'ın tanıştıkları günü izleyen gün, ikisinin de hayatlarında hiç yaşamadıkları bir ertesi gündü.

96/284

Ertesi gün güzel bir gündü; sabah dağlardaki sis vadiye indi. Kuşlar önce birdi, sonra iki; sonra binlercesi geldi. Kuşlar, böcekler, kediler, köpekler, kelebekler, yürüyüşe çıkan insanlar, kapılarını pencerelerini açanlar, hepsi, yeri göğü vadiyi, güneşi gördü.

Güzel bir gündü.

Ve Umay uyandı.

O gün güzeldi; ama hiç kimse için o gün, Umay'a gözüktüğü kadar güzel bir gün değildi. O gün, Gökhan'la tanıştıklarını izleyen ilk sabah, ilk gündü; o gün bir daha tekrarı olmayacak bir ertesi gündü.

O gün Umay, ne dağları, ne güneşi gördü. Aklı sevgisindeydi, sevgil-isindeydi. O gün Umay için yeni, yenidende öte, hiç yaşanmamış, doğmamış, görülmemiş bir gündü. Umay bugünü gördü.

O sabah Umay uyandığında aklına hemen Gökhan geldi, önceki gün geldi, kalbi heyecanla çarptı. Onu gördüğünden bu ya-na kaç saat geçtiğini düşündü. Hiç saat geçmemişti. Dün oldu

ğu gibi, önünde, zihninde duruyordu. Dün, bugündü, uçup git

meye hazırlanan bir kelebek gibi, belki uçup gidecekti ama şim di önündeydi.

85

Umay âşıktı, bir sevgilisi vardı. Aklını, sevinç, coşku ama yanı sıra, ya biterse diye, derin ve ince bir korku kapladı.

97/284

Sonra Gökhan uyandı. Gökhan ve Umay, uyandıklarında birbirlerini görmediler ama birbirlerinin farkındaydılar. (Aşk, görmeden birbirini fark etmektir.)

Gökhan uyandığında, önce Umay geldi aklına. Umay öyleydi, güzeldi, oradaydı, oydu, onundu. Gökhan'ın her şeyi, düşleri, düşünceleri, ailesi, dostları vardı; ama ilk kez bir sevgilisi oluyordu.

Gökhan, o güne kadar hissetmediği bir mutluluk ama derinlerde bir kaygı, ferahlatan ama aynıda ürperten bir rüzgâr hissetti içinde, ya sürmezse diye.

Ancak mutluluk esip, uzaklara sürdü kaygıyı. Artık bir sevgilisi vardı; artık yalnızca kendini değil, iki kişiyi düşünmesi, iki kişilik düşünmesi gerekiyordu. Belki evleneceklerdi. Günlerini, gele-cekl-mni, gelirlerini, olurları, olmazları düşünmesi gerekiyordu. (O erkekti, bütün bunları o düşünmeliydi.)

Artık, bakacağı her gök atlasında, gecede gündüzde gökyüzünde, yıldızların, nebullaların, ayın, güneşin, yanında kanatlarını açıp uçan bir kuş gibi Umay'ı da görecek. Umay, eski dilde kutsal kuş demektir, kuşların tannçasıydı. Kuşların tannçası artık Gökhan'ın sevgilisiydi.

Artık Gökhan'm yerinde, göğünde, göğsünde Umay da vardı.

Gökhan, Umay'ı kollarına aldığı, göğsüne bastırıldığını düş-ledi.

Sonra onu öptüğünü hayâl etti. Bir hayâl perdesinin ardında, sisler, bulutlar, tüller gerisinde Umay'ı belli belirsiz hayâl etmek bile güzeldi.

Sis dağılır, gökyüzü bulutlarını uzaklara çeker, dağlar gözü-kür; canlar, canlılar ortaya çıkar. Gökhan, sislerin, bulutların gerisinde, can-

ıyla, teniyle, teller duvaklar içinde Umay'ı gördü. Uzattığında elini değdiremeyeceği bir camın gerisindeydi sanki; ama canlı capcanlıydı; teller duvaklar içinde Gökhan'a gülümsü-yordu. Evleneceklerdi, evlenmeleri gerekliydi.

98/284

Artık

Gökhan'ın

göğünde,

göğsünde,

uyuduğunda

düşünde,

uyandığında gözünde Umay olacaktı.

Gökhan, sıcak bir yaz akşamında veranda da Umay'la el ele oturup ona yıldızları anlattığını hayâl etti. Ona teleskopuyla uzak-ıan gösterecekti.

Artık yıldızlar Umay'la daha güzeldi.

O sabah Gökhan, yirmi beş yıllık dünyasının hiç ayak basılmamış bir bölgesine ayak bastığını hissetti. Bu topraklar yeniydi. Bu yeni topraklarda, düşler ötesi, gerçekleşmesi hayâl bile edilmemiş olan yepyeni bir yaşam vardı.

O sabah Umay'a ve Gökhan'a güneş değil aşk doğmuştu. Aşk, iki kişilik bir işti. Aşk, çok kalabalık bir dünyada, iki kişilik bir dünya, iki kişilik bir yuva oluşturma işiydi.

Gökhan kalktı, kendini sandalyesine çekti. Umay henüz bilgisayarını açmamıştı, açınca mutlaka Gökhan'ı arayacaktı. O arayana kadar geçecek zamanda Gökhan, internete bakabilirdi, gelen iletilere cevap vere-bilirdi. Ama internet boştu, internette boşluk vardı; Umay yoksa internet de yoktu. Zaten göreceli olan zaman, artık Gökhan'ın kalbinde Umay'a ayarlanmıştı. O yoksa zaman da yoktu.

Gökhan verandaya çıkıp bekledi. Az sonra Umay internete geldi.

Güneş doğmuştu.

ilk düşünen insandan bu yana sevgililer için sabah birbirle-rine gönderdikleri iletilerle başlamıştır. Güneş eğer ileti taşıyorsa aydınlatır.

Eskiden Anadolu köylerinde internet, telefon yokken, delikanlılar uzaktan ayna tutarlardı sevgililerine, yavuklularına. Yuvarlak cep aynaları olurdu ceplerinde âşık erkeklerin; arkasında da mutlaka bir horoz resmi. Tarlada, yolda, belde, bir genç kız, tâ uzaklardan, ağaçların ya da çalılarının ardından, güneşin bulunduğu yerin ters tarafından, gözlerine güneş geldiği zaman, sevgilisinin kendisine işaret verdiğini anlardı.

Aşk güneştir, güneş gibidir; en iyi güneşle iletilir Anadolu'da.

Umay ile Gökhan, internetten "günaydın," dedikleri zaman birbirlerine, yüzleri aydınlandı hemen, uzaktan bir ayna tutul-muş gibi gözlerine.

Aşk güneştir, güneşli haberler getirir sevgililere.

O gün öğleden sonra hava kapandı, yağmur yağmaya başladı.

İki baharda uzun uzun iplikler halinde yağmur yağardı Uzun Vadi'de, tarlalara, ormanlara, bahçelere. Her yağmurdan önce bir kasvet, yağmurdan sonra toprak kokulu bir rehavet çökerdi, ağaçların, bahçelerin, evlerin üzerine. Serçeler, bir gündüz uykusundan uyanmış gibi kuytulardan çıkar, şöyle bir silkinir, yağmur bitti şarkıları söylerlerdi bir ağızdan. Uzun Vadi'de yer, gök, zaman güzeldi; ister yağmurlu ister güneşli gökyüzü güzeldi her zaman.

O gün Umay ve Gökhan birlikte kararlaştırıp evlerinin verandalarına çıktılar, birbirinden uzak iki verandada yağmura baktılar. Üstü örtülü bir mekânda, bir balkonda veya bir verandada, yağmur yağdığında oturup yağmura bakmak güzeldi.

O akşam Gökhanların sofrası yine her zamanki gibi zengindi. Fatma Hanım yemek yapmayı severdi. Sofrada geleneksel yemekler vardı, bir de Uzun Vadi'ye özgü ot sepeti. Bu otları, birkaç komşusuyla birlikte kırlarda toplardı Fatma Hanım. Ot toplamak binlerce yıllık geçmişten gelen törensel bir uğraştı sanki. Binlerce yıl önce, tarım öncesi çağlarda, erkekler ava giderdi, kadınlar ot ve tohum toplamaya. Bugün pazarda, manavda sebze meyve alınsa da, doğadan ot toplama alışkanlığı hâlâ sürmektedir Anadolu'da. Madımak, karahindiba, ebegümeci ve daha nicesi... Bu otlar, saksıda, serada yetişmez, doğadan toplanır yalnızca.

Bölgede yetişen otlar, sofralık bitkiler, tohumlar, mevsimine göre yöre halkının ve Fatma Hanımların sofralarında, evlerinde, rengârenk yüzleriyle, miskübin kokularıyla nane, reyhan, dereotu, kişniş, sanbal bardağı, boz süpürgecik, gülizar, efelik, cüce bağırsağı, terek bulunurdu. Sofralarına, mutfaklarına Kazankaya Kanyonu'ndan, Çalkara Köyü'nden tatlı soğan gelirdi.

Bamya çorbası, yayla çorbası (toyga çorbası), yaprak sarması, patlıcan tavaşı gibi bildik yemeklerin yanı sıra, her yerde bilinmedik yöresel yemekler de yapardı Fatma Hanım. Bacaklı çorba, karabaklalı sarma, asma yaprağına sarılı soğuk yenen bat, keşkek, madımak, coştı, basta, fefene, Tokat kebabı, nivik, gelin parmağı, ısırgan yağlı aşı, sipsi, papa, siron, tülü köfte, kulak, cadı, kav-lak börek, mısır

böreği, pırasa böreği, hamba, Almus böreği, çarşaf böreği.

Fatma Hanun'ın sofrası, geçmişten bugüne böylesine zengin-88 di işte.

101/284

Gülşen Hanım da yemek yapmayı severdi; ama sofrasında daha çok, memurluk yaptığı dönemlerden kalan alışkanlıkla, makarna, köfte, patlıcanlı pilav, cacık, salata benzeri pratik, kolay yemekler bulunurdu.

Yemeklerinin temel özelliği, kızının sevdikleri olmasıydı.

O akşam, Gökhan da Umay da, her zaman sevdikleri anne yemeklerini fark etmediler. İkisinin de gözleri dalgında sofralarında; uzak ufuklara, bu sofraları ve evleri aşan yeni ufuklara bakıyorlardı âdeta.

18 Kelebek Avcıları

Alaimisema ne yana uçması gerektiğini bilmiyordu. Irmağın karşı tarafında yüksekçe bir ağaç dalına kondu, dört bir yana baktı. Kadeh-Kerman ortalarında yoktu.

Mutlaka uzaklara gitti, buralarda zaman kaybetmemeliyim diye

düşündü, evlerin gerisine, kırlara doğru süzüldü. Sağa sola bakarak ilerliyordu. Aşağıda, artık mevsimi geçmekte olan ebegü-meciler, sarı beyaz çiçekli adaçayı yapraklı ladenler ve bir tane de uzun tohumlu tekesakalı vardı.

Bir ağacın tepesine kondu, sonra ağaçtan ayrılıp villaların arkasına doğru uçmaya başladı. Alçaktan uçuyordu. Birden iki kelebek telâşla yanından geçtiler; biri var gücüyle,

"Çabuk kaç kelebek avcıları geliyor," diye bağırdı.

Alaimisema şaşkınlıkla arkasına baktığında elindeki sopaların ucuna birer pazar filesi asmış iki gencin onlara doğru koştuğunu gördü.

102/284

Bunlar doğasever kelebek avcılarıydı. Telâşla iki kelebeğın gittiği yöne uçtu, uzaklaştı.

Uyarmasalar kaçmazdı. Kelebek avcılarını ilk kez görüyordu.

Üç kelebek hızla ırmağın karşı tarafına geçtiler. Avcılar karşıda kaldı.

Kurtulmuşlardı.

Yan yana bir ağaç dalına kondular.

Alaimisema nefes nefese,

"Neydi bunlar anlamadım?" dedi.

Kelebeklerden yaşlı olan (on gündür yaşıyordu),

Bunlar kelebek avcısıdır. Kelebek yakalarlar," dedi.

Alaimisema, ellerindeki sopalara pazarda gördüğüm filelerden takmışlardı. Onunla mı yakalıyorlar?" diye sordu.

"Hayır," dedi öteki kelebek,

"Pazar filesi değil, kelebek ağı o. Kelebeğin üzerine tutup içine sokar-lar, içine girdin mi, artık ölüm kaçınılmazdır. Götürüp ko-leksiyona koyarlar."

"Nasıl?"

"Kanatlarına birer iğne batırıp bir duvara çakarlar seni. Kanatların iki yana açık, uçmaya hazırım sanırsın; kımıldayamaz-sın, ölürsün; bir insanın koleksiyonunda ölü bir kelebek olursun."

103/284

Alaimisema kendini çok kötü hissetti; hayretle, öfkeyle,

"Bunu niçin yaparlar?" diye sordu.

Yaşlı kelebek,

"Doğayı, bizi sevdikleri için yapıyorlar bunu; sanırım insan, sevdiği şey yalnızca onun olsun ister," diye cevap verdi.

İkinci kelebek,

"insanlar, bazen sevdiklerini yanlarında tutarak öldürürler, bazen de kızdıklarını. Hani Romanyalılar çarmıha gererlermiş insanları, tıpkı kelebekler gibi," diyerek lafa girdi.

Yaşlı kelebek,

"Romanyalı değil, Romalı," diye düzeltti.

Alaimisema,

"Çarmıh ne?" diye sordu.

Yaşlı kelebek,

"Çarmıh, bir öldürme aracıydı; birbirine dik iki tahta, insan-ların üzerine çizilmiş bir çarpı işareti.

Eskiden bazı insanlar, sevmedikleri insanların kollarını iki yana açıp ellerinden birer çiviyle tahtaya çakarlardı.

Koleksiyondaki kelebekler misali, öylesine du-rurdu insanoğlu, sonra da öldürdü, susuz ve acılı."

Alaimisema korkmuştu,

104/284

"Demek ki bu insanlardan uzak durmalı, severlerse de öldürüyorlar, kızarlarsa da," dedi.

"Yani."

"Yani."

Yaşlı kelebek:

"Bu insanların yaptığı bununla da bitmiyor hani. Nice tırtıl bir koza örer çevresine, günü gelince kelebeğe dönüşüp çıkabilmek için sessizce. Ama bu hain insanlar, ipek yapabilmek için, kozayı kaynar suya atarlar, tırtılı öldürürler, kelebek olup dünyaya ulaşmadan. Kozadan ipekli elbiseler yaparlar." (Bu doğrudu. Koyunu öldürüp doğmamış

kuzuyu annesinin karnından çıkarıp astragan kürk yapan insanoğlu, kelebeklerin yaşanmamış hayatlarından da kendine, tenine hafifçe dokunsun diye ipekli kumaşlar dokumuştur.)

İkinci kelebek,

"Soyumuz, bu soysuzların tehdidi altında. Bu hain insanlar, her şeyi yaparlar. Sonra dönüp ahlâktan, adaletten söz ederler," diyerek antenlerini salladı.

Alaimisema,

"Bu insanların hepsi kötü mü? İki gündür bir kız görüyorum, sandalyede oturup dolaşıyor. Bize bir zarar vermez gibime geldi," dedi.

Yaşlı kelebek,

105/284

"Vermez belki, insanların bir kısmı kötüdür, bir kısmı iyi. Ama hangisi zarar verir, hangisi vermez, anlamak için ömrümüz yetmez."

Diğer kelebek,

"Biz hepsinden uzak duralım en iyisi.""

"Yani."

"Yani."

Alaimisema da onlardan öğrendiği gibi "Yani," dedi.

Kendini çarmıha germeyi keşfeden insanoğlu, bu keşfinden ötürü piş-

manlık ve öfke duydu. Öfkesini göğşe yansıttı, Kutsal Ruhu gökten yere indirdi, insan yaptı; bu insana eziyet etti, çarmıha çiviledi, sonra da gerisin geriye göğşe gönderdi. Modern günün insanı, yendiği düş-

manının etinden bir lokma yiyen pagan günlerin insanı gibi, zafer sar-hoşluğu içinde isa'nın eti kanı niyetine bir lokma ekmek yedi, bir yu-dum şarap içti.

Roma'dan bugüne çarmıhın çivileri, insanın vicdanına çakılmış gibi.

(Kelebek kanatları veya insan bedeni, özetledi olup biteni: Çivi.) Mavi kanatlı kelebek Alaimisema'ya,

"Şu ağaçların arkasına gidiyoruz, arkadaşlarımız var, bizimle 92 gele-bilirsin," dedi.

Alaimisema kendini yalnız hissediyordu, onlarla gitmek iyi gelecekti.

İkisini de sevmiştı. Bir an onlara katılmak geçti aklından sonra 106/284

vazgeçti. Amacı henüz önündeydi, Kerman'ı aramaya devam etmeliydi.

Kelebeklere,

"Size çok teşekkür ederim, hayatımı kurtardınız, sizi sevdim, sizinle gelmek isterdim ama ben sevgilimi arıyorum. Onu bulmam lâzım,"

dedi.

"Kayıp mı oldu?"

"Yok, kaybolmadı, gitti. Onu arıyorum şimdi."

İki kelebek de kuşku duyan, biraz da ayıplayan bir bakışla bak- ' tılar Alaimisema'ya.

Çünkü her ne kadar demokratik hayvanlar olarak bilinseler de, kelebeklerin dünyasında bile, bir kadın kelebeğin kendisini bırakıp giden bir erkeği araması ayıp sayılırdı, kadın pasif olan, bekleyen olmalıydı.

Alaimisema açıklama ihtiyacı duydu; olayı biraz çarpıtarak,

"Biz aslında birbirimizi seviyoruz ama onun büyük bir görevi var.

Görev icabı gitti," dedi.

Bu açıklamayı yapmak Alaimisema'yı rahatlatmıştı. Kele-bekler,

"Nasıl bir görev?" diye sordular.

Alaimisema, gururla Kadeh-Kerman'ın ne aradığını anlattı. Kelebekler Kadeh-Kerman'ın adını duyunca heyecanla,

"Aa, onun adını biz de duyduk, kraliçemizi arıyormuş, tüm kelebeklerin kurtarıcısı olacakmış," dediler.

107/284

Alaimisema, nasıl tanıştıklarını anlattı onlara. Sonra anten-lerini birbirlerine sürerek vedalaştılar, vadi boyunca uçmaya devam etti Alaimisema.

Birkaç gün ömrü kalmıştı; kelebek avcılarına yakalanırsa belki daha da kısaydı zamanı. Bir an önce sevgilisini bulmalıydı. Sağa sola bakına bakına uçtu, uçtu, uçtu. Kâh Güneş'e doğru, kâh güneşten ırağa, uçtu, uçtu, uçtu.

Bir süre sonra birkaç kelebek daha gördü Alaimisema, neşe içinde inip kalkıyorlar, havada görünmeyen daireler, elle tutulamaz helezonlar çiziyorlardı; Alaimisema'yı görünce yavaşladılar,

93 selâm verip

nereye gittiğini sordular.

Alaimisema onlara, biraz öncekine oranla daha da gurur duyarak sevgilisi Kadeh-Kerman'ı aradığını söyledi, görüp görmediklerini sordu. Kelebeklerin üçü de Kerman'ı tanımıyorlardı; ne adını duymuşlardı, ne de ne aradığını.

Alaimisema buna çok şaşırdı, bütün kelebeklerin Kadeh-Kerman'ı tanıdıklarını sanıyordu; tanımayanlarla karşılaşmak onu hayâl

kırıklığına uğratmıştı.

Uçmayı sürdürdü. Birileri onu tanıсын ya da tanımasın, ara-maya devam edecekti, önemli işler yaptığı ya da tanınmış olduğu için değil, öncelikle sevdiği için arıyordu Kadeh-Kerman'ı.

Sonra bir de şu vardı: Alaimisema, yüreğinin derinliklerinde önemli işler yapacak bir liderin yakını, yardımcısı olmaktan gu-rur duyduğunu hissediyordu.

108/284

Evet ölmeden önce onu bulmalıydı; sevgilisini, liderini bul-malıydı.

Birkaç saat bile birlikte olsalar razıydı. Kısa bir ömürde birkaç saat uzun bir zaman sayılırdı.

Uçmayı sürdürdü. Bir ara tanımadığı birkaç kelebek arkasından,

"Dikkatli ol, ilerde kelebek avcıları var," diye bağırdı.

Tanımadığı kelebeklerin bu işbirlikçi tavrından içten içe bir haz duymaya başlamıştı Alaimisema. Zaman zaman kendisini yalnız his-setse de, bu tür dostça uyanlar, güneşi gören sis gibi, yalnızlık duygusunu alıp götürüyordu üstünden. (Avcılar ve saldırganlar daima ola-gelmiştir dünyada; önemli olan avların daya-nışmasıdır.)

Bir ara tek başına uçuyordu Alaimisema, çevrede başka kelebek yoktu.

Birden ağaçların altında, elinde kelebek ağı bulunan, beyaz gömlekli, siyah şapkalı bir genç gördü; oniki, onüç yaşla-ındaydı. (insanlar için çok genç, bir kelebek için çok yaşlı sayılırdı.)

Alaimisema siyah şapkalı oğlanı fark ettiğinde oğlan da onu gördü; hızla uzaklaşıyordu ki o da peşinden koşmaya başlamıştı.

Alaimisema telâştan yalpalarken, oğlan kelebek ağını havaya

kaldırmış koşuyordu; yakalanması an meselesiydi. Aradaki mesa

fe hızla kapanmaya başlamıştı.

94

O telâş içinde bir an, "Ya sevgilime kavuşmadan ölürsem," di-ye geçirdi Alaimisema aklından. Son bir gayretle yükseldiğinde, küçük avcı üç metre gerisindeydi.

109/284

19 Lüks Lambası Altında Aşk

Bir gün öncesine kadar rahattı Gökhan, yıldızları düşünürdü geceler boyu. Şimdi göğünü, göğsünü yepyeni bir duygu sarıver-mişti. Yeni başlayan bir aşk heyecanı ama yanı sıra yüreğinde bir derin kaygı, ya sürmezse diye. Acaba? (Bütün filozofların ve bilginlerin sorduğu acaba'dan daha önemli bir acaba, âşıkların zihninde yaşar galiba.) Gökyüzü, astronomi, uzaklaşan galaksiler gibi Gökhan'ın zihninden gidivermişti. Şimdi, arkası karanlık, önü aydınlık bir lüks lambası be-lirmişti önünde.

1950'lerde, 60'larda, özellikle kırsal kesimde, lüks lambaları vardı Türkiye'de; halkımız "lüküs lambası," derdi. Bağlarda, harmanlarda geceleri lüks lambası yakardı Anadolu insanı.

Lüks lambası, çevresindeki üç metre çaplı bir daireyi aydınlatırdı yalnızca. Gecenin bir yansı lüksü yaktığınızda günlük güneşlik olurdu yakın çevreniz; ancak dairenin ötesini göremezdiniz; uzaktakiler sizi görürlerdi, siz onları göremezdiniz.

Bir kitapta okumuştı bunları Gökhan, şimdi aşkları da apaydınlık bir lüks lambası içindeydi; birbirlerini görüyorlardı ama az ötesi karanlık-tı, belirsizdi.

Bir de şu, ışığa âşık pervaneler koşardı lüksün ışığına. Pervaneler yanardı.

Belki de bütün aşklar bir lüks ışığı gibidir, lüktür. Üzerine doğru koşanları, sevgilisine pervane olanları yakar; koşmayan karanlıkta kalır.

110/284

""

Gökhan âşıktı.

Genelde bastırıldığı, zaman zaman onu üzen düşünce, artık ör-tülemes biçimde zihnini kaplamaya başladı Gökhan'ın. Ben niçin 96

hasta

oldum diye.

Bir hata ya da bir aksilik, küçükken felç olmasına yol açmıştı Gökhan'ın. Göğü delen bir lazer gibi, ışık demeti benzeri bir iğne, de-risini delip yaşamına girdiğinde bütün yaşamını değiştirmişti.

Çocukken bir iğne, sinirine gelmişti, çok az sapmıştı ama çok şeyi değiştirmişti yaşamında; felç etmişti. Sadece birkaç milim öteye gelse şimdi yürürdü Gökhan.

(Olup bitenin sorumlusu kim? Toplum mu, eğitim eksikliği mi, aksilik mi, tabiat mı, kader mi; bilemezsiniz.)

Üstüne üstlük ikinci bir hastalığı daha vardı Gökhan'ın. Hekimlere göre, önünde on yılı vardı. (Bu tahmin kesin mi bi-lemesiniz.) Eğer doğruysa yalnızca on yıl. İlmini, şöhretini önündeki on yıla sığdırmalıydı.

İçindeki, sabah çiğlerine benzer sabah sevinci bir anda uçu-verdi.

Umay'a on yıl ömrünün kaldığını söylese miydi? Bilemedi. Yoksa hiç mi söylemeseydi? içinden dedi ki:

111/284

o "O beni böyle kabul etti; kolumun bacağımın kısa olmasını kabul etti. Acaba ömrümün kısa olduğunu da kabul eder mi? Ömrüm gerçekten kısa mı?" (Birinci sorunun cevabını hemen öğrenebilirdi; ikinci sorunun cevabını bilemezdi.)

Gökhan yataktan kalktı, yüzünü yıkadı. Evlerindeki lavabo-lardan biri özürlüler içindi; önu kavisli, hilal gibi, musluk kolu uzun. Sonra balkona çıktı, Umay'ı niçin sevdiğini düşündü, bi-lemedi. Kendisine benzediği için mi, güzel olduğu için mi, bile-medi.

Belki de niye sevdiğini bilmesi gerekmezdi. Niyeyse niye, sevdim işte, diye düşündü.

Başkalarına hesap vermesi gerekmezdi; kendine bile hesap vermesi gereksizdi. (Sürekli hesap verdiğimiz için birilerine, he-saplarımız açık verir habire. insanın neyi niçin yaptığını, kendine veya birilerine açıklaması, kendi boynuna geçirdiği ilk esaret halkasıdır. "Vebalim boynuna," der kimileri; vebalden veba gibi korkarız. Ama kendi kendimize yaptığımız haksızlıkları ciddîye al-mayız.

Aslında en büyük vebal, kendi özgürlüğümüzü, gelişmemizi, kendimize, kendi elimizle kısıtlamamamızdır.)

Balkonun kenarına gitti, sandalyesini dağlara doğru çevirdi. Dağlar Gökhan için yıldızların başlangıcıydı; dağlarda, kuşlar, Umaylar, dağların ötesinde uzay vardı. Düşünmeye başladı; elinde değildi, zihnindeki düşünce eline sığmıyordu. Acaba?

Acaba, sakat olmayan bir kızı beğenmeye cesaretim yok da o yüzden mi Umay'ı beğendim diye bir düşünce, inatçı sarmaşıklar gibi sarıldı aklına. Bu soru kötüydü, hem Umay'a haksızlıktı, hem kendisine. "Yok 112/284

kesinlikle öyle değil," dedi içinden; O'nu, öyle olduğu için değil, o olduğu için beğenmişti.

Gökhan Umay'ı sevmiştii; sakat olduğu için değil, Umay olduğu için yalnızca.

Birinci düşünceyi kovmaya çalışırken, daha kötü bir düşünce çöreklen iverdi aklına, içinde, tâ derinlerde, yüzü, gözü olmayan bir ses, "Eğer sen sakat olmasaydın, beğenir miydin bu kızı?" demeye başladı. Bilemezdi. Yaşanmamış bir yaşantıyı bilmesi beklenemezdi.

Bütün bu düşünceleri reddetti. Neyse ne, nedense neden; onu

sevmiştii. Kendisine veya bir başkasına hesap vermesi gerekmezdi. O

an, basmakalıp bulduğu, sevmeydiği atasözlerinden birisi geçiverdi aklından: "Ye üzümü sorma bağıını," diye. Ülkenin, kaynaklarının, zen-ginliklerinin, kuşlarının, kelebeklerinin, hunhar bir iştahla yenmesi söz konusu olduğunda, bir ahlâksızlık belirtisi olan bu düşünce, bazen işlevsel olabilirdi kişisel tarihinizde.

Ye üzümü, sorma bağıını; sev derinden, kurcalama nedenini. Umay'ı beğenmişti, sevmiştii. O kadar, bitti.

Beğenmesi doğaldı da, birkaç saat içinde âşık olması, biraz tuhaf geliyordu, kulağına, aklına. Ancak galiba, kelebeklerin ömrü misali kısa sürecek ömürlerde, aşklar da hızlı olmak zorundaydı.

internete baktı, Umay henüz uyanmamıştı.

Heyecanlı, ama hüzünlü, kararlı ama kaygılı bir yüzle, merdiven asansöründen verandaya indi, annesi kahvaltıyı hazırlamıştı. Pazardan alınmış peynirler, reçeller, zeytinler, domates, biber, yeşillikler ve kız-armış ekmek... Gökhan kahvaltı etmeyi severdi;

ama bu sabah sofrayı görmedi; uzaklara ayarlanmış bir dürbün

le yakındaki bir nesneye bakınca nasıl ki bulanık gözüdürdü, sofra da öyle.

98

Fatma Hanım oğlundaki değişikliği fark etmedi; ama Aysel

ablası hemen anladı; dünden bu yana Gökhan değişmişti. Aysel, önce arkasından eğilip kardeşini, sonra da annesini öptü, onlar da Aysel'i, sessizce kahvaltıya başladılar.

Gökhan dalgındı, görünmeyen uzaklara bakıyordu gözleri. Fatma

Hanım bir ara mutfığa gittiğinde,

"İyi misin Gökhan?" diye sordu Aysel.

"İyiyim," diye karşılık verdi Gökhan.

Bu cevap Aysel için yeterli değildi. Üsteledi; şaka mı ciddî mi olduğu belli olmayan bir ifadeyle, sesini alçaltarak,

"Hayatım, o dünkü kız kafanı mı karıştırdı?" diye sordu.

Gökhan, önce "Hayır," dedi; az sonra gözlerini tabağına di-kip, "Evet,"

dedi.

Fatma Hanım mutfaktan döndü, sustular.

Gökhan'ın evet'i, Aysel'in zihnini, sıcak bir çöl rüzgârı gibi yalayıp geçti. Böyle bir şeyi yıllardır bekliyordu. Gökhan'ın evliliği, cinselliği, 114/284

aile içinde hiç konuşulmazdı, gündeme gelmemişti. Ama artık günüydü, gündemiydi; konuşulmalıydı.

Giderek artan sayıda tanıdık Aysel öğretmene, "Niçin ev-lenmiyor-sun?" diye soruyordu. Bu anlamsız ve patavatsız so-ruya Aysel'in canı sıkılırdı. Ayıptı, gereksizdi ama hiç olmazsa Aysel'e böyle bir soru sor-ulabiliyordu. Fakat hiç kimse bu soruyu Gökhan'a sormazdı.

Nice anne gibi Fatma Hanım da kızına sık sık, "Sen de hayırlısıyla bir evlenseydin," derdi. Ancak buna benzer bir şeyi Gökhan'a hiç söylememişti.

Gökhan'ın evlenmesi konusu, uzağındaki, yakınındaki insanları

ürküten bir konuydu; konuşulmazdı, tabuydu. Ele, gündeme gelmez bir şeydi. Bu yüzden insanlar bu konuyu ellemezlerdi. Özellikle gençleri baş-göz etmek konusunda pek hevesli olan yaşlı kitle,

Gökhan'ın evliliği söz konusu olduğunda sessizdi.

Evlilik konusu, sadece çevresi için değil, bir ihtimal çevrenin etkisiyle, Gökhan için de zor bir konuydu. Gökhan'ın canını derinden derine, deriye batmış bir kıymık gibi sürekli acıtan bu konu, şimdi birden bire gündeme gelmiş, düşlere düşüncelere giren bir sızı oluvermişti.

Aysel, Gökhan'ın eline hafifçe dokunup, "Canım benim," dedi. Gökhan bu dokunuşta ve ses tonunda, destekle karışık bir acıma hissetti. Belki gerçekten acıma vardı veya Gökhan'a öyle gelmişti; fakat destek olduğu kesindi.

O gün içinde bu "canım benim" sözü bir alt yazı gibi Gökhan'ın zihninden ara ara geçiverdi. Ailesi için Gökhan bir candı; ama şimdi 115/284

can'ın canı yanıyordu. Evlenebilirler miydi, Umay ister miydi, ailesi ister miydi, ömrünün sınırlı olduğunu öğrenceler ne derlerdi? Bir de bu vardı. Dahası Gökhan'ın anne babası ne diyecekti?

Otuz beş yaşında öleceğini bilmek, önünde on sene kaldığı-nı düşünmek, en azı hekim tahminiyle sınırlı bir ömrü olduğunu bilmek, bazen kaldırılması imkânsız bir yükü üstünde, bazen önemsiz gözükürdü gözüne. Nicedir kendi kendine,

"Nasıl olsa herkes ölümlü, üstelik kimse ne zaman öleceğini bilmiyor bu âlemde; belki hemen, belki sonra. Ben hiç olmazsa ne zaman öle-ceğimi biliyorum; kıymetini bilmem gereken, her saniyesi bir dünya kadar değerli bir on sene var önümde," derdi.

Belki de gerçekten öyleydi; iyi kullanılmış bir on sene, kullanılmamış

bir yirmi seneden daha fazla ederdi.

Kahvaltıdan sonra internete yine baktı; Umay hâlâ uyanma-mıştı, ekranı kapalıydı. Bir an, acaba uyandı da açmıyor mu diye geçti aklından. Saat on buçuktu. Acaba?

Ya hiç açmazsa? Bir gün süren bir rüya mı görmüştü yoksa?

Umay

uyuyordu;

uyandığında

hatırlayamayacağı

birkaç

rüya

görmüştü sabaha karşı. On birde uyandı.

Önce her şey normaldi; bir saniye sonra, dün olanları hatırladı. Hiçbir şey normal değildi; dün olağanüstü bir gündü, tüm canlılığıyla zihninde duruyordu. Gözleri sevinçle sağda, solda gezindi; baktığı hiçbir şeyi görmüyordu. Her şey Gökhan'dı, her yerde Gökhan vardı.

Bir süre yatakta kalıp, dün olanları düşünmek istedi. Ama hemen vazgeçti. Kalkıp interneti açmalıydı. Umay kendi başına ya-116/284

tıp kalkamıyordu, annesi yatırıp kaldırırdı. (Bugüne kadar, muh temelen yeterince çalışmadığı, annesine güvendiği için yatıp kal kamıyordu, çalışsa, büyük ihtimalle yapabilirdi.)

100

Bütün varlığıyla, vücudundan umulmadık bir güçle,

"Anneeee... " diye seslendi Umay.

Gülseven Hanım balkondaydı; balkondan "Canım" cevabı geldi. Umay, candı.

Gülseven Hanım, balkondan içeri girdi; alışıldık adımlarla Umay'm odasına yöneldi. Alışılmış bir gündü, her zamanki gibiydi; dün pazarda gördüğü, tanıştığı kişiler, Gülseven Hanım'ın gününde, gündeminde değildi o sabah. Dün, kişisel tarihlerde sıralanan, sıradan bir dündü.

Sıradan adımlarla kızının odasına yürüdü. Yüzünde, acılı geçen yıllarda geliştirdiği, önemli değil bakışlı o alışıldık tebessüm vardı.

Umay annesinin ayak seslerini tanırdı, bu sabahtaki de alıştığı. Kapı açıldı.

Gülseven Hanım Umay'ın yüzüne baktı, Umay her zamankinden farklıydı; sabahlan ciddî ve uykulu olan yüzü, o sabah aydınlıktı, apaydınlıktı, gülüyordu; gözleri parlak gökler gibiydi. Gülseven Hanım dün tanıştıkları tekerlekli sandalyedeki genci hatırladı birden. Olanları, olacakları kavrayıverdi birden. Umay âşıktı. En azından o gençle arkadaşlık etmek istiyordu. Gülseven Hanım'ın yüzündeki tebessüm uçuverdi.

117/284

Tarifi imkânsız bir sıkıntı kapladı Gülseven Hanım'ın yüreğini.

Göğsündeki göğü daraldı. Yıllardır korkuyla beklediği, sürekli ötele-meye çalıştığı an gelmişti. Yıllardır, hatta üniversiteye devam ederken bile erkeklerle ilgilenmez gözükken (belki de kendisinin öyle zannettiği), masum bebeklere, kutsal kuşlara benzeyen sevgili küçük kızı, sokakta karşılaştığı bir erkekle beş dakika konuşunca mutluluktan uçmaya başlamıştı.

Gülseven Hanım o an, yaşantılarında bir şeylerin geri dönülmez şekilde değiştiğini bütün çizgileriyle birlikte anlayıverdi.

Umay, saklamadığı, saklayamadığı bir sevinçle cıvıl cıvıl konuşmaya başladı. Durmadan anlatıyordu; dün gece internete takılmıştı, saçma sapan filmler izlemişti. (Aslında izlememişti.) İnternette

müzikler in-dirmişti. (İndirmemişti, müzik Umay'ın

içindeydi.) Dışarıda hava güzel miydi? Bugün de yürüyecekler miydi?

Sonra her sabah yaptığı gibi kollarını annesine doğru uzatma

ya çalıştı.

101

Gülseven Hanım eğilip kızını öptü, kaldırdı, geceliğini çıkardı, giydirdi, banyoya götürdü. Bütün bunlar olurken Umay, her zamankinden

farklı, hem de çok farklı şekilde cıvıl cıvıl konuşup durdu. Durdu, durdu konuştu, kendini durduramıyordu, konuştukça konuştu.

Urnay'ın neşesi, kuşkuya yer bırakmayacak şekilde dün tanıştığı oğlanla ilgiliydi. Urnay'ın bir erkekle ilgili bu neşesi, bir bıçak gibi Gülseven Hanım'ın kalbine işledi.

118/284

Annesi mutfığa doru çevirdi sandalyesini. Umay, "Sağ ol anne, aç değilim, kahvaltı etmeyeyim, biraz internete gireyim," dedi.

Oysa kahvaltıyı severdi. Gülseven Hanım iyiden iyiye sıkıldı, kızdı, bu işin sonu kötü diye düşündü ama bir şey söyleyemedi, Bir oğlan, üstelik sakat bir oğlan, tüm yaşamlarını şimdiden değiştirmişti. (Gülseven Hanım, kızını, 'sakat' olarak tanımlamazdı; ama aynı durumdaki başkaları sakat sayılırdı.)

Sevinsindi; sevinmekten zarar gelmezdi; ama ya evlenmeye karışırsa Umay, ne yaparlardı? Gülseven Hanım ne yapardı? Nasıl evlenirdi

sonra, evliliğini nasıl sürdürürdü? Sürdüremezdi.

Gülseven Hanım Urnay'ın evlenmemesi gerektiği görüşündeydi. Gerçi doktorlara sormamıştı ama sorsa kesin, onlar da evlenmemesi gerektiğini söylerlerdi.

Kimse Umay'a Gülseven Hanım gibi bakamazdı. Düşerdi, düşürürlerdi; bir yerini kırardı, her yerini kırardı. Narindi, nazenindi. Zaten kısa olan ömrü daha da kısalırdı; gün görmeden biti-verirdi maazallah.

(Hekimler Urnay'ın sınırlı bir yaşamı olduğunu, sağlık sorunlarının çok uzun olmayan bir ömrü işaret ettiğini söylemişlerdi.)

Gülseven Hanım düşünmemeye çalıştı ancak bütün bu tehlikelerin yanı sıra bir de cinsellik vardı. Aynı dertten muzdarip iki insan nasıl sevişirdi? Aynı yatakta alt alta, üst üstte nasıl yatarlardı? Tehlikesi bir yana bu nasıl olurdu? Olur muydu, olsa bile tuhaf olurdu. Herkes bu duruma ne derdi; bütün bunlar tüyler

ürperticiydi.

119/284

Gülşen Hanım, bütün bunları düşünmesinin ayıp olduğunu, iki genç insana karşı saygısızlık ettiğini biliyordu; bunun için ayrıca üzüldü, utanç duydu. Ancak düşüncelerini durduramıyor-du. Bu iki özürlü gencin evlenmesi pek çok yönden sıkıntı vericiydi.

Gülşen Hanım için sevişmek, kendisi için bile olsa tuhaf bir şeydi. Bir anda olup bitmesi gereken, öncesinde ya da sonrasında üzerinde konuşulmaması gereken rahatsızlık verici bir şeydi. Eşiyle seviştiklerinde pek çok defa, özellikle birleşme anında, ya eski mutlu bir anıyı düşünürdü ya da planladıkları bir tatili. Sevişme anı, bir anda olup bitmesi gereken bir şeydi. Kocas Rasim Bey de, birleşmenin az öncesinde, "Acaba başarılı olabilecek miyim?" diye, boşalma sonrasında ise,

"Oh oldu işte," diye düşünürdü. (Ortak bir etkinlik, ayıp diye tanım-landığı için, önce ortaklara eziyete dönüşür, giderek daha da ayıp diye düşünülür.)

Bir kadınla bir erkeğin sevişmesi zaten çirkindi. İki özürlünün sevişmesi ise daha da çirkindi. İnsanlar nikâh günü ya da daha sonra, bu iki insana baktıklarında neler neler düşünürlerdi?

Sonra daha kötüsü vardı. Ya çocukları olursa nasıl olurdu? Çocukları olmazdı belki; ama ya olursa ne yaparlardı? Umay, çocuk filan

doğuramazdı; doğurmaya kalkışsa ölürdü. Sevişirken bile ölebilirdi.

Bütün bunları düşünmek korkunç bir şeydi. Ama birinin düşünmesi gerekliydi.

iş alevlenirse kocası ne yapacaktı? O da ayrı bir sorundu.

Umay odasına çekildi interneti açtı. Gökhan az sonra bunu gördü.

Belki bin yıllık, en azından yirmi yıllık bir hasretle çetleş-meye başladılar; sonra skaybı açtılar, konuştular, konuştular.

Bir ara Gökhan, "Seni seviyorum," dedi.

120/284

Umay, "İyi de daha yeni tanıştık; bu kısa sürede nasıl sevilir böyle?"

dedi.

Daha ilk günden samimi olmuşlardı, senli benli, senden benden sohbete başladılar.

Bir ara pencereye baktı Umay, bir kelebek geçti önünden. Bu, dün gördüğü kelebek Alaimisema idi. Ama Umay onu tanımadı, başka bir kelebek sandı. Alaimisema uçup gitti, vakti azdı.

öğlene doğru Gülsen Hanım Umay'ı yemeğe çağırdı. Buna da

103

gitmemek olmazdı, Umay, "Geliyorum anne," dedi, interneti ka-pattı.

Gülsen Hanım Umay'ı verandaya götürdü; gergindi.

Umay genelde annesinin duygularına duyarlıydı, en ufak şekilde yüzü asıldığında hemen anlar, "Ne oldu anne?" derdi. Ama o gün anlamadı.

Galiba Umay hızlıdan hızlıya değişiyordu. Gülsen Hanım bunun fark etti.

20 Gerçeği Söyleme Lüksü

Lüks lambası pırıl pırıldır, korlaşmış bir gömleği vardır; bir-kaç metrelik bir daireyi pırıl pırıl aydınlatır size ama az ötesi kapkaranlık-tır. Siz karanlıktakileri göremezsiniz ama onlar sizi görür. Lüks lambasına lüks denmesinin sebebi, ilk çıktığında çok modern, çok lüks sayılmasıydı belki.

121/284

Umay'la Gökhan'ın aşkı da bir lüks ışığı gibiydi; onları ay-dınlatan ama çevrelerini, ötelерini göstermeyen bir lüks lamba-sı ışığı.

Şimdi bir lüks daha ekleniyordu yaşantılarına; ömürlerinin kısıtlı olduğu konusunu birbirlerine söyleyip söylememe lüksü. Ömürlerinin kısa olabileceğini birbirlerine söylemeleri, dürüst-lüktü, yalanların kapladığı dünyada ender rastlanan bir lükstü.

Dürüst olduğunuzda, bir lüks ışığındaymışçasına kendinizi görür-sünüz, önünüzü görürsünüz; uzaktakilerin sizi nasıl gör-dükleriyle ilgilenmezsiniz.

Âşıklar, lüks lambası ışığında gibidirler; dürüst olanlar da öyle. Dürüst âşıklar, yan yana duran iki lüks lambası taşırlar ellerinde, iki kere ay-dınlık içindedirler.

Gökhan, hastalığı, ömrünün uzunluğuyla ilgili kaygısını Umay'a anlatıp anlatmama konusunu birilerine danışmak istedi; ablasıyla konuşamazdı; bu konu aile içindeki en önemli tabuydu, iması bile ya-saktı. Sonra aklına fakülte'deki Umut ağabeyi geldi. Bir akşam Umut'u internette yakaladı.

"İyi akşamlar Umut abi," dedi.

Umut, sıcak parmaklardan çıktığı hissini veren sıcak bir sesle,

"Vay Havvking günaydın," dedi.

Astronomide okurken arkadaşları ve hocaları Gökhan'ın kendini

Stephen Hawking'le özleştirdiğini bilirlerdi. Başlangıçta Gökhan'ın yarı şaka, yarı ciddî olarak kendi

kendine yaptığı bu benzetme, giderek tüm bölümün katıldığı bir espriye, Gökhan'ı betimleyen bir lakaba 122/284

dönüşmüştü. Kimse dalga geçmek kastıyla 'Hawking' demiyordu ona.

Esprinin kaynağı Gökhan'dı; biraz, gerçekten kendini Hawking'e benzettiği, onun gibi olmak istediği için, biraz da, giderek rahatladığı, bedensel özrünü şaka konusu yapabildiği Havvking diyordu kendine.

Dostları, onun bu ince savunma mekanizmasına eşlik etmişlerdi

yalnızca.

(Sizi sarsan bir sorunla, bir travmayla ilgili olarak, aradan bir süre geçtiğinde espriler, nükteler yapmaya başladığınızda, sorunuzla baş

etmeyi

başardığınız,

onu

hazmettiğiniz

anlaşılır.

Marmara

Depremi'nin ertesi günü dilsizdi çocuklar; sonra depremin resmini yaptılar, en sonunda da depremle ilgili şakalar, işte o zaman depremle baş etmeyi başardılar. Özüyle ilgili şakalar yapan, görünürde kendisiyle, özüyle dalga geçen ama aslında yaşama bağlılık sergileyen bir sanatçı var, adı Metin Şentürk; yaşantısı soy adıyla müsemma. Kahpe Bizans adlı filmde kale gözcüsüydü mesala.

Kafkas Tebeşir Dairesi adlı oyununda Brecht, "Tarihteki olaylar ilk kez gerçekleştiğinde trajedidir, daha sonra hatırlandığında ise komedi olur," demiştir. Gökhan'ın trajedisi, giderek hayatının komedisi olmuştu. Aslında trajedi mi daha gerçektir, komedi mi, bilemezsiniz.) Gökhan,

"Sana danışmanı gereken bir durum var abi," dedi.

Umut,

"Hayırdır, yeni dünyalar mı buldun gökyüzünde?"

"Yok abi, gökte değil yeryüzünde bir dünya buldum, bir yıl-dız."

"Vay koçum, turnayı gözünden vurdum desene şuna. Kim bu kız oğlum?"

Gökhan Umay'la ilgili, kısa sürede olup bitenleri anlattı Umut'a; ve içini kavuran o soruyu sordu:

"Abi ben bu kızı seviyorum, hızlı oldu ama seviyorum, evlenmek istiyorum. On yıl ömrüm kaldığını söylesem mi?"

Umut,

"Sen karar vereceksin ama her konuda, her şeyi biliyor musun?"

"Nasıl?"

"Diyelim ki senin ömrün kısa; Uma/in ömrü ne kadar, benimki ne kadar? Sokaktan geçenlere bak, onlarınki ne kadar? Bir tek se-ninkini biliyoruz, o da belki. On yıl. Belki yanılıyor doktorlar."

"Yani, söyleme mi diyorsun?"

"Söyleme demiyorum, öncelikle sen dert etme. Sen dert etmezsen, söyleyip söylememek önemsiz olur gözünde."

"Öyleyse?"

"On yılın kaldığı bir tahmin, bir hipotez yalnızca; bu hipotez ya doğrulanmazsa. Bir tahminle durup dururken ortalığı karış-tırma.

Belki de on yıllık ömrümün kaldığı bir hipotezdir dersin anlar; kız avukatmış. Onların da hipotezleri vardır mesleklerinde mutlaka. Ya ispatlanır, ya ispatlanmaz. Çürütülebilir hipotezler değerlidir biliyorsun.

Çürütülmeyenlerden korkmalı."

Gökhan çürütülemeyen hipotezi hatırlayamadı,

"Hipotezin çürütülebilir olması şart mı abi?" diye sordu.

Umut:

"İyi bir hipotez, çürütülebilir olmalı ama çürütülmemeli. Eğer, 'Cebim-de on lira var veya yok,' dersin ya da 'Yazı gelirse ben kazanıyorum, tura gelirse sen kaybediyorsun,' dersin, bunlar çürütülemeyen hipotezlerdir. Test edilemeyen hipotezler de öyle. Doğmalar birer çürütülemeyen hipotezlerdir. Ne zaman öleceğimiz, şimdiden test edilemez.

Hayatını test edilmemiş hipotezler üzerine kurma."

"Sağ ol abi."

"Sonra ömrümüzün süresi değil, kalitesi önemlidir. Ne kadar yaşayacağın kadar, nasıl yaşayacağın da önemlidir."

"Abi, bir şey daha var, ailelerimiz desteklemezse diye endişe ediyorum."

"Oğlum, ömrüm bu kadar, babamın rızası şu kadar,' bunları boş ver.

Mutlu ol, mutlu et; gerisini dıleyt et. Bizi nikâha çağır yeter."

"Çağırılmaz mıyım abi, şahidim olursun."

"Beni şahit yapma oğlum, takım elbisem yok."

Umut'un sözleri Gökhan'a iyi geldi.

"Mutlu ol, mutlu et; gerisini dıleyt et."

Gökhan bu sözü hayatı boyunca (kaç yıl sürerse sürsün)

unutmayacaktı.

125/284

"Dıleyt et!"

21

Kumandalı Sandalye

Uma/la Gökhan gün boyu çetleştiler. Bir ara Gökhan, Bulu-şalım, bize gel," dedi. Umay annesinin Gökhanlara gitmek iste-meyeceğini düşünüp başka bir yerde buluşmayı önerdi. Bu öneriyi, onu Gökhanlara götürmek istemeyen annesinin, bir pastaneye hiç mi hiç

götürmeyeceğini düşünmeksizin ortaya atmıştı.

Bu yüzden Gökhan'a önce bir pastanede buluşalım dedi, sonra da annesinin istemeyeceğini düşünüp vazgeçti. Tam bu an, keşke benim kullanabileceğin bir tekerlekli sandalyem olsaydı diye düşündü, yok diye üzüldü.

Bunca zamandır böyle bir sandalyeyi ne diye istememişti. Hemen annesine döndü, birden aklına gelmişçesine, o değilden gibisine,

"Anne beni ite ite çok yoruluyorsun, kumandalı bir sandalye alalım mı?" diye sordu.

Aslında içinden geçen, Gökhan'inkine benzeyen ve beni daha özgür kılacak bir sandalyem olsundu.

Gülşen Hanım, Umay'ın ne dediğini duydu, demediğini de anladı hemen. Umay'ı tanırdı, hatta kendisinden, kocasından daha iyi tanırdı.

Kendi davranışlarının nedenini, gerçek nedenini her zaman bilmezdi; ama Umay'ın neyi niçin yaptığını, neyi ne-den söylediğini, genellikle bilirdi. Küçük kızı artık büyümek, öz-gür olmak istiyordu.

126/284

Umay'ın annesine karşı gizlisi saklısı yoktu. Gülşen Hanım'ın gözünde kızı, kolu bacağı yeterince gelişmemiş, baktığında için-de ne saklıyorsa görebildiği, ufak, camdan bir bebektir. Şeffaf bir bebek gibiydi ve kırılabilirdi. Şirin, akıllı, eğitilmiş ama korunması gerekli.

Gülşen Hanım'ın gördüğü, Umay, özgür olmak, daha da önemlisi o

oğlanla arkadaşlık etmek istiyordu. (Gülşen Hanım için Gökhan ne akıllıydı, ne gökbilimci, sadece 'o oğlandı'dı.) Tamam arkadaşlık etsin-lerdi ama böylece başlayacak bir yolun sonunun nerelere uzanacağı konusunda Gülşen Hanım'ın kaygıları vardı.

Umay annesinden cevap bekliyordu; bir akülü otomatik sandalye.

Gülşen Hanım bunu fark etti,

"Tamam canım, istiyorsan alırız. İstanbul'a dönünce baka-lım," dedi.

İstanbul'a eylül sonunda döneceklerdi; Umay ise kumandalı sandalyeyi şimdi istiyordu.

"Hemen alabilir miyiz anne?" diye üsteledi.

Gülşen Hanım'ın kalbi daralmaya başlamıştı. Umay elbette böyle bir şey isteyebilirdi, hatta geç bile kalmışlardı. Ancak sandalyeyi isteme sebebi, karabasan gibi Gülşen Hanım'ın üzerine çökmüştü. Hisset-meden ağzı kurudu, terledi, gergin bir ses tonuyla, "Tamam hayatım,"

dedi.

Umay annesinin gerildiğini de niçin gerildiğini de anlamıştı, ama oralı olmadı; daha doğrusu pek oralı olmadı. Eskiden olsa annesinin

isteklerini daha bir önemserdi, onunla çatışmazdı, hemen alalım diye diretmezdi. Şimdi başkaydı; şimdi başkaydı, fark etmediği bir değişim 127/284

süreci içindeydi, annesinin kendisini sürekli engelleyen tavrına karşı çıkmak istiyordu.

Yeni bir kaba boşaltılan bir zeytinyağının içindeki baloncukların ağır ağır yükselip havayla buluşması gibi, Umay, içindeki istekleri, kafasındaki düşünce baloncuklarını görünür kılmayı, hayata geçirmeyi, sessiz bir inatla becermek istiyordu. Bunu yapabiliyordu. Gökhan'la arkadaşlık etmek istiyordu. Engeller önemli değildi.

O güne kadar Umay gizlisi saklısı olmayan, her zaman annesinin sözünü dinleyen, itiraz etmeyen, anababaların gönüllerindeki dilek ve temenniler üstesinin başına konmaya lââyık, uslu, uyumlu, uysal bir genç kızdı. Ama hayretle, daha çok kaygıyla, biraz da örtülü bir öfkeyle Gülsen Hanım artık şunu görüyordu:

Umay, kozasından hızla çıkıp büyüyen bir kelebek gibi, öngörülemez bir hızla değişmeye başlamıştı, değişecekti. Az öncenin uslu kızı, az sonra, dediğim dedik, istediğim istedik, başına buyruk birisi olacaktı.

Kozasındaki uyku belki de Umay'a yaramıştı, uyanması hızlı olacaktı.

O gün Gülsen Hanım sürekli sigara jelatinlerini ve su şişesi ka-paklarını düşündü. Yıllardır şu kadar sayıda sigara jelatini götürene, bu kadar sayıda plastik su şişesi kapağı götürene akülü sakat sandalyesi verildiğini duymuştu.

Kim veriyordu, bilmiyordu; bu yolla alanı da görmemişti. Belki ger-

çekti, belki efsane. Ama bu efsane Gülsen Hamm'ın zihnini sızlatıldı.

Gerçi sakat yakınlarına sokakta gereksiz sorular sorarlardı, gözlerini dikip arkalarından bakarlardı; ancak toplumun vicdanı, sakatı

özürlüsü için bir şeyler yapmak isterdi. Toplum, zihniyle, eliyle, emeğiyle, âdeta özürlüsünden özür dilemek niyetiyle, belki de

128/284

harcadığı onca şeyi telâfi etmek niyetiyle, jelatinleri, kapakları birer birer biriktirirdi. (Belki de bu, biriktirme hastalığını faydaya dönüştürme gayretiydi.)

Umay'ın, kapaklarla alınmış bir sandalyeye ihtiyacı yoktu; istediklerinde alabilirlerdi; bugüne kadar, belli ki, anne kızın birbirlerine bağımlılık isteğinden ötürü elle itileni kullanmışlardı. Artık bağımlılığın azalma vakti gelmişti. Alabilirlerdi. Hem de birkaç tane.

Gülsen Hanım eşiyle konuştu, üç tane akülü sandalye ısmarladılar.

Biri Umay'a, ikisini de ihtiyacı olan birilerine.

Umay'ın otomatik tekerlekli sandalyesi birkaç güne gelecekti.

Otomatik sandalye.

Akülü sandalye.

Kumandalı sandalye.

Adı her neyse, kumandalı sandalye kullanırsanız yaşamınızın kumandası sizde olurdu.

İnsan, ölümlü olduğunu bilen, bu yüzden, bazen açık, çoğunlukla derinden acı çeken ve bu acıyla başa çıkmak için türlü yollar deneyen bir varlıktır. Bu yolların bazıları uzun ve karmaşıktır, bazıları çıkmaz sokak yoludur, bazıları kısa ve net, bazıları bataklık yoludur. Kimi, ölümlü olmadığını ispatlamak için tehlikelere atılır; kimi ölümsüz olma 129/284

gayretiyle çocuk yapar, soyadını sürdürmeye çalışır; kimi çeşme yaptırıp üzerine adını yazdırır; kimi bilimde sanatta bir şeyler bırak-mak ister geride, buluşlar yapar, eserler üretir. Herkes kendince bir şeyler yapar. (Ölüm kaygısıyla başa çıkabilmek için dünyada oturup dünyadan uzaklaşanlara, çıkmaz dehlizlere girenlere varoluşçu filozoflar, "kendini kandırma," dediler.)

Adı öldükten sonra da uzun yıllar sürsün diye Gökhan da bir şeyler yapmak ama sağlıklı bir şeyler yapmak ve Hawking gibi gökyüzüne adını yazdırmak istiyordu. Daha şimdiden keşfettiği bir kuyruklu yıldızı vardı. Kayıtlara adı 'Gökhan' diye geçmişti; ama bazı

arkadaşları bu kuyruklu yıldız 'Hawking-2' diyordu.

Batıdaki dağların gölgesi, ikinci üzeri, gözükmeyen bir koyu bulut gibi vadiye inerdi. Yazın sıcak olan bu gölge, sonbahar geldiğinde, bir anda üşütürirdi insanları. Güneşte sıcak olurdu sonbahar, bir adım ötede gölgede serin. Kışın gelmekte olduğunu, birden bire üşütüveren gölgeler haber verirdi. Bir de ağaçların yapraklarını yere sermesi.

Sonbaharın sonunda ağaçlar, çıplak birer vücutla, soğuk ve yalnız girerdi kışa.

Ancak bilirdiniz ki, ölü bedenlere benzeyen bu çıplak dallar, 112 baharda canlanacaktır. Dalların yeniden yaşama dönme isteği, derinlerden gelen özsularla, tomurcuklarla, çiçeklerle, ölümler ülkesinden çıkıp geliverecektir yeryüzüne. Yani kısaca, ölüp ölüp dirilme vardır doğada.

Ölmekten korkan insan evlâdı, tâ eskilerden beri, doğa ile özdeşleştirip kendini, yeniden doğma fikrini, yani reinkarnasyonu üretti.

"Bugün gitsem bile yarın yine burada olacağım. Hiç bitmeyecek gençliğim, tekrar tekrar doğacağım."

130/284

Bu düşünce insan evlâdının ölümlü olma kaygısına, pek de parlak olmayan ama bu kaygıyı örten bir örtüdür yalnızca.

Gökhan'ın astronomide yücelme çabası, ölümlü olma kaygısıyla

başarılı bir baş etme yoluydu aslında; ama yetmiyordu. Ölümlü olduğu fikri, daha da kötüsü, büyük ihtimalle bu dün-yadan, beklenenden erken ayrılacağı düşüncesi onu üzüyordu. Reinkarnasyon fikri bu yüzden ona iyi gelmişti.

Gökhan, hilimdışı saydığı için açıkça söylemezdi ama gizliden gizliye yeniden doğuş fikrine, reinkarnasyona inanıyordu. Er ya da geç ölecekti; muhtemelen hastalığından ötürü genç yaşta öle-

cekti; ama bu önemli değildi; çünkü dünyaya yeniden gelecekti. Toplumdaki geleneksel düşüncelere fazlaca itibar etmese de, yeniden doğuş fikri Gökhan'ı da rahatlatırdı. Anlamsız olduğunu bile bile, içten içe, "Genel anlamda reinkarnasyon diye bir şey yoktur; ama bana özel bir yeniden doğuş olacaktır," diye inanırdı. "Ben Havvking'im çünkü." Test edemeyeceği bir hipotezdi bu; sadece inanırdı.

"Tut ki kısa ömrüm, tut ki fakirim; ben sürekli doğduğum için zenginim."

Nice insana bu düşünce iyi gelegelmiştir.

Umut'la son konuşmalarından sonra da Gökhan, "Ömrüm ne kadar kaldı, ölünce yeniden gelecek miyim dünyaya," diye ara ara geçirdi 131/284

aklından. Ama sonra, test edemeyeceği bu hipotezleri dı-leyt etmeye karar verdi.

Umay da Gökhan'a benzer kaygılar içindeydi, ölümlü oldu-ğu fikri, oldum olası onu da rahatsız ederdi. Üstelik galiba ortalamadan az yaşayacaktı o da. Umay, bu kaygı veren düşünceyle, bu rahatsız eden duyguyla başa çıkabilmek için, bilinçli olmayan bir gayretle, sokak çocuklarıyla, kimsesiz hayvanlarla ilgileniyordu belki de. Kurtardığı canlar, onun ömrünü uzatacaktı; can kurtaran uzun yaşardı. Fakat Gökhan gibi Umay için de bu durum yeterli değildi.

Umay da Gökhan'a benzer bir düşünce içindeydi; pozitif bilime aykırı diye fallara, burçlara inanmazdı, hurafeleri sevmezdi. Çağımızın çelişkisidir şüphesiz ki, ama o da Gökhan'inkine benzer bir kaygıyla kahve falına inanırdı. "Kahve falı diye bir şey yoktur, falcılar uydurur sürekli," diye düşünürdü. Ancak birisi falına baktığı zaman, o andaki falın özel bir durum olduğunu, tesadüfen de olsa gerçeğin söylendiğini düşünürdü.

Üniversiteye girdiğinden beri nice kahve içmişti, acaba evlenecek miyim diye.

KVİ8

23 Dostlar ve Avcılar

Umay sevinçten uçuyordu; Alaimisema da uçuyordu.

Alaimisema'nın Kerman'ı aradığını duymayan kalmamıştı vadide.

Vadinin canlan, "Kerman'ı görünce haber verin," diye seslenmeye 132/284

başladılar birbirlerine. Bu iki sevgilinin birleştiğini, buluştuğunu hayâl etmek, gözlerine, düşlerine iyi geliyordu.

Alaimisema, öteye, daha öteye, ağaçların, evlerin gerisine, her yere baktı bir süre. Kerman yoktu.

Alaimisema kendini yalnız hissetmeye başladı. Tek başınaydı; kalbi hüznle doldu, iki kişilik bir aşkı tek başına taşımak ağır geliyordu.

Güneşin altında, öğle sıcağında Alaimisema'nın kanatları ağırlaşmaya başladı.

Bir ara, "ya onu bularnazsam" düşüncesi ince bir sızı gibi giriverdi aklına. Uçarken kaygılanmak zordu, bir dala ilişti.

"Birkaç gün ömrüm kaldı bu dünyada, ya onu bulamadan ölürsem; bütün bir hayatım boşa gidecek," diye düşünmeye başladı. Bütün vücudu titriyordu; zor tutundu dala. Zaman kısa, sevgilisi uzaktaydı.

Aradığını bulamayan, ömrü aramakla geçen birisi için, belki yalnızca aramak da başlı başına bir keyiftir bu âlemde. Ama böyle bir keyfi duymak için vakti yoktu Alaimisema'nın; üstelik birisi çıkıp bu tür duygu-larla avunabileceğini öğretmemişti ona.

Güzelliği, kanatlarının yedi rengi yetmiyordu; yalnızdı, ne yapacağını, ne yana gitmesi gerektiğini bilemiyordu. Kaygıyla ve ka-rarsızlıkla geçen her an, bir yandan bu dünyadaki zamanını ki-sallıyor, bir yandan da sevgilisiyle arasındaki mesafeyi artırıyordu, (içine kaygı bulaşmış tüm olumsuz düşünceler, hem hedeflerimizden uzaklaştırır bizi, hem dünyanın bize verdiği yolu kısaltır önümüzde.) 133/284

Bir ara, "Acaba o da beni arıyor mudur?" diye düşündü. Mutlaka Kerman da Alaimisema'yı arıyordu. Kesin. Çünkü o da âşıktı. Ancak Kerman-'m, tüm kelebekleri kurtarmak gibi çok önemli bir görevi vardı bu dünyada. Bu yüzden mümkün değil, kendi aşkını, tüm kelebeklerin aşkından, hayatından üstün tutmazdı.

Büyük işlere girişenlerin sevgilileri, tüm varlıklarıyla onları desteklemeliydi. Kerman'ı bulsa bile ona ayak bağı olmama-lıydı. Belki AJaimisema'nın da bu dünyadaki görevi buydu. Bu düşünce ona iyi geldi, yalnızlığı uçtu gitti sanki; kanatları güç-lendi.

Üzerinde durduğu daldan ileriye doğru baktığında, tüle ben-zer tuhaf bir şekil gördü iki dal arasında. Havada asılı duran bu şeklin yanında çok bacaklı bir böcek vardı. Alaimisema ona,

"Merhaba, Kerman Bey'i gördünüz mü?" diye sordu. Böcek, bir örüm-cekti. "Evet adını duydum ama kendisini görmedim. Herkes ondan söz ediyor vadide. Büyük bir iş mi yapacakmış ne," dedi.

"Evet o kelebeklerin lideridir, kanatlarında işaret varmış; bütün kelebeklerin kurtarıcısı olacak."

"Sen onu nereden tanıyorsun?" diye sordu örümcek.

Alaimisema, kanatları, daha çok da yüreği hafifçe titreyerek cevap verdi:

"O benim sevgilimdir de, o yüzden arıyorum onu," diye.

Örümceğin aklından hemen şu geçti: Kerman mademki onun sevgil-

isiydi, o halde niçin bırakıp gitmişti? Ancak artık bu konuda açıklama yapmakta ustaiaşmış olan Alaimisema hemen,

"Duyduğuma göre, o da beni arıyormuş; ama buluşamıyoruz nedense,"

diye açıkladı.

Hemen ardından, yalan mı söyledim diye düşünüp rahatsız oldu.

Aslında Kerman'ın kendisini aradığını kimseden duyma-mıştı ancak aradığına emindi; o yüzden söylediği yalan sayılmazdı. Yine de huzur-suz oldu. (Aslında âşık olduğunuzda, hele ki bu

aşk, kabulde zorlansanız bile tek yanlıysa, doğru söylediğinizde de rahatsız olursunuz, yalan söylediğinizde de.)

Konuyu değiştirmek için "Siz de uçuyor musunuz?" diye sordu Alaimisema örümceğe, örümcek de, "Hayır uçmayız, ağ kurup av bekleriz,"

dedi.

Örümceğin ağı muhteşemdi, düzgün, hafif, ince; görülmedik, kolay görülmeyen bir geometri vardı içinde; hafifçe sallanıyordu rüzgâr estikçe.

Alaimisema, "Biz kelebekler, ne oturup çiçekleri bekleyebiliriz, ne birbirimizi. Bizim sürekli uçmamız gerekli," dedi ve uçma- o ya hazırlandı. Örümcek, "Dikkatli ol, etrafta kelebek avcıları var. insan bizden daha usta avcıdır; biz ağ kurup bekleriz, onlar ağları ellerinde dolaşır."

"Onlardan birkaçını gördüm dün, az kalsın yakalıyordu be-ni," dedi Alaimisema.

"Öyledir bu avcılar, hepsi çok tehlikeli. Bir uzun sopanın ucunda ağ taşırlar ellerinde. Üzerine atarlar; yerin göğün ağ olur bir süre, yeryüzünden ayrılırsın. Dünya ötededir, sen ağın içinde veya

135/284

yerindedir sen öteki olursun. Kanatlarına iki iğne batırıp duvara asar-lar seni; dünya seni görür, sen dünyayı gö-remezsın."

Örümcek, "Biz örümcekler, yalnızca karnımızı doyurmak için kullanırız ağlarımızı. Ne mal biriktiririz, ne sermaye. Tek sermayemiz ağlarımızdır, tâ ninelerimizden beri. Ağ dokumayı onlar öğretti bize.

İnsan denen o kokuşkan varlıklar ise, ağlarını ve akıllarını, keyifleri için, gözlerinin zevki için, bazen de kelebekleri satıp para kazanmak için kullanırlar. Kimi gün gelir keyif olsun diye ağlarımızı bozarlar."

örümcek haklıydı; gerçekten öyledir, kelebek koleksiyonları güzeldir, seyredene keyif verir; Gökkuşağı'nın yedi rengi yeryüzüne inmiş gibidir. Kelebek koleksiyonlarında ölü kelebekler, bir daha asla içinde bu-lunamayacakları bir dünyayı kucaklamak ister gibi, kanatları açık sonsuza kadar beklerler.

Bu dünyanın ölüsü dirisi, ister bilinçsiz, ister bilinçli, bu dün-yaya ait duragelmıştır. ölü veya diri, herkes, her şey aslında yaşamak ister.

Belki mezarlıklardaki ölüler bile, yeryüzünde ne olup

bittiğini anlamak için, sanki ölmemiş gibi, başlarını mezar taşlarıyla kaldırırlar yerin altından sürekli.

Mezar taşları, ölülerin yattıkları yerden yeryüzüne kaldırdıkları başlardır sanki; kiminin üstü sarıklı, kiminin üstü kavuklu, kimininki resimli, kiminin boynu haçlı, başını kaldırmış insanlar gibidir mezar taşları.

Alaimisema, insan mezarlığı görmemişti, kelebek mezarlığı da. Eğer bir gün yakalanırsa, -ki hiç olmasmdı- içine konulacağı koleksiyonu da görmeyecekti. Ama yine de bir şeyler hissetti, derinden derine ürperdi.

136/284

ölüm herkes içindi, ölümlü olma fikri acı verici; ama amacına, sevdiğine ulaşmadan ölmek ise daha da acı vericiydi. Alaimisema hem sevdiğine, liderine kavuşmalıydı hem de ona yardım edip tüm kelekleri kurtarmalıydı. Aşk ve hizmet onun için bir aradaydı.

Alaimisema örümceğe veda edip ayrıldı; içinde derin bir acı ve kaygıyla sarılmış büyük bir telâş vardı.

iki gün önce Alaimisema'yı kovalayan siyah şapkalı kelebek avcısı oğlan uzaktan onu gördü. Bugün şapka takmamıştı. işte Alaimisema oradaydı. Nefesini tuta tuta, yok adımlarla ağır ağır yürümeye başladı.

Bu güzel kelebek onundu, onun olmalıydı. Kelebekler, kendileri için değil, kelebek avcıları için, koleksiyonlar için yaşamalıydı. Bir kelebek, bir koleksiyonun içinde, yüzlerce kelebekle birlikte, iki kanadında iki iğne veya karnında bir yapıştırıcı sonsuza kadar yaşamalıydı.

Oğlan hedefine yeteri kadar yaklaştığına inandığında ağını kaldırıp koşmaya başladı. Alaimisema onu son anda fark etti. Fırlayıp uzaklaştı. Tüm varlığı ağzına gelmişti, yüreği kanatlarına değmişti.

Oğlan durdu, "Allah kahretsın," diye bağırdı. Yine olmamıştı; ama eninde sonunda bu kelebeği yakalayacaktı. Bu kelebek onundu. Ona ait bir şeyin dağlarda, ormanlarda tek başına dolaşmasına izin veremezdi.

Oğlanın adı Yağız'dı. Koleksiyonundaki bütün kelebeklere güzel adlar verirdi; güzelliğe güzel adlar gerekliydi. Bu kelebeği yakaladığında ona

"Gün Işığı" demeye karar verdi.

Yağız, neşeli, yaşamı seven on dört yaşında bir çocuktur. Çalışkandı, doğaya âşıktı. Büyüdüğünde, belki kelebeklerle, belki kuşlarla, ama 137/284

mutlaka doğayla ilgili bir mesleği olacaktı. Daha u8 şimdiden kelebekleri tanıyordu.

Yağız, kelebekleri tanıyordu ama Alaimisemayı tanımiyordu. Onun bir aşkı ve amacı okluğunu bilmiyordu. Bilse nasıl davranırdı? Bir kelebeğin aşkını, kendisinin doğaya ilişkin aşkından üstün tutar mıydı?

Büyüdüğünde, milli parklarda tüfelde kuş mu avlardı, yoksa kuş gö-

zlemcisi mi olurdu? On bin yıllık ormanda yüz binlerce ağaç kesip ortasına üniversite mi kurardı, yoksa çöle üniversite kurup çevresine orman mı kurardı? Bunu kendisi dahil kimse bilmiyordu.

Bildiği bir tek şey vardı, bu kelebeği eninde sonunda yakalayacaktı.

"Bu türün ömrü kısa olur, ölmeden ele geçirebilsem," diye düşündü.

(Oysa canlıların ömürlerinin süresi değil, canlarının kalitesi önemlidir.

Yağız bu gerçeği, bir ihtimal büyüdüğünde öğrenecekti.)

Alaimisema, ormana yöneldi kaygıyla uçmaya devam etti. Ağaçların arasında, çiçeklerin üzerinde uçtu. Aşağıda, kimi yalnızca baharda açan, kimi aylarca, yüzlerce çiçek vardı. Kişniş, ıtır, ortası kırmızımsı taç yaprakları yeşü-sarı sığırkuyruğu, kırmızı sarı çizgili sinameki, yan-yeşil yapraklı sütlü ot, hüznü çanlar misali Kırım emzikotu, kırmızı-beyaz tüylü süslü emzikotu, mor renkli kırmızı kankaron, mor yumrulu Kafkas sümbülü. Birkaç tanesinin üzerine kondu.

Ötede kıl keçileri otluyordu.

24 Ziyaret

138/284

Bir sonraki gün kuşluk vakti balkonda (kuşluk, eskiden beri sabah ile öğle arasında, kuşların su içtiği, insanların yemek yediği bir sofradır Anadolu'da), Umay annesine,

"Anne beni Gökhanlara götürür müsün?" diye sordu.

Gülsen Hanım, harman zamanı ufukta toplanmaya başlayan kara bulutların az sonra yoğun bir yağmura yol açacağını bilen Anadolu insanının tevekkülüyle, dudaklarını hafifçe büzerek,

"Tabiî, neden olmasın," dedi.

Annesi evet demişti ama Umay yine de açıklama ihtiyacı duydu:

"Anneciğim hiç kafa dengi arkadaşım yok burada."

Kafa dengi bir arkadaş. Evet, Gülsen Hanım'a göre pazarda gördüğü bu delikanlının vücudunun diğer bölümleri değil, yalnızca kafasının büyüklüğü, kızının kafasına denkti. Denklikleri bundan ibaretti, işte bu kadar!

Gökhan da annesine söyledi, buluşmayı iki genç birlikte ayarladılar.

Önce evlerinin arasında kalan bir kafede buluşacaklardı; ancak Gökhan'ın annesi Fatma Hanım, son anda kararını değiştirip, "Bize buyursunlar," dedi.

Şimdilik, belli belirsiz şekillenmeye başlayan bir erkek, bir de kız tarafı vardı. Normalde, erkek tarafı, kız tarafını daha ilk günden kendi evine çağırılmazdı. Ama bu farklı bir durumdu; şöyle:

Fatma Hanım'm gözünde, oğlunun bu sakat kızla evlenme ihtimali sıfırdı. Oğlu üniversite mezunuydu, akıllıydı, eşraftandı,

139/284

normal bir kızla evlenmeliydi, evlenecekti. Sonra diyelim ki ev-lendiler, bunun kınası, düğünü vardı, en azından en başında bir düzen düzülecekti. (Düzen düzmek, evlilik öncesinde kız ve erkek tarafının gelin için giysi alışverişine çıkması demektir. Erkek tarafının üstlendiği bu alışveriş, öncelikle geline hayat boyu giyemeyeceği, muhtemelen yakında modası geçecek olan, onlarca, kazağın, hırkanın, tayyörün, döpiyesin, tuniğin, gömleğin, paltonun, ayakkabının, çantanın, hatta iç çamaşırının, çorabın alındığı, bu arada gelinin ailesindeki kadınların, annesinin, kız kardeşlerinin, ablalarının, hatta teyzelerinin, halalarının, yengelerinin, hatta ötesi, bazı canciğer komşu hanımların da ihmal edilmeyip, birer küçük giysiyle gönüllerinin alındığı, erkek tarafına pahalıya mal olan, kız tarafını kısmen gurur-landıran, kısmen de, "Hepsi bu mu yani?" dedirten, sonuçta kimsenin tam memnun olmadığı bir geleneksel seremoniydi. Çeyiz, düzenden ayrıdır; çeyiz, göz nuruna, düzen düzmek ise paranın nuruna dayanır.) Bütün bunlar, tekerlekli sandalyeli bir gelinle nasıl gerçekleştirdi, niçin

gerçekleşsindi?

Fatma Hanım'a göre, yakın bir kız arkadaşı olmayan oğlu, bir mevsimlik olmak üzere bu kızla arkadaşlık edebilirdi. Öyle ka-felerde buluşup âleme reklam olmanın âlemi yoktu. Bu yüzden Umayları evine çağırmakta büyük bir sakınca görmedi. Olsa olsa evlerine girip çıkarken birkaç komşu görürdü, onlara da durumu sonra açıklardı Fatma

Hanım.

Gökhan, annesinin olayı bu şekilde gördüğünden habersizdi; Umayları kafe yerine evlerine çağırmasını, bir iltifat, bir yakınlık belirtisi zannetti, sevindi.

140/284

Misafirlik güzel geçti. Umay'la annesini bahçe kapısının dı-şında Aysel abla karşıladı. Aysel'in üzerinde şık ama sade bir kıyafet, gözlerinde gençleri yakından tanıyan öğretmenlerin derinliği vardı.

Aysel, önce Gülsen Hanım'ı, sonra Umay'ı öptü. Evin kapısında Fatma Hanım bekliyordu, o da misafirleri öperek karşıladı.

Aslında Fatma Hanım, insanları öpmekten, onlara fazlaca dokunmaktan hoşlanmazdı. Kızı misafirleri, sessiz bir coşkuyla öpünce, o da öpmek zorunda kalmıştı.

Gökhanların bahçeleri, evleri güzeldi. Sardunyalar, hanımelle-ri bahçe duvarından sokağa taşıyordu. Bahçede bir ıhlamur ağacı, bir küçük ladin, begonyalar, kasımpatlan, iğde, hatmi, gül vardı. Bahçe girişinde, eski saray bahçelerindeki, pirinç musluklu, kur- uı nah, oymalı mer-merden bir çeşme vardı; fiskiyeli küçük havuzun yanındaki demir bahçe masasının üzerine, doğaya, doğallığa ilave dantelli bir örtü serilmişti.

önce bir süre salonda oturdular. Sonra Aysel, "hadi canım siz kardeşle yan odada oynayın" diyen bir anne tavrıyla, "Verandaya çıkmak ister misiniz çocuklar?" dedi. Bu davet, onların baş başa konuşmalarına zemin hazırlamak içindi.

Çıktılar. Asıl ziyaret şimdi başlamıştı.

Verandaya çıkarken Gökhan kendi sandalyesini sürdü; sandalyesi elektronikti. Umay'ın klasik sandalyesini ise Aysel Abla itiyordu.

Umay'ın sandalyesini, uzun yıllardır ilk kez annesiyle baba-sı dışında birisi sürüyordu. Umay arkasında, alışık olmadığı, ta-nımlanması zor 141/284

bir sıcaklık hissetti. Bu sıcaklığın ilerleyen günlerde ona neler getireceğini o an bilemezdi.

Umay'ın sandalyesini iterken Aysel de onun sıcaklığını hissetti. Umay ufacıktı, sandalyesinde büzülmüştü, kuş kadardı, kalbi bir serçe telaşıyla atıyordu. Aysel, mitolojide Umay'ın ne anlama geldiğini bilirdi.

Umay, insanların ve hayvanların koruyucusu olan efsanevî bir kuştu, tanrıçaydı eski kültürde, bulutlar üstünde yaşırdı. Aysel, bir zamanların bu güçlü mitolojik kuşunun bugün küçüldüğünü, ufacık

olduğunu, dertop olup önünde oturduğunu düşündü bir an, göklerden gelen Umay kollarındaydı şimdi; onu sevgiyle itti.

Bir ara Aysel mutfığa gidip misafirlere çay demledi. Çaydanlığın içini hafifçe süngüt tutmuştu. Aysel süngütü Uzun Vadi'de öğrenmişti; yöre halkı kirece süngüt diyordu; birazı çaya lezzet verirdi, fazlası ise eskimiş kötü anılar gibi hayatı/çayı acıtırdı. Sonra kurabiye, börek koydu.

Eve döndüklerinde Umay mutluydu; artık yakın bir arkada-şı,

arkadaştan öte bir can dostu ve galiba bir sevgilisi vardı. Umay uçuyordu.

122

Umaylar gidince Gökhan odasına kapandı, önünde yeni bir yaşam

başlıyordu. Artık, galaksiler, nebulalar, ceviz kabuğunda-ki evrenler 142/284

Gökhan'ı ilgilendirmiyordu. Teleskopu ani bir deği-şim geçirmişti sanki, artık uzaklardaki yıldızları göstermiyordu, az ötedeki Uma/ı gösteriyordu, onu inceliyor, inceliyor, büyü-tüyordu.

25 Barbekü

Barbekü, eski mi yeni mi olduğuna, bir tür mangal sayılıp sayılmayacağına, mutfak aracı mı yoksa bir bahçe aksesuarı mı olduğuna ya da faydalı mı zararlı mı olduğuna kolay karar veremeyeceğiniz bir düzenektir.

Dedeleriniz yüzlerce, binlerce yıl eti ateş üstünde pişirip kebab yaptılar. Bu geleneksel yemek, batıdan gelen, adı ve görüşünü yeni, işlevi eski bir alet içinde, bahçelerde, kırlarda pişiriliyor şimdi. Bu pişirme tarzı, hepimize göre eti çok lezzetli hale getiriyor da olsa, bazılarımız ateş degen etin sağlık için zararlı olduğunu söylüyor.

Sonuçta barbekünün, eski mi, yeni mi, zararlı mı faydalı mı olduğuna karar vermek güçtür; tam bilemezsiniz.

143/284

Ancak bu güçlük, çevrenizdeki tüm eşyalar, insanlar, kafanızdaki düşünceler için de geçerli galiba. Neyin doğru olduğunu ezberlediğinizde bilebilirsiniz ama az buçuk düşünmeye, ikircikle o nip irdelemeye başladığınızda, neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilemezsiniz, Örneğin:

Urnayların ev ziyaretinin ertesi günü, Gökhan'ın babası Ragıp Bey, şehirden üç günlüğüne geldi. Fatma Hanım, her zamanki gibi eşi

gelmeden onun sevdiği yemekleri hazırlamıştı, Ragıp Bey'i, belirgin bir sevinç göstermeden ama

saygılı ve ilgili bir tavırla kar-şıladi. O günün akşamı komşuları Tahir Bey ile karısı Hürriyet Hanım'ı bir barbekü partisine davet ettiler. (Her şeye benzeyen ama her şeyden farklı bir barbekü partisine.)

Tahir Bey de ticaretle uğraşıyordu, işleri iyiydi. Çalışkan, haline şükreden, dürüst sayılabilecek (tüm ticaret erbabı ne kadar dü-rüstse, Tahir Bey de o kadarca dürüsttü), çok okuyan, daha doğru-124 su okuduğunu zanneden, her konuda fikri olan, bunu da doğal kabul eden, geleneksel düşünceleri, her vesileyle, daha önce kullanılmış, ikinci el görüşlerle ispatlamaya çalışan, bir insandı. Fikir tartışmalarında, rüya tabirlerine benzeyen klişe görüşler kullanırdı.

örneğin birisi, kedileri, köpekleri sevdiğini söylese, "Efendim önce çocukları sevmeliyiz diye itiraz eder ya da bir başkası, "insan tarih boyunca uçmak istemiştir," dese, "Boşuna gayret, Allah uçmamızı iste-seydi bizi kanatlı yarattırdı," derdi. Uçaklar yapılmadan önce ifade edilen, hiçbir dinsel veya bilimsel temeli bulunma-' yan bu ifade şekli, kanadı ve uçma içgüdü-sü olmayan insan, aklını kullanarak uçaklar yaptığında, uzaya çıktığında unutulmuştu, kullanılmaz olmuştu.

144/284

Kısacası Tahir Bey, ortaokul yaşlarında münazaralarda kul-lanılan birtakım görüşlerin, ortama ve zamana göre esnetilme-si, geliştirilmesi gerektiğini düşünmezdi. Eşi Hürriyet Hanım ise okurum, bilirim havasında olmayan, hiçbir zaman fikir tartışma-sına girmeyen, hatta arada insanların fikir tartışması yaptıklarından bile fazlaca haberi olmayan, nişanlarda, düğünlerde gençlerin kıyafetlerini eleştirme dışında hemen hiçbir kişisel görüşünü beyan etmeyen, eşine, çocuklarına bağlı, uysal, kıyafetiyle, dünya görüşüyle geleneksel bir kadındı.

Tahir Bey, Hürriyet Hanım, Ragıp Bey, Fatma Hanım ve Aysel

barbekü için toplanmışlardı.

Gökhan bu tür komşu ziyaretlerinden hoşlanmazdı, odasına çekilmiş, skayptan Umay'la konuşuyordu; ablası bir tabak ızgara getirdi, skaybı gördü,

"Umay'la mı konuşuyorsun?" diye sordu.

Gökhan bu soruya,

"Çok değerli bir kız, ikincilikle mezun olmuş," diye cevap verdi.

Aysel, kardeşinin soruyla ilgisiz bu cevabını şirin buldu, göz-lerinde

'seni gibi çapkın edası, yüzünde dudak arkası bir tebes-sümle,

"Tabi, tabi, değerli bir kız. Meslekleriniz de pek ilgili değil ama yine de bir şeyler öğrenebilirsin ondan. E kız ikinci olmuş canım," dedi.

Gökhan, 'aşk olsun abla' anlamında, kelimenin sonunu uza-

tarak,

"Ablaa," dedi.

145/284

Aysel kardeşiyle dalga geçmiyordu aslında, sevinçliydi, sevincini kardeşiyle paylaşmak için şaka yapıyordu. Sevincinin sebebi, uzaklarda beliren, serinlik verecek yağmuru müjdeleyen bir bulutu hisset-mesiydi. Kardeşinin, sevgili kardeşinin ilk kez bir kız oluyordu ya da olacaktı.

Bu ikisi, bir şeyler çevirecekler, hadi hayırlısı diye geçirdi aklından.

Aysel odadan çıktı, Gökhan Umay'la konuşmaya devam etti; etler soğuyordu; soğuşun, yemek önemli değildi. Orada Umay vardı. Şu an Gökhan için hayat, yemek değil, Umay'dı.

Aysel aşağıya indiğinde, annesi ile Hürriyet Hanım verandanın bir köşesinde, babası ile Tahir Bey de diğer köşesinde sohbet ediyorlardı.

Her iki tarafa da yakın olabilmek için aralarına oturdu. Telafluz etmese de, aklından açıkça geçirmese de, annesiyle Hürriyet Hanım'ın konuşması Aysel'e yavan gelirdi.

Aysel annesini severdi, babasının evlilik dışı ilişkisinden ötürü annesinin üzülmese, zedelenmesi, onu yürekten yaralamış, kardeşine benzer bir şefkati annesine de duyar olmuştu.

Ancak belli yaşa gelmiş kadınların, özellikle ev hanımlarının, döne dolaşa

aynı

şeyleri

konuşmaları,

daha

doğrusu

hiçbir

şey

konuşmamaları, bir süredir Aysel'i sıkıyordu.

Aysel'e göre babası ile Tahir Bey'in sohbetleri de genelde yavandı; iyi para kazanan, fakat işlerini daha da büyütme ihtimali olmayan, bunu düşünmeyen iki ticaret erbabının konuşması sıkıcı gelirdi. Ancak her şeye rağmen Aysel her zaman Ragıp Bey'le babasının sözlerinde her zaman eleştirilecek

bir şeyler bulur, keyifle eleştirirdi. Annesiyle Hürriyet Hanım'ın konuşmalarında ise eleştirecek bir şey bulamazdı; konuşmalar, eleştiri bile kabul etmez bir yavanlıktaydı. Bu yüzden 146/284

Aysel arada oturmasına rağmen iki babanın konuşmasına kulak kabartmaya başladı.

—

Ragıp Bey,

"Dün gazetede okudum, bütün bu bölgede, tâ doğruya doğru dağlarda, böcek, kelebek kaçakçıları türemiş."

Tahir Bey,

"Bismillah, bu da nereden çıktı? Esrar mı bu böcekler, insanları uyutmak için satsınlar."

"Yok müşterilerini uyutmak için değil, bizi uyutup topluyor-lar böceklerimizi."

"Yaa?"

"öyle valla. Kelebeklerimizi, böceklerimizi toplayıp, ölü veya diri, uzak ülkelerdeki alıcılara satıyorlarmış."

Tahir Bey,

"Bunu niye yapıyorlar, ölü bir böcek ne işe yarar? Bu da yeni çıktı, aklım sana emanet Ya Rabbim," diye başını salladı.

"Yeni çıkmadı Tahir Amca," diye söze girdi Aysel,

"Hep vardı; belki arttı. Gelişmiş olan ülkeler, her şeyin kıy-metini bilirler, her şeye ihtiyaçları vardır. Bir zamanlar şahinlerimizi, 147/284

atmacalarımızı, şimdi kelebeklerimizi, böceklerimizi alıyorlar," diye devam etti.

"Peki ne işe yarıyor bunlar?"

"Vallahi Tahir Amca, bilmiyorum ama bir işe yarıyor ki bu kadar para ödüyorlar. Sanırım dünyaya sahip olmak isteyenler, dünyanın bilgisini istiyorlar. Bir zamanlar dünyaya açılan tüm ingiliz savaş gemilerinde bir tane de biyoloji bilen ressam buiu-nurmuş. Gittikleri adalarda, bilinmedik ne kadar bitki ve hayvan varsa, resmini çizerlermiş."

Ragıp Bey, Tarih Bey'e dönüp,

"Görüyor musun komşum, insanlar nelerle uğraşıyorlar," dedi.

Aysel devamla,

"Birinci Dünya Savaşı'nda da Almanlar, Osmanlı'ya yar-dıma göndere-cekleri

tüm

subaylara

resim

dersi

verirlermiş.

Anadolu'da,

Ortadoğu'da gördükleri tarihi eserlerin dört cepheden resmini çizip Alman Bilimler Akademisi'ne göndersinler diye. Kayzen de işe yaray-anları padişaktan hediye etmesini istermiş," dedi.

Ragıp Bey kızına, verdiği bilgilerden gurur duyarak baktı, tevazu ser-gilemeye çalışan bir ses tonuyla,

"Çok ilginç," dedi.

Aysel,

148/284

"işte şimdi de resmini çizmek yerine, bitkilerimizi, hayvanlarımızı doğrudan götürüyorlar ülkelere. Asıl kötüsü, yasal yoldan değil, kaçakçılıkla. Devletlerin haberi olmadan muhtemelen," diye ekledi.

Tahir Bey, çok şey bilen ama hepsini hemen söylemeyen bir bilge tavrıyla başını sallamaya başladı ve uzaklardan gelen bir iletiyi ak-tarıyormuşçasına, kendinden emin bir ses tonuyla,

"Eğer o kaçakçılar, ahlâksızlık ediyorlarsa, mutlaka dolanır ayaklarına.

Bu dünyada adalet vardır, âdil bir dünya vardır karşımızda. Hiçbir kötülük cezasız kalmaz, hiçbir iyilik de mükâfatsız," dedi.

Kuşku taşımayan bu tür kesin hükümler, olumlu olumsuz cümle ön-yargılar Aysel'in canını sıkardı; hafiften gözü seğirmeye başladı,

"Tahir amca," diye söîe girdi ve devam etti:

"Bu dünyada adalet ne arar? 600 milyonun geliri, on zenginin-kine eşit. Tarih boyunca yeryüzünün dört yanında Auschwitz'de, Sibirya'da, Kamboçya'da, Kafkas'ta, Balkan'da, Afrika'da onca katliamı yapanlara ne oldu? Nasıl bir adalet geldi ölümlerin kemiklerine. Otuz milyon insanın katili Stalin ile

sayısı meçhul canın katili Cengiz Han, iyi insanlar gibi rahat yataklarında öldüler. Adalet onların adresini mi bulamadı tebligat için?"

Aysel, durdu, zorlukla yutkundu, öfkeyle sürdürdü:

"insan evlâdı, ezbere bir görüşle bu dünyada adalet var diye avutur kendini; adaletsizliği gördüğünde ise gözlerinin bozuk olduğunu düşünür sessizce. Adalet yok yeryüzünde!"

Tahir Bey sarsıldı. Ragıp Bey kızının bu çıkışından rahatsız oldu, demin yüzünü kaplayan gururun yerini şaşkınlık ifadesi aldı, Aysel'e dönüp,

149/284

"Kızım, Tahir Amca'nın demek istediği, eninde sonunda adalet vardır bu dünyada," dedi.

Aysel:

"Babacığım, Tahir Amcamın inandığı, bu dünyanın adil bir dünya olduğu görüşü, en büyük adaletsizliğe yol açıyor toplum-da."

Fatma ve Hürriyet hanımlar konuşmayı kesmiş kaygılı gözlerle Aysel'i dinliyorlardı.

Fatma Hanım,

"Anlamadım Aysel, niçin?" diye sordu. Aysel devam etti:

"Güzel annem, bir kadına tecavüz etseler, toplum kadını suçlar önce, o bir şey yapmıştır, kuyruk sallamıştır diye. İnsanda kuyruk olur mu?"

Olmaz. Maymun mu bu? Eğer bir kadına tecavüz etmemişlerse, o iyi kadındır; eğer etmişlerse kötü olduğu için etmişlerdir. Erkekleri fonksiyonsuz değişken sayan ne basit bir açıklama. Sonra bir insanın başına bir felâket gelse, karşıdan bakan birileri, şöyle düşünür binlerce yıldan beri: 'Bu dünyada adalet vardır; iyilerin başına iyi şeyler gelir, kötülerin başına kötü şeyler. Bu insan bir felâkete uğramışsa eğer, mutlaka bir günah işlemiştir.' İşte âdil dünya iddiasının sonu. Sakat doğan bebekler, hasta çocuklar bir günah mı işlediler? Kardeşimin gü-

nahı neydi? Nice aptal insan, körlere bakıp bakıp, 'Ne büyük günahı var ki bunların, baş-larına bu gelmiştir' diyor. Sonra..."

Ragıp Bey,

"Yok evlâdım, kimse demez öyle bir şey," diye kesti sözünü.

150/284

Aysel ısrar etti:

"Öyle bir diyorlar ki baba, bizim okuldaki bazı arkadaşlar, öğretmenler bile. Ne demiş dedeler, 'Kör, Allah'a nasıl bakarsa, Allah da köre öyle bakarmış.' Vay canına, hangi kitapta yazıyor, bu sözü Allah'ımızın? İn-anın bana, bu tür görüşler, hem Allah'a iftiradır, hem insana."

Ragıp Bey,

"Yavrum, bunlar halkın sezgisi, bilinci, biraz da lafın gelişi,"

dedi.

Aysel,

"Halkın bilinci, her zaman inci değildir baba," dedi, sonra Tahir Bey'e dönüp,

"Doğada adalet yoktur. Bir kız var Umay, o da Gökhan gibi; A'dan Z'ye bilir adaleti, hukukçudur; ama doğa ona âdil davran-

?

\

mamıştır. Adalet ancak zihinlerde olabilir, aslında orada da yoktur; sakat çalıştırmak zorunludur kurumlarda; ama sakat göremezsiniz çoğunda," diye sürdürdü.

Tahir Bey babacan bir tavırla,

151/284

"Aysel kızım, böyle düşünmek, biraz isyankârlık mı oluyor acaba?"

dedi.

Aysel,

"Yok Tahir Amcam, isyanla ilgili yok. İsyankâr değil, insankâr oluruz böyle düşününce," diye kestirip attı sert bir dille.

Tahir Bey:

"Her şeye rağmen, bir adalet, bir düzen var bu âlemden, hem dünyada, hem toplumda. Âlimler, akıllı tasarım olduğunu bulmuşlar kâinatta; bir dergide okudum geçende."

Aysel sinirli hareketlerle eteğini çekiştirerek,

"Şimdi de bu çıktı, akıllı tasarımı; hangi büiminsanı bul-muş, hangi fizikçi ispatlamış, hangi kimyacı, biyolog nerede yazmış, kaynağı ne?"

lyisiyle, kötüsüyle, doğrusuyla, yanlışıyla yaşayan bir evrende yaşıyoruz, her şeye rağmen, her şeye

şükrediyoruz. Bu yeterli. Gerisi, ispatsız hipotezler, tahmini tasvirlerdir. Akıllı tasarım ne gezer bu evrende?

Madem, akıllı apartmanlar misali akıllı tasarım var bu âlemde, mongol çocuklar niye mongol doğuyor, albino niye albino, benim kardeşim ni-ye böyle? Kromozomlarda hesap hatası oluyor demek bazen ya da

birkaç milim sapıyor doktorun iğnesi."

Aysel sinirliydi, ağlamaklıydı, ağlamamak için dudaklarını ısırmaya başladı. Sıcak yaz gecesinde veranda buz kesmişti. Hanımellerinin kokusu yok oldu.

Hürriyet Hanım,

"Lafı uzattın, Aysel Hanım'ı üzdün Tahir," dedi.

152/284

Tahir Bey:

"Özür dilerim kızım, seni üzmem istemezdim."

Aysel:

"Asıl ben özür dilerim Tahir Amca. Kusuruma bakmayın; bazen böyle oluyorum."

Aysel için bütün yollar Gökhan'a çıkıyordu. Hangi konuda olursa olsun, Gökhan'ın durumunu görmezden gelen klişe açık-KVN

lamalar,

Gökhan'a

yaramayan

bilimsel

açıklamalar

Aysel'i

sinirlendiriyordu.

Fatma Hanım ne diyeceğini bilemedi. Ağlamaklı oldu, kendini tuttu; oğlu için üzgündü, kızı için üzgündü, her şey için üzgündü, kızının öfkeli tavrı yüzünden misafirlerine de mahcup olmuştu. Havayı

değiştirmek istedi,

"Aysel'çiğim bize bir kahve yapar mısın?" dedi.

Aysel kalktı, içeri girdi. Kahve, küçük çaplı bir sürgün cezasıydı belki; ya da en iyimseri, olay yaratan memurların tatile günde-rilmesi gibi bir şeydi.

Ağlayarak kahveyi yaptı. Dört fincanı tepsiye yerleştirirken Fatma Hanım mutfığa geldi, kızının gözyaşlarını eliyle sildi, sarılıp öptü, hafif bir sesle,

153/284

"özür dilerim kızım; kardeşinin hiçbir şeyi yok, aslan gibi," dedi. Aysel,

"Estağfurullah anne, özür yok, sadece özürlü var. Suçlu yok, yalnızca tasarım hatası var bu âlemde," diye cevap verdi.

Aysel verandaya çıkmadı, kahveleri Fatma Hanım götürdü. Kahveler sessizce içildi. Bir ara Tahir Bey,

"Kusura bakmayın, lafin nereye varacağını hesaplamadan öyle paldır küldür konuştuk, Aysel Hanım'ı üzdük," dedi.

Ragıp Bey,

"Estağfurullah komşum; Aysel, Gökhan konusunda çok hassas. Biz alıştık sayılır; ama o her konuyu kardeşine bağlıyor; sinirli hali bu yüzden," diye, hem kendini hem Tahir Be/i rahatlatmak için açıklama yaptı.

O gece Aysel uyumadan önce uzun uzun düşündü; öfkeli ve kararlıydı.

Eğer Gökhan, Umay'la flört etmek isterse veya evlenmek,

destekleyecekti.

Adalet, var deyince var olmazdı, oluşturulmalıydı.

Adalet, ona inananlara değil, onu oluşturacak kadar güçlü olanlara gelirdi.

Bu dünyada, fakirler adalet ister, gelişmekte olan ülkeler (dobracası geri kalmış ülkeler) adalet ister, Avrupa Birliği'ne girmek isteyen ama alınmayan Türkiye adalet ister. Aristo demiş ki:

"Yalnızca zayıflar adalet ister."

154/284

Aristo'nun sözünün devamını getirelim:

"Yalnızca zayıflar adalet ister; güçlülerin adaletleri yanlarındadır, istediklerine verirler,

26 Yıldırım Aşkı

Umay ve Gökhan pazarda tanıştılar, bir defa Gökhanlarda görüştüler, skayptan konuştular, çetleştiler, meyleştiler, birbirlerine meyi ettiler, tanıştıktan sonra Gökhanların evinde bir defa buluştular, anlattılar, anlaştılar, âşık oldular ve karar verilebilecek en kısa sürede, önce ayrı ayrı, sonra karşılıklı evlenmeye karar verdiler.

Ortak karara ilk girişen Gökhan oldu, "Benimle evlenir mi-sin?" dedi bir akşam; ardından, beklemeden, bekletmeden, adet olduğu üzere birtakım nazlar yapmadan, bir düşüneyim demeden Umay, "Olur,"

dedi. Aşkları tam anlamıyla bir yıldırım aşkıydı. Evlilik kararları da.

Bazı aşklara yıldırım aşkı denir. Kısa sürede, bir anda bir kıvıl-cımlanma olduğu için belki. Ya da bu tür bir aşk, âşıkları yıldırım çarpmışa çevirdiği, yürekleri yakıp kavurduğu için bu isim verilir.

Aklı başında yetişkinler, anababalar, aşkı ciddîye almazlar, yıldırım aşkını hiç ciddîye almazlar. (Âşık olan gençler ise, aşk dışındaki şeyleri, özellikle anababalarını ciddîye almazlar.)

Yıldırım aşkı, havadan geldi, bir anda ortaya çıktı sanılır. Ama aslında hiçbir aşk bir anda ortaya çıkmaz; öncesi vardır, yaşamdaki önceliklere dayanır.

155/284

Umay ile Gökhan'ın aşkı belki bir günde başladı; ama öncesi vardı, her ikisi de âşık olmaya hazırdı. Yıllardır birer arkadaş, dost, düşüncelerini paylaşabilecekleri, cinselliklerini paylaşabilecekleri birer sevgili arıyorlardı.

İnsanlar kalıplar içinde düşünürler. Özgürlükleri, modernlikleri göstermeliktir genelde. En özgür gözükenlerin bile birer çizgili defter vardır zihinlerinde. Düzgün düşünüp yazsınlar diye.

işte bu yüzden, her şeyi bildiklerini düşünen yetişkinlerin akıl- 133

larından bile, özürlü gençlerin dünyasında da birtakım cinsel is-teklerin bulunabileceği fikri geçmez. Cinselliğin sadece gezip to-zanlara özgü olduğunu varsayar bazıları.

Umay ile Gökhan, aşka, evliliğe hazırdılar. Ama aileleri on-ların evliliğine hazır mıydı? Etrafa duyurup tellendirmedikleri süre, âşık olmaları, birbirlerini uzaktan sevmeleri kabul edilebi-lirdi belki. Ancak sıra evliliğe gelince anababalar ne düşüneceklerdi?

Genelde anababalara göre, yıldırım aşkı çarpar, kara sevda ise gençlerin dünyasını karartır. Bu konuda Fatma Hanım ile Ragıp Bey'in, Gülsen Hanım ile Rasim Bey'in tutumları yakında belli olacaktı. Belki olumlu, belki olumsuz. Muhtemelen, daha doğrusu istenen, büyüklerin kararları olumlu olacaktı.

Evlenmeye karar verdiklerini ilk önce Umay söyledi annesine.

Söylemez olaydı.

Gülşen Hanım, bir konuda kötü bir haber alacağını sezinle-miş, ancak bu haberin gelmeyeceği konusunda kendini inandırmış insanların, boşa çıkan kehanetleri karşısındaki hayâl kırıklı-ğıyla, gözlerini 156/284

uzaktaki, baktığı ama görmediği bir noktaya dikip bir süre durdu. Bir yandan tevekkül içindeydi yüzü, bir yandan da, az sonra patlamaya hazır zihninden geçen cümleleri sansürle-meye çalışan bir çabayla dudaklarını hafifçe büzmüştü.

insanlar, kızgınlık anlarında, akıllarından geçenleri âdeta yutmak, dillerini tutmak için dudaklarını büberler ve içlerindeki fırtına açığa çıkmadan önce, kızdıkları kişiyi daha az görebilmek için gözlerini kısırlar. Gülşen Hanım'm dudaklarındaki ve gözlerindeki bu ifade, Umay'ın şahit olduğu kavgalarında, annesinin babasına karşı parlama öncesi takındığı tanıdık bir ifadeydi.

Gülşen Hanım, az sonra kaşlarını hafifçe kaldırarak, gözlerini uzaktaki noktadan ayırıp Umay'a çevirdi. Yüzünde, ne söyleyeceği tahmin edilemez bir ifade vardı. Umay zaten ufaktı, ufacıktı,

sandalyesinde iyice büzüldü, minnacık kaldı. Gözlerini kocaman açıp annesine bakmaya başladı.

Gülşen Hanım nihayet, "Sen bilirsin hayatım, bir düşünelim," dedi.

Umay bu sözün de ne anlama geldiğini bilirdi. Bir iş Gülşen Hanım'ın aklına yatmazsa, "Bir düşünelim," derdi, daha sonra da bu cümlemin ardından olumsuz bir cevap gelirdi. Eğer bir konuya aklı yatmışsa fazla düşünmeden olumlu cevap verirdi.

(Bir düşünelim tavrı, Gülşen Hanım'ın müdürlük yıllarından kalan bir alışkanlığıydı. O yıllarda aldığı hizmet-içi eğitimlerde, iyi bir yöneti-cinin hayır demeden önce, "Bir düşünelim," diyerek demokratik bir hava yaratması gerektiği anlatılmıştı. Söz konusu bu demokratik hava, yüzeysel de olsa, sonuçta müdürden gelecek "hayır"ı değiştirmese de, yine de memurlara iyi gelirdi. Aslında otorite, hizmet-içi eğitimlerin 157/284

bulunmadığı çağlarda da düşündüğünü vurgulardı. Örneğin hâkimler, yüzyıllar boyunca evrensel hukukun rutin diliyle, kararlarını açıkla-madan önce, "Gereği düşünüldü," demişlerdir.)

"Bir düşünelim."

Umay şimdilik bu cümleyle yetinmek zorundaydı. Olayı dü-şünürken annesinin sıralayabileceği olası olumsuz düşüncelere karşı, Umay da birtakım savunucu görüşler geliştirecekti. Umay, öncelikle elinde birtakım sağlam veriler bulunması gerektiğini hissediyordu. Bu verileri Gökhan'la birlikte devşireceklerdi.

Gülşen Hanım'ın olaya olumsuz baktığı ortadaydı. Umay, düşünme sürecinde, annesinin babasını da kendi yanına çekeceğinden emindi.

Sonuçta ikiye bir olacaklardı. Göründüğü kadarıyla Umay azınlıktaydı.

Ancak Umay'ın görünmeyen iki mttelefiki vardı. Bunlardan birisi içindeki aştı, diğeri ise Gökhan.

Evlilikle ilgili bu, aysberge benzeyen, üstü küçük altı büyük ilk konuşmayı izleyen saatlerde, Umay'ın içini derin bir hüzün kaplamaya başladı. Dünyanın herhangi bir yerinde, bir genç kız annesine, ben evlenmek istiyorum dediğinde, annesi sevinirdi; en azından "Haydi hayırlısı," derdi. Babalar ilk duyuyşta bir şey demezlerdi genelde ama en azından anneler sevinirdi. Umay bundan emindi. Anneler sevinirdi.

Anneler sevinirdi. Oysa Gülsen Hanım sevinmemişti. "Durup dururken başıma iş aacaksn," düşüncesinin glgelediğ i bir yüzle, sıkıntılı bir sesle, "Bir düşünelim," demişti.

Bazı şeyleri düşünmek, zihinlere ağır gelir. Aslında kaygılı bir yüzle,

"Bir düşünelim," derken annesi, sessiz bir sesle "Siz sakatsınız evlene-mezsınız," demek istemişti. (En azından Umay böyle algılamıştı.) 158/284

Umay kendini yalnız hissetti. Annesi sevinmemişti.

Eğitimli olmaları, mesleklerinin olması, görgülü, kültürlü ol-maları, birbirlerini seçmiş olmaları, hemen her konuda sağılıklı düşünüyor olmaları önemli değıldi. Onlar sakattı, sandalyeliydi, evlenemezlerdi.

Niçin?

ğreneceklerdi.

Umay, annesinin bu konuda niçin isteksiz olduğunu tam olarak

bilemiyordu. Tahmini, sağılığı için endişe ettiğiydi.

Erkek Tarafı

.

Umay, evlilik konusunda annesiyle aralarında geçen ilk ko-nuşmayı Gökhan'a söylemedi. Annesinin tepkisini anlatmak acı vericiydi.

Gökhan konuşup konuşmadığın sorduğunda, daha söylemedim dedi.

Gökhan da bu konuyu ailesine açmıştı; ancak o da henüz konuşmadık dedi.

Birbirlerine yalan söylemişlerdi, ilişkilerinin başlangıcında, daha ilk günlerde, birbirlerine yalan söylemek, her ikisine de kötü geldi.

Yalan söylemelerinin sebebi, görmezlikten geldikleri, telaffuz etmek istemedikleri, yaşamlarının

belkemiği olan (kısmen belke-miklerinden kaynaklanan) bir gerçeği konuşmak yerine, biraz daha öteleme

isteyiydi.

159/284

Bize ait bazı gerçekler bize ağır geldiğinde, bize ait olmayan yalanlara sığınırız genelde. Sağanak ağırlaştığında, bir yalana sığınmak, doğru olmasa bile, doğrudan ıslanmaktan korur bizi. Bazı gerçekleri kabul etseniz, kanıksasanız bile, bunları olur olmaz yerde kullanmak, olumsuz duygular verir size. Gökhan ve Umay, biz sakat olduğumuz halde evlenmeye kalkıştık, yanlışmış, bunun olmazlığını anamız, babamız hatırlattı bize mi diyeceklerdi birbirlerine.

Umay'ın annesiyle konuşmasını izleyen saatlerde, onlardan habersiz, Gökhan da Umay'la evlenmek istediklerini söyledi ablasına. İkisi verandada yalnızdı, Gökhan birdenbire, beklenmedik

bir cesarede, "Biz Umay'la evlenmek istiyoruz abla," dedi. Ablası bunu duyar duymaz, sevindi, "Sizi gidi kerata!lar sizi, ne işler çevirmişsiniz öyle," dedi.

Aysel, daha ilk cümlesinde, "siz," demişti; Gökhan ile Umay'ı 137 bir bütün görüyordu, onların 'biz' oluşunu, birlikteliklerini şim-diden onaylıyordu. Gökhan bunu fark etti, sevindi.

ilk cümlesinin hemen ardından Aysel, "Haydi hayırlısı; ne yaparız, nasıl yaparız bir düşünelim," diye ekledi.

Aysel'in düşünelim'i, Gülsen Hanım'ın düşünelim'inden farklıydı.

Aysel, evlilik işinin nasıl gerçekleşeceğini, neler yapacağımızı araştıralım demek istemişti. Kardeşinin Umay'la evliliği konu-sunda Aysel'in tavrı, daha ilk andan olumluydu. Şüphesiz ki annesiyle babası da onlara katılacaklardı.

Ancak Aysel bir saat kadar sonra bu güzel haberi anne babasına söylediğinde, buz gibi bir hava esti evde. Fatma Hanım'a ve Ragıp 160/284

Bey'e göre, Gökhan'ın evlenmesi, hele hele kendine benzeyen bir kızla evlenmesi imkânsızdı, olanaksızdı, olamazdı.

Fatma Hanım, Gökhan'ın evlenmesine karşı değildi; elbette evlenebilirdi; ancak bu evlilik özürlü olmayan bir kızla olmalıydı. Seyrek de olsa özürlü gençlerle özürlü olmayanların evlendiklerini görüyordu; aynı durum Gökhan için niçin olmasındı?

Aslında Fatma Hanım, oğlunun özürlü bir kızla evlenmesini özrünün vurgulanması olarak görüyordu; onuruna yediremiyor-du. Bir de

açıkça dile getirmese de Fatma Hanım, zihninin derinlerinde bir yerlerde, iki özürlü gencin evlenmesini zarif bulmamıştı; cümle âlem ne derdi?

Kocası Ragıp Bey ise bu konuda başlangıçta belirgin bir fikre sahip değildi, oğlunun da bir gün evlenmek isteyebileceği düşüncesini, er-telemişti, bastırmıştı. Şimdi eşi, kararlı bir şekilde bu evliliğe karşı çıkınca, ona da uygun değilmiş gibi geldi. Ve Fatma Hanım'dan bağımsız, Ragıp Bey'in de içinde bir yerlerde, iki özürlü gencin evlenmesinin, alışılmamış, tatsız bir durum olduğu duygusu vardı. (Kendisi bir zamanlar eşini aldatmıştı; bu olabilirdi, çok da aman aman tatsız bir durum değildi; ama iki sakat gencin evliliği, nedense tatsız bir durumdu.)

Aysel, anne babasının sergilediği, bu beklenmedik olumsuz

tavır karşısında şaşırdı, böyle bir tepkiye hazırlıklı değildi, fazlaca tartışmadı, yanlarından yüzünün rengi değişmiş, gözleri, ateşi varmış

gibi çakmak çakmak çıktı. Nasıl gözüktüğünün farkınday-138 di,

kardeşinin yanına gitmeden sakinleşmek için lavaboya girdi ama sınırdan lavaboya niçin geldiğini unutup hızla aşağıya indi.

161/284

Verandada oturmuş ablasından haber bekleyen Gökhan ablasının

yüzünü görünce bir anlam veremedi, "Ne dediler?" abla diye sordu.

Aysel, "iyi iyi, bakalım dediler," diye geçiştirdi. Gökhan ablasını tanırdı, olumsuz bir hava olduğunu anladı, hayâl kırıklığına uğradı; ablasını üzmemek için üstelemedi.

Bu ne demekti?

Bunu şimdilik kimse bilemezdi.

Neyi istemiyorlardı, niçin istemiyorlardı? Müstakbel gelinlerini mi beğenmemişlerdi?

Anne babasının olumsuz tavrı Aysel'i iki kere kırdı. Birincisi, kardeşin-in bu çok önemli isteğini, düşünmeden, işin mümkününe, imkânsızına bakmadan peşin bir hükümle reddedivermişler-di. İkincisi, bu olay, Aysel'in kendine ait, bastırmaya çalıştığı derinlerdeki bir öfkesini harekete geçirmişti.

Ragıp Bey, eşini bir defa ayan beyan bir şekilde, âdeta fütursuzca aldatmıştı. Olay kapanmıştı, tekrarlamamıştı; ancak Aysel, bu olay öncesinde de babasının birtakım benzeri davranışları, kırık kırtık çapkınlıkları olduğunu sezinlerdi. Bu durum ona çok acı verirdi. Annesinin yanında, annesi gibi kendisini de hakarete uğramış hissedirdi.

Daha da önemlisi Aysel, bugüne kadar evlenmemesinin sebebi olarak babasının bu eski çapkınlıklarını görüyordu. Dünyada böyle bir şeyi yapmaması gereken kişilerin başında babası geliyordu; ama o yapmıştı; o halde herkes yapabilirdi. Babasından yola çıkıp tüm erkekleri güvenilmez algılıyordu. Güzel bir genç hanımdı, zarıftı, kültürlüydü, pek çok erkeğin kadınlarda arayacağı özellikleri kendisinde toplamıştı; ama olmuyordu, olmamıştı. Söze değer bir erkek arkadaşı

bile

olmamıştı.

162/284

Aysel, erkeklere karşı çekingendi, onları kendinden uzaklaştıran bir tavrı vardı. Farkında olduğu ama değiştiremediği bu tavrının babasına duyduğu güvensizlikten kaynaklandığına inanmış-

ti; korkularını tüm erkeklere genelliyordu. Kendisine ait bu psi-kanal-itik yorum, babasına ait öfkesini artırıyordu.

Ancak iki yıl önce bir psikologa gittiğinde, psikolog, nazik bir üslûpla, bu türden analitik yorumlara, romanlarda, filmlerde rastlandığını, gerçek yaşamdaki davranışlarımızın daha karma-şık nedenlere dayandığını, anababalarımızın davranışlarıyla kendi davranışlarımız arasında

böylesine

tek

basamaklı

ilişkiler

kuramayacağımızı

söylemişti.

Psikologun bu açıklamasını Aysel, ciddîye almış, edebî eserleri, alışageldiğinden daha farklı gözle yorumlamaya başlamıştı; ancak özel yaşamında, ne babasına olan öfkesi azalmıştı, ne de bir sevgilisi, eşi, bir bebeği olmadığı için üzülmeyi bırakmıştı. (Psikologun dediği gibi, nedenler ve sonuçlar karmaşıktı.)

Aysel biraz sakinleştikten sonra Gökhan'a; "Dolaşalım mı?" dedi. Abla kardeş ırmak boyunca yürüyüşe çıktılar; Gökhan arabasını kendisi kullanıyordu. Tatlı bir sıcak vardı; hava, ıtır, iğde, begonya, sulanmış

toprak ve yeni biçilmiş çim kokuyordu. Duymadılar. Irmak boyunca söğüt ve kavak ağaçları vardı; görmediler.

ikisi de üzgündü. Anne babalarının olumsuz tavrını Gökhan'a açıkça söylememişti Aysel; ama olup biteni anladığının farkındaydı, iki kardeş birbirlerini anlıyorlardı. Gökhan, kırılmıştı, mahcup olmuştu, kendini, arsızlık edip, istememesi gereken bir şeyi istediği için azarlan-mış bir çocuk gibi hissediyordu. Üstelik bu konuda ablasını aracı edip üzdüğü için üstüne üstlük üzülmişti.

163/284

Aysel sessizce, otuz küsur yıllık hayatının muhasebesini yapıyordu; yaşam ekstrelerini inceleyip memnun kalmamış bir müşteri hoşnutsuzluğu vardı yüzünde.

iki kardeş yürüyüş sırasında Umay'dan, anne babalarının tepkisinden söz etmediler, birbirlerini kollayan, birbirlerini ve kendilerini incit-meyecek, havadan sudan konulardan söz ettiler. Aysel bir ara yeni ısmarladığını teleskopun ne zaman geleceğini sordu Gökhan'a. Gökhan, ufak ufak para kazanmaya başlamıştı; teleskop yapan bir firmaya danışmanlık yapıyordu.

Eve döndüler. O gezide Aysel, uzun süredir düşündüğü ama cesaret edemediği bir konuda karar verdi: Ayrı eve çıkmak istiyordu. Eğer gelirse kardeşiyle birlikte, gelmezse tek basına ayrı eve çıkacaktı. Baba ocağı sıcaktı, gerçekten sıcaktı ama artık havası boğucu gelmeye başlamıştı. Daha önce ayrı eve çıkmayı düşünmüş ama

kardeşini geride bırakmayı göze alamamıştı. Fakat artık baba ocağı giderek kaynama noktasına ulaşıyordu.

Anne babasının olumsuz tavrını Gökhan da Umay'a hemen söylemedi, geciktirdi. Yutkunması, yutması, hazmetmesi gerekiyordu.

164/284

2o Hazırlık

Gökhan'la Umay bir süre anne babalarının olumsuz tavırlarını yokmuş

farz edip konuşmayı sürdürdüler. Evliliklerinin olup olamayacağını, internet başında, bazen ayrı ayrı, bazen birlikte, ciddî olarak araştırdılar, tartıştılar. Benzeri sorunlara sahip evli özörlöler buldular, onların deneyimlerini, önerilerini öğrenmeye çalıştılar. Bu konuda çalışan hekimler buldular, danıştılar. Hemen hepsi, saygıyla, sevecen-likle sorularına cevap verdiler, onları yüreklendirdiler.

Zaman azdı, zamanları hızla akıyordu. Her geçen saat, bir-birlerine olan aşklarını artırdı, evlenmelerinin olabirirliğine olan inançlarını güçlendirdi. Neden elmasındı, olabirirdi, olmalıydı.

Dünyadaki bütün saatler, aynı yöne, aynı hızla döner. Saatler

mekaniktir, sahipleri nasıl ayarlasa öyledir.

İnsanlar birbirlerini de saat yerine koyar, ayarlamaya çalışırlar. Hele ki anababalar çocuklarını istedikleri gibi ayarlayabiie-ceklerine em-indirler. Oysa gençlerin saatleri, anababalann saatlerinden farklıdır; bazen yönleri, bazen hızları farklıdır, koşturup gider kimisi, Çoğunun dünyadaki dilimi farklıdır, ya ileri ya geri.

Belki de bu yüzden, 'kuşak farkı' yerine 'saat farkı' demeli.

Her iki anababa da, çocuklarının evlenmek istediklerini ilk duyduklarında, bu gibi oldular, olaya soğuk gözlerle baktılar. Çocukları bile 165/284

olsa iki sakat gencin evliliği, tehlikeliydi, zordu, tuhaftı, nasıl olurdu, olmamalıydı, olamazdı. Olsa bile herkes ne derdi.

Bu dört kişinin gerekçeleri farklı farklıydı ama ulaştıkları sonuç aynıydı. Bu çocuklar, kendilerini ve ailelerini zorluyorlardı, zorlayacaklardı.

142

Yalnızca Aysel abla farklı düşünüyordu; bu evlilik, zor da ol-sa olabilirdi, olmalıydı.

Aslında Aysel de, bu evliliğin olabilirliği, sürdürebilirliği ko-nusunda derinlerde bir kaygı, örtmeye çalıştığı bir acı hissediyordu. Ancak kardeşine olan katıksız ve karşılıksız sevgisinden, bir de kendisinin de henüz evlenmemiş olmasından kaynaklanan kaygılarından ötürü, bu evlilik konusundaki olumsuz düşüncelerini, duygularını bastırdı, baskıladı.

Aysel, otuz dört yaşında, ciddî, olgun, yerine göre canlı, neşeli bir hanımefendi, yere ve yaşama sağlam basan bir insandı. Dışarıdan bakanlar, bu güçlü kadının evlenmek istediğini, hem de çok istediğini, evlenmedim diye dertlenebileceğini, bu yüzden hayatının büyük

bölümünü kaplayan bir hüznü yaşadığını bilemezlerdi. Ama öyleydi.

Son yıllarda, evlenmeden geçen her yılın otuz bir aralık ak-şamında, kimselere söyleyemediği bir düşünce geçirdi aklından; "Bu yıl da olmadı; inşallah bu yıl."

Böyle olduğu için olsa gerek Aysel, bu iki gencin duygularını herkesten iyi anlıyordu, onlarla empati kurabiliyordu.

Anababalar için durum farklıydı. Onlar, gençliklerinde-ki hayâllerini, hayâl kırıklıklarını, ya evlenemezsem kaygılarını unutmuşlardı; eriştikleri anababalık makamı, karamsardı, ciddiyet istiyordu, sorum-luluk gerektiriyordu; bir zamanlar kendi yüreklerini hoplatan duygular 166/284

da, şimdi çocuklarının ayaklarını yerden kesen duygular da önemsizdi; yaşamın gerçekleri karşısında duygular, özellikle gençlerin gözlerini karartan türden kara sevdalar görmezden gelinmeliydi.

Açıkça telâffuz etmeseler de, sandalyeye bağımlı olan, ayakları yere değmeyen bu iki gencin evlenme isteği, gerçekçi olmayan, tehlikeli sonuçlar doğurabilecek, ailelere maddi ve duygusal sorunlar yaratacak bir istektir. Engellenmesi gerekliydi, engelleyeceklerdi.

Evlilikleri için bilgi toplamaya çalışırken Umay da Gökhan da

o

bir süre sonra rahatladılar. Bedensel özürleri, özürlerinin düzeyleri evlenebileceklerini gösteriyordu. Nitekim geçmişte benzeri durumda olup bunu başarmışlar çoktu. Yine olabilirdi.

Her şeyin yolunda gideceği konusunda yüzde yüz garanti yok- 143 tu.

Olmayabilirdi, uzun süre birlikte yaşadıklarında zorlanabilirlerdi, mutlu olmayabilirlerdi; evlendiklerinde fiziksel bir kaza geçirme ihtimalleri yüksekti.

Evlendiklerinde, en iyi ihtimalle, yüzde elli mutlu olacaklar-dı. Yüzde elli ihtimalle pişman olacaklardı. Garanti yoktu. Ancak her şeye rağ-

men denemek istiyorlardı. Gökhan bir ara internette Vu.: y'a, "Yüzde yüz garanti olmadığı anlaşıyor bizimkine benzeyen türde evliliklerde; ama diğer evlilikler yüzde yüz garantili mi?" dedi.

Gökhan'a göre bu dünyada hiçbir şeyin yüzde yüz garantisi yoktu.

Evrenin, özellikle dünyadaki yaşamın ortaya çıkışı, çok küçük, hatta ihmal edilebilir düzeydeki olasılıkların gerçekleşmesiyle mümkün olmamış mıydı?

167/284

Sonra bir akşam, yaklaşık aynı anda karar verip ikisi de anne babalarının evliliklerine karşı çıktığını söylediler birbirlerine. Bunu izleyen saatlerde, her ikisi de kendi anne babalarının davranışlarına kızdılar, ancak birbirlerinin anne babaları hakkında olumsuz bir şey

söylemediler. Bu davranışları, bir miktar nezaketlerinden, bir miktar da, her şeye rağmen eğer bir gün evlenirlerse, müstakbel kayınvalidel-erine ve kayınpederlerine şimdiden duygusal bir savaş açmak istem-emelerinden kaynaklanıyordu.

29 Kız Tarafı

Gökhan, evlilikleri konusunda anne babasının olumsuz tavrını, ablası kanalıyla, dolaylı bir şekilde anlamıştı. Umay ise, annesinin ilk olumsuz tavrı dışında bir bilgi edinmemişti, özellikle babasının ne düşündüğünü bilmiyordu.

Kızının evlilik kararını ilk duyduğunda, üzülen, bozulan, öf-kelenen ama olumsuz bir şey söylemeyen Gülsen Hanım, "Bir dü-şünelim," de-mekle yetinmişti. "Bir düşünelim"leri genelde olumsuz cevaplar ge-tiren Gülsen Hanım, izleyen zaman içinde başka bir şey söylemedi.

Umay olayı ikinci kez açtığında, vadinin sıcak bir öğleden sonrasında anne kız salonda oturuyorlardı, Rasim Bey üst kat-ta uyuyordu.

(Öğleden sonra uykuları vadideki pazarcıların alışageldikleri bir yaz lüksüydü. Vadinin yerlileri ise uyumaz-lardı.)

Evlilik konusunun bu ikinci kez gündeme gelişinde, ilk sefe-re oranla, daha sakin, daha anlayışlı, paniğini üzerinden atmış bir yüz ifadesiyle Gülsen Hanım, "Hayatım," diye söze başladı. Umay yine ilk konuşmadaki gibi, sandalyesinde büzülmüş, ufal-mış, gözlerini açmış, disiplin kurulunun hakkında vereceği kararı merakla bekleyen bir 168/284

yaramaz öğrenci gibi, annesinin, başöğretmeninin sözlerini dinlemeye hazırlanıyordu.

Gülsen Hanım, i

"Evlenmeni elbette ki biz de isteriz. Baban da ben de seni çok seviyoruz. Senin mutluluğun bizim için dünyadaki en önemli şey.

Baban için önemli, benim için daha da önemli; galiba hayatımdaki tek önemli şey," dedi.

Son cümleyi söylerken Gülsen Hanım'ın sesi titredi, gözleri yaşardı.

Umay annesinden böyle bir tepki beklemiyordu; ilk konuşmadaki tavrına bakıp, ikincide azarlayacağını, sinirleneceğini tahmin etmişti.

Gülsen Hanım'ın bu tavrı, Umay'ı şaşırttı, afallattı, kendini savunmak için hazırladığı cümleler bir anda uçup gitti aklından.

Gülsen Hanım devam etti:

"Hayatım, evlenmeni, mutlu olmanı elbette isteriz; ama sanırım bunun olması çok zor, imkânsıza yakın zor. Arkadaşlık edin, arkadaşın olmasını isteriz. Gidin, gelin, gidip gelelim; ama ailesiyle bu konulan konuşmayalım, kız isteme olmasın. Çocuklarının evlenme isteğine hayır demek, hele hele kültürlü, üniversite mezunu çocuklarının, aynı durumdaki bir gençle evlenmesine hayır demek, bir anababanın dünyada isteyebileceği en son şey olsa gerek."

Umay ikna olmamıştı ama annesinden özür diledi. Annesi,

"Asıl ben dilerim," dedi.

169/284

Gülsen Hanım kızının sakat kalmasından kendisini suçladığı için özür diliyordu. Hekimler defalarca aksini söylemişlerdi, Umay'ın duru-munda ailenin, hatası, geç kalmış olması söz konusu değildi. Ama Gülsen Hanım yıllarca bu açıklamaları, hekimlerin nezaketine

bağlamış, üzülmesinler diye söylediklerine inanmıştı. O hep kendini suçluyordu.

KVIIIO

30

Bütün Kelebekler Âşıktır

(Yeni Bir Sevgili mi?)

Alaimisema, uçtu, uçtu, uçtu... O da evlenmek istiyordu. Kendisini aramayan bir erkeğin peşinden koşmak, uçuk-kaçık bir şeydi belki.

Ama aşk, mantık dinlemeyen, kendisinden baş-ka hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, galiba en önemlisi, bir 'kendinde şey'dir yeryüzünde.

(Filozof, "Kendinde şey," diyerek aslında, istemeden aşkı tarif etmişti belki de. "Kendinde şey"le kastedilen, yaşantılarımızın ötesinde olduğu için hakkında bilgi sahibi olamayacağımız şey demektir. Gerçek mi, Kant, kanıt getirmedi. Aşk da galiba kendinde şeylerden birisiydi.) Aşk, bir kendinde şeydir. Kendine aittir, kendi kendinedir. Kendinden başkasına hesap vermesi gerekmemektedir. Ne olduğu da pek fazla bilinmemektedir.

Tarlaların gerisindeki ağaçlara doğru uçun bir erkek kelebek

Alaimisema'yı gördü bir an. Beğendi. Bu dişi kelebek çok güzeldi; kanatlarına gökyüzü inmişti. İlk kez gördüğü bu dişiye doğru hızla uçmaya başladı.

170/284

Erkek kelebek gençti, güçlüydü, yakışıklıydı; kanatlarında-ki mandala, merkezinden kenarlarına çizgilerin uzandığı bir göz şekliyle, yaşamda dengenin önemini anlatıyordu sessizce; zıtlıkları bağdaştırmanın huzur getireceğini anlatıyordu çevreye. Göze benzediği için kuşları da korkuturdu ayrıca.

Erkek kelebek iğde ağaçlarının arasından uçup Alaimisema'yı

yaklaştı, "Günaydın güzel kadın, benim adım Bağhan," diye seslendi.

Alaimisema, dönüp sesin geldiği tarafa baktı. Az ötede, güçlü

kanatlarıyla güzel, etkileyici bir erkek kelebek duruyordu.

147

"iyi günler, benim adım da Alaimisema," diye karşılık verdi.

Bağhan, "Alaimisema ne demek?" diye sordu.

Alaimisema, "Alaimisema, gökkuşağı demekmiş. Gökkuşağındaki bütün renkler kanatlarıma indiği için annem de bana bu adı vermiş,"

dedi.

Bağhan, kanatlarını çapkın bir ihtirasla çırparak, "Sen çok güzel bir kelebeksin Alaimisema, benim sevgilim yok, sevgilim olur musun?" di-ye doğrudan doğruya, dosdoğru sordu.

Kelebekler, sürekli pır pır eden kanatlarıyla, yürekleriyle, sürekli âşık olurlardı birbirlerine. Ancak bu yakışıklı erkek kelebek, öyle her dişiye beğenmediğinden olsa gerek, bugüne dek sevgili edinmemişti. Galiba şimdi tam vaktiydi.

Alaimisema, bir an, bu erkek kelebeğin sözlerinin, sevinilme-si gereken bir iltifat mı, yoksa kızılması gereken bir saygısızlık mı olduğunu tarttı aklından. Diyelim ki iltifattı, gönül alıcıydı ama olmazdı, imkânsızdı.

"özür dilerim, benim sevgilim var, belki duymuşsunuzdur, Kerman Bey; görev icabı uzaklara gitti. Onu arıyorum," dedi.

Bağhan, Kerman'ın adını duymuştu. Kelebeklerin kahramanı olan bu ünlü kelebeğin sevgilisine, bilmeden de olsa kur yaptığı için rahatsızlık duydu.

"Asıl ben sizden ben sizden özür dilerim. Kerman Bey'in sevgilisi olduğunuzu bilmiyordum. Ben öyle zaten lafın gelişi söyledim," dedi.

Alaimisema, bu gösterişli ve kibar erkekle birlikte olsa, yal-nızlığı sona ererdi, yepyeni bir renk ve anlam gelirdi hayatına. Ama

Alaimisema'nın Kerman'a verdiği bir söz vardı, belki de daha önemlisi kendine verdiği bir söz vardı ortada.

Verilmiş bütün sözler kutsaldı.

Kerman hatırlasın veya hatırlamasın, Alaimisema'nın ona verdiği söz kutsaldı. Kerman bilsin veya bilmesin, Kerman ona aitti,

o da Kerman'a. O'nu arayacaktı hayatı boyunca. Aramakla geçen bir ömür belki de verilen sözlerden bile daha kutsaldı.

Üstelik verilmiş sözler, hatta aşk bir yana, Kerman'ın arkasındaki kadındı Alaimisema, tüm kelekleri kurtarma mücadelesinde, liderin arkasındaki kadın olacaktı. Hem insanlar dünyasında, hem kelekler 172/284

dünyasında, her başarılı erkeğin arkasında bir kadın bulunurdu.

Kerman'ın arkasındaki kadın Alaimisema olacaktı.

Ciddî bir hata yaptığını düşünen Bağhan, oradan, konunun etrafından uzaklaşıyor, "Dilerseniz gideceğiniz yere kadar size eşlik edebilirim," dedi.

"Çok teşekkür ederim, zahmet etmeyin," diye karşılık verdi Alaimisema ve ekledi: "Eğer Kerman'ı görürseniz, ona onu sevdiğimi ve aradığımı söyleyin. Bir de lütfen kendine dikkat etsin."

Bunu söylediğinde Alaimisema, şimdiden, liderin, erkeğin arkasındaki kadın olarak, ona ve topluma karşı görevini yapmaya başladığını hissetti. Erkeklerinin arkasındaki kadınlar, onların yanında olsunlar veya olmasınlar, sürekli onları düşünürler.

(Hayatta her başarılı erkeğin arkasında bir kadın bulunduğunu Alaimisema öğrenmişti, öğretmişlerdi. Ancak bu düşünceyi sorgulamamıştı ve başarılı kadınların arkalarında da birer erkek bulunabileceğini kimse ona söylememişti. Belki de erkekler arkada durmak istemiyorlardı. Olası ki bu yüzden, başarılı erkeklerin arkasında kadınlar dururdu; kimi başarılı kadınlar ise önde, güçlü ama yalnızdı. Erkek, liderdi; arkada durmazdı.)

Alaimisema bir an Bağhan'ın kalbini kırıp kırmadığını düşündü; sonra, acelesi olan insanların ayrıntıları umursamaz tavrıyla, kanatlarını kaldırdı, başıyla hafif bir selâm verip uçmaya başladı. Liderinin, erkeğinin arkasından gidiyordu.

Bağhan kanatlarını hafifçe çırparak, "Uğurlar olsun," diye seslendi arkasından. Kerman ve bu dişi kelebek bütün kelebekleri kurtaracaklardı. "Keşke bu konuda bana da bir görev düşseydi," diye düşündü.

Belki de, kimse bilmesede, küçük çapta katkısı olmuştu bütün

173/284

kelebeklere, liderin sevgilisine saygılı davranmıştı, bencillik edip onu engellememişti.

?

Alaimisema, vadinin ağaçlarla kaplı batı bölgesine doğru uçu

yordu ki birden uzakta otlar arasında Kerman'ı gördü. Kanatları rüzgâra karşı karşıya, büyük bir telâşla uçu o tarafa. Kerman san dığı şey birkaç renkli çiçektir.

149

Uçmaya devam etti, hayâl kırıklığına uğramıştı. Yine ağla-maklı oldu.

O çöl rüzgârlarına benzeyen kavurgan düşünce, yine aklını kasıp kavurdu bir süre, "Ya onu bulamazsam," diye. Ama bulacaktı.

Irmağın batıdaki kollarından birisine doğru uçarken bu sefer uzaktaki bir kelebeği Kerman'a benzetti. Acaba o mu diye bakarken, içinden yine o düşünce geçti, "Hayır bu defa yanılmıyorum, bu gerçekten Kerman." Çok heyecanlandı, yer gök birbirine karıştı. Yaklaştı, o değildi.

Kaçıncı defadır böyle oluyordu. Alaimisema son zamanlarda başka kelebekleri, çiçekleri Kerman sanmaya başlamıştı. Her şey Kerman'a benziyordu. Bu sanısı giderek artacaktı.

Susadı, su içti; acıktı, bir çiçeğe konup karnını doyurdu.

Günü, zamanı, ömrü azalıyordu. Uçmaya devam etti.

Bir ara bir ağacın altında bir kedi gördü aniden; korktu, kediler tehlikeliydi. Ummadık biçimde zıplayıveriyorlardı aniden.

Yükselip tekrar baktı, tuhaf bir kedydi bu. Arka ayakları üzerine oturmuş, ön ayaklarının arasına sıkıştırdığı bir şeyi hızlı hızlı yiyordu. Bu garip hayvanın, gösterişli, vücuduna eşit büyüklükte, yukarı doğru kıvrılmış bir kuyruğu vardı. Yemeğini bitirince başını kaldırıp Alaimisema'ya baktı, "İyi günler, ben bir sincap'ım," dedi.

Alaimisema da onu örnek alıp, "Ben de bir kelebeğim," diye karşılık verdi.

Anlaşılan bu sincap, ne olduğunu bilen, kendini bilen bir hayvandı; adından önce sincap olduğunu söylemişti. Nice insan bunu yapmazdı, yeni tanıştığı birine, "Ben insanım," diye tanıtmazdı kendini, insan olduğunun herkes tarafından bilindiğini zannederdi, kendisini bu şekilde tanıtmamasının gereksiz bir şey olduğunu düşünürdü.

İnsan, unvanlarının, isimlerinin, isim taktığı görüşlerinin ar-kasında kaybolmuş bir varlıktır. "Ben doktor, avukat filanca, ben kont falanca," der bazıları; ya da kralcı, sosyalist veya liberal olduğunu söyler kimileri. Aslında hepsi insandır, herkes insandır ama insan olduğunu söylemeyi unuttur çoğu; bu yüzden de insana yakışmayacak şekilde davranabilir, davranır.

Nice insanın unvanı ve savunduğu, bazen de kölesi olduğu görüşler insanlığının önüne geçer. Unvanları, görüşleri, görünüşleri altında ezil-meye başlayan insan, açığı çeker, acı çektirir. Sincabın unvanı yoktu, savunduğu bir görüşü de. O yüzden, "Ben sincabım," demişti yalnızca.

Sincap, sincaptı, kendinde şeydi, kendine yeterdi; birçok şey gibi, görseniz de anlayamazdınız onu.

Alaimisema sincaba, "Çok telâşlısınız, hızlı hızlı yediniz eli-nizdeki şeyi; bir yere mi yetişeceksiniz?" diye sordu.

Sincap,

"Yoo, acelem yok, birisi elimden kapmasın diye hızlı yiyo-rum," dedi.

Şimdi sincabın bu yüzden hızlı yediği kimin aklına gelirdi?

Uluslararası Kelebek Kaçakçıları

Uzun Vadi'yi ve çevresinde yüzlerce kilometre boyunca uzanan

coğrafyayı, çekirgeler, haşereler misali, onlarca, yüzlerce böcek-kelebek avcısı sarmıştı o yaz. Büyük bir çetenin ortalıkta görülmeyen pat-ronları, küçük paralar karşılığında anlaştıkları kişilere, ülkelerin bitki ve hayvan zenginliğini toplatıyor, yasal olmayan yollarla kendi ülkelerine taşıyorlardı. Asya'nın kelebekleri, böcekleri, kuşları, Afrika'nın maymunları, kaçakçılığın bir parçasıydı. Dar mekânlarda, üst üste taşınan maymunların çoğu, bir zamanlar gemiyle balık istifi taşınan zenci köleler

gibi, yolculuk sırasında ölür, hayatta kalanları ise, ait olmadıkları bir coğrafyada zorlu bir yaşam beklerdi.

Her şeye rağmen bu iş kârlıydı. Kârlı ama ahlâk dışı.

Ülkelerindeki bitkileri, hayvanları küçük paralar karşılığın-da toplayıp, uzaklara kaçırılmasına vesile olanlar, ne yaptıklarına bakmazlar, yalnızca aldıkları paraya bakarlar. Kulaktan kulağa birbirlerine, "iyi para veriyorlar," derler. Ancak iyi para, temiz para demek değildir.

176/284

Necati, Uzun Vadi'nin yerlilerindendi. Yakında askere gidecekti. Parası yoktu, işi yoktu. Askerlik öncesi para biriktirmek istiyordu.

Uluslararası kelebek kaçakçılarının ülke içindeki bir taşeronu Necati'ye iş teklif etti. Beş kelebek için yüz lira verecekti. Hiç yoktan iyiydi.

Taşeron, önce kelebekleri nasıl avlayacağını, avladıklarını gövdeler-inden silikonla koleksiyona nasıl yerleştireceğini öğret-

ti. Eskiden kelebekler kanatlarından birer iğneyle çarmıha gerilir gibi gerinirdi; ama artık modern zamanlarda silikon kullanılıyordu.

Birisi çıkıp da kelebekleri niçin avladığını sorarsa, kelebekleri çok sevdiğini, kelebek koleksiyonu yaptığını söyleyecekti. Bu, kendilerince akıllıca bir tedbirdi. Kendilerine ait olmayan şeyleri almak isteyen alıcılar, vericileri üzmemeye, uyandırmaya çalışırlar, tedbirli davranırlar. Bazıları baz antenlerinden rahatsız oluyorlar diye, onları üzme istemeyen kimi satıcılar, -teşbihte hata aranmaz-minareyi çalan kılıfını hazırlar misali, baz antenlerini palmiye görünüşlü plastik ağaçların içine yerleştirirler ya da antenleri sokaklardaki direklere kapalı kutular içinde koyarlar. Yani tedbirli davranırlar; tedbir en önemli tedariktir. Necati de, soranlara, "Koleksiyon yapıyorum," diyerek tedbirli davranacaktı kendince.

Ve Necati, elinde ağı ortalıklara düştü. Sabahtan akşama, kâh

kasabada, kâh ırmak boyunca, bazen dağlarda, bazen korularda, kelebek aramaya başladı.

iyi işti, tanesi yirmi lira.

Askere kadar düzenli bir iş bulması zordu, askerden sonra da. Şimdilik deneyecekti. Terhisin ötesi Avrupa.

177/284

önceleri zorlandı Necati, giderek alıştı, ustalaştı.

Eskiden hiç kelebek görmezdi; ya da öyle sanıyordu. Avlanmaya

başladığı günlerde, çevresinde tek tük kelebek vardı, sonra giderek arttı.

Artık neye baksa kelebek vardı, gökte, yerde, sağda solda, dört bir yanda kelebekler görüyordu. Ya kelebekler artmıştı ya da ar-tık o görüyordu.

Gökyüzü kanatlar içinde kalmıştı. Kelebekler arttıkça, dağlar, ağaçlar, yapraklar, evler, insanlar geri planda kaldı, soluklaşmaya başladı; artık her şey kelebeklerin ardında bir fondu. Kelebekler arttıkça, dürüstlük, bağlılık, cana-canlıya sevgi, dağlar, ağaçlar gibi, uzakta kaldı, soldu, soluklaştı, birer fon oldu.

Necati artık ustaydı. Usta bir koleksiyoncu.

Kelebekleri yakaladıktan sonra eve götürüp patronunun verdiği

kavanoza koyuyordu. Kavanozdaki gazda, vücutları bozul-

madan hemen boğuluyordu kelebekler; sonra onları itinaıyla alıp, yine patronunun verdiği panoya silikonlayarak düzgün sıralar halinde yerleştiriyordu.

Necati henüz Alaimisema'ya da Kerman'a da rastlamamıştı. Vadi

uzun, gök genişti.

Kelebek avcıları sadece birkaç kişi değildi. Yağız gibi, Necati gibi, kimi amatör kimi aracı daha birçok  ocuk, genç, yetişkin vardı.

Tehlike  oktu.

178/284

Avcıların yanı sıra bir de kuşlar, kediler...

ister insan olsun, ister kelebek, bu dünyada hayatta kalmak hüner ister.

Yer yer kapkaranlık, yer yer gözleri körelten ışıklar içinde uzayıp giden, tehlikelerle dolu bir labirentten, yolunuzu ve kendinizi kaybet-meden  ıkabilmeniz, yaşamak demektir. Bu ise büyük bir emek gerek-tirir. (Bu emeğinizin  d l  her zaman büyük olmuştur; öteki dünyaya davet edilerek onurlandırılırsınız.)

32 Umaylarda

Umaylarda, Umay'ın yüreğini koşturan, annesinin ise telâssız

sürdürdüğü gergin bir bekleyiş vardı. "Bir düşünelim," demişti Gülsen Hanım; konuşmuşlardı. Bu konuşma Gülsen Hanım için yeterliydi

ama Umay için yeterli değildi, daha konuşmaları gerekliydi. Annesi konuyu tekrar açmadığı için de içten içe öfkeleniyordu Umay.

Verandada oturdukları bir ara Umay gözlerini dikip annesi-ne bakmaya başladı, öylesine, evet hadi söyle diyen, biraz korkulu, biraz sor-gulayan, zorlayan gözlerle. Gülsen Hanım anladı, rahatsız oldu; bir şeyler söylemesi gerekiyordu.

Kızını incitmekten korkuyordu; ancak onun evlenip zarar göreceğini düşündüğünde çok daha fazla korkuyordu. Kendini zorlardı, kısa ve açık düşüncelerini söylemeye başladı:

"Hayatım sen benim her şeyimsin. Geçmişte çok üzüldüğüm günler oldu. (Eşinin kendisini aldatmasını kastediyordu; Umay onu anladı.) Sanırım sen olduğun için ayakta kaldım. Sonra evveli, aylarca

hastanede yattık."

179/284

"Sağ ol anne.

"Üniversiteye gittin; kendime haksızlık etmeyeyim, üniversiteye gittik.

Sen hep rahattın, ben diken üstünde yaşadım. Ağır bir hastalığa yakalanmaman gerekiyor, grip olmaman, düşmemen gerekiyor. Vücudunun artık en ufak bir incinmeye tahammülü yok."

"Evet anne."

"Şimdi evlenince sana kim bakacak? Maazallah düştün, ne olacak?"

Umay annesini sayardı, örtülü bir halde ondan korkardı; ancak

giderek korkusu öfkeye dönüşmeye başladı, son cümleyle bir-

155

likte, derinlerden gelen bu öfke yüzeye çıktı, Umay'ın yüzünde yansdı.

Sert bir sesle,

"Yapma anne, sen sakatsın, evlenirsen ölürsün diyorsun bana!" dedi.

"Hayır demiyorum."

"Evet diyorsun. Kendime bakamam, oturamam, kalkamam, yatamam, bana benzeyen bir eşle aynı evde düşüp kalırız herhalde."

"Abartıyorsun."

"Abartmıyorum anne! Sakat olabilirim ama kaza herkes için geçerli.

Kazalar, hastalıklar yakıştırdın bana sürekli. Hep bir kazaya uğrayacağım varsayımıyla geçti hayatım. Zehir oldu günlerim, zehir oldu günlerin. Daha renkli geçebilirdi öğrencilik yıllarım. Evet bir sorunum var, sakatım; ama ikinci sorunum senin kaygıların oldu."

"Sen beni anlamıyorsun."

180/284

"Sen beni anlıyor musun? Okumaksa, okudum; şu günden sonra daha ne yapabilirim? Ben de görüyorum engellerim var ama sağlıklıyım, evlenebilirim anne. Hep kısıtladın beni. Bu yüzden doğru dürüst arkadaşım olmadı. Ya evleri uzaktı, ya yolları tehlikeli. Bari buna izin ver şimdi."

Gülşen Hanım'ın aklından, "Ben niçin kısıtladım seni yav-rum, senin doğan kısıtlı, doğa kısıtlamış seni," demek geçti. Ancak bu cümle onu haklı çıkarsa da söylenemez bir şeydi. Bunun yerine,

"Bak kızım, evlilik demek öyle yalnızca, aşk, sohbet demek değildir.

Anlıyorsun değil mi?" dedi. Umay, bir savunma avukatı kararlılığıyla, gergin bir sesle,

"Hayır, hiçbir şey anlamıyorum. Lütfen açık söyler misin?" diye karşılık verdi.

isyan rüzgârları esmeye başlamıştı, Gülşen Hanım, hafifçe ürperdiğini hissetti,

"Birtakım şeyleri insanlar açıkça söylemeden de anlayabilirler. Aslında anlıyorsun, lütfen anlamıyorum deme bana."

"Cinselliği mi kastediyorsun? Rahatlıkla konuşabiliriz. Anne, 156 ben avukatım, gerektiğinde müvekkilimin cinselliğinden konuşa-bilirim, kendiminkini niçin konuşamayayım?" dedi Umay.

Gülşen Hanım, önemli bir mahremi dile getirmenin rahatsızlığıyla, 181/284

"Evli çiftlerin bazı şeyler yapması gerekir. Yavrum benim, sen sokağa bile çıkamıyorsun tek başına, bunu nasıl yapacaksın peki; nasıl yapacaksınız? Bazı şeyler hem zordur, hem tehlikeli," dedi.

Gülşen Hanım aslında, ince bir örtüyle örtülü bir şekilde, kibarca, "Siz sakatsınız, sevişemezsiniz," demek istiyordu. Gözlerinde, 'zorlama artık, söyletme beni' ifadesi vardı.

Sakatlar sevişemezlerdi.

Umay bozulmadı; daha önce defalarca kafasında prova ettiği cümleyi, sakın ve kararlı bir sesle ezberlemiş gibi söyleyiverdi:

"Araştırdık anne, raporlarımızı, resimlerimizi gönderdik ilgili doktorlara, Gökhan da ben de. Hiçbir engel yok dediler, evle-nebilirmişiz.

İsterseniz bu arada konuşmanızı sağlayabilirim onlarla."

Gülşen Hanım irkildi, böyle bir cevap beklemiyordu. Ufacık kızı gerekli bilileri toplamış, dimdik ve dipdiri karşısında direniyordu.

Tamam; o da direnecekti. Gözlerini kısarak,

"Olabilir, uzmanlara göre evlenebilirsiniz belki; ama sana yirmi yıldır o uzmanlar bakmıyor, ben bakıyorum; hiçbirisi seni benim kadar tanıyamaz. Yavrum benim, evlenirseniz, en kısa zamanda bir kaza-belâ çıkar ortaya. Belki hemen, belki az sonra, biti verir her şey."

Bir süre sustular, sonra Umay:

"Evlenirsek, üşürüz, üşütürüz, düşeriz, düşürürüz; ya da mikrop ka-parız, ölürüz muhtemelen; ama biz denemek istiyoruz. Evlenirsek, zaten kısa olan ömrümüz daha da kısalabilir; ama denemek istiyoruz."

Gülşen Hanım ağlamak istiyordu; öfkeden, üzüntüden ötürü, birdenbire ortaya çıkan bu tatsız tartışmadan ötürü ağlamak istiyordu.

182/284

Yine sustular, yine Umay bozdu sessizliği.

"Şu sandalyeye bağımlıyım, tam yaşayamıyorum anne; bir de evlenemezsem tümünden öldüm demektir. Eğer evlenirsek, bir kaza olması mümkündür, belki birkaç yıl yaşarız, belki birkaç ay. Ama renkli yaşarız. Kısa ve renkli bir ömrü, uzun ve renksiz bir ömre tercih ederim anne."

Gülşen Hanım'ın içi sızladı; Umay'ın her cümlesiyle, içine, midesine iğneler saplanıyordu sessizce.

Dışarıdan bakıldığında Umay'ın evliliği üzerinde konuşuyor gözüküyorlardı. Aslında konuştukları konu Umay'm evliliği de-ğil, bütün bir hayatıydı. (Sen sakatsın evlenebilir misin?)

Umay:

"Kelebekler çıktı bu yıl yine anne, hepsi renkli, hepsi neşeli. Belki ömürleri kısa, ama onlar için önemli değil bu belli ki. Gökhan'la tanıştığımız o gün pazara giderken hani, bir kelebek geçmişti

önümüzden, inanılmaz güzeldi, inanılmaz renkli. Evet çok kısa

bunların ömrü. Belki biz gördükten birkaç gün sonra öldü. Ama tam yaşadı, renkli, neşeli, mutlu. Benim adımı Umay koydunuz, kutsal kuş

adı. Oysa yürüyemiyorum, uçamıyorum. Eğer Gökhan'la evlenirsek, bu sandalyeden ayrılmadan uçacağım kesin. Sen benim uçmamı istemiyorsun anne."

Gülseven Hanım ağlamaya başladı. O ne zaman ağlasa, Umay da ağlardı çocukluğundan beri. Yine ağladı.

Bir süre ağladıktan sonra, Umay, güçlükle elini uzatıp annesinin elini tuttu,

183/284

"Lütfen ağlama anne," dedi.

Gülseven Hanım eğildi, elinin üstünde duran Umay'ın ufacık elini öptü,

"Tamam," dedi sustu. Umay annesinin elini öpmek için uğraşmadı, arada çok mesafe vardı.

Biraz sonra Umay,

"Anne inan evlenmemizde hiçbir engel yok; doktorlar olabilir dediler; yüz yüze muayene de olacağız dönünce. Tek engel düşüp sakatlanmamız belki; ancak bu tehlike herkes için geçerli," dedi. (Sakatın sakatlanması, bir tezat gibiydi; ama üstüne üstlük olabilirdi.) Gülseven Hanım:

"Bakamazsınız kendinize, bakamazsınız. Bir düzen kurdum ben, yatıp kalkman, yıkanman, hepsi ona göre."

Umay:

"Evet şimdiki düzenim çok güzel ama o zaman yeni bir düzen kurulur.

Koleje, üniversiteye gittiğimde, stajda, yeni bir düzen kurdun her seferinde. Yine kurarsın, kurarız. Bu tür evliliklerde, ne yapılmış, nasıl yaşanmış, bilen uzmanlar varmış. Eğitimini almış yardımcılar tutarız. Yeni teknikler geliştiririz oturup yatmada. Arada siz yardım edersiniz. Ben çalışırım, Gökhan da çalışır. Yük olmayız size."

Gülseven Hanım, "Ne yükü? Sen bir kelebek kanadı kadar bile yük olmadın sen bize," diye geçirdi aklından. Umay devam ediyordu: 184/284

"Evin içini bile, hem özürlüye, hem özürlü olmayana göre ta-sarlıyorlarmış bazı ülkelerde. 'Evrensel tasarım' diyorlar. Tam böyle bir ev bulamayız ama özürlüye göre tadilat yapılmış."

Gülseven Hanım,

"Teoride her şey uygun gözüküyor; ama pratikte işlemez bunlar yavrum. Hangi hocanız demişti, 'Kanunlar kâğıt üstünde uygun adım-dır ama toplum içinde hiçbirisi uygun adım yürümez' diye?"

Umay Hukuk Fakültesi'ni ikincilikle bitirmişti, staj yapıp avukat olmuştu. Derslerde öğrendiklerini arada annesine de anlatırdı. Bu sayede Gülsen Hanım'da hukuk konusunda kulak dolgunluğu vardı.

Gülsen Hanım şimdi bir hukuk öğrencisinden öğrendiklerini bir avukata karşı kullanmaya çabalıyordu.

Bu gayretle, teoride iyi gözüken hukuk kurallarının, pratikte her zaman kolay uygulanabilir olmadığını iddia eden görüşten yola çıkarak, kızının evlilikle ilgili planlarının uygulanamayacağını ispatlamaya çalışıyordu. Bir varsayımdan yola çıkan bu ispatlama şekli Gülsen Hanım'a pek mantıklı gelmişti ama Umay'ın aklı bu ispat şekline yatmadı.

"Anneciğim, kanunlar yeterince uygulanamıyorsa eğer, bu-nun sebebi ille de kanunların eksikliği değildir; belki uygula-macı hata yapmıştır, belki toplum uygulamacıya baskı yapmış-tır. Meselâ töre cinayetler-inde toplum, kendini aklamak, yüreğini

hafifletmek için hafifletici sebepler ileri sürer. Bu tavır uygulamacıyı etkileyebilir. Aslında hafifletici sebep yoktur, hafiflemek isteyen toplum vardır."

185/284

Umay gözlerini iri iri açarak, yüzünde şirin bir ifadeyle de- 159 vam etti:

"Evlilik planlarımızı uygularken mutlaka aksaklıklar olacaktır. Onları da düşünür, elbirliğiyle gideririz. İnsanların düzeltmedikleri planlan yoktur, uygulamaktan çekindikleri planları vardır."

Bu mantık savaşından sıkılan ve iyiden iyiye sinirlenmeye başlayan Gülsen Hanım, teamülün (alışılmışın) dışına çıkarak, nazik olmayan, tehdit edici bir üslûpla tartışmayı lehine çevirmeye çalıştı.

"Her şey yolunda gidebilir; ancak böyle bir evliliğin gerçekleşmesi, en azından başlangıçta hukukî bir sorun yaratabilir mi acaba?"

Gülsen Hanım, değişmeyen bir inatla, "Siz sakatsınız, evlenmenize yasalar engel olur," demek istiyordu.

Umay, artık iyiden iyiye bir avukat olduğunu hatırlamış, ür-kekliğini atmış bir yüz ifadesiyle, kendinden emin bir ses tonuyla,

"Yapma anne, gönülsüz anababalara yasalar destek mi oluyor böyle?"

Bak, evlenmemize hiçbir hukukî engel yok bence. Eğer çı-karsa, ilk davamı açarım, giyerim cübbemi, mahkemeye çıkarım. Yedi sekiz

celsede kazanırım, iki üç yıl atar belki evliliğimiz ama sonuçta hakkımızı alırım," dedi.

Gülsen Hanım, yenilgiyi kabullenmeyen, mızıkçılık eden, bu yüzden de oyunun sonucuna itiraza

hazırlanan bir çocuk öfkesiyle,

"Hangi hocaydı o, hani bir şey Erdem?"

"Faruk Erem anne."

186/284

"Hah işte o, ne demiş, Türkiye'de mahkemelerden her türlü karar çıkabilir demiş."

Umay, rakibini küçümseyen bir ses tonuyla,

"Bütün eski hocalar demiş bunu. Şimdi bize gelelim: Bana karşı avukat mı tutacaksın anneciğim? Sağlam bir avukat meselâ, tekerleks-iz, sandalyesiz, bilgili, sakat sakatla evlenemez diyen.

Tecrübeli olur şüphesiz ama muhtemelen onu ezip geçerim ben. Zaten öyle bir avukat, onu dinleyen bir hâkim bulamazsın," de-di.

Umay, örtmeye çalıştığı bir öfkeyle, kendi kendine söylenir gibi, ama aslında annesine,

"Türkiye'de mahkemelerden her türlü sonuç çıkabilirmiş. iyi bir avukat ne kanunlara güvenir ne şansına, kendine güvenir yalnızca," di-ye mırıldandı.

Gülсен Hanım'ın atacak kurşunu, kullanacak fikri bitmişti. Elindeki tek kozu, tek yedeği kocasının fikriydi;

"Baban da bu evliliğe karşı," dedi. Der demez de pişman oldu; ama bir defa söylemişti.

Umay, beklediğini duymuş bir yüz ifadesiyle, sakın bir ses tonuyla sordu:

"Niçin?"

Annesi,

187/284

"Uygun bulmuyor; zor olur, yürütemezler diyor," dedi.

Umay bu açıklamayı yeterli bulmadı. Babasının itirazının arkasında, annesinin gerekçesinden daha farklı, belki de daha acı verici birtakım gerekçeler bulunduğunu sezinledi.

Önce bunun ne olduğunu annesine sormak istedi, sonra vazgeçti; babamla doğrudan konuşayım diye düşündü. Sonra bundan da

vazgeçti.

Babası bu evliliği uygun bulmuyordu. Niçin?

Hangi gerekçeyle uygun bulmadığını bir an merak etmişti ama sonra bu merakı kaybordu, öfkeye dönüştü. Babasının olayla ilgili düşüncel-erine ilgisiz kalmaya karar verdi. İlgisiz kalmak öfke ifadesiydi.

Babasının düşüncelerini öğrenmeye ihtiyacı yoktu. Kararını vermişti, evlenmek istiyordu, evlenecekti. Annesinin görüşleri mantıklı gelmemişti. Babasının düşüncesi de her ne ise, muhtemelen mantıklı gel-meyecekti yine. Mantıklı gelse bile fikrini değiştirmeyecekti.

Umay bugüne kadar böylesine sert çıkmamıştı annesine. Belki de yıllar süren bağımlı ilişkinin biriktirdiği öfkeyle kısa sürede

kaynama noktasına ulaşmıştı. Kelebek kozasından kısa sürede çıkar; Umay da kelebekler gibi kısa sürede değişiyordu.

Ragıp Bey geleneksel dünya görüşüne sahipti. Rasim Bey ise öyle değildi; sahip olduğu belirgin bir dünya görüşü yoktu, 161 renkli gaz-etelerde daha çok resimlerin altını okurdu, gazete fikir değiştirirse o 188/284

da değiştirirdi. Bir entelektüel tavrıyla televiz-yonlardaki açık oturum-ları izler, en son kimi dinlemişse onun fikrini benimserdi. Geleneksel veya modern değildi ancak dünya görüşü ne olursa olsun kızma karşı hemen pek çok babanın sergilediği tavrı sergilerdi. Kızını severdi ama sonuçta o da bir babaydı.

Umay iyi ki babasıyla konuşmadı. Rasim Bey kızının evliliği konusuna, kız babalarının genel tavrına benzer bir tavırla, hatta onlara oranla daha da karamsar bir zeminle yaklaşıyordu.

Nice kız babası, belki hepsi, en azından üçü beşi, kızının evlenmesini, adı açıkça konmasa da, utanılacak bir olay olarak algılar. Bu yüzden olsa gerek, kızlarını istemeye gelecekleri zaman sinirli tavırlar sergilerler.

Kız babalarının bir kısmı, toplumun gözünde ikinci sınıf in-san sayılan kızlarının bir erkekle cinsel ilişkisini, bir yenilme, bir altta kalma belirtisi olarak algılar. Oğlan babaları ise, toplumca ve kendilerince üstün insan sayılan oğullarının, her konuda galip, her konuda üstte olduklarına inandıkları için, karşı cinsle cinsel ilişkiye girmelerini de utanılacak bir yenilgi değil, tam tersine gurur duyulacak bir galibiyet olarak algılarlar.

Anadolu'muzun bazı yörelerinde düğün gecesi damatlar eşleriyle cinsel ilişkide başarılı olup, Japon bayrağını hatırlatan çarşaflarını, bütün bir geceyi yatak odasının kapısında geçirmiş olan, Anjin San'ın ninesi kılık kıyafet hanıma verdikten sonra, pencereyi açıp tabancayla havaya iki el ateş ederler. Silah sesi, dost düşmana, ister istemez bütün mahalleye, damadın erkek olduğunu, bu durumun doğal bir sonucu olarak da o geceki ilişkide başarılı olduğunu duyurur.

189/284

Diğer bir bakış tarzıyla damat, golü atan aktif kahramandır, gelin ise golü yiyen pasif kale. (Bir kısmımız olayı böyle algılıyoruz.) Böyle olunca da golcünün babasının oğluyla gurur duyma-KVlu

si, kalenin (yani gelinin) babasının ise utanması, en azından rahatsız olması kaçınılmaz olacaktır.

Rasim Bey ile karısı arasında Umay'ın evliliği konusunda aşağı-162 ğı yukarı şu konuşma geçmişti:

Rasim Bey evlilik işini karısından ilk duyduğunda,

"Nereden çıktı şimdi bu?" dedi. (Sanki ortaya hiç çıkmaması gereken bir şey çıkıvermişti.)

İzleyen dakikalarda Rasim Bey, karısı kızının sağlığıyla ilgili kaygılarını anlattığında, bu kaygılara kısmen katıldı; ancak Rasim Bey'i rahatsız eden daha farklı bir şey vardı.

Rasim Bey, kızının evlilik isteği söz konusu olduğunda, bir şeyi iğrenç bulan insanların yüz ifadesiyle, yüzünü buruşturup,

"Uygun değil, herkes ne der," dedi.

Bunu söylerken yüzünde, bir nesneyi ya da düşünceyi tik-sindirici bulan insanların takındıkları evrensel yüz ifadesi var-dı.

Tiksinen insan, tiksindiği şeyi görmemek için gözlerini kısar, özellikle muhtemel kötü kokuları almamak için burnunu büzer, dudaklarını düz bir çizgi haline getirir. Bu yüz ifadesi, homo sa-piensen, yani 190/284

düşünen insanın, düşünmeden, iç güdülerıyla, kendini korumak

amacıyla bin yıllar boyunca geliştirip yüzüne yapıştırdığı, şeffaf ve yapışkan bir maske gibidir. Tiksinmeyi özetler.

Rasim Bey, "iğrenç" veya "tiksinme" kelimelerini kullanmadı ama "Uygun değil," derken yüzünü, alışıldık bir tiksinme ifadesi yalayıp geçiverdi.

Gülşen Hanım, kocasının zararsız gözüken cümlesiyle, yüz ifadesini birleştirdiğinde, ne hissettiğini anladı.

Rasim Bey'in öteki kız babalarına artı bir duygusu daha vardı. İki sakatın evlenmesini, özellikle sakat kızının bir sakat gençle ev-lenmesini, iğrenç, tiksindirici buluyordu.

Aynı Rasim Bey, bir süre önce, (henüz olayın izi belleklerden kurumamıştı), bir kadınla, üstelik iş yerindeki bir mesai arkadaşıyla, aylarca, ahlâk dışı, yasa dışı bir cinsel ilişki sürdürmüş, eşini aldatmıştı. İlişki-ye girdiği kadın evliydi; Rasim Bey böylece hiç tanımadığı bir erkeği de aldatmıştı. Rasim Bey'in gözünde bu aldatma işi iğrenç ya da tiksindirici değildi, oluvermişti, olabilirdi,

Şeytan'a uymuştu, kuyruklu şeytan aklına girmiş, kadın da kuyruk sallamıştı. (Toplunun nazarında kendi iradeleriyle zina yapan kadınların, şeytanla gizli bir akrabalıkları vardır. Erkeklerin ise şeytanla herhangi bir yakınlıkları yoktur.)

Ancak şimdi iki sakat gencin evliliği, yasal ve ahlâkî sayılsa bile iğrençti, olamazdı.

Rasim Bey'in eşini aldatması pek iğrenç değildi, en fazlası biraz ayıptı.

(Aslında, erkeklerin eşlerini aldatmaları Kabahatler Kanunu'na, 191/284

kadınların kocalarını aldatmaları ise Ceza Kanunu'na girmelidir.) Ancak ayıp veya yasa dışı olmasa da, toplumun gözünde iki sakat gencin evliliği iğrençti, tiksindiriciydi. Bu bakış tarzı normal insanın kendine tanıdığı -inanılmaz- bir ayrıcalıktır.

Normal insan kimdir? Sağlıklı, özürlü olmayan, beyaz, (mümkünse sarışın), zengin, dünyadaki bazı kültürlerle mensup ve erkek olan insan en normal insandır. Bu grubu, beyaz/sarışın, varlıklı... kadınlar izler.

Normallerin daha daha normali ise asillerdir. (Asiller ile asil olmayan arasında biyolojik açıdan bir farklılık olmasa da, asalet doğuştandır.

Nasıl oluyorsa?)

Normal insanın kendine tanıdığı önemli bir ayrıcalıklar var-dır, iki sakatın veya iki yaşlının (yaşlılar da pek normal sayılmazlar gençlerin gözünde) evliliği, sadece birbirlerine sarılıp öpüş-seler bile, çirkindir nedense, özürlü olmayan gençler normaldir, ayrıcalıklıdır. Genç, sağlam (bu arada beyaz tenli) olmanın sağladığı ayrıcalık onları, 'vücut asili' konumuna yükseltir.

Genç, özürsüz, beyaz, zengin ve güçlü bir erkeğin, kanun-lar yazmasa da her şeyi yapmaya hakkı vardır bu dünyada. Ama kadın, sakat, zenci ve/veya fakir iseniz dikkatli olmanız gerekir. Çünkü haklarınız vücut asilleri tarafından kısıtlanmıştır.

Rasim Bey, kızının bir sakatla evliliğini, açıkça telaffuz etmese de çirkin buluyordu. Daha da ötesi, başkalarının da bu evliliği ya-dırgay-acağına inanıyordu. "Herkes ne der," demişti.

Onun eşini aldattığı, çevrede büyük ölçüde duyulmuştu. Bu konuda herkes ne demişti, bu önemli değildi.

Rasim Bey çevresindeki insanlara iki sakat gencin evliliği konusunda ne düşündüklerini sormamıştı. Aslında bunu sorması

192/284

gerekmezdi; bazı konularda başkalarının ne düşündüğünü o bilirdi.

(Vücut asilleri, ayrıcalıklı asiller, her şeyi bilirdi.)

Ama aynı Rasim Bey bazı konularda başkalarının ne düşündüğünü bilmezdi; örneğin eşini aldatan bir erkek hakkında başkalarının ne düşüneceğini kestiremezdi; bu konuyu hiç düşünmemişti.

Haksızlık etmeyelim, nicemiz gibiydi Rasim Bey. Dünya görüşü, yalnızca kendi küçük dünyası etrafında dönmeye dönüşmüştü. Bazı

şeyler, kendisi için olabilirlik taşıırken, başkaları için, hat-ta öz kızı için olumsuzdu, olmazlık taşırdı.

Gülşen Hanım ve Rasim Bey, Umay'ın evliliği konusuna, akılcı açıdan bakıyorlardı, kendi duyguları açısından bakıyorlardı; ancak Umay'ın duygularını hiç dikkate almıyorlardı, akmıyor-lardı.

33 Gökhanlarda

Umaylarda hava kapalı ve boğucuydu; vadinin sıcak ve serin yaz havası yerini öfkeli bir havaya terk etmişti. Gökhanlarda da öyle.

Fatma Hanım, beklemeden, uzun uzun düşünmeden oğlunu karşısına alıp, fikrini, doğruluğuna yüzde yüz inandığı fikrini dobra dobra söyleyiverdi.

"Gökhan'cığım, bu kız iyi bir kız olabilir, avukat olabilir ama sana uygun değil."

"Niçin anne?"

193/284

"özürlü evlâdım."

"Anne ben de özürlüyüm."

"Seninki başka bir tanem. Seninki özür bile sayılmaz. Üstelik sen erkeksin, o kız. Sağlam kızlarla evlenebilirsin. Sağlamlar dururken bir özürlüyle niçin evlenesin?"

"Umay'ı beğeniyorum anne. Uzak yıldızları inceler gibi uzaktan uzağa haberleştik, tanıştık. Hiçbir yıldız bana cevap vermiyor ama benim yıldızım la konuşmam mümkün. Tanımadığım sağlam bir kızla evlenmek yerine, tanıdığım, beğendiğim, bana ses veren özürlü bir kızı tercih ederim. Sanırım eminim, Umay benim tercihim."

"Sağlam la da tanışırsın evlâdım. O kızla üç günde tanıştın, sağlamıyla da beş gün sürer en fazla."

Fatma Hanım, "Umay," demek yerine 'o kız' demeyi tercih ediyordu. O

kız Gökhan için Umay'dı.

?

Gökhan,

"Anne, kültürlü, meslekli, iyi huylu nice özürsüz kız var bu ülkede ama ben onlardan birini değil, Urnay'ı beğeniyorum nedense. Neden?"

Bilmiyorum. Değerli buluyorum, beğeniyorum," dedi.

Gökhan aslında, "Urnay'ı güzel buluyorum, seviyorum," de-mek istiyordu

ancak
annesine
bunu
söylemeye
yüzü
tutmuyordu.

'Beğeniyorum'u seviyorum'a eş anlamlıydı. Annesi bunu fark etti ama belli etmedi.

194/284

"Başkasını da beğenirsin evlâdım. On gün önce bu kızcağız yoktu, yeni çıktı. Az sonra bakarsın bir başkası çıkar. Sana lâayık misk gibi kızlar var. Müsaade et hemen bulurum birini."

Gökhan bu konuşmadan sıkılmıştı; sıkıldığını belli etmek için sağa sola bakmaya başladı. Fatma Hanım anladı, ters bir laf işitmek için kalktı, mutfağı girdi. (Gökhan annesine saygılıydı, her aklına geleni söylemezdi ama bazen kızınca iğneleyici konuşurdu, sertleşirdi.) Annesinin, sana sağlam bir kız bulayım ısrarı, Gökhan'ın zihninden tatlı bir esinti gibi geçmeye başladı. Yürüyen, güzel bacaklı, güzel vücutlu bir kadını hayâl etmek cinsel yönden uyarıcıydı.

Gökhan için böylesine bir hayâl güzeldi ancak evlenmek için yeterli değildi. Podyumlardaki ya da vitrinlerdeki, kimi canlı kimi plastik mankenleri, sinemanın starlarını beğenebilirsiniz ama bu onlarla evlenmek istediğiniz anlamına gelmez.

Güzel vücutlu kadınlar Gökhan için çekiciydi. Ama o kadar. Onlarla evlenmek istemezdi.

Urnay'ı beğeniyordu, sevgi, şefkat duyuyordu, boylu poslu değildi ama güzel buluyordu onu. Niçin?

Bunu kendisi de bilmiyordu ama Umay'a baktığında, kendi geleceğine, ortak geleceklerine ilişkin tanımlanması zor bir heyecan duyuyor, henüz rengi-şekli tam belirmemiş ama güzel olacağı kesin birtakım hayâller görüyordu.

Gökhan bu yüzden Umay'la evlenmek istiyordu. Benzeri duygular, hayâller Umay'da da vardı.

Umay'ın arkadaşları, öğretmenleri olmuştu, ailesi vardı ama her şeye rağmen yalnızdı, ufacık bir kareden oluşan kişilik bir sey-195/284

yar sandalyede, bir konuk ağırlayamayacağı tek kişilik odasında tek başınaydı. Bu odaya girebilecek bir tek kişi vardı: Gökhan.

Umay ile Gökhan tek kişilik bir sandalyede, bir artı bir, bir olacaktı; birleşeceklerdi,

bütün

olacaklardı;

yaşıyorlardı,

büsbütün

yaşayacaklardı.

Umay ve Gökhan birbirlerine denktiler, daha da denkleşecek-lerdi. Evlilik denklemleri muhtemelen muhteşem olacaktı.

Bu dünyada evlilikler denklemlere benzer. Kimisi az değişkenlidir, sadedir, en başından kestirirsiniz sonucunu; yormaz ama heyecan da vermez. Kimi evlilik çok değişkenli denklemlere benzer; zordur, sizi zorlar; ama her bir basamağını aştıkça, yeni ülkeler keşfetmiş gibi heyecan duyarsınız ve sonuca ulaştığınızda, on-ca emeği, onca

değişkeni ve bütün bu keyifli süreci sevinçle kucaklırsınız; pek çok çözüm yolundan en uygununu seçen ve en doğru çözüme ulaşan iki matematikçi olarak eşinizle kucaklaşır-sınız. Kimi evlilik, değişkeni az, çözümü imkânsız denklemler gibidir. Kimi evlilik, hayat boyu çözilemeyen denklemlere benzer; karı-kocanın ömrü biter, denklemleri henüz çözülmemiştir. Kimisini tekrar tekrar çözersiniz, her seferinde ayrı bir sonuç çıkar; kızıp, bütün bütüne bırakıp gidemezsiniz ama tek bir doğruya da ulaşamazsınız.

Doğa, ebedî teneffüs zilini çaldığında, denkleminiz çözülme-mişse eğer, bir ödül de yoktur elinizde; öğretmenler üzülür, notunuz Allah'a kalmıştır.

Bazı evlilik denklemlerinde değişken yetersizdir, bazılarında değişkenler yeterlidir ancak çiftlerin bilgisi yetmez denklemini çözmeye. Bazı evliliklerde erkekler, denklemini çözemeyince, ilgisiz bir sonucu, sonuç bu-dur diye yazıverirler kâğıdın üstüne. Eğer kadın bu uydurma çözüme 196/284

itiraz ederse, erkek o kadını vurur. Çünkü erkek egemen/feodal düzende, en etkili çözüm kadını vurmaktır. Kadını vurdunuz mu, tüm aile sorunları çözülmüş olur.

Umay ile Gökhan'ın evlilik denklemini, çok bilinmeyenli, kar-maşıklık bir denklemdi. Fakat her ikisi de akıllı ve kültürlüydü, sevecendi; üstelik Gökhan iyi matematik bilirdi, Umay'ın zihninde ise hukuk mantığı.

Yeni çözüm yolları bulmak, keyifli bir sonuca ulaşmak onlar için heyecan verici olacaktı.

Aileleri karışmasa, Gökhan ile Umay kendi evlilik denklemlerini çöze-bilecek denklikte, yeterlilikteydiler. Ancak aileler karıştığında, çok bilinmeyenli, çok değişkenli, üstelik değişkenleri ak-168 şamdan sabaha ayrıca değer değiştiren, devasa, denizler misali bir denklem çıkıyordu ortaya.

Fatma Hanım'ın, "sağlam bir kızla evlen" ısrarının altında, oğlunun durumunu kabullenmeme duygusu yatıyordu. Gökhan eğer özürlü olmayan bir kızla evlenirse, bu durum, Fatma Hanım'a, özellikle

çevreye, önemli bir sorun yok iletisini vermiş olacaktı. "Görüyorum, görüyorsunuz, herhangi bir kızla evlenebiliyor oğlum; demek ki özrü önemsiz."

Eğer Gökhan özürlü bir kızla evlenirse, bu evlilik, oğlunun özrünü kabul ettikleri ve çevreye ilân ettikleri anlamına gelecekti.

Oysa uzmanlar ne derse desin, görüntü ne olursa olsun, oğlunun bir gün tamamen iyileşeceği konusunda Fatma Hanım'ın zihninin bir

köşesinde, hiç kaybolmayan, küçük ama inatçı bir düşünce vardı.

Gökhan bir gün düzelecekti.

197/284

Fatma Hanım yıllardır ara ara Gökhan'ın tamamen düzeldiğini

görüldü rüyasında. Organlarındaki orantısızlık kaybolmuştur ve yürüyebilmektedir. Her seferinde "Nihayet oldu," derdi Fatma Hanım rüyanın sonunda. Nihayet olmuştu.

Ancak uyandığında hiçbir şey olmadığını anlardı Fatma Hanım. Rüyaları biterdi, umudu bitmezdi.

Fatma Hanım bu rüyayı hayra mı şerre mi yorması gerektiğine bir türlü karar veremezdi. Hiç görmemesi mi daha iyiydi, yoksa ara ara görmesi mi? (Rüyalarımız, kendi halinde, kendinde şeylerdir; ne işe yaradıkları, size neye mal olacakları onları ilgilendirmez. Onları gördükten sonrası size kalmıştır.)

Gökhan'ın özürlü bir kızla evlenmesi, Fatma Hanım'ın rüya-sının sonu demektir. Kim olursa olsun, isterse dünyanın en kaliteli kadını olsun, Gökhan'ın yanındaki özürlü bir eş, onun bir özürlü olduğu gerçeğinin sonsuza kadar tescil edilmesi demektir.

Gökhan, annesinin onun özrünü kabul etmeyen tavrından, "Benim aslan oğlum yakında yürüyecek" söyleminden, oldum bitti rahatsız olurdu. Tamamen düzelmesinin mümkün olmadı-

ğının farkındaydı. Durumunu kabullenmek istiyordu, kabullen-

meliydi.

Belki de içindeki bu istekten ötürü, bilinçli olmadan, özrünü bir psiko-lojik kâra dönüştürme gayretiyle Hawking'le özdeşim kurmuştu.

Sakatların da bilgini olabilirdi. 'Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur'

özdeyişi belki de her zaman geçerli değildi.

198/284

Gökhan için özrünü kabul etmek, özgürlük demektir; geçmi-şinden kurtulup, "keşke," demeden geleceğe yürümektir.

Umay'ı sadece sakat olduğu için seçmemiştir, beğenmiştir, sevmiştir. Ancak sağlam sakat ayırımı yapmadan evlenmek, Gökhan'a fazladan bir özgürlük verecekti.

Bir odada hapsolmak veya bir sandalyeye bağımlı olmak, öz-

gürlüğümü kısıtlamaz; özgürlük zihindedir. Seçimlerimizi biz

yaptığımızda, kiminle evleneceğimize biz karar erdiğimizde ve-ya yeni şeyler, yeni diller öğrendiğimizde özgürlüğümüz artar bu dünyada.

Tekerlekli sandalyesinde nereye gittiğini bilen bir insan, yürüyen ancak nereye gideceğine karar veremeyen bir insandan daha özgürdür meselâ.

Gökhan özgürdü bu durumda.

Biraz sonra Fatma Hanım tekrar geldi Gökhan'ın yanına; bir şeyler yapıp durumu kendi istediği yöne çevirmek istiyordu. ("Yenilen pehlivan güreşe doymaymış," derler Anadolu'da.)

Fatma Hanım,

"Gökhan'cığım sen nasıl istersen öyle olsun," diye başladı söze.

Fatma Hanım'ın bu tavrı, derin bir siyâsî manevraydı. (Bazen aile için siyaset, dünya siyaseti kadar incelik ister.)

Fatma Hanım devam etti:

"Tabî ki istediğinle evleneceksin; ama hatırım için bir iki kız göstereyim sana, evlenmek zorunda değilsin."

Gökhan,

199/284

"Annem benim, eğer sağlam bir kızla evlenirsem, belki mutlu olacağım belki bir süre sonra bozulacak evliliğimiz. Aynısı, Umay'la evlenirsem geçerli. Belki mutlu olacağız belki mutsuz, öyle mi? Hiçbir evliliğin garantisi yok yani. O zaman müsaade et bu riskli işi sevdiğim kızla deneyeyim bari."

Gökhan'ın ifadesi Fatma Hanım'a saygı dışı geldi; ama bunu sorgulay-acak durumu yoktu, yalnızca,

"Haklısın yavrum," dedi. 170

Aslında Fatma Hanım, Gökhan'ın

olasılık hesabından, yaptığı mantıksal çıkarımdan bir şey anlamamıştı.

Oğlunu istediği noktaya getirebilmek için "haklısın," demişti. Akıllı fikri, güzel vücutlu, yürüyen bir gelindeydi.

"Tamam Gökhan'cığım, sonuçta istediğin olacak; ama lütfen izin ver, seni bir kızla tanıştırayım. Beş dakika, sadece bir gör lütfen, sokakta görmüş gibi. Hatırım için," dedi.

Gökhan, annesinin, ısrarın ötesinde, yalvarmaya başladığını düşündü.

Hayırını sürdürmesi kabalık olacaktı, içinden, "Tanıştıracacağı kişi, dünya güzeli de olsa, dünya zekisi de olsa, sonuçta beğenmediğimi, yıldızımın barışmadığını söylerim," diye düşünerek,

"Tamam anne bir göreyim ama lütfen sonra ısrar etmeyeceksin," dedi.

Fatma Hanım, rakibi üzülmesin diye kazandığı zaferi belli etmeyenlerin yüz ifadesiyle,

"Sağ ol," diye karşılık verdi.

Aslında, yurt müdüründen, o gece yurda geç girebilme konusunda izin alabilmiş bir kız öğrenci gibi sevinçliydi. Ötesini üstelemedi.

200/284

Gökhan,

"Kimin nesi, neci, nasıl tanıştıracaksın?" diye sordu.

Gökhan, henüz tanışmadığı bu gelin adayını reddetmeye ni-yetliydi; ancak yine de sorduğu soru, yüzeyde basit bir meraktan, ama derinlerde ise, suçluluk duygusuyla paketlenmiş, örtülü bir heyecandan kaynaklanıyordu. Sonuçta kızı merak etmişti; merak pek çok şeyin, yeni keşiflerin başlangıcı olabilirdi.

Fatma Hanım Gökhan'ın sorusunu,

"iffet Hanım diye bir arkadaşım var, vadinin başındaki kasabada yazlıktalar. Bir çaya davet edebilirim. Kızları Ebru, iktisadı bitirdi, müfettiş girdi bir bankaya. Çok güzel, çok kültürlü, çok hanım bir kızdır. 'Hanım hanımcık' sözü onun için söylenmiş vallahi," diye cevapladı.

Gökhan:

"iyi de anne, kız müfettiş. Senede altı ay turneye çıkar bunlar. O şube senin, bu şube benim sürekli dolaşırlar ülkeyi. Üçkâğıtçılık yapan turnaları avlamak için, turneden turneye gönderir üstatları bunları.

Ben de müfettiş olsaydım neyse. Senede altı ay evde ol-mayan bir kadınla ben nasıl evli olurum öyle? Karım turnaya çıktı diye valizimi alıp size mi geleyim yani?"

Fatma Hanım, bu turne olayını düşünmemişti, ilk kez duyu-yordu.

Canı sıkıldı, belli etmedi. "Neyse, bir görüşelim de," dedi.

201/284

Annesinin teklifine, evet dediği için az sonra Gökhan'ın canı sıkılmaya başladı. Annesine kabalık olmasın diye "evet," demişti. Peki bu tanışmadan Umay'a söz edecek miydi?

Edemezdi. "Annem bana sağlam bir kız arıyor ama ben istemiyorum,"

dese bile, hem Umay'ı derinden yaralardı, hem de daha ilk günden gelin kaynana arasında laf taşımış olurdu.

Bu tanışmadan elbette ki Umay'a söz etmeyecekti. Ancak Umay'a söy-leyemeyeceği bir şeyi yapmak, sadece tanışma bile olsa, bir tür aldatma sayılırdı.

Bunu düşündüğünde Gökhan, bir anda ter içinde kaldı. "Dakka bir gol bir; babama benzemeye başladım," diye geçirdi aklından. Eşini aldat-mak konusunda babasına benzemek, dünyada en son isteyeceği şeydi.

Annesine evet dediğine pişman oldu; ama artık vazgeçemezdi. Çaresiz-lik içinde birkaç dakika düşündükten sonra ablası geldi aklına.

O sırada Aysel evde değildi. Telefon edip durumu özetledi,

"Abla beni kurtar," dedi.

Telefonun öteki ucundan Aysel,

"Sakin ol hayatım, hallederiz," diye seslendi.

O, hallederdi.

Ablası Gökhan için, derin denizlerde bir ada, fırtınada bir li-mandı.

Hallederdi.

202/284

34 Ragıp Bey Cephesi

Gökhan'ın Umay'la evlenmesi konusunda ablası olumlu, annesi olumsuzdu. Son konuşmalarında Fatma Hanım her ne kadar yumuşama

emareleri gösterdiyse de, Gökhan, annesinin sergilediği bu emarelerin emanet olduğunu, aslında hiçbir zaman pes etmeyeceğini biliyordu.

Gökhan babasının bu konuda ne düşündüğünü bilmiyordu; doğrudan konuşamazdı, yüzü tutmazdı. Bunu bildikleri için Aysel önce annesinin ağzını aradı.

Fatma Hanım kızına, kocasının da bu evliliğe olumsuz baktığını söyledi. Ama Aysel, bunun annesine ait bir yorum mu, yoksa babasının doğrudan düşüncesi mi olduğunu anlayamadı; babasıyla konuşmaya karar verdi.

Baba kızın ilişkisi genelde iyi idi. Ragıp Bey kızına, genelde kendileri okumamış babaların okumuş çocuklarına, açıkça telaffuz etmeden gösterdikleri, davranışlarıyla hissettirdikleri bir saygı gösterirdi.

Aysel babasının yanma gitti, doğrudan Gökhan'ın evliliği konusunu açtı,

"Baba, senin oğlun avukatlık yapan bir kızla evlenmek isti-yor," dedi.

Aslında Fatma Hanım kocasına Umay'dan, sözlerinin arasına küçük bir olumsuz not ilişitirerek söz etmişti. Ragıp Bey olayı, özellikle Umay'ın özürlü olduğunu biliyordu. Aysel de babasının bu konuyu bildiğini biliyordu.

203/284

Bu yüzden, gelin adayının avukat olduğunu vurgulayarak, konuya red-dedilemeyecek bir açıdan girmişti.

Evet, müstakbel gelin adayı (hatta aday adayı) avukattı. Peki ya sonrası?

Aysel:

"Ne diyorsun baba?"

Ragıp Bey,

"Vallahi kızım ikiniz de büyüdünüz, önünüze geçmeye hakkımız yok; ama anne pek istemiyor. Hatta hiç istemiyor. Bana sorarsan bence de pek olmaz."

"Niçin baba; bu çocuk hiç evlenmeyecek mi?"

"Tabiî evlenecek de, şey bir kızla evlense daha iyi olur."

Ragıp Bey, "şey bir kız," diyerek, "sağlam bir kız," demek istemişti.

Sözleri odaya bir -el bombası- dil bombası gibi düşüverdi.

Aysel öfkelenmeye başladı. Bir süredir sabahlan sıkıntıyla uyanıyor, öğleden sonraları rahatlıyordu. Yanı sıra küçük olaylarla ilgili öfke pat-lamaları yaşar olmuştı. Bunlara ek olarak, geçmişteki tatsız olayları, yerli yersiz hatırlayıp zihinsel geviş getirmeye de başlayınca bir psikiyatriste gitmişti.

Psikiyatrist, duruma uygun bir ilaç verip üç ay sonra kontrole gelmesini söylemişti.

204/284

İlaç büyük ölçüde işe yaramıştı ancak bir sözel-bilişsel terapiyle desteklenmediği için, sanki sorunun üstü süpürülmüş, altı-aslı el-dil değmeden kalmıştı.

Babası, Gökhan'ın şey bir kızla (normal bir kızla) evlenme-si gerektiğinden söz edince, bir süt gibi hızla gözü öfkesi kabarmaya başladı.

Aysel, patlama öncesi güç toplamaya çalışan bir dağ gibi sakin bir sesle,

"Yani normal bir kızla evlenmeli Gökhan öyle mi baba?" dedi.

Kızının öfkelenmeye başladığını henüz fark etmeyen Ragıp Bey, oyuna gelmiş bir oyuncu safiyetiyle,

"Tabiî iyi olur," dedi.

Aysel:

"Gökhan normal değil, sakat, normal bir kadınla evlenirse olay dengel-enir mi diyorsun?"

"Ben öyle bir şey söylemedim."

"Yapma baba, bir şekilde söylemiş oldun. Bir sakatla evlenirse sakatlığının altı çizilmiş olur demek istiyorsun."

"Ben öyle bir şey de demedim."

"Peki ne dedin baba?"

205/284

"Aysel sen beni sorguya mı çekiyorsun? Bir şey sordun, cevap verdim.

Madem beğenmeyecektin niye sordun?"

"Baba affedersin ama niçin annem de sen de ille de normal bir kız diye ısrar ediyorsunuz? Kardeşimin istediğiyle evlenmeye hakkı yok mu?"

Kardeşim sakat. Bir sakatla veya sakat olmayanla evlenebilir, değil mi?"

"Tabiî."

"Eğer sakat olmasaydı, karşısındaki kabul ettiğinde, bir sakatla veya sakat olmayanla yine evlenebilirdi değil mi?"

"Evet."

"Şimdi sorun ne baba? Birbirleriyle evlenmek istiyorlar. Siz niçin istemiyorsunuz?"

"Evlâdım bunlar özürlü, tki özürlünün evliliği pek zor yü-rür."

Aysel, gözlerini açarak ve başını hafifçe yana eğerek.

"Normallerin evlilikleri kolay mı yürüyor baba?" dedi.

Aysel, annesiyle babasının yıllar süren çatışmalarını, babasının annesini aldatmasını kastediyordu; normallerin evlilikleri de zor yürüyordu.

Ragıp Bey Aysel'in sözlerindeki kinayeyi anladı, rahatsız oldu; konuş-

manın eksenini değiştirerek,

"Evlâdım, iki özürlünün evlenmesi, toplumun ilgisini çeker, basına filan bildirirler"

dedi ve daha sonra uzun süre söylediğine pişman olacağı cümleyi söyleyiverdi:

206/284

"Aynı yatakta iki özürlü, tuhaf gözüdür gözüne, gönlüne in-sanların."

Ragıp Bey aslında, aynı yataktaki iki özürlünün 'çirkin' gözükeceğini söylemek istemişti ama çirkinini yumuşatıp 'tuhaf yapmıştı.

Aysel, tuhafın arkasındaki çirkinini anladı; babası iki sakatın aynı yatakta yatmasının çirkin olduğunu düşünüyordu.

Ve Aysel, ileride yıllarca söylese miydim, söylemese miydim diye geviş

getireceği, çoklukla söylediğine pişman olacağı, yıllar içinde birikmiş

olan öfkeyi babasının yüzüne kusan cümleleri söyledi:

"iki özürlünün aynı yatakta yatması çirkin gözücüyor sana galiba.

Belki topluma da öyle. Peki, aynı yatakta iki özürlü çirkin de, evli olamayan bir erkekle bir kadının, üstelik her ikisi de başkalarıyla evli olan bir erkekle bir kadının aynı yatakta yatması çok mu jrüzel baba?

Toplum ne diyor buna?"

Aysel, son kelimeyi söylediğinde, ağzından çıkanlara bir an inanamadı.

O değil de, birisi bir şeyler söylemiş gibisine geldi. Odaya, bir büyük şişman bomba düşmüştü sanki.

<->

Aysel, bir an babasının yüzünü gördü.

Ragıp Bey Aysel'e bakıyordu, kızgın veya küskün değildi. Ragıp Bey'in yüzünde, hayat boyu edindiği serveti, bir anlık yanlış bir kararla, pis bir ortamda, bir kumar masasında kaybeden kişilerin yüzlerinde beliren, şaşkınlıkla karışık yenilmişlik ifadesi vardı.

Ragıp Bey, yaşamda yenilmişti. Yenildiği için eşini aldatmıştı; aldatması ikinci bir yenilgiydi; şimdi kızının karşısında bir yenilgi daha alıyordu.

207/284

Ragıp Bey'in yüzünde, beklemediği bir anda, büyük bir darbe alan kişilerin yüzlerinde beliren, şaşkınlıkla karışık bir yenilmişlik ifadesi vardı.

Bu ifade birkaç saniye, bütün varlığına işlemiş gibisine yüzüne yapışıp kaldı.

Bir dakika kadar sessizce oturdular.

Ragıp Bey'in verecek cevabı yoktu, acı içindeydi; Aysel de öyle; darbes-ini vurduktan sonra, ben ne yaptım diyen gözlerle ba-kıyordu.

(*) Hiroşimaya atılan atom bombasına pilotlar, o günün argosuyla, sadece "Şişman," diyorlardı. Evlerde veya dünyada hangi bombanın ne kadar şişman olduğu görecelidir.

Ragıp Bey'in eşini aldatması karı-koca arasında büyük kavgalara yol açmıştı ama Aysel bu kavgalara hiç karışmamıştı, babasını bu konuda ilk defa yüzlüyordu.

Aysel, onca zamandır içine attığı öfkesini, çok hassas bir konu açılınca, babası kardeşinin sakatlığını vurgulayınca, bir anda, bir volkan gibi püskürtüvermişti; neyi nasıl toparlayacağını bilemiyordu; çok üzgün bir yüz ifadesiyle, kısık bir sesle,

"Affedersin baba, öyle demek istemedim," dedi.

Ragıp Bey ayağa kalktı ve,

"Asıl sen affedersin kızım. Ben, kendi geçmişini unutup, oğlunun geleceğiyle ilgili tatsız yorumlar yapan aptal bir baba-yım," dedi.

208/284

Aysel, ağlamaklı bir yüz ifadesiyle,

"Estağfurullah baba," demeye çalıştı.

Ragıp Bey,

"Siz bizden akıllısınız, nasıl istiyorsanız öyle yapın. Haklısın, bu dünyada öyle yanlış şeyler var ki,

iki özörlünün evliliği yanlarında hiç kalır. Kardeşin mutlu olur İnşallah. Ama bu arada demin söyledikler-imı lütfen kardeşine söyleme," dedi.

Aysel, ağlamasını içinde tutmaya çalışarak,

"Tamam baba," dedi.

Ragıp Bey odadan çıktı. Aysel koşup ona sarılmak, öpmek istedi ama yerinden kalkamadı, kımıldayamadı.

Bu sahne Aysel'in yıllarca unutamayacağı, zihninde çakılı kalacak bir sahneydi. Onu o an öpmediğine yıllarca esef edecekti, pişmanlık duya-caktı, "Niçin öpmedim?" diyecekti.

Aysel, edebiyat faköltesi mezunuydu, âlime, hocaya, anaya, babaya, ataya saygının temel öğreti olduğu bir ortamda yetişmişti. Bu fakölten-in asistanları, doçentleri, hocaları emekli olduktan, hatta öldükten sonra, yıllarca, bir zamanlar onların içinde çalıştıkları odaların üzerindeki isimlerini silmezler, 'Fuat Köprölü', 'Reşit Rahmeti Arat',

'Mehmet Kaplan', 'Saadet Çağatay' yazan odalara girip çıkarak meslek yaşamlarını sürdürürlerdi.

Daha da eskilerde ise, birçok yazar, 'bu kitap onun sayesinde ortaya çıktı' düşüncesiyle, kitabının üzerine hocasının adını yazardı.

209/284

Bu gelenekten gelen Aysel'e göre, hatalı bile olsa babasının, atasının yüzüne hatasını vurmamahydı; ama vurmuştu.

Sonuçta Ragıp Bey, oğlunun evliliğine, "evet," demişti. Ancak bu evet, Aysel için çok pahalı bir evetti. Aysel bu evetin bedelini 177 hayat boyu ödeyemeyecekti.

KVİ12

35 Kelebek Avcıları Yorulmaz

(Yasalara saygılı olanlar da...)

Alaimisema o gün yamaçlara doğru uçuyordu, aşağıda, çiçek-i:, çiçeksiz yaban bitkileri vardı, sarı çiçekli karahindiba, uçuk kavuniçi açık mor renkli engerek otu, evelik, parlak mor mahsun terslale, mevsiminde koyu kırmızı atlas perdeler benzeri köpek dili vardı. Alaimisema hiçbirin görmedi; çok az beslenerek güneşin altında günlerce uçmaktan, aramaktan, kaygılanmaktan yorulmuştu.

Kelebekler yorulur ama avcılar yorulmaz. Necati dipdiri ydi, daha aylarca dolaşabilirdi. Başlangıçta kendisine geliri azmış gibi gözüken bu avcılık işi giderek iyi bir gelir kapısına dönüştü. Bir ayda asgari ücretin çok üzerinde bir para geçecekti eline.

Necati önceleri beşer beşer saydığı kelebekleri, giderek onar onar, yirmişer yirmişer saymaya

başlamıştı. Hatta bir ara, havadaki işe yaramaz küçük şeyleri yakalayarak havadan para kazanmasını sağlayan patronunun biraz aptal olduğunu bile düşündü.

210/284

Havadan para kazanmak havalı bir işti. Önceleri ne yaptığını soranlara, patronunun öğrettiği şekilde kelebekleri sevdiği için topladığını söylüyordu. Doğru olmayan bu açıklama, zamanla gerçeğe dönüştü.

Kendisine para kazandıran, bu işe yaramaz kelebekleri gerçekten sevmeye başladı.

Henüz para almıyordu, işi bittiğinde, daha doğrusu yeterince kelebek topladığına karar verdiğinde, elindeki kelebeklerin tümünü verecek, hatırı sayılır toplu bir para alacaktı.

Uzun Vadi, uzundu; ağacı, çimi çiçeği, kuşu böceği, kelebeği çoktu.

Uzun Vadi uzundu, yüreği, bağı genişti, kollarını açıp yeri göğü ku-caklardı, yaşamı sevenlerle kucaklaşırdı. (Bu arada, istemeden, daha doğrusu bilmeden kelebek avcılarıyla da kucaklaşırdı.)

Irmak boyunca, ya da dağlara doğru yürüseniz, yere göğe yayılmış, ağaca yaprağa sinmiş yoğun kuş sesleri duyardınız ama or-talıkta pek fazla kuş göremezdiniz. Oysa vadinin ağaçlarında, çalılarında, kuytularında saklanan, bulutlu günlerde göğün göğsü inip kalktığında gökle birlikte soluk alıp veren, şimşekler çaktığında derinden derine göğüs geçiren, binlerce, on binlerce kuş olduğunu bilirdiniz.

Doğanın gerçek sahipleri doğrudan gözükmez gözünüze ama siz onları bilirsiniz.

İster enine, ister boyuna, Uzun Vadi'de gezdiğinizde, yalnızca birkaç tane kelebek ilişir gözünüze. Oysa onlara odaklı, dikkatli baktığınızda giderek artar sayıları. Kuşlar gibi kelebekler de bin-lercedir çevrenizde.

211/284

Ve gözükmeyi görmek asıl avcılara özgüdür. Avcıların gözü afet gibidir. Siz göremezsiniz, o görür.

Necati'nin patronu için yakaladığı kelebekler, giderek artıyordu.

Alaimisema'nın arkadaşlık ettiği nice kelebek de şimdiden koleksiyonuna girmişti. Anlamadıkları bir dünyada, niçin olduğunu anlamadan avlanan bu kelebekler, öldükten sonra farkında olmayacakları bir yolculuk yapacaklardı uzak ülkelere.

Kaplumbağa, sincap, kurbağa ve diğer dostları dikkatli ol-masını söylüyorlardı Alaimisema'ya sürekli. O da aklını, gözü-nü dört açarak uçuyor, dört kanadını dört ayrı kaygıyla çırpı-yordu.

Alaimisema, sınırlı ömründe, uçup kaçan şeyleri, kırık küçük bilgileri birleştirdiğinde, insanların büyük ve güçlü dünyasının, kelebeklerin küçük ve narin dünyasına oynadığı oyunları kavra-maya başlamıştı. Uzun vadide kelebek avcıları, daha da ötesi ke-lebek kaçakçıları vardı. Bir kelebek arkadaşı, "Bu kaçakçılar bizleri toplayıp, insanların istemedikleri bir şekilde uzak ülkelere satı-180

yorlar giz-lice," demişti; "Bunu önlemek, soyumuzu korumak gerek," demişti.

(Her derdin bir devası, her kanunsuzun bir yasaya saygılısı vardır bu dünyada.)

Kelebeklerin soyunu, dünyasını korumak, kurtarmak için ne yapmalıy-dı, nasıl yapmalıydı?

Doğrudan bir şey yapamazdı; insanların dünyasına doğrudan erişemezdi. Kerman olsa mutlaka bir şeyler yapardı kaçakçılardan kurtarmak için kardeşlerini. Ama ortalarda yoktu, belki olup bitenden haberi de yoktu.

212/284

Ben bir şeyler yapabilir miyim diye geçirdi aklından Alaimisema.

Kaplumbağalar, salyangozlar da belki yardım ederler biz kelebek dostlarına. Madem kaçakçılar var ortalıkta, bugün bize, yarın onlara.

İyi de, bir kaplumbağa nasıl ulaşabilirdi insanlara?

Sonra da doğrudan insanlardan yardım istemek geldi aklına.

"Gerçi yaşlı kelebekler insanların hiçbirine güvenmiyorlar ama bu insanların iyileri de vardır mutlaka," diye düşündü. "Onlardan birine gitsem, kaçakçılara karşı korurlar bizi. Ama hangisine, nasıl?"

Düşündü, düşündü, düşündü. Uçtukça düşündü, düşündük-çe uçtu.

Sonra o akşamüstü, daha önce birkaç kere gördüğü o tekerlekli sandalyedeki kızı gördü; bahçedeydi, yalnızdı. Farklı bir sandal-yede oturuyordu, sandalyesi değişmişti fakat kız değişmemişti.

O an Alaimisema'nın içinde ona doğru uçmak, olup biteni anlatmak isteği uyandı. Ancak kelebekler insanlarla konuşmazlardı.

Uçtu, kızın önündeki masanın üzerine, tam karşısına kondu. Ya bu da beni yakalarsa diye ufak bir korku belirdi içinde. Ancak Umay gülümseyen gözlerle bakıyordu ona.

Alaimisema ve Umay, iki kelebek karşı karşıya.

Sonra Alaimisema Umay'a yaklaşmak istedi, masanın bir ucundan

diğerine uçtu, Umay'ın tam önüne kondu.

Bir kelebek Umay'a ilk defa yaklaşıyordu; hoşuna gitti, gülmeye başladı. Zorlanarak, ağır ağır elini uzattı. Alaimisema kaçmadı, 213/284

kanatlarını açıp kapadı; tam Umay parmağını değ-direcekti ki, geriye doğru uçtu, birkaç adım ötedeki sandalye- 181 ye kondu.

Umay artık yeni sandalyesini kullanıyordu; kumandasını çalıştırdı, sandalyesini Alaimisema'ya doğru sürdü. Tam yaklaşmıştı ki Alaimisema biraz daha uzaklaştı.

Alaimisema birkaç defa tekrarladı bunu. Duruyordu, Umay yaklaşıncaya biraz öteye uçuyordu.

Bu güzel kelebek Umay'la oyun oynuyordu âdeta; dışarıdan bakan birisi, oyun oynadıklarını sanırdı. Oysa tanışmıyorlardı, oyun oy-namıyorlardı, Umay bu kelebeğin bir adı olduğunu bile bilmiyordu.

Birden Umay'ın zihninde bir şimşek çaktı, "Bu beni bir yere götürmek istiyor," dedi. Çünkü korkmuş gözüküyordu bu ke-lebek. Korkmuş

olsa, en başında Umay yaklaştığında uçup giderdi. Kaçmıyordu,

Umay'ı bir yere götürmeye çalışıyordu.

Umay bu kelebeği izlemeye karar verdi. Otomatik sandalyesini,

acemice ama özenle sürerek sokağa çıktı. Alaimisema önde Umay

arkada gidiyorlardı.

Evden epeyce uzaklaşmışlardı ki annesi geldi Umay'ın aklına, merak etmesin diye cepten aradı, bir kelebeği izlediğini söylemek anlatması zor geldiği için, "Biraz gezmeye çıktım," dedi.

Gülşen Hanım kaygılandı, Umay ilk defa sokağa yalnız çıkı-yordu;

"Dikkatli ol, istersen geleyim," dedi, Umay istemedi. Alaimisema epeyce ilerledikten sonra bir yan sokağa saptı, evlerden birinin çitinin üzerine kondu. Gri renkli bir evdi bu ev, bahçesi bakımsızdı, dört bir yanını yabanî otlar bürümüşü. Alaimisema çitin üzerinde bir süre 214/284

Umay'ın yaklaşmasını bekle-di, sonra hızla uçup gitti, gözden kayboldu. Yolculukları bitmişti.

Umay aklından, "Beni buraya niçin getirdi, burada hiçbir şey , yok,"

diye geçirdi. Belki de bu kelebek tesadüfen uçmuştu önünden, kendisini izletmek gibi bir amacı yoktu.

Umay, burada ilginç ne var diye etrafına bakınırken Alai-misema epeyce uzaklaşmıştı; huzur içindeydi, "Kardeşlerim için, soyumuz için, küçük de olsa bir hizmette bulundum," diye düşünüyordu. Umay'ı götürdüğü ev bir kelebek kaçakçısının depo-suydu.

Alaimisema kendisiyle gurur duydu, günlerdir ilk kez kaygısı azalmış

şekilde uçuyordu. Vadinin kelebekleri için önemli sayılabilecek bir şey yapmıştı. Gerçi yaptığı şey, Kerman'ın yapacaklarının yanında çok ufak kalırdı, Kerman dünyadaki tüm kelebeklerin kurtarıcısı olacaktı.

Ancak yine de kelebek kaçakçısı kötü insanların evini, iyi bir insana göstermeyi başarmıştı; bu iyi

insanın bu işin peşini bırakmayacağına emindi. Kerman'ı bulduğunda bu yaptığını, şüphesiz ki ona anlatacaktı ve Kerman, şüphesiz ki sevgilisiyle gurur duyacak, tüm kelebeklerin önünde onu övecekti.

Hava güzeldi, Alaimisema'nın incecik kanatları daha da hafifledi; uçtu, uçtu, süzüldü, uzaklara doğru gitti.

Umay gri renkli bakımsız bahçeli evin önünde bir süre durdu; ot bürüdüğü için bahçe ve ev tam görünmüyordu. Tam "Burada bir şey yok, artık geri döneyim," diye düşünüyordu ki, evin kapısı açıldı, iki kişi ellerinde büyükçe bir pano taşıyarak dışarı çıktılar. Panolar özenle ambalajlanmıştı, içlerinde ne olduğu gözükmiyordu.

215/284

Adamlar panoları birer birer çıkarıp evin duvarına dayamaya

başladılar. Umay bir şey olduğunu, olacağını sezinledi, görülmemek için sandalyesini biraz geriye çekti.

Adamlardan birisi kısa boylu şişman, diğeri orta boylu zayıfça idi.

Umay birbirlerine, Ahmet ve Feyzullah diye seslendiklerini işitti, isimleri Ahmet ve Feyzullah'dı. Necati gibi onlar da kelebek kaçakçıları için çalışıyorlardı.

Necati orada değildi, evi daha uzak bir mahalledeydi.

Bir ara Ahmet arkadaşına, "Bunları bize bu kadar toplattılar, başka ülkelere göndereceklermiş. Ne diye toplatırlar, ne işe yarar bunlar, akıl sır ermiyor bu adamların işlerine," dedi.

Umay bunu duyduğu anda irkildi, bunlar kelebek kaçakçılarıydı. Topladıkları kelebekleri yasadışı şekilde uzak ülkelere satıyorlardı.

Heyecandan Umay'ın kalbi sandalyesini sarsarcasına çarpmaya

başlamıştı. Kitaplarda, filmlerde rastladığı bir şeye şimdi bizzat tanık oluyordu. Kaçakçıların yuvasının önünde duruyordu. Demek bir süre önce kelebek kaçakçılarıyla ilgili duyduğu söylen- 183 ti doğruduydu. Demek, tarihi eser kaçakçılığı, yırtıcı kuş kaçakçılığı gibi bir de kelebek kaçakçılığı vardı.

Umay durumu bildirmek için telâşla Gökhan'ı aradı. Polis imdadı araması daha akıllıcaydı ancak birkaç gündür Umay'ın santrali, merkezi Gökhan'dı.

Evin önünden biraz daha uzaklaşıp kısık bir sesle durumu Gökhan'a anlattı. Gökhan hemen "Geliyorum," dedi. Bunu duyduğu anda Umay'ın içi, rengârenk ve kalabalık bir bayram yerine döndü. Gökhan 216/284

geliyordu; ikisi, değerleri için, birileri için bir şeyler yapacaklardı.

(Birileri için bir şeyler yapanlar, kendileri için de yaparlar. Şimdi kanunlar için, kelebekler için bir şeyler yapacaklardı; yarın kendileri için.)

Umay bekliyordu; Birkaç dakika sonra Gökhan aradı,

"Umay, ortalarda gözükmek, seni görmesinler; bunlar mafyadır, sana zarar verirler," dedi.

Umay, uyarıyı dinledi, sandalyesiyle biraz daha uzaklaştı.

Bir dakika geçmemişti ki polis sirenleri duydu. Polisler gelip anında evi sardılar, bahçeye girdiler.

Gökhan, Umay'ın telefonu üzerine durumu ablasına söylemişti, iki kardeş telâşla yola çıkar çıkmaz polisi aramışlar, polis onlardan önce yetişmişti.

Polisler evi aramaya, tespit yapmaya başladılar. Az sonra da sokağın başında Gökhan ve Aysel gözüktü. Gökhan telâşlıydı, kendisini, sevgilisini kurtarmaya gelen bir beyaz atlı prens gibi hissediyordu.

Umay onları görünce tarifsiz bir sevinç duydu içinde; bugün belki de hayatının en mutlu günüydü. Önemli bir işi sevgiliyle birlikte başarmışlardı; sevgiliyle ablası ona doğru geliyorlardı. Aysel artık sadece Gökhan'ın değil, Umay'ın da ablasıydı.

Evdeki arama işlemi sürerken Umay ve Gökhan sandalyelerini bir ağacın gölgesine çekip konuşmaya başladılar. Artık o andan itibaren, kaçakçılar, kelebekler, sirenler, kanunlar, çevredeki tüm

217/284

insanlar âdeta kanat çırparak sessizce uzaklaştı, kayboldu; ağacın göl-gesinde yalnızca ikisi vardı, bir lüks lambasının altındaydılar sanki.

Aysel, en başında, daha selâmlaştıklarında, Umay'a, "Merhaba canım,"

deyip, rahatsız etmemek için uzaklaşmıştı.

Umay ve Gökhan birkaç dakika boyunca, telâşla, heyecanla, birbirlerinin sözünü kese kese, bin yıldan beri görüşmemişler gibisine, konuştular, konuştular.

Polisler işlerini bitirmişlerdi, koleksiyonlara el koydular, ka-çakçıları tutukladılar. Aysel, olup biteni ilgiyle ve üzüntüyle izlemişti.

Kaçakçılar tutuklanmayı, ceza görmeyi hak ediyor olabilirlerdi, ancak bir insanın bunu hak edecek durumda olması, yine de üzüntü vericiydi, işin sebebi de sonucu da Aysel'i üzmüştü.

Aysel, Gökhan'la Umay'a yaklaşıp,

"Çocuklar isterseniz bir pastaneye gidip oturalım," dedi.

Tam o sırada bir polis memuru yanlarına yaklaşıp,

"Siz ihbar etmiştiniz, değil mi; çok teşekkür ederiz, bize bü-yük bir yardımda bulundunuz, epeydir peşlerindeydik bunların," dedi ve,

"Şimdi bir zahmet bizimle karakola geleceksiniz," diye ta-mamladı sözünü.

Bu karakol davetine Aysel'in canı sıkıldı,

"Niçin memur bey?" diye sordu.

Polis,

218/284

"Efendim, kaçakçılığı ihbar ettiğiniz için usulen ifadelerinizi alacağız, sizleri şahit olarak göstereceğiz," diye cevapladı.

Aysel:

"Şimdi bizi mahkemeye filan da çağırırlar herhalde."

Polis:

.

"Sanırım çağırırlar efendim."

Aysel:

"Memur bey, belki görevinizi yapıyorsunuz ama böyle titiz davranmca, ihbar etmekten, şahit olmaktan vatandaşın gözünü korkutuyorsunuz."

Polis:

"Y°k efendim estağfurullah."

Aysel:

"insanlar, yolda bir yaralı bulduklarında, cankurtaran yoksa, alıp hastaneye götürmekten çekiniyorlar. Kaza görüp de kazara götürenlerin, "Sen çarptın," diye polis yakasına yapışıyormuş. Sonra yıllarca mahkeme. Bu doğru değil."

Polis,

"Haklısınız ancak mevzuat böyle."

Umay aniden söze karışıp,

"Memur bey, mevzuat öyle olabilir ancak mevzubahis olan şey, işlerin, doğru ve vatandaşı zorlamayacak şekilde yürütülmesidir," dedi.

Polis memuru, eski ve tumturaklı laflar eden tekerlekli sandalyedeki bu ufak tefek kıza hayretle bakarken Umay devam etti:

"Memur bey, isminiz?"

"Selahattin Durmuş."

"Ben de avukat Umay Tike. Bakın Selahattin Bey, ilgili yasa, bu tip durumlarda ihbarda bulunan şahsın ifadesinin alınmasını zarurî görmez, ihbar, şahitliği zorunlu kılmayan bir durumdur. Şimdi biz karakolda, olaydan haberdar olmadığımızı ileri sürsek, başlattığınız işlem yarım mı kalacak? Hayır. Biz şahitlik eksek de etmesek de, siz yaptığımız ihbarı değerlendirip, durumu savcılığa intikal ettireceksin-iz. Nitekim, sadece telefonla ihbarda bulunan, kendisi oraya çıkmayan ihbarcılar da bulunabilir, ihbarın bir mesnedi varsa, şahitsiz de işlem yapılır. Elbette ki kuru ihbar, gözükmeyen ihbarcı, kişisel zanlar, zan-netmeler delil değildir. Somut delil gereklidir. Bu olayda var mı?

Galiba var. Bu durumda ihbarcı gereksizdir."

Umay bütün bunları, alçakgönüllü, açıklamayı seven, sevecen bir tavırla söylemişti. Polis memuru Selahattin, gözleri hayretle açılmış, duyduklarına inanmaya çalışan bir yüz ifadesiyle bakıyordu. Umay'ın sözleri bittiğinde birkaç saniye ne söyleyeceğini bilemedi.

Bu arada Gökhan ve Aysel, konuşmaya başladığından beri Umay'a, hayretle ve hayranlıkla bıkıyorlardı; Umay'ın hukukçu rolüne ilk kez tanık olmuşlardı.

Konuşması bittiğinde, Gökhan, Aysel ve polis memuru, Umay'ı

olduğundan daha iri algıladılar; sanki vücudu büyümüş,

organları arasındaki orantısızlık kaybolmuştu. (Boy, göreceli bir şeydir; ve duyduklarımız, gördüklerimizi kesinlikle biçimlendirir.) Polis memuru Selahattin,

"Tamam avukat hanım, o zaman sizi karakola kadar yormayalım. Duyarlılığınız için size teşekkür ediyoruz," dedi.

Um ay da,

"Olay mahalline kısa sürede intikal ettiğiniz için, titiz çalışmanız için biz de size teşekkür ediyoruz," dedi.

Polis Selahattin, başıyla Aysel'i selâmladı, Aysel yekinince de elini sık-tı. Umay'ın elini sıkıp

sıkmama konusunda bir an kararsızlık yaşadı-, Umay hafifçe elini uzatınca da hemen hızla uzanıp elini sıktı, sonra Gökhan'ın elini sıktı, ayrıldı.

Üçü bas başa kaldıklarında, Umay'ın yüzündeki ve ses tonundaki

'avukat' ifadesi anında kayboldu, sanki az önce yaramazlık yapmış gib sine, çocuksu ve muzip bir yüzle, gözlerini açarak, dudaklarını 1:-

üzerek Aysel'e baktı. Yüzü, "nasıl, iyi miydim?" diyordu âdeta.

Gökh?n,büyüilenmişgibibakmayısürdürdüUmay'a.Umay'ın,

avukatlığını, şirinliğini, hanımlığını, bilgisini, yüzünü, aklını, kollarına alıp defalarca öptü içinden.

Bir pastaneye gittiler; önce üçü birlikte oturdu, sonra Aysel alışveriş

yapacağım diyerek ayrıldı.

221/284

Aysel elinde torbalarla döndüğünde Umay ile Gökhan, dünyayı unutmuş konuşuyorlardı. Uzunca bir süre Aysel'i fark etmediler, fark edince ikisi birden, "Merhaba abla," dedi.

Hesabı ödeyip kalktılar. Gidesileri yoktu; belki uzunca bir süre, belki de hiçbir zaman böyle bir araya gelemeyeceklerdi. Vedalaştılar.

Akşam oluyordu.

36 Ve Kerman Orada

(Kelebekler de Kavuşur; ama...)

?

Alaimisema kaygılıydı, sürekli ağlamaklı bir ifade yerleşmişti gözlerine. Ardında yaşamadığı bir ömür, önünde ne kadar süreceğini ke-stiremediği, sevgilisine kavuşup kavuşamayacağını bilemediği günler, saatler vardı.

Azalıyordu; sevgilisine kavuşabilmek, tüm kelebeklerin kurtarıcısına yardım edebilmek için günü-güneşi azalıyordu Alaimisema'nın.

Durmadan uçuyordu, ya ileriye ileriye uzaklara, ya dört bir yana çevreye...

Ve sonra o gün, o an, bütün umudunu kaybettiği bir anda birdenbire onu gördü karşıda. O'nu. Kerman oradaydı, kar-şıda.

O mu, benzettim mi diye bütün dikkatiyle baktı. Şu anda bir benzetme, bir yanılma, hayatına mal olacak bir hayâl kırıklığı olurdu.

222/284

Hayır oydu, evet oydu. Alaimisema'nın her şeyi, umudu, hayatı, Kerman'ı oradaydı.

Ama sonra, bir an sonra, anî bir kasılmayla, bir büyük hastalığa tutulmuş gibi Alaimisema'nın tüm kanatları titremeye başladı. Kerman yalnız değildi, yanında bir dişi kelebek duruyordu.

Alaimisema bir an, "Belki yalnızca arkadaşlar," diye geçirdi aklından; buna inanmaya ihtiyacı vardı. Fakat tam o an Kerman'la

o kelebek, başlarını, antenlerini birbirlerine sürdüler; birbirlerini öptüler, öpüştüler.

Kerman, yeni bir sevgili bulmuştu, daha da ötesi bir eş bel-188 ki.

Alaimisema ne yapacağını bilemedi; donmuştu, donakalmış-tı,

boşlukta kımıldamadan duruyordu sanki. "Kerman," diye ses-lenebilirdi, seslenemedi.

Galiba uçup gitmeliydi.

Seslense bir şey değişir miydi?

Ya beni unuttu ya da vazgeçti diye düşündü. "Ben onu ararken o beni aramadı belli ki," dedi. "Ne yapmalıyım?" dedi. Bilemedi.

Alaimisema'nın gördükleri ve gördüklerinin başkaları tarafından görülmesi, onur kırıcıydı. Narin bedeni, kanatlan, dağılacak gibi sarsılıyordu, iğneler batıyordu dört bir yanına sanki.

Gitmeliydi. Daha fazla görmeden ve görülmeden gitmeliydi.

223/284

Yavaşça arkasını döndü, Kerman'a görülmeden dalın arkasına

süzüldü, kendini boşluğa bıraktı, uzaklaşmaya başladı.

Ağlayarak uçuyordu. Artık Kerman'ı göremeyecekti.

Artık Kerman'ı göremeyecekti, artık Kerman yoktu.

Bunca zaman hayalî bir sevgilinin ardından boşuna koşmuştu.

Artık bitmişti. Zaten bitmişti.

Alaimisema, ömrüne sığmayacak bir yas içindeydi.

Aldatıyla ya da başka bir yolla eşlerini kaybeden âşıklar, yüreklerine oturan ama evlerine, ömürlerine sığmayan yaslar içinde kalırlar.

Düşünceler, değirmen taşı gibi öğütür anılarını ama hazmedebilecekleri bir ekmek kalmaz ellerinde.

Alaimisema gücünün farkında değildi, gücü fark edildiğinde ise kendisi bu dünyada olmayacaktı. (Kendilerini olduklarından daha güçlü sananlar veya güçlerinin farkında olmadan yaşayanlar hayatlarını ziyan ederler.)

Alaimisema, bütün hayatını, kendine ait zannettiği bir aşka bağlan-makla geçirmişti. Hayatlarını tek bir şeye bağlayanlar, ya hep ya hiç diye yaşayanlar, tek bir tekmede yıkılırlar.

(Tekmenin gücü değil, tekliği önemlidir bazen.)

II

224/284

Alaimisema tek bir darbede yıkılıvermişti; gökyüzünün altında

Gökkubbe üstüne çökmüştü. Yer, üstüne, toprak gibi atılmıştı sanki.

Hayatı boyunca yalnızdı, şimdi yalnızlığı daha da artmıştı.

Bir şeylere ya da her şeylere yazık olmuştu.

189

37 Veda

(Alaimisema'nın sonu)

Vadinin çok ilerisinde bir bataklık, bataklığın ötesinde dağların gerisinde deniz vardı, insanlar görmese de, sazlar,, yağmuru, çamuru, suyu, dalgayı, fırtınayı, suda ve toprakta süren binlerce kavgayı ve daha nice şeyi, cümle havyalar, kuşlar, böcekler, balıklar, kurbağalar, kelebekler bilirdi.

O gün orada, denize doğru, çok-güzel bir hava, gök-güzel renkler vardı.

Vadinin ötesinde berisinde, dağında nehrinde gün doğmuş-tu, yaşam başlamıştı. Ve yaşamın olduğu her yerde ölüm var-dı. Ölüm olmasa, yaşam yaşamazdı, (önemli olan yaşamla ölüm arasında, bir şeyler yapmak ve mutlu olmaktı.)

Gün doğduğunda, kuşlar ve kelebekler uyandığında, avcılar da çıktı ortaya.

225/284

Yağız ile Necati bir süredir ahbap olmuşlardı. Biri amatör, diğeri profesyonel olan bu iki kelebek koleksiyoncusu, kelebeklerin bulunduğu yerlerle ilgili bazı bilgileri birbirlerinden saklasalar da, yine de kelebekler üzerine sohbet edebiliyorlardı arada.

Özellikle Yağız, kelebeklerin türleri, kanatlarındaki şekille-rin neyin sembolü olduğu hakkında, "Bak Necati abi..." diye başlayan cümlel-erle Necati'ye bilgi veriyordu sıklıkla. Anlat-tıklarını Necati ilgiyle din-ledikçe, daha çok anlatası geliyordu Yağız'ın.

I

Tâ eski çağlardan bu yana, -aslında bilimsel bir temeli olma

sa da- kelebeklere ve insanlara göre, kelebeklerin kanatlarındaki renklerin ve şekillerin, herkesi büyüleyen, büyüsel anlarnları var dı. Kelebeklerin kanatlarında, dünyaya, canlılara, özellikle insan-191

lara gönderilmiş işaretler-mandalalar bulunurdu.

I

insanlar, en az iki yüz milyar galaksiye sahip olan evrende-ki her şeyin tamamen kendilerine ait olduğunu, kendileri ol-masa hiçbir şeyin de olmayacağını zannettikleri için) kelebek-lerin kanatlarındaki mandalaların da yalnızca insanlara gönde-rilmiş birer işaret olduğunu sanırlar. Kelebekler iserbu işaret-lerin kelebeklerin kaderleri ve özel-likleriyle ilgili olduğunu dü-şünürler.

226/284

Yağız, olaya, insan yanlısı baktığı için, her bir işaretin insanlara ne ileti verdiğini anlatırdı,

akraların, ışınların, beneklerin anlamını söylerdi.

Halk arasındaki bir batıl inanca göre, kelebeklerin rengi de önemliydi.

Ancak onlar için değil, insanlar için. Eskiden genç kızlar baharda görecekları ilk kelebeğin renginin, geleceği haber verdiğine inanırlardı.

Kelebek beyazsa genç kız o yıl mutlu olacaktı, pembe ise sağlıklı. Sarı kelebek kıtlığı, kırmızı kelebek savaşı, siyah kelebek ise kötülüğü haber verirdi. Yani insanlar kelebeklerin renginin kendilerine gönderilmiş

birer işaret olduğunu düşünürlerdi. Bütün Evren'in yalnızca insana hizmet için var olduğunu zanneden insanlar, kelebeklerin renklerinin bile, kelebeklere değil, insanlara hizmet ettiğine inanırlardı.

Ne o gün, ne daha öncesi, Alaimisema'nın rengi kaderini göstermedi.

Uzaklarda, çiçeklerle kaplı bir yerde uçuyordu Alaimisema; yer gök güzeldi, Alaimisema ise üzgün. Hayatı boyunca Kerman'ı aramıştı, bulduğunda ise mutlu olmamıştı. Ömrüm bitmek üzere diye düşündü; artık amaçsız uçuyordu.

Ve Necati Alaimisema'yı gördü, bir yaprağın üstündeydi.

Alaimisema Necati'yi göremedi.

Usta hareketlerle yavaşça yaklaşır ağını kaldırdı Necati. Son anda onu fark edip uçmak istedi Alaimisema, uçamadı. Artık ağın içindeydi.

Ağın içindeydi Alaimisema. Dünya ile arasında bir ince ağ.

Çırpındı, çıkmaya çalıştı, her yanını denedi ağın, olmadı, çı

kamadı.

227/284

192

"Sonunda yakalandım, üç beş günlük ömrüm bitti, yakalan-

masam belki birkaç gün daha yaşayabilirdim," diye geçirdi ak-lından.

Kısacık ömrü ziyan olmuştu; "Boşuna yaşadım," diye düşündü Alaimisema; ne sevgilisine kavuşmuştu, ne kelebek kardeşlerine, milletine bir faydası dokunmuştu, ömrü aramakla geçmişti. "Yakalanmasaydım belki..." Necati sallaya sallaya götürüyordu onu. Uçmadan sallanarak gitmek çok kötü bir şeydi.

Alaimisema, bu dünyada hiçbir şey yapamadan, kimseye bir faydası dokunmadan ölüp gideceğini

düşünüyordu. Oysa yapmıştı, kelebek kaçakçılarının yakalanmasına yardımcı olmuştu; ama bundan haberi yoktu.

Alaimisema bir bilinmeyen kahramandı; bilinmeyen kahra-manlar, bilinenlerden daha önemlidir bazen. Alaimisema bunu bilmiyordu; Necati de öyle.

Kimi niçin öldürdüğünü bilmiyordu Necati; bir kiralık katil-di nihayet-inde. Patronlar bilir; ama kiralık katiller, kimi niçin öldürdüklerini bil-mezler bu âlemde.

Alaimisema, bir süre çırpındıktan sonra ağın içinde, umudunu kesti, hayâlleri ve yaşamı bitmişti. Kendini bıraktı, yaşamla arasındaki engele, ağa yaslandı; bir ölü gibi sessiz ve hareketsizdi.

ikindiye doğru Alaimisema'yı diğer başka kelebeklerle birlikte evine götürdü Necati.

Evde pek fazla eşya yoktu. Askerlik dönüşü eğer Avrupa'ya gitmezse, sevdiği kızla evlenip bu evde yaşayacaktı.

228/284

Kapıdan geçtiler, sofa loştu. Alaimisema ilk defa bir evin içine giriy-ordu. Sonra bir odaya girdiler. Alaimisema şiddetle çırpınmaya başladı. Annesi oradaydı, duvarda duruyordu.

"Anne!" diye bağırdı Alaimisema, annesi duymadı.

Ve diğer duvarda, muhteşem görünüşüyle Kerman'ı gördü. Utanmayı, ayıbı bırakıp,

"Kerman, Kerman!" diye seslendi. Kerman da ses vermedi.

İkisi de ölmüştü.

Annesi ve Kerman, kanatlan jU v silikonla yapıştırılmış halde, diğer v-

1

,

'?' şöşüslerinden leksiyonu süslüyorlard, şimdi, (fij^"

kde-

belde birlikte ko-bir güçlünün tablosunda bir ufecıl-, .U"yfda' bir za-ynn varlığı,

Kerman oradaydı, duvarda- t Tkta °,Ur bazen-)

Oradaydı, ama yoktu.

' Kanatla"nJ açmış duruyordu.

Alaimisema kısa ömründe Kerm

'1 Bir, iki, üç. Son karşılaşmada

Kerm^" , ÜÇ kez kar?llaşmıştı:

Necati Alaimisema'y, kavanozun Y T °T^ gmda zehirlenip ölecekti; henüz k-.JuT T^ kapaS' kaPa"1-

Bir anda bütün yaşamı gözlerin'

sema'nın; annesini gördü, Kerman'! eonrfl °nvnden geçti m™-nü

gördü, arkadaşların, gördü, ağaçları *ic ?"" Kerman'18ördüğü gü-

229/284

yedeki kız. gördü, Necati'yi gör... ' Ç

' gÖrdü' teke*kli

sandal-

Az sonra Necati, Alaimisema'nım k,m,M

dan özenle tuttu, panoda Kerman>In K'mı'damaXan kanatların-

di. İşlem bitmişti; sonuç, bindi ve sıf,r

b°?,Uga YerlW"-

Bu dünyada kiminin bini, kiminin "f,r" \ ,

Alaimisema öldü, vadiye ve y^IT^T

Yaşam, Ve-de'dir; ölüm ise 'veda*.

Yaşam, sürekli bir ve'dir; siz yasad,U

eklenir. Sadıkça, size sürekli bir şeyler

Sonra sıra veda'ya gelir; artık ve'ler bitmiştir

KVI13

38 Olup Bitenin Nedeni

230/284

Olup bitenin nedenini, daha doğrusu kelebeklerin aç gözlü insanlarca tüketilmesinin nedeni nedir? Bilemezsiniz.

Alaimisema'nın ve Kerman'ın öldüğünü az sayıda kelebek duydu; çünkü kelebek avcıları Uzun Vadi'deki kelebeklerin çoğunu yakalamışlardı.

Bu sonu kim hazırladı? Toplum mu, tabiat mı, kader mi? Olanlardan kim sorumlu?

Toplum, hayat veya kader, hangisini seçerseniz, içinize o siner.

Toplum, hayat veya kader eliyle, adaleti olmayan bu dünyada, Alaimisema tek celsede ölmüştü. (Yaşamın celseleri, bir cemse gibi geçer bazen üstünüzden.)

Toplum mu, yaşam mı, kader mi? Bir bilimsel deney yapa-madığınız için laboratuvarı, hangisi daha üstündür ötekinden, bilemezsiniz.

Alaimisema ile Kerman niçin öldü, bilemezsiniz.

Umay ile Gökhan'ın aşkları ne olacak, evlilikleri, yuvaları olacak mı, bilemezsiniz. Annelerin ve babaların karşı çıktığı bu evliliğin, yalnızca akülü sandalyelerle yürüyüp yürüyemeyeceğini bilemezsiniz.

Evliliği yürüten elektrik mi, yoksa bir başka şey mi, bilemezsiniz.

Olup bitenin ne olduğunu, olup bitenin gerçekten bitip bit-

231/284

mediğini, bilemezsiniz. Yaşama anlam verebilmek için sadece bazı tahminler yürütürsünüz.

Demiş ki birisi, "Evren, Dünya, atomlardan değil hikâyelerden oluşmuştur."

Siz, Evren'in, Dünya'nın ve olup bitenin ne olduğunu bile-mezsiniz; ancak neyin ne olduğu konusunda kendi hikâyenizi anlatırsınız. (Belki de siz bu yüzden yalnızsınız.)

39 Veda

(Meğer Alaimisema...)

Ertesi gün Yağız geldi Necati'nin evine, elinde birkaç kitapla, koleksiyonundaki yeni parçaları görmeğe.

Yağız'a göre Necati'nin son tuttuğu kelebekler muhteşemdi. Kerman ve Alaimisema'ya özellikle baktı. Bu iki kelebeğin kelebekler

dünyasındaki adını bilmiyordu, sadece önündeki görüntüyle ilgiliydi,

"Nereden buldun bunları Necati Abi?" diye sordu. Necati'nin cevabını beklemeden devam etti:

"Çok ender bulunan desenlerden bunlar, galiba en değerli

mandalalardan."

Yağız bir süre elindeki kitapları karıştırdı, sonra dönüp Necati'ye, 232/284

"Şimdi bulamadım ama şu kelebeğin kanadındaki mandala, liderlik işareti galiba. Bu kelebek bütün kelebeklere lider olsun diye gönderilmiş," dedi.

Yağız, "şu kelebek," derken Alaimisema'yı kastediyordu. Eğer söyledikleri doğruysa ki, galiba doğruydu, kelebeklerin li-deri, onları kurtaracak kişi, Kerman değil, Alaimisema'ydı. Alaimisema, bilmeden kelebeklere önemli bir iyilik yapmıştı, en azından birkaç kelebek kaçakçısını yakalatmıştı. Eğer tüm kelebeklerin lideri olduğunu bilseydi, daha büyük işler başarabilirdi. Dişi olduğu için bu aklına hiç gelmemişti; aslında lider olmayan bir erkek kelebeğin, Kerman'ın peşine takılıp hayatını ziyan etmişti.

Gerçek lider meğerse Alaimisema'ydı. Lider olduğunu bilmeden yine de kardeşleri için bir şeyler yapmıştı. Lider olduğunu bilseydi daha büyük işler yapabilirdi. (Yanlış bilgi, yanlış hayatlar getirir önünüze; doğru bilgi, bazen sizi kurtarır, bazen herkesi.)

Alaimisema, arkasında büyük bir boşluk bıraktı. Kendini ve yaşamı yanlış tanımlamıştı. Elbette ki sevgilisini arayabilirdi ama bütün bir hayatını buna hasretmesi yanlıştı.

Aşk önemlidir. Kadınlar ve erkekler aşkı arayabilirler. Ancak kadınlar ve erkekler, aşkı aramak dışında da birtakım şeyler yapabilirler.

Erkekler, hem aşkı hem işi birlikte yürütürler genelde. Kadınlar da böyle olmalıdırlar.

ister insan, ister kelebek, kadınlar, aşk dışında da pek çok şey yapabilirler. Alaimisema bunu bilmiyordu. Birkaç günlük ömrünü ziyan etmişti.

Alaimisema ömrünü birkaç günlük olduğunu sanıyordu. Aslında bu da yanlıştı.

Yağız elindeki kitapları karıştırdı, Alaimisema'yı göstererek Necati'ye,

"Abi genç bir kelebekmiş, yazık olmuş; bunlar dokuz ay yaşayan bir türmüş," dedi.

Yakaladığı kelebeklerin ömürlerinin ne kadar olduğu Necati'yi hiç ilgilendirmiyordu. Onların sadece birer fiyatları vardı. Ancak şu da bir gerçektir ki, Alaimisema yakalanmasa, daha aylarca yaşayabilecekti.

Alaimisema, bunu da bilememişti.

40

r,

Gorucu

Ve Fatma Hanım, güzel kızları olan İffet Hanımları davet etti.

Davetin görünürdeki adı yalnızca bir çaydı, görünmeyen adı görücü.

Geldiler.

Aysel'le Ragıp Bey'in tartışmalarından iki gün sonra, İffet Hanım, kocası Mensur Bey, kızları Ebru, bir ikindi vakti, dağların gerisinden, dağ yollarından Uzun Vadi'ye geldiler. Fatma Hanım ile Ragıp Bey misafirlerini sokağın başına kadar yürüyüp karşıladılar.

234/284

Gökhan misafirleri bahçede bekliyordu; annesinin hatırı için Ebru'yla tanışacaktı. Aysel, annesinin gereksiz bulduğu bu gayretini itelemek amacıyla evde durmamış, bir arkadaşına gitmişti.

Fatma Hanımların gelişi, görünürde sadece bir ziyaretti; ama aslında alttan altta Ebru görücüye çıkıyordu; yanı sıra, görünmezde Gökhan da çıkıyordu görücüye.

Ebru'nun babası ne olup bittiğinden tamamen habersizdi; gezmeye geldiklerini sanıyordu. Oysa Ebru ile annesi, bu ziyaretin bir tür karşılıklı görücü ziyareti olduğunun, açıkça dillendir-meseler de farkındaydılar. Fatma Hanım'ın kendilerini niçin davet ettiğini biliyorlardı.

Fatma Hanım ile İffet, kadın derneklerinden, ahbap toplantılarından tanışıyorlardı; derin bir ahbaplıkları yoktu.

İffet Hanım, Gökhan'ın bir yürüme sorunu olduğunu biliyordu ancak ne düzeyde özürlü olduğundan habersizdi. Geçmişte Fatma Hanım bu konuyu geçiştirmişti. Bu yüzden Gökhan'ı görünce anne kızın nevro değişti, yüzlerinde belli etmemeye çalıştıkları küçük gerginlikler, kasılmalar peyda oldu. Gökhan'ı beğenmemişlerdi.

Bahçede oturdular, hal hatır, hava su sordular. Hava hafiften gergindi.

Fatma Hanım Ebru'nun ve annesinin hoşnutsuzluğunu anladı; niçin bu kadar şaşırdıklarına hayret etti, gerildi, örtülü bir öfke uyandı içinde.

Babalarda sorun yoktu. Biri misafir diğeri ev sahibiydi, giderek koyu-laşan bir sohbet doğdu aralarında. Siyasetten, futboldan, (o yıllarda siyaset futbola da çalım atmıştı), malzeme fiyatlarının, dövizin ve 235/284

rüşvetlerin yükselişinden söz ettiler. Mensur Bey müteahhitti; her zaman önemli olmuş, giderek vazgeçilmez olmuş iskân ruhsatlarıyla ilgili rüşvetlerin, özellikle yangın merdivenlerine ilişkin rüşvetlerin artışından yakındı. Söylediğine göre rüşveti, dolar üzerinden isteyenler bile vardı. (Bu durum, "Selâm verdim rüşvet değildir deyu almadılar," diyen Fuzulî'nin gününden, Kanunî'nin döneminden beri, bu konuda da aşama geçirdiğimizin göstergesi sayılabilirdi.)

iş yerlerindeki ruhsatlar önemliydi ama gönül işlerinde kadınların ve erkeklerin birbirlerine verdikleri ruhsatlar daha da önemliydi.

Ebru Gökhan'ı beğenmemişti, Gökhan ise Ebru'yu beğendi. Gökhan'ın gözüyle Ebru güzeldi.

Ebru güzeldi ancak Gökhanca değildi.

Beğendiniz her kişi size dost ya da cinsel arkadaş olmaz. Aşk beğen-meyle başlar ama beğenerek sürmez. Mona Lisa'yı beğenmeyen yoktur; fakat çok az kişi onun gibi bir kadınla evlenmeyi aklından geçirir.

Ebru güzeldi; ancak Gökhan onu sevmedi, arkadaş olarak da

istemezdi.

Ebru'nun Gökhan'a bakışı, dostça değildi, kabul edici değil-di. Dahası, hali tavrı, kıyafeti, tarzı, Gökhan'ın alışageldiği, çevresinde, göregeldiği, özellikle ablasından öğrendiği kıyafete, tarza benzemiyordu.

Aysel ile Gökhan, geleneksel çizginin dışında düşünen, giyi-nen, davranın iki gençti. Geleneksel çizginin ötesindeydiler an-cak toplumla zıtlasmazlardı, canımız ne isterse onu yaparız havasında değillerdi.

236/284

Meselâ ikisi de sigara içmezdi; ancak içecek olsalar ikisi de kesinlikle büyüklerin yanında içmezlerdi. Aysel mo-dern giyinirdi, arada bazı or-tamlarda mini etek giyerdi; ancak mini eteğinin, açıkça tanımlanmamış da olsa belirli bir sınırı vardı. Fatma Hanım'la kocası, toplumun belirlediği sınırlar içinde yaşarlardı, kıyafette, düşüncede geleneksel insanlardı. Aysel ile Gökhan ise geleneksel değillerdi, kendi be-lirledikleri sınırlar içindeydiler; özgürlükleri, kendilerinden menkuldü, kendilerince makuldü, kendi dünyalarında makbuldü

Ebru'nun sınırları ise, görünürde Fatma Hanım'ın sınırları-nın çok ötesinde, hatta Gökhan'la Aysel'in sınırlarının da ötesinde, âdeta ufuk ötesi bir mevkideydi.

Ebru oturduktan az sonra bir sigara yaktı. Annesinin, babasının, ev sahibi amcanın, teyzenin yanında sergilediği bu davranış, Fatma Hanım'ın gözünde olayın görücü niteliğini bitirdi, ortam basit bir aile ziyaretine dönüştü. Ebru bir gelin aday adayı da olsa, ilk günden müstakbel kayınvalidesinin, kayınpederinin yanında sigara içince, Fatma Hanım'ın, oğlunun gönlünü Umay'dan döndürme hevesini, bir sigara dumanı gibi göğe yükseltti, darma duman etti. Böyle gelin olmazdı.

Dahası da vardı, Ebru, oldukça kısa bir mini etek giymişti, üstelik yırt-maçlı. Bir de sigara yakıp ayak ayak üstüne atmaz mı? Onun, dışarıya doğru bükülmüş sağ elinde sigarasını tuta-rak ayak ayak üstüne attığı, yırtmaçlı mini eteğinin arkaya doğru sıyrılıp âdeta görünmez olduğu ve ara ara sigarasının dumanını, göğe doğru üflemeğe çalışken, muhtemelen farkında olmadan müstakbel kayınpederine doğru kırk beş derecelik açıyla üflemesi Fatma Hanım'ın gözünden günlerce git-meyecek bir sahneydi. Fatma Hanım bu resmi, birkaç defa rüyasında da gördü.

Ebru az sonra, ayağını indirdi, pantolon giymiş gibi rahatlıkla dizlerini birleştirmeden bacaklarını açarak oturdu. Fatma Hanım

237/284

bir an bu durumu gördü, kanı beynine çıktı, bir daha o yöne

bakmamaya çalıştı.

Gençler bir ara meslekleriyle ilgili konuşmaya başladılar.

Ebru, açık ve satır arası iletilerle kendi mesleğine hayran olduğunu dile getirdi. Ona göre müfettişlik, dünyadaki en saygın, en önemli işti.

Banka çalışanlarını denetlemek, yargılamak, hırsızları, dikkatsizleri mahkûm etmek, rezil etmek kutsal bir işti, gücü elinde bulundurmak demekti.

Sonra Gökhan'ın mesleğine geçtiler.

Ebru:

"Astronotmuşsunuz."

Gökhan:

"Astronomiyi bitirdim, astronom sayılıyım."

"Çok ilginç, şimdi siz bütün yıldızları, burçları filan bilirsiz-niz."

Gökhan'ın canı sıkıldı; oldu olasıya astronot ile astronomu, astronomi ile astrolojiyi karıştıranlara sinirlenirdi. Nazik olma-ya çalışarak,

"Astronomi, astrolojiyle ilgilenmez; aralarında yalnızca isim benzerliği var," dedi.

"Ama ben burçlara inanırım, okuyunca çıkıyor."

Gökhan, gergin bir sesle:

238/284

"Çıkamaz, hiçbir şey çıkmaz. Astroloji tarihin en büyük yalanlarından birisidir."

Ebru, yıllarca inandığı bilgiye karşı çıkılmasından rahatsız oldu; a da gergin bir sesle,

"A olur mu, bilimsel olarak ispatlanmış bir şey bu," dedi.

Gökhan iyice sinirlendi. Sinirlenince yüzü kasılır, hafifçe kekelerdi.

Sinirlenince kekelemek canını daha da sıkar, belli belirsiz elleri titremeye başladı. Kekelememeye gayret ederek,

"Astrolojiyle ilgili bir tane bile ciddî bilimsel araştırma yoktur. Milyarlarca yıldız, milyarlarca galaksi, dünyalı Ayşe'nin aşk haya-tıyla ilgilenmez. Yıldızlar bizi iplemezler bile. Bazı astronomlar ne diyorlar biliyor musunuz? Astronomi bilimlerin anasıdır, astroloji ise para uğruna kötü yola düşen kızıdır diyorlar. Tabiî bir teşbih bu," dedi.

Gökhan'ın kararlı tavrı karşısında Ebru ısrar etmedi, konu-yu

değiştirip,

"Mesleğiniz çok ilginç, gece boyu dürbünle yıldızlara bakmak filan,"

dedi.

Ebru'nun dili, Gökhan'ın mesleğini önemseydiği şeklindeydi; ancak genel tavrı, ses tonu, çok da önemsemediği yolundaydı. (Aslında Ebru, bazı müfettiş arkadaşları gibi, müfettişlikten başka hiçbir mesleği, işi ciddîye almazdı, baş müfettişten başkasını dikkatle dinleyemezdi.) önemsemeden söylediği son cümle, Gökhan'ın canını tekrar sıktı, 239/284

"Ebru Hanım, biz yıldızlara dürbünle değil, teleskopla bakarız. Gökbilim ne biliyorsa teleskopla bilir," dedi.

Ebru yıldızlara teleskopla bakıldığını biliyordu ama öylesine

söyleyivermişti,

"Tabiî, tabiî, biliyorum, bir an dilim sürçtü," diye açıklama-ya çalıştı.

Ebru'nun muhtemelen dili sürçmemişti, kendi işi dışındaki alanlara yeterince ilgi duymadığı ve biraz

da Gökhan'ı ciddîye almadığı için öyle söylemişti. İnsanları ve yıldızları teftiş edemeyen birileri, yıldızlara dürbünle baksa ne olurdu, teleskopla baksa ne olurdu?

Gökhan konuşurken bazen "astronomi," diyordu bazen "gökbilim."

Ebru bunu fark etti,

"Astronomi ile gökbilim arasında bir nüans var mı?" diye sordu.

Gökhan, tavlaya yeni başlayan birine, bir yandan öğretmeye çalışırken bir yandan da oynayan bir tavla ustası gibi hissetti kendini.

"Yok ikisi aynı şey; biri yabancı misafir dilimize, diğeri öz Türkçe,"

dedi.

Ebru,

"Tabiî siz daha iyi bilirsiniz de, Türkçesini kullanmak galiba daha iyi,"

diyerek, bir hatalı hamle daha yaptı.

Gökhan, ablasından öğrendiği bir şeyi söyledi:

"Türkçeleşmiş Türkçe'dir; dile zenginlik getirir. Tabelaya 240/284

'Club yazmak dili öldürür; ama 'Kulüp', artık dilimizin tabiye-tine geçmiştir, Türkçedir. Astronomi de öyle, teşekkür veya muvaffakiyet de öyle."

"Tabiî olabilir de, aynı metinde eski ve yeni kelimeleri birlikte 203

kullanmak belki çelişkili."

Ebru bunu söylerken aslında, aynı metinde hem imkân, hem de olanak kelimelerinin

birlikte

kullanılmasını

istemeyen

başmüfettişin

mantığıyla konuşuyordu.

Gökhan, (aslında o da ablasının mantığıyla konuşuyordu),

"Eski ve yeni kelimelerin, astronomi ve gökbilim gibi Türkçe kökenli olan ve olmayan kelimelerin

birlikte kullanılması bir çelişki değil; bu da dili zenginleştirir. Kökenleri ne olursa olsun, aynı pasaportu taşıyan insanlar, hatta farklı pasaportları olanlar, nasıl ki kardeş olmalılar birbirleriyle, kelimeler de kardeş olmalı dilimizde," dedi.

Olgun gözükiyordu ama biraz muzip, biraz muzır bir çocuk vardı Gökhan'ın içinde; son söylediklerinden sonra kendisiyle gurur duydu.

Ebru, hem artık bu konuyu kapamak istiyordu, hem de bütün bütüne başka bir konuya geçemiyordu. Gökhan'ın mesleği konusunda üst üste yaptığı hataları gidermek, biraz da sempatik gözükmek gayretiyle,

"Samanyolu'nu çok severim, lisedeyken bakar bakar hayâl kurardım.

Evrenimize uzaktan bakmak, binlerce güneşi bir bulut gibi seyretmek ilginç gelirdi," dedi.

Ebru'nun zihnindeki Evren tasarımıyla ilgiyle Gökhan kötü kokular almaya başlamıştı; "Bu kız, galaksiyle Evren'i karıştırıyor, dünyayı da Samanyolu'nun dışında zannediyor," diye geçirdi aklından.

241/284

Artık öfkesi geçmişti Gökhan'ın. İnsanların, astronomi bilgileri eksik, Evren tasarımları yanlış olabiliyordu; herkes onun bildiklerini bilmek zorunda değildi. Nazik bir şekilde açıklamaya çalıştı:

"Geceleri gördüğümüz Samanyolu, galaksimizin, bir başka söyleyişle gökadamızın kollarından birisidir. Biz Samanyolu'mu-za uzaktan bakmayız, onun içindeyiz. Geceleri gördüğümüz yıl-

dızlar da Evren'in tümü değildir, yalnızca bizim galaksimizdir. Bizimki gibi milyarlarcası var."

önlerindeki sehpa da duran pasta tabağını gösterdi.

204

"Diyelim ki şu tabak bizim galaksimiz. Biz bu tabağın içinde bir yerlerde olduğumuz için, çıplak gözle ancak kendi tabağımızı görebiliriz. Bizim tabağımız gibi en az iki milyar gökadamadan oluşuyor evrenimiz. Biri burada, kimi Pazarcı'da, kimi Tokat'ta, kimi

Erzincan'da, kimi Yozgat'ta. Hepsi birden döne döne yol alıyorlar uzayda."

Ebru, bütün bu açıklamalara bozuldu; sıkıldığını belli eder şekilde saatine baktı, sonra da çantasından bir sprey çıkarıp bacaklarına sıktı.

Bu davranış karşısında Gökhan dona kaldı, sprey kafasına vurulmuş

gibi hissetti. İki genç arasındaki sözlü tartışma giderek davranışla meydan okumaya dönüşmüştü.

Gökhan, karşısındakinin misafir olduğunu unuttu, sinirden hafifçe kekeleyerek, önemsiz bir şeyler

söyleyecekmış gibi söze başladı: 242/284

"Kusura bakmayın biraz öğretmen gibi davranıp canınızı sıktım.

Einstein'ın yanında, Fermi'nin yanında, Hawking'in, Hubble'm

yanında şüphesiz biz yeni yetmeler, ancak taze öğretmenler gibiyiz.

Şeyin dediği gibi, Bernard Shav/m, yanlış hatırlamıyorsam o demişti: Yapabilenler yaparlar, yapamayanlar öğretirler, öğretmeyi de beceremeyenler yönetirler, yönetmeyi de beceremeyenler eleştirirler, teftiş

ederler. Heykeli dikilmiş çok sanatçı, biliminsanı vardır; heykeli dikilmiş bir tane eleştirmen, müfettiş yoktur."

Bunu söyler söylemez Gökhan'ın zihninde, şehir parkına di-kilmiş, başarılı bir müfettiş heykeli canlandı, kendini tutamadı güldü.

Ebru, gülmedi, tekrar saatine baktı, yüksek sesle,

"Artık kalksak mı anne?" dedi.

Düello bitmişti.

Herkes astronomi bilmek zorunda değildi ama değer verdiği şeylerin böylesine dışında olan birini sevmek veya onunla ahbaplık etmek de Gökhan'a uygun değildi.

Aslında Gökhan da Ebru'ya uygun bir arkadaş değildi. Ebru,

kendi dünyasını Evren'in tümü zanneden, ceviz kabuğuna ka-panmış

birisi gibi, kendi mesleğini dünyanın tek mesleği sanan, bilimlere, san-atlara, hobilere dudak büken birisiydi. Tuhaf bir mesleğe sahip, bu tuhaf görünüşlü genç, onunu görüş alanının dışındaydı.

Zihin yapısıyla, kıyafetiyle, davranışlarıyla bir bütün olarak baktığında, Gökhan'ın Ebru'yu beğenmesi söz konusu değildi. Kendi kendine telaffuz etmese de Ebru'riuri fiziğini şöylesine bir beğenmişti; ama o kadar.

243/284

Onunla evlenmek istemezdi, arkadaşlık bile etmek istemezdi. Fiziğini de zaten ayrıldıktan az sonra unutacaktı.

Gökhan, Umay'ı her yönden beğendiğinden, onunla evlenmek is-

tediğinden emindi. Ebru'yu beğenseydi bile, yine de bir kusur, bir mazeret bulma konusunda kararlıydı. (Çünkü Umay'la kontratı vardı, Umay'ın da onunla.) Ancak şimdi bir mazeret bulması bile

gerekmiy-ordu. Görünen köy mazeret istemiyordu.

Sonunda misafirler gitti. Uğurlama törenseidi. Hanımlar yanaklarını birbirlerine yaklaştırıp havayı öptüler. Yine bekleriz'ler, siz de buyrun'lar, bunu saymayız'lar, havada, birbirlerine ve insanlara değmeden uçuştular.

Misafirler gittikten sonra Gökhan, pasif davrandığı için kendine, bu tatsız ve gereksiz görüşmeye onu zorladığı için de annesine kızmaya başladı. Önce ablasını arayıp, sızlandı, annesini şikâyet etti. Telefonu kapattıktan sonra da kızdı, kızdı, köpürdü.

Ve sonunda annesini cezalandırmak amacıyla, görünürde masum ama aslında saldırgan bir plan yaptı kafasında. Bu planı mutlaka uygulaya-caktı; uygulamasa öfkeden ölebilirdi.

4i Plan

Misafirler gider gitmez Fatma Hanım'ın oğluna koşup, "Ebru'yu nasıl buldun?" diye sorması beklenirdi. Oysa Fatma Hanım bunu sormadı.

Çünkü Ebru'yu öncelikle kendisi beğen-memişti. Böyle olunca da ortada merak ettiği bir soru kalmamıştı.

Bu gelin adayıyla ilgili olarak ne oğluyla ne de eşiyle konuştu.

244/284

Az sonra da Fatma Hanım kendine kızmaya başladı. Ebru'yu görür görmez nevri dönmüştü. Böyle bir gelin istemiyordu. "Nereden çıkardım bu işi," diye hayıflandı durdu.

Bu ne rahat kızdı böyle. Az buçuk görücüye çıktığını biliyor olmalıydı.

İnsan böyle mi giyinirdi. Bir ihtimal müstakbel ka-yınpederiyle, kaym-validesiyle tanışmaya gidiyordu; sanki inadına (belki gerçekten in-adına) kısacık giyinmiş, fütursuzca oturmuş, sanki yatak odasındaymış

gibi vücuduna spreyci sıkılmış, üstüne üstlük sigara içmişti.

İffet Hanım'ı aklı başında biri bilirdi; insan hiç mi uyarmazdı kızını?

Bu kız şimdiden böyle davranırsa, evlendikten sonra kim bilir neler yapardı.

Fatma Hanım'ın nazarında bu kızıdan gelin olmazdı. Gelin bir yana, böyle birini evine hizmetçi olarak bile almazdı.

Saatler geçti. Fatma Hanım sessizdi, misafirlerle ilgili hiçbir yorum yapmadı. Adet üzerine, en azından usulen, "Maşallah pek güzelmiş, pek akıllıymış," diyebilirdi, demedi.

Bu sessizlikten Gökhan, annesinin de gelin adayını beğenmediği sonucunu çıkardı. Beklediği buydu,

planını uygulayabilirdi. Annesinin yanma gitti.

"Sağ ol anne, bugün çok yoruldu," dedi.

207

Fatma Hanım,

"Ne demek" diye karşılık verdi.

Gökhan:

245/284

"Ebru'yu nasıl buldun?"

Fatma Hanım böyle bir soru beklemiyordu; soruya soruyla karşılık vermek zorunda kaldı,

"Elin nasıl buldun?" diye sordu.

Gökhan'ın beklediği an, bu andı. Ciddî ve kararlı bir yüz ifadesiyle, sabırsız bir âşık tavrıyla cevap verdi,

"Çok beğendim anne, iyi ki tanıştırdın, evlenilecek kız," dedi.

Fatma Hanım'm başından kaynar sular döküldü, iş fenaya gidiyordu, hemen toparlanıp,

"Ben istedim diye beğenmek zorunda değilsin. Eğer beğenme-diysen başka kızlar bulurum sana," dedi.

Fatma Hanım aslında, "Bunu unut, sana başka kız bulayım," demek istiyordu.

Gökhan,

"Yok anne, boşuna yorulma, başka kız aramaya gerek yok. Bu kız çok uygun, evlenebilirim," dedi.

Fatma Hanım'ın aklından, "Allah yazdıysa bozsun" cümlesi geçti. Şu an büyük bir açmaz içindeydi; kendi kazdığı kuyuya düşmüştü.

Oğlunun zihninde iki gelin adayı vardı; biri Umay, diğeri Ebru. Fatma Hanım ikisini de istemiyordu. Biraz önce "Umay," diye tutturan oğlu, şimdi "Ebru," diye ısrar ediyordu. Bu işin sonu nereye varacaktı?

246/284

Fatma Han'ım kendini çaresiz hissetti, "Hayırlısı," deyip odadan çıktı.

('Hayırlısı' kelimesini bazen "İnşallah olur" anlamında kullanırdı; bugün "İnşallah olmaz" yerine

kullanmıştı.)

Ne yapması gerektiğini bilemiyordu. Oğlunun, inat olsun diye, kendisine karşı bir tür öç alma duygusuyla Ebru'yu beğendiğini söyleyebile-ceği aklına hiç mi hiç gelmedi.

Ayşe! akşam eve geldiğinde Gökhan olup biteni, annesine oynadığı oyunu anlattı. Aysel önce güldü, sonra,

"Fazla uzatma, üzme anneni," dedi. "Oldum olasıya, oğullarının ilgilendiği bir kız varken ikinci bir kızla tanıştırmaya çalışan annelere bozulmuşumdur. Zerrin Koç'un 'Islak Kentin insanları' diye bir romanı var; evli oğluna kız bakan, oğlunun karısını dövmesini teşvik eden anneleri anlatıyor. Maalesef böyle; ama sen yine de üzme annemizi.

Ben sana yardım edeceğim," diye devam etti.

Gökhan da oyunu uzatmak istemiyordu fakat yine de kalkıp, "Anne sana inat olsun diye o kız beğendiğimi söyledim," diyemezdi.

Ablası, "Sen bana bırak," dedi.

O akşam Aysel, Fatma Hanım'a,

"Anne Gökhan, o kızdan vazgeçti, öyle bir anlık bir hevesmiş; yine Umay'la evlenmek istiyor," dedi.

Fatma Hanım rahat bir nefes aldı. Gerçekten derin bir soluk ahp, "Çok şükür," dedi.

Kâbus bitmişti.

247/284

Fatma Hanım'a bir süre Umay seçeneği daha olabilir gözüktü. Umay, Ebru'dan ehvendi, iyiydi, açığı, aşırısı yoktu, ayak ayak üstüne atıp sigara içmezdi. (Zaten fiziksel olarak ayak ayak üstüne atması mümkün değildi.)

Fatma Hanım bir süre Umay'a daha ılımlı baktı. Ancak kı-sa süre sonra, sıkıntıdan kurtulunca, olanları, kafasındaki Ebru kâbusunu unuttu, yine eskiye döndü, yeni gelin adayları araştırmaya devam etti.

(Gökhan'ın planı kısa bir süre işe yaramıştı. Yakınlarımıza olan sev-gimiz, onlarla mücadele etmemize bir süreliğine izin verir.)

*

42 Bağlanma, Ayrılma

Umay, Gökhan'ın bir başka kızla görüştüğünü bilmiyordu. Yazışıyorlardı, konuşuyorlardı; gün be gün Gökhan'a olan bağ-lılığı artmıştı.

Bir gün birdenbire, hesapsız, plansız, daha sonra "Nasıl yaptım," diye hayret edeceği bir şey yaptı; interneti açıp Gökhan'a,

"Ailelerimiz evlenmemize izin vermeyecek, en azından be-nimkiler istemiyor, beni kaçırır mısın?" dedi.

Gökhan,

"Bunu şaka mı söylüyorsun, ciddî mi?" diye sordu.

248/284

Umay, ciddî olduğunu söyledi. Skaypta bir süre sessizlik oldu; Gökhan ne söyleyeceğini bilemiyordu. Elbette Umay'la evlenmek isterdi ama bu kaçırma denen şey nasıl gerçekleştirilebilirdi. Aklında hızla bir sürü düşünce geçti, sonra,

"İyi de Umaycığım bir avukat nasıl kaçırılabilir? Bu kaçırma olayı, sanırım daha çok tahsili olmayan köylü kızlarıyla ilgili bir işlem," dedi.

Epeyce konuştular; bir ara Gökhan yarı şaka, yarı ciddî,

"Baban nasıl bir insan, seni kaçırırsam beni vurur mu?" di-ye sordu.

Umay:

"Babam bugüne kadar kimseyi vurmadı, seni vurunca, inan bu ilk olacak," dedi.

Gökhan:

"Sağ ol bu beni rahatlattı. Ancak, diyelim ki baban ilk kez bir KVIH

vukuat işleyip vurdu beni. Eğer öldürürse sorun yok. Ya öldüre-mezse, sakat kalır da yürüyemezsem."

ikisi de güldüler. Gökhan bir süredir sakatlığıyla ilgili esp-riler yapmaya başlamıştı. Umay da bu konuda onu örnek alı-yordu.

Kaçma-kaçırma işi kısa sürede, zihinlerinde, dillerinde olgunlaştı ikisinin de. Planlan basitti:

249/284

Akülü sandalye kullanıyorlardı; nüfus cüzdanlarını alıp evlerinden ayrılacaklar, Gökhan'ın bir arkadaşında birkaç gün kalıp nikâh işlemlerini tamamlayacaklardı.

Olur mu, olurdu, yardım edecek çok kişi vardı; özellikle Gökhan'ın arkadaşları bu fikre bayılmışlardı. Hepsi modern, akıllı, pozitif bilme yatkın kafalı çocuklardı. Ancak içlerindeki bastırılmış maço/erkek yan, kız kaçırma gibi bir erkek rolüne 'Hayır' diyemeyecek kadar güçlüydü.

Hayatlarında ilk kez (ve muhtemelen son kez) bir kız kaçırma olayında görev alacaklardı. Anababalardan (otoriteden) gizli bir resmî nikâhta, gayr-ı resmî bir düğünde, damadın resmî sağdıçı olmak, hayâl ötesi bir heyecandı bu gençler için.

Sonra bir pazar günü, çok kötü bir şey oldu. Umay, bir kadının kızını tanıştırmak için Gökhanlara getirdiğini öğrendi. Gökhan, bir kızla, bir sağlam kızla tanışmıştı.

Umay, tanımlanamaz bir şekilde üzüldü; kısa sürede içinde oluşan, aşktan yapılmış o güven verici, o büyük ve yepyeni dünya, tanınmaz hale geldi, yıkıldı, toz duman oldu. Hem sevdiği erkeği kaybediyordu hem kendine olan güvenini.

Demek artık Gökhan'ın bir başka sevgilisi vardı. Üstelik kandırılmıştı, (işte yine aynı şey oluyordu; bütün erkekler babasına benziyordu.) Umay, durumu ilgisiz bir kişiden öğrendiğinde, telefonu açıp "Doğru mu Gökhan?" diye sormuştu. Gökhan, yalan söylemeden, "Evet ama..." diye söze başladığında, Umay önce telefonu, ardından da internetini kapatmıştı.

Umay'm gözünde bir anda her şey bitmişti. Tarihte (Umay'in tarihinde), birdenbire ortaya çıkan o ilk ve büyük bahar, yine bir-250/284

denbire, kış ile cehennem karışımı, dondurucu ve yakıcı bir hayâl kırıklığına dönüşmüştü.

Derinden sarsılmıştı Umay, neredeyse aralıksız iki gün sarsı-la sarsıla ağladı.

Yemeden içmeden kesilip, sürekli ağlamaya başladığında, Gülsen Hanım şaşırды, ne olup bittiğini anlamak istedi. Umay hıçkı-rıklar Arasında,

"istediğin oldu anne, Gökhan'la ayrıldık," dedi.

Gülsen Hanım ne diyeceğini bilemedi. Kızının Gökhan'la evlenmesini istemiyordu ama ortaya çıkan bu durum karşısında çok üzüldü. Umay, ne olup bittiğini anlatmamıştı, Gülsen Hanım, "Ben mi sebep oldum?"

diye kendini suçladı. Defalarca sarıldı, öptü Umay'ı, fayda etmedi.

Umay açısından her şey bitmişti. Gökhan için ise hiçbir şey bit-memişti. Gökhan, günlerce acı içinde, sabırla Umay'a meyil atıp, mesaj çekip durdu.

Cevap gelmiyordu.

43 Alâmet

Günler geçti. Eylül sonu gelmişti. Yapraklar sararmaya başladı, hava serinledi Uzun Vadi'de; göçmen kuşlar gitti.

Göçmen kuşlarla birlikte yazlıkçılar da (yöre halkının deyişiyle pazarcılar da) birer ikişer ayrılmaya başladılar vadiden.

Arkadaşları

Alaimisema'dan

hiçbir

haber

alamamışlardı.

Yakalandığını ya da uzaklara gittiğini düşündüler. Alaimisema gerçekten çok uzaklara gitmişti. (Alaimisema'yı koleksiyonuna katan Necati, yakalanmamış, onu, Kerman'ı ve daha pek çok kelebeği uzak ülkelere satmıştı.)

Umay Gökhan'la iletişimini kesmişti, epeydir görüşmüyorlardı, ikisi de derin bir yas içindeydi; yaslanacakları, ellerinin degeceği hiçbir şeyleri kalmamıştı, kendilerini yalnız hissediyorlardı. Aileleri, meslekleri, ilgileri, akılları onlara yetmiyordu.

Bir anda oluşturabildikleri cennet, bir anda kayboluvermişti; bir çöl bile kalmamıştı ellerinde.

Umay birkaç defa, "Belki de önemli bir şey olmadı, bir konuş-sam mı?" diye düşündü ama onuruna yediremedi.

Gökhan da meyillerine, mesajlarına cevap gelmeyince, gidip yüz yüze konuşsam diye düşünmeye başladı. Ancak hem Umay'ın sinirlenip

terslemesinden, hem de anne babasının tepkisinden çekindi.

Uzun Vadi'de yıllardır süregelen bir âdet vardı; yazı vadide geçirip son baharda şehre dönüş hazırlıklarına başlayan aileler, yola

çıkmadan bir gün önce, yanlarında götürecekleri eşyalarını

arabalarına yerleştirir, evlerini toparlar, süpürüp temizler ve nasıl başladığını kimsenin bilmediği bir gelenek uyarınca, ortaya çıkan çöpleri, süprüntüleri bahçede küçük bir küme halinde toplayıp ateşe verirlerdi.

Bu çöp yığını yakıldığında, küçük ateşin dumanı tâ uzaklar-dan görünürdü. Bu ateşlere ve gökyüzüne doğru yükselen du-manlarına insanlar, çok eskilerden beri "alâmet," derlerdi.

Alâmet.

Alâmet, işaret demektir. Bu alâmetler, insanların, uzak yakın komşularına yazı bitirdiklerini, şehre

dönme üzere olduklarını işaret ederdi.

Alâmetler, bir veda ateşiydi, komşulara ve vadiye veda işaretiydi. Eylül sonlarında bir akşamüstü ötelere beyaz bir duman görenler, "A, Neşe hanımlar veya Mustafa beyler alâmet yakmışlar, demek dönüyorlar,"

derlerdi.

Alâmetler, birer dönme alâmetiydi, yazın, tatilin bittiğini gösterirdi.

Alâmetler yanmaya başladığında insanların içine hafif bir ayrılma hüznü çökerdi, sesli ya da sessiz, "İnşallah kışı rahat geçirir, seneye tekrar geliriz," derlerdi. Çünkü bilirlerdi ki geçmiş yıllarda, bazı alâ-

metleri birileri son kez görmüşlerdi. Bu yüzden, alâmet yakanlar ve komşuları, "Allah tekrarını nasip etsin," derlerdi. Bu dileklerin arkasında, 'bakalım seneye çıkar mıyız' kaygısı vardı.

Yaz bittiğinde, bir alâmet yaktığınızda, biraz kül biraz duman kalırdı elinizde. Hayat bittiğinde de öyle. Belki de alâmetler hayatın da bir gün böyle biteceğini hatırlattığı için hüznü veriyordu.

Umay'la Gökhan'ın evleri uzak sayılmazdı ancak verandaya veya

balkona çıktıklarında birbirlerinin evlerini doğrudan gö-remiyorlardı.

İki ev arasında başka evler, ağaçlar vardı. Yalnızca birbirlerinin evlerinin bulunduğu yerleri göz kararı tahmin edebiliyorlardı.

Sonbahar gelip de tek tük alâmetler yanmaya başladığında, ikisinin de birer derin kaygı saplandı yüreklerine, ya giderlerse diye.

253/284

önce Gökhan akşamları balkona çıkıp Umayların evlerinin bulunduğu yere bakmaya başladı uzaktan. Ev gözükmüyordu. Ev

gözükmüyordu ama bahçelerinden bir duman yükselse görebilirdi.

Derinden derine içi titremeye başlamıştı, ya bir duman çıkarsa bahçelerinden, ya taşınırlarsa, ya görüşemezsek bir daha diye.

Sonra bir akşam aynı şey Umay'ın da aklına geldi. O da Gökhanların evlerine doğru bakmaya başladı; ya duman çıkarsa, ya giderlerse diye.

Ya giderler de bir daha görüşemezsek kaygısı arttıkça, Gökhan'a olan kızgınlığı, küskünlüğü azalmaya başladı.

Umay ile Gökhan, günlerce birbirlerinin evlerini, duman çıkmaması dileğiyle, uzaktan uzağa

gözlediler, kaygılar içinde.

Umay artık ağlamıyordu. Aklına ve yüzüne vurup geçen, nefesini kesen o dalganın, o darbenin etkisiyle ve ağladığı için özellikle, gözlerinin altında iki çizgi oluşmuştu.

Başka bahçelerde, alâmetler yanıyor, dumanlar çıkıyordu. Umaylarm ve Gökhanların bahçesinden çıkmıyordu. Ama bir gün, belki iki gün sonra çıkacaktı. Bütün yazlar biterdi, bitme-yen yaz yoktu.

44 Alâmetlerde Keramet Var mı?

(Belki)

254/284

Âlem (minarenin tepesi), alâmet, alaimisema, hepsi de bir işaret belki.

Ama ne zaman, hangisi? Her işaret dediğin, gerçekten işaret mi?

Kimileri, alâmetleri, işaretleri yerde arar, kimileri, gökte. Alaimisema kelimesi, gökyüzünün işareti demektir. İnsanlar gökkuşağına, 'Alaimisema.' adını verdiler, gökkuşağının kendilerine gönderilen bir işaret olduğunu düşündüler. Bir görüşe göre, Nuh Tufanı oldu, tufan sonrasında gökyüzünde ilk kez bir gökkuşağı doğdu.

Kimilerine göre, yedi renkli bu çember, yeryüzündeki insanlarla gökyüzü arasındaki uzlaşmanın/antlaşmanın simgesiydi; insanlar eğer uslu olmazlarsa tufanlar kopacaktı yine; ama uslu olurlarsa eğer, bu yağmur sonrası güzel şey, sürekli süsleyecekti göklerini. İşte böyle bir işaretti gökkuşağı. Belki, sanki.

Ya da kimilerine göre, 'normal dağılım eğrisi' denen (ya da Gaus eğrisi) muhteşem dağılımlar vardır, yerde, gökte, her yerde. X ve Y ek-senleri arasında, çok uzunlar azdır, çok kısalar azdır, çoğunluk orta boyludur meselâ. Kimine göre evrene atılmış devasa bir imzadır her biri, hepsi gökkuşağı gibi. Birisi paraflamış evreni sanki.

Bu görüş gerçek mi? Belki, sanki. Emin olamazsınız.

45 Nikâh Hazırlığı

255/284

Yüzü süzölmüştü, gözlerinin altı mor halkalı olmuştu. Gök-han'daki değışikliğı, nedense biraz geç, önce ablası fark etti. Bir sabah,

"Sen iyi gözökmüyorsun Gökhan; ne oldu, birbirinize mi küstünüz yoksa?" diye sordu.

Aysel bunu, iki sevgilinin birbirlerine küsmeyecekleri varsayımıyla, öylesine, laf olsun diye, takılma niyetiyle sormuştu.

Gökhan, saklamayı gereksiz gören bir kırıgın âşık tavrıyla, basitçe,

"Birbirimize küs değiliz; ben küs değilim ama Umay küstü abla," diye cevapladı.

Sonra o İffet Hanım ile kızının ziyaretlerini Umay'ın bir şekilde duyduğunu, iletişimi kestiğini, telefonunu, internetini açmadığını anlattı.

Umay artık gökyüzündeki parlak yıldızlar gibiydi Gökhan için; görüyordu, biliyordu ama uzanamıyordu.

Aysel biraz düşündü,

"Madem senin telefonlarını açmıyor, ben arayayım istersen," dedi.

256/284

Bu çözüm nedense Gökhan'ın aklına gelmemişti; beklediğini

duymuşların huzuruyla,

"Olur abla," dedi.

Aysel yan odaya geçip cep telefonuyla Umay'ı aradı. Umay'ın

ekranında bilmediği bir numara çıkmıştı; açtı. Öteki uçtan kaygılı bir ses,

"Umay'cığım nasılsın?" diye sordu.

Umay Aysel'le telefonda ilk kez konuşuyordu, sesini tanımadı,

"Buyurun efendim kimsiniz?" dedi.

Aysel,

"Umay'cığım benim, Aysel," diye cevapladı.

Umay, telâşla,

"Afedersiniz Aysel abla, sesinizi tanımadım. Teşekkür ederim," dedi.

Aysel, giderek kaygısı azalan bir ses tonuyla,

"Bir tanem, Gökhan'la küsmüşsünüz. Aslında sen haklısın ama bana güven, o misafirde Gökhan'ın hiçbir hatası yok. Karışıklığa denk geldi; annemizin işgüzarlığı oldu. Gökhan'ın sana olan sevgisinde,

bağlılığında hiçbir azalma yok. O da çok üzgün. Bak şimdi hayatım, telefonunu, internetini aç, ne olup bittiğini bir anlatsın Gökhan," dedi.

Umay, kaybettiği cenneti tekrar bulmuşların sevinciyle, hiç beklemeden, nazlanmadan,

"Tamam abla," dedi, sonra ekledi:

"Abla sizi üzdüm, özür dilerim."

Aysel, kollarını açmadan âdeta açmış halde, yeri göğü kaplayan bir hoş görüyle,

"Biz özür dileriz, asıl biz üzdük seni," dedi, telefonu kapattı.

Az sonra Umay ile Gökhan konuşmaya başladılar. Sorun yoktu.

"Ama ben seni çok özledim, niye aramadın?"

"Aradım, açmadın."

"Olsun, kalkıp gelseydin."

"Seninkiler beni istemiyor, terslik olur diye korktum."

"Ben daha çok korktum. Bahçede alâmet yakacaksınız diye ödüm pat-ladı günlerce."

"Benim de. Geceleri uyuyamadım ya gidersiniz diye."

"Sağ ol. Seni seviyorum."

"Ben de."

"Bir daha hiç ayrılmayalım."

"Korkma, ayrılmayız; artık birbirimizin yörüngesine girdik, spiral sarmal olacağız evlenince."

Umay şakadan bir kırgınlıkla,

"Ben spiral sarmandan anlamam, gezegen değilim ben."

"Tabiî değilsin, sen benim güneşimsin."

"Yok spiral sarmalmışız, filan. Daha bana hiç sarılmadın."

"Ben gözlerimi kapattığımda sana hep sarılıyorum."

Gökhan abartmıyordu; şu kısa sürede binlerce defa, gözlerini kapatıp uzaktan uzağa Umay'a sarılmıştı.

Hayâl ederek sarılmak mümkün mü? Neden olmasın? Aslında her şey zihnimizde yaşar. Gökyüzü ışık fosilidir. Geceleri göğe baktığınızda şu andaki durumlarını değil, çok eski hallerini görürsünüz. Kiminin ışığı bin yılda gelir, kiminin bir milyon senede. Siz, zamanı ve görüntüyü zihninizde birleştirirsiniz, şu an nasıl olabileceklerini, yani binlerce yıl sonraki durumlarını ancak tahmin edebilirsiniz. Zihin, farklı zamanları birleştirir; zihin, âşıkları da birleştirir. Gökhan, Umay'a gerçekten zihninde sarılmış olabilir. Bazılarının sandığı gibi, gökyüzünde akıl almaz bir şeyler yoktur. Her şey insanın aklının içindedir. (Olup biten-lere bakıp de kimi, "Anlamak akla ziyan," der; "Benim aklıma ziyan,"

demektir aslısı.)

Sonra konu yeniden kaçıp evlenmeye geldi. Niyetleri cid-dîydi.

Ekime doğru iki aile de vadiyi terk edip şehre döndüler, ikişer gün arayla alâmet yaktılar.

259/284

Önce Umaylar gitti. Umay gideceklerini bir gün önceden Gökhan'a söylemişti. Gökhan Umayların alâmetini, göğe yükselen dumanını, kaygısı süpürülmüş bir huzurla seyretti. Umay gidiyordu ama birleşeceklerdi.

İki gün sonra Gökhanlar âlâm et yaktılar. Gökhan, alâmetlerinin ateşini, dumanını skaptan gösterdi Umay'a. Gördüğü alâmet, birkaç hafta önce korktuğunun aksine üşütmedi Umay'ı, ellerini ve kalbini ısıttı aksine.

Evlenmeye niyetliydiler, kararları kesindi. Ancak Umay'ın içinden ona ait olmayan karanlık bir ses, "Bu iş olmayacak, son anda bir aksilik çıkacak," diyordu. Hatta bununla ilgili bir rüya bile gördü.

Rüya şöyleydi: Umay gelinlik giymişti, Gökhan da damatlık.

Nikâh salonundaydılar, nikâh memurunu bekliyorlardı. Bir ço-cuk girdi ve yükse davetlilere, bu nikâhın kıyılmayacağını söyledi. Sonra salon karardı, ışıklar kesilmişti. Işıklar az sonra geldi, salon aydınlandı ama davetliler gitmişti.

Umay bu rüyayı kötüye yordu; son anda bir aksilik çıkacağına inancı arttı.

Aileler şehir merkezine taşındıktan birkaç gün sonra Gökhan, ilk kez Umay'ı kaçırma fikrini ablasına söyledi. Aysel uzun uzun güldü,

"Ay delisiniz siz, gazetelere mi düşmek istiyorsunuz?" dedi.

Gökhan durakladı; bu gazete olayını düşünmemişlerdi.

Aysel,

260/284

"Bak, sen avukatına danış, nüfus cüzdanını göndersin, gerekli işlemleri, başvuruları yapalım, nikâh için gün alırız," dedi.

Gökhan, kaygılı bir sesle,

"Ya annemle babam?" diye sordu.

Aysel:

"Babamız, istemeye istemeye de olsa, tamam. Annemiz hâlâ sağlam bir gelin arıyor piyasada. Umay'ın da ailesi istekli değil de-miştin. Ne yapalım. Biz de nikâhımızı biz bize kıyarız. İkiniz de on sekizinizi geçtiniz, reşitsiniz. Yalnız Gökhan'cığım, belki akıl sağlıkları yerindedir diye bir rapor filan isteyebilirler, bozulmayın."

Gökhan hafifçe irkilerek,

"O niye abla?" diye sordu.

Aysel:

"Hani belki diyorum; niyesini bilemeyiz. Ülkemizde, sanırım altmışını geçince evini satmak istesen, akıl sağlığı yerindedir diye rapor istiyorlar tam teşekküllü hastaneden. Ama sen sek-sen yaşında devlet adamı olabiliyorsun. Ülkenin hayatını ilgilendiren konularda antlaşmalara imza atmadan önce kimse rapor istemiyor senden. "Sizin vücudunuz sakat, kafadan da sakat olmadığınız konusunda rapor getirin,"

derlerse, şaşırmayın diyorum. Burası Türkiye."

"Ablacığım, Türkiye böyle de, dünya da böyle. Nepalliler, "Bü-rokrasiyi İngilizler icat etti, biz mükemmel hale getirdik," derlermiş."

261/284

izleyen günlerde Gökhan ile Umay ikirciklendiler, karamsarlığa kapıldılar, birkaç defa, "Biz bu işin üstesinden gelemeyeceğiz, büyük-lerimize rağmen bu işi becermek zor," dediler. Gençler yıl-222 maya başlamışlardı.

O günlerden birisinde Aysel, ikisine de ayrı ayrı, bildiği bir vecizeyi, kendince değiştirerek şöyle dedi:

"Vazgeçmeyin. Bir şeyden ilk kez vazgeçtiğinizde rahatlarsınız; ikinci kez vazgeçtiğinizde alışkanlık

olur."

Bu söz gençlere iyi geldi; zaten evlenmeye niyetliydim, kararlarını pekiştirdiler.

Sonunda Gökhan ile Umay tam olarak anlaştılar, Aysel'in desteğiyle anne babalardan gizli nikâh kıyacaktı. Ancak Gökhan durumu

erkek arkadaşlarına anlattığında, modern görünüşleri-ne rağmen zi-hinlerinin bir kenarında delikanlılık bulunan bu delikanlılar bozuldu-lar. Kız kaçıracağız diye heveslenmişlerdi, hayâl kırıklığına uğradılar.

Birkaç gün sonra Gökhan'ın bir arkadaşı,

"Madem kızı kaçırmaktan vazgeçtik, bari nikâh işini biz yü-rütelim,"

dedi.

Pozitif bilimin bu aydınlık yüzlü gençleri, kollarını sıvayıp, tadını çıkara çıkara nikâh işlemlerini yürütmeye başladılar.

işlemler başladığında, Umay, Gökhan ve Aysel önce çok mutluydular, sonra birdenbire birbirlerinden ayrı ayrı aynı hüznün gölgesi düştü kalplerine. Anababalardan gizli bir nikâh ürkütmeye başlamıştı üçünü de. Galiba daha da önemlisi, böylesine önemli, hayatta sadece bir kez olacak mutlu bir olaya anne babaların katılmaması, hayat boyu

262/284

geçmeyecek bir yara oluşturunca içlerinde. Daha şimdiden bu yara sızlamaya başlamıştı bile.

Şu an, Fatma Hanım, Gülsen Hanım ve Rasim Bey kesinlikle karşıy-dılar böyle bir evliliğe. Ragıp Bey'in gönülsüz bir oluru vardı yalnızca.

Durumu açıklayacak olsalar, el ele verip mutlaka engel olurdu büyükler. İşi oldubittiye getirseler, gençlerin iradeleri kendi önlerinde bir engeldi.

Gençler anababalarına içten içe kızsalar bile, aralarındaki derin ve güçlü bağ, gerisin geriye çekiyordu onları.

Ne yapmalıydılar?

Umay da Gökhan da, güzellikle annelerini babalarını ikna edebilirlerdi, sızlanıp yalvarabilirlerdi. Ama o kadar da değildi; şu andan itibaren ikisi de sandalyelerinin dışına taşmışlardı, büyümüşlerdi. Artık sızlanamazlardı, yalvarmak onlara yakışmazdı.

Nice denklemini çözmek mümkündür matematikte; ancak sayıya gel-

meyen anababa değişkenleri yüzünden, nice aile içi problem, yıllarca çözülmeden asılı kalır evlerin

tavanında. Dokunsanız ağlarlar. Çöze-mezsınız, indiremezsiniz, bahçeye gömemezsiniz. O sorun yüzünden siz de, bir sağa, bir sola sallanırsınız tavanda.

Yıllarca is tutar, örümcek bağlar o sorun, indiremezsiniz.

Ama insan akıllı, yeterince değişken varsa elinde, çözülmelik problem bırakmaz bu Evren'de.

263/284

46 Düğün Hazırlığı

Sonunda Aysel sorunu çözmek için bir öneri getirdi Gökhan'la Umay'a.

İkisinin de akıllı yattı.

Gökhan'ın arkadaşlarının yardımıyla nikâh tarihini almışlar-dı.

Evlenmelerine hiçbir yasal engel yoktu. Nikâha bir ay kala anne babalarına durumu bildireceklerdi; nikâha davet edeceklerdi. Gelseler de evleneceklerdi, gelmeseler de. Ama gelirlerse çok sevineceklerdi.

Büyüklerle söyleme işini Aysel üstlendi.

önce anne babasına söyledi. Bir akşam karşılarına oturdu, tane tane, önceden düşündüğü şeyleri bir kere daha düşünene düşünene şöyle dedi:

"Lütfen hemen tepki göstermeyin. Şimdi üzüleceksiniz belki ama ilerde hepimiz mutlu olacağız. Oğlunuz Umay'la evlenmek için nikâh tarihi aldı. Artık yapılabilecek bir şey yok; bu nikâh kıyılacak. Fakat siz gelmezseniz eğer, hayat boyu telafisi imkânsız bir boşluk kalacak içimizde. Evlilik kararı için çocukların size ihtiyaçları yoktu; ama evlenirken size çok ihtiyaçları olacak. Zaten bu dünyada işleri zor; onları yalnız bırakmayın."

Kısa bir an sessizlik oldu, önce Fatma hanım, akasından da Ragıp Bey ağlamaya başladılar. Aysel ağlamadı, kalktı, önce annesini sonra babasını öptü, oturdu.

Ragıp Bey,

"Allah hayırlı etsin," dedi,

Fatma Hanım,

264/284

"Amin," diye tamamladı.

Aysel, sakindi, Mısır Piramit'i büyüklüğünde bir ağırlık kalkmıştı üstünden.

Ertesi gün Aysel randevu alıp Gülsen Hanımlara gitti. Gerçi 225 Uzun Vadi'de pazar arkadaşı, dert ortağı sayılırlardı ama uzun süredir görüşmemişlerdi.

Eve girdiğinde koridorda Rüstem Bey de vardı; misafire,

"Hoş geldiniz," deyip yanlarından ayrılmak istedi, Aysel,

"Efendim bizimle biraz oturmanızı rica edebilir miyim?" di-yerek en-gelledi onu.

Kısa bir hoşbeşin arkasından Aysel konuya girdi. Neler söylediğini ileride hiçbir zaman hatırlamayacaktı ama annesine babasına

söylediklerine benzer bir şeyler söyledi onlara. Gelseler de gelmeseler de bu nikâh kıyılacaktı; ancak gelmezlerse, gençlerin yüreklerine hayat boyu kaldıramayacakları bir sıkıntı oturacaktı.

Aysel sustuğunda Rüstem Bey donup kaldı, ilerde, sadece kendisinin gördüğü bir noktaya gözlerini dikip bakmaya başladı. Gülsen Hanım sarsıla sarsıla ağlıyordu, artık savunmasızdı.

Rüstem Bey uzanıp karısının elini tuttu. Aysel yerinden kalkıp Gülsen Hanım'ın yanındaki koltuğa geçti, diğer elini de o tuttu.

Sakinleştiler, ne yapılacağını, nasıl yapılacağını konuşmaya başladılar.

Ayrılmadan önce Aysel,

265/284

"Efendim annemin size selâmlan var, bir de ricaları var. Kabul buyur-ursanız kızınızı istemek için size gelmek istiyorlar. Bu iş geleneksel mi modern mi oluyor, karar vermek zor ama yine de usulüne uygun sür-sün istiyorlar," dedi.

Gülsen Hanım,

"Buyursunlar," diye cevapladı.

Rüstem Bey ise,

"iyi olur; ne yapacağız, nasıl yapacağız, dünürler olarak bir görüşelim.

Bizim için dünyada en önemli şey kızımızdır. Eşim, teyzeniz, yıllarca bir güvercin gibi Umay'ı okullara taşıdı. Şüphesiz sizler de öylesiniz anne babalarınız için. Madem bu iş dönülmez yolda, çocuklarımıza destek olacağız biz de eninde sonunda," dedi.

KVİ15

O gün Aysel eve uçarak döndü. Artık ailelerin desteği tamdı, gizli nikâh yaptık diye içlerinde bir hicran kalmayacaktı.

Bir gün sonra Fatma Hanımlar Gülsen Hanımlara kız istemeye gittiler.

Her şey yolundaydı. Ancak her şeye rağmen Umay'ın o eski kaygısı, o kötü kehaneti kaybolmamıştı. Ara ara içinden, "Son anda bir aksilik olacak, her şey bozulacak," diye geçiyordu.

Aileler işe karışınca bir miktar karışıklık oldu, en azından evlilik hazırlığını çocuklarının elinden aldılar. Kız ve erkek tarafı düzen düzdüler. Masraflı erkek tarafına ait olmak üzere Umay'a hayat boyu giyip eskitemeyeceği, hatta bazılarını hiç giyemeyeceği kadar kazaklar, hırkalar, tayyörler, döpiyesler, ayakkabılar, mantolar, çantalar, 266/284

kabanlar, tunikler, atkılar ve daha nice şeyler alındı. Gülsen Hanım bu alışverişten hoşlanmamıştı. Bu masraflı se-ramoni, Umay'ı ve

Gökhan'ı da ilgilendirmiyordu. Ancak Fatma Hanım, bir tanecik

oğluna lâıyk anlı şanlı bir hazırlık istiyordu.

Sonunda aileler, kuru bir nikâh yerine düğün yapmaya karar veriler.

Umay da Gökhan da bunu istemiyorlardı; anne babalarını mutlu etmek için kabul ettiler. Rüzgâr tersine dönmüştü; az önce bu evliliğe tamamen karşı olan Fatma Hanım şimdi her şeyi kontrolüne almış, dört dörtlük bir düğün için uğraşıyordu.

Bu süreç işlerken Umay'ın aklından günde onlarca defa, "Bir aksilik olacak, bu iş son anda bozulacak," düşüncesi geçiyordu. Bugünlerden birisinde bir rüya daha gördü:

Rüyasında, ilk kez Gökhan'la tanıştıkları gün gördüğü, daha sonra kendisini kelebek kaçakçılarına götüren o güzel kelebeği gördü; ancak ölüydü; kanatlan iki yana açık bir koleksiyona iğnelenmiş şekilde duruyordu.

Umay ağlayarak uyandı. Bu rüyayı da kötüye yordu. Düğün yaklaştıkça depresif duyguları artıyordu.

Ya her şey bozulursa kaygısından ötürü, Umay, hayatındaki en

heyecan verici şeyden, Gökhan'la evlenmeye giden keyifli yoldan zevk almaz olmuştu.

Ya olmazsa!

Bu kaygı Gökhan'da da vardı; ama daha azdı. Gökhan daha çok, ger-değe girmeye hazırlanan heyecanlı bir damattı. Umay'ın

267/284

kafasındaki "Ya olmazsa," düşüncesi, Gökhan'da, "Her şey bir an önce olsun" şeklindeydi.

Düğün öncesindeki günler de Umay da Gökhan da arkadaşlarına

haber vermiş, davetiye göndermişlerdi. Umay'ın arkadaşlarının tümü Türk'tü. Gökhan'ın davet ettiklerinin bir kısmı Türk'tü, Türkiye'dendi, bir kısmı ise başka ülkelerdendi.

Gökhan, astronomideki sınıf arkadaşlarının tümüne, hocala-rına, asistan ağabeylerine, ablalarına davetiye göndermişti. Bir de

uluslararası astronomi kulüpleri vasıtasıyla internette dost olduğu arkadaşlarına.

Bu arkadaşlarının bazıları tekerlekli sandalye kullanan, sakatlığı olan gençlerdi, bazıları ise yürüyebilenlerdi; içlerinde spastik olan vardı.

Hepsi büyük bir sevinçle Gökhan'ı aradılar, birbirlerinden habersiz, gezegenler, yıldızlar, gökadalılar hediye ettiler yeni çiftte. Bazı hediyeler tekrarlıydı. Gökhan'ın, Umay'ın dört tane Andromeda'ları oldu

meselâ. Gökhan, hiçbirini iade etmedi, kendini, sünnet hediyesi olarak koluna bir sürü saat takılan çocuklar gibi hissetti.

Gökhan'ın tüm yabancı arkadaşları uzaktan uzağa sevinçliyidiler ancak üç tanesi kalkıp düğüne geldi. Bunlar, Fransa'dan Sebastien,

Polonya'dan Andrzej ve Kıbrıs Rum kesiminden Stavros'du. Üçü de tekerlekli sandalyeleriyle karalan, denizleri aşır Türkiye'ye geldi.

Skayp hariç ilk defa yüz yüze görüşüyorlardı. Gökhan'ın Kıbrıs Türk kesiminden de konukları vardı. Fatma Hanım oğlunun bu kadar sev-eni olduğunu bilmiyordu; uzaktan gelen bu konukların hepsini bir hafta evinde ağırlayacaktı.

Kuzey Kıbrıs'tan gelen Ümit ve Erdal ile Güney Kıbrıs'tan gelen Stavros aynı odada kalacaklardı. (Yeryüzünde kavga edenler, gökyüzünde kardeştiler.) Gökhanların evindeki her odada, 'Devletler-hükümetler 268/284

düşmanımız, milletler dostumuzdur' yazıyordu âdetâ. Bu cümle sanki, havaya sinmişti.

Yeryüzünde kavga edenler, gökyüzünde kardeştiler. Uzak ülkelerden gelen bu konuklar, düğünün rengini, havasını değiştireceklerdi. En azından davetliler, gelinle damadın sakatlığına odaklanmak yerine, kulaktan kulağa, "Damadın başka ülkelerden gelen arkadaşları varmış," diyeceklerdi.

Bütün bunlara rağmen Umay'm kaygısı gün ardına gün artı-yordu, ya son anda her şey bozulursa diye. Eğer bu düğün olmazsa, bir şeyler ters giderse, Umay, hayatının biteceğini, zaten kısa 228 olan ömrünün şimdiden sona ereceğini düşünüyordu. Bir de üstüne üstlük onca dav-etliye mahcup olacaklardı.

"Tanrım, lütfen bozulmasın."

47 Son

Ve sona gelindi. Umay gelinliğini, Gökhan damatlığını giydi. Umay çok güzel görünüyordu. Anne babalar buruk bir sevinçleri vardı, akıntıya kapılıp gidenlerin coşkusuyla sağa sola koşturuyorlardı. Aysel, mutluydu, ağır hareketlerle sağa sola, insanlara bakıyordu. Bakışları, bütün bir hayatıyla, acılarla, kaygılarla doluydu; ancak kardeşiyle ilgili mutluluğu, kendi geleceğiyle ilgili kaygılarını örtüyordu.

Aysel kardeşiyle ve geliniyle gurur duyuyordu; artık iki kardeşi vardı.

Aysel heyecanlıydı.

269/284

Umay, ne olup bittiğinin tam farkında değildi; rüyaları bile daha net olurdu zihninde. Böyle bir günde çok mutlu olacağını zannetmişti ama şu an içinde tanımlayabileceği, belirgin bir duygu yoktu. Heyecanı, güçlü bir dalga gibi diğer duygularını alıp gö-türmüştü.

Davetliler hazır, orkestra hazır.

Orkestra bir viyoladan ve bir pikalo flütten ibaretti. Gençler, amfilerini sonuna kadar açan alışılmış bir düğün orkestrası istememişlerdi.

(Düğünlerde, gelinden ve damattan, hatta kayınvalidelerden bile önemli olan tüzel kişilik, klasik düğün orkestralarıdır. Düğün boyunca, çok yüksek bir volümle, davetlilerin aralarında konuşmalarını engelleyecek dozda gürültülü bir şekilde çalan bu orkestraların, belki de görünmez işlevleri, davetlilerin aralarında düğünle ilgili dedikodu yap-malarını önlemektir. Her neyse, Umay'la Gökhan'ın düğününde böyle bir orkestra yoktu, ko-nuşmaları bastırmayan bir müzik çalınacaktı; insanlar birbirleri ne seslerini duyurmak için bağırmayacaklar, tam tersine müziği örtmesin diye seslerini alçaltacaklardı.)

230

Az sonra gelinle damat görünecekti. Davetliler ne düşünüyor-

lardı, ne düşüneceklerdi? Muhtemelen, tüm davetlilerin, tüm düğünlerde düşündüklerini.

Davetliler düğünlerde benzeri şeyleri düşünürler genelde. Bekârlar,

"Ben ne zaman evleneceğim, ya evlenemezsem," diye geçirirler akıllarından; yaşlılar, "Bir zamanlar biz de böyle-dik, dal gibiydik, şimdi böyle olduk, artık sevişmeyi bile unuttuk," derler içlerinden. Ve nicesi, 270/284

"Şimdi ben evleniyor olsaydım bu gece nasıl sevişirdim," diye geçirir aklından ve hemen büyük bir günah işlediğini düşünüp zihnini bu konudan uzaklaştırmaya çalışır. (Zihinlerini o geceki sevişmeye takanlar, evlenen çiftlerin bugünün yorgunluğuyla gece hiçbir şey yapmadan baygın düşeceklerini

düşünmezler.)

Düğünlerde genelde bu tür şeyler düşünülse de, az sonra gelinle damat görüldüğünde, hemen herkes, alışılmıştan farklı bir şe-kilde bakacaktı gelinle damada. Gelinle damat görüldüğünde, orkestra üyeleri dahil, salondaki herkesin, hafifçe ama gerçek anlamda burnu sızlayacaktı, çoğunun gözleri yaşaracaktı. Bu duygula-nım, evlenecek çifte acıdıkları için değil, onların şahsında, insan evlâdının, çok büyük yaşam en-gellerini ne büyük gayretlerle aşma-yı başardığını, bir kere daha gördükleri, hissettikleri için olacaktı.

İnsan, kişisel dramını, evrensel bir direnişe ve muhteşem bir gösteriye dönüştürebilen bir varlıktır; ezilip büküldükçe, yepyeni şekiller yaratır.

İnsan, eğer yaşamı seviyorsa, ezilip bükülse bile yepyeni şekiller yaratır. Gökhan'ın ve Umay'ın vücutları eğriydi ama yeryü-zündeki duruşları, düşünceleri dimdikti. Belki ömürleri de kısaydı, fakat düğünleri gökkuşağı gibi renkliydi. Uzak ülkelerden konuklan vardı; Umay'ın Hukuk

Fakültesinden

arkadaşları,

hocaları

vardı;

Gökhan'ın

arkadaşları, hocaları, Umut vardı; çok sayıda mektepli veya alaylı gökbilimci vardı; Nurcan ve Koralp Gök vardı. Bir de çocuklar, bir grup çocuk vardı.

Bu çocuklar, Umay'ın ilgilendiği, çocuk yuvasına yerleştirdiği çocuklardı; düğüne öğretmenleriyle birlikte topluca gelmişlerdi. Umay ablaları evlenecekti.

271/284

Sonra, ellerinde birer tasmalı köpekle gelmiş bir kadın ve bir erkek vardı. Bu köpekler Umay'm itlaf edilmekten kurtardığı, sahip bulduğu köpeklerdi.

Aysel, düğüne öğretmen arkadaşlarını da davet etmişti. İçlerinden birisi okullarına yeni tayin edilen Nihat öğretmendi.

Nihat öğretmen, yeni tanıştığı bu insanlarla hızla kaynaşmıştı, düğün öncesindeki hazırlıklara, özellikle salonunun düzenlenmesine yardım etmişti, şimdi de sürekli Aysel'in çevresin-deydi, büyük küçük her konuda destek olmaya çabalıyordu ona. Çiçekçilerin getirdikleri çiçekleri alıyor, bir isteği var mı diye sürekli Aysel'e bakıyordu.

Nihat, nedenini tam bilemediği bir heyecan içindeydi ve onca

kalabalıkta en fazla Aysel'i fark ediyordu. Aysel de az sonra tüm tanıdıkları içinde Nihat'ı daha fazla fark etmeye, başkalarından ayırt etmeye başladı.

Nihat, otuzlu yaşlarda yakışıklı bir fen bilgisi öğretmeni, aynı zamanda eski bir basketbolcu ve basketbol hakemiydi. Duyarlı, duygulu bir insandı; bir gecekondu semtindeki lisede gönüllü basketbol ve satranç öğretiyordu.

Düğün hazırlıkları sırasında Gökhan, Nihat'ın ablasına ilgi-sini fark et-mişti. Bu ilgiyi fark eder fark etmez, başlangıçta ona "Nihat Bey," derken hemen "Nihat Ağabey," demeye başlamıştı. Gökhan'ın ardından Umay da "Nihat Ağabey," demişti. Onların bu tavrı Nihat'a, daha şimdiden aileye kabul edildiği duygusunu vermişti.

Aysel, öncelikle Nihat'ın ilgisinden, yanı sıra kardeşinin ve Umay'ın Nihat'a gösterdikleri ilgiden çok mutluydu.

Birkaç akşam önce, hazırlığın koşuşturması bittiğinde akşam Aysel ayaklarını uzatmış odasında oturuyordu. Gökhan yanma gidip,

272/284

"Abla, Nihat ağabeyim sana iyi yardım ediyor, birbirinize çok yaklaşıyorsunuz," demişti.

Aysel, şakadan kızarak, "Sen büyüklerin işine karışma bakayım," dedi.

Gökhan,

"Ben artık çocuk değilim, evli barklı adam oluyorum, büyüklerin safına geçtim," deyince de Aysel, şirin bir komşu teyze kıva-232 mında Gökhan'ın yanağından bir makas alıp,

"Ay canım benim, evli barklı adamı ben yerim," demişti.

Ve birden salonun ışıkları karardı, iki kişilik orkestra Men-delson'un Düğün Marşı'nı çalmaya başladı.

Kavgalar kişiseldir, müzik ve mutluluk ise evrensel. Orkestra

Mendelson'un Düğün Marşı'nı, gelmiş geçmiş bütün düğünlerin,

bütün gelinlerin ve damatların şerefine ve Umay'la Gökhan'ın şerefine çalıyordu. Mutlu olan herkes kardeştir bu evrende. (Mutlu olanlar kardeştir, acı çekenler de. Kavga edenler ise kıskanç kardeşlere benzerler, kardeş olduklarını unutmuşlardır.)

Ve az sonra salonun açık duran büyük kapısında, insan bo-yunca yükselen maytapların arkasında, tekerlekli sandalyeleriyle Umay ile Gökhan

göründü,

ikisi

de

yalnızdı,

sandalyelerini

kendileri

kullanıyorlardı.

Salondaki herkes çılgınca alkışlamaya ve ağlamaya başladı. Tüm bu insanlar, insanlığın çektiği acılar için, bizzat yaşadıkları ve yaşayacakları acılar için ağlıyorlardı.

273/284

ikisi de gülümseyerek, güçlü ve vakur bir şekilde salonun ortasına kadar sürdüler sandalyelerini. Sonra, onlar için özel olarak hazırlanmış rampayı, yine kimsenin desteğini almadan çıkarak nikâh masasına geldiler. Nikâh memuru onları masada ayakta karşıladı.

Eskiden nikâh masalarında bir tane gelinin, bir tane de damadın şahidi olurdu Türkiye'de. Artık birden fazla şahit oluyor masalarda.

Gökhan, Avrupa'dan, Kıbrıs'tan gelen tüm arkadaşlarını, kızlı erkekli bölüm arkadaşlarını ve fakültesinden Umut abisini şahit göstermişti.

Çok sayıda sandalye konuldu masanın çevresine.

Umay'ın şahidi ise bir taneydi. Aysel. Umay, Aysel ablasını şahit göstermişti.

Gülşen Hanım ile Rasim Bey aile büyüklerinden birisinin şahit olmasını istemişlerdi; ancak Umay, bu zor sürecin hiçbir aş-

masında yer almayan, sürece şahit olmayan birilerinin son an-da şahitlik mertebesine yükselmesini istememişti. Şahidi Aysel'di; başından beri her şeye şahitti.

Nikâh memuru Müçteba Bey sevecen bir sesle gerekenleri söyledi.

Umay o anda hiçbir şey işitmiyordu. Gökhan da öyle.

Nikâh memuru geline,

"Sayın Umay Tike, hiçbir baskı altında kalmadan, kendi rızanızla Sayın Gökhan Gökdemir'le ile evlenmek istiyor musunuz?" diye sordu.

274/284

Umay, küçük bedeninden beklenmeyen güçlü bir sesle,

"Evet istiyorum," dedi. Salon alkışla inledi.

Müçteba Bey sonra aynı soruyu Gökhan'a sordu. Gökhan, sesinin

titrememesine çalışarak hafif bir tonla,

"Evet," dedi.

Damatların zayıf bir sesle "Evet," demeleri, genelde nikâh memurlarının espri yapma iştahlarını kabartır. Müçteba Bey de, salondaki duygusal atmosfere rağmen yakaladığı bu fırsatı kaçırmak istemedi, mikrofona eğilip,

"Damat beyin sesi pek yavaş çıktı, kendisinden bir evet daha rica ede-lim," dedi.

O an, kalabalığa, onca heyecana rağmen Gökhan'ın zihni son derece sükûnet içinde çalışıyordu; mikrofona eğilip,

"Efendim, ben o kelimeyi hayatta bir defa söylerim, ikinci defa söylemem mümkün değil," dedi.

Bir anlık bir sessizlik oldu salonda, sonra çılgınca alkışlamaya başladı davetliler. Nikâh memuru da alkışlıyordu. Duyulmadık bir espri duymuşlardı.

Evet, Gökhan bir defa "evet," demişti, bir daha söylemeyecekti.

Müçteba Bey ısrar etmedi, şahitlere,

"Şahit misiniz?" diye sordu.

Şahitler, çığlık çığlığa, cıvıl cıvıl bir halde,

275/284

"Evet," diye bağıştılar. Ön sıralardı oturanlar, Türkçe evet'lerin arasında,

"Oui, yes, ja, ne" seslerini de duydular. Bu evliliğe cümle âlem şahitti.

Müçteba Bey evlilik cüzdanını Umay'a verdi. Nikâh bitmişti, şimdi damadın gelini öpmesi gerekiyordu. Nasıl öpüşeceklerini önceden plan-lamışlardı; sandalyeleri yan yana durduğunda bir-234 birlerine uzanamıyorlardı. Gökhan sandalyesini yüz seksen derece çevirdi, çapraz konuma geldiler, Gökhan eğilip Umay'ın yanağını öptü, hemen ar-dından Umay da onun yanağını öptü.

Düğünlerde alışılmış olan damatların gelinleri öpmesiydi; ama şimdi gelin de damadı öpmüştü. Çünkü ikisi tam olarak eşitti; evleri, eşitler evi olacaktı.

Düğünden sonra evlerine gittiler. Aileleri onlara güzel bir ev döşemişti; sakatlar için de düzenlenmiş

evrensel bir ev.

Evleri lüks değildi; ama bir lüks ışığı gibi kendi içine de kapalı değildi.

Bir apartmanın teras katındaydı. Terasa yerleştirilen teleskoplardan yıldızlara bakacaklardı.

Çalışma odalarında iki ayrı kütüphane vardı; birine astronomi, diğerine hukuk kitapları yerleştirilmişti. Salonun duvarlarına Umay'ın ilgilendiği sokak çocuklarının, yuva çocuklarının fotoğrafları asılmıştı. Bu fotoğraflarda Umay'ın iki yanında toplanan çocuklar, küçük parmaklarıyla onun küçük parmaklarını tutuyorlardı. Fotoğraflar siyah beyazdı.

Bu fotoğrafları, Ara Güler'e, Nuri Bilge Ceylan'a özenen bazı yuva çocukları siyah-beyaz çekmişti. Görüntü, bakanlara hüznü veriyordu; 276/284

siyah beyaz oluşları daha da artırıyordu hüznü. Aslında siyah beyaz da bir renkti; ama insanlar siyah beyaza renksiz derdi.

Düğün gecesinde evlerinde ilk kez yalnız kaldılar. Saat gece yarısını geçiyordu, biraz öpüştüler, sonra soyunup yattılar; çok yorgundular, sabaha kadar uyudular. Uyandıklarında milattı, yeni bir hayat başlıyordu önlerinde.

Düğün gecesi birbirlerine vermeyi planladıkları hediyeleri unuttular.

Üç gün sonra, hasretleri az biraz durulduğunda hediyeler geldi akıllarına.

Gökhan Umay'a düğün hediyesi olarak, uzaklardaki bir galaksinin bil-gisayarlı teleskoptan aldığı fotoğrafını çerçeveletip hazırlamıştı. Fo-toğrafın altında,

"Sen, benim için bu galaksi gibisin; ulaşılması imkânsız gözü-

ken ama elimi sürebildiğim bir dünya. Seninle evlenince dünyalar benim oldu" yazılıydı.

Umay'ın hediyesi ise bambaşka bir şeydi.

Umay'ın hediyesi, elini sürmediği, öldürmediği ve adını bil-mediği bir kelebektir. Umay, Gökhan'a Alaimisema'nın hayâlini hediye etti.

Gökhan ona galaksinin fotoğrafını hediye ettiğinde, fotoğrafa uzun uzun bakıp şöyle dedi Umay:

"Gökhan, uzun ya da kısa, bu hediye hayatım boyunca saklayacağım.

Böyle bir şey vereceğini hafiften tahmin etmiştim. Ben de sana ne hediye edeyim diye çok düşündüm. Sana bir kelebek vereceğim şimdi."

277/284

Gökhan,

"Burada mı?" diye sordu.

Umay:

"Burada değil, nerede olduğunu bilmiyorum. Görüntüsü ak-lımda yalnızca. Aklımdaki görüntüyü paylaşacağım seninle."

Umay, düşüne düşüne derin ve tatlı bir sesle, hatırladığı kadarıyla o kelebekten (Alaimisema'dan) söz etti Gökhan'a.

Gökhan'la tanıştıkları gün, pazara giderken, köprüde gör-müştü onu.

Çok güzel bir kelebektir; kırmızı, turkuvaz, kavuniçi. Sonra aynı kelebek birkaç defa verandaya konmuştu. En sonunda da önündeki mas-anın üzerine.

Umay bu kelebeğin onu nasıl kelebek kaçakçılarına götürdüğünü anlattı. Annesiyle evlilikleri konusunda tartışırken bu kelebekten söz et-tiğini, onun yaşamını referans gösterdiğini söyledi.

Umay kelebekler konusunda yazılar okumuştur daha sonra, öğrendiği efsanelerden söz etti. Kelebeklerin eskiden uzun ömürlü ve renksiz olduklarını, gökkuşağının renkleri üzerlerine döküldüğünde ise rengârenk ama kısa ömürlü hale geldiklerini anlattı. İnsanlar da böylesine, uzun ve renksiz bir yaşama veya kısa ama renkli bir yaşama sahip olabilirlerdi bu dünyada.

işte bütün bunları düşünmesine yol açan o kelebeği şimdi Gökhan'a hediye ediyordu. Anlattı, anlattı; sonra gözlerini dikip uzun uzun Gökhan'a baktı. Umay'ın zihnindeki kelebek* Gökhan'a geçmişti.

278/284

Açıkça konuşmadılar ama her ikisi de kelebeklerin hikâye-sindeki, acı ama gerçekçi iletiyi anhyorlardı. Sessiz bir uzlaşmayla karıkoca, belki kısa ama renkli bir ömrü seçmişlerdi. 236

Umay ile Gökhan artık

evliydim, mutluydum. Aysel ile Nihat da yakında evleneceklerdi.

Umayların evliliği ne kadar sürecek veya Aysellerin evliliği ne kadar?

Bunu bilemezsiniz.

Zamanında birileri daha bilinçli davransaydı, bugün Umay'ın ve Gökhan'ın vücutları daha farklı olabilir miydi, bunu da bilemezsiniz.

Kitaplar ne yazarsa yazsın, bütün kelebek koleksiyoncularını kontrol edemeyeceğiniz için bir kelebeğin ömrünün ne kadar süreceğini de bilemezsiniz.

Ne olduğunu, ne olacağını bilemezsiniz. Ama eğer şu an mut-luysanız, onlar mutlularsa, ancak bunu bilebilirsiniz.

Uzun ve renksiz bir yol mu, yoksa uzunluğu belirsiz ama renkli ve neşeli bir yol mu? Karar sizin, siz bilirsiniz.

.

279/284

48 Anlatıcı Der ki..

"Yazma," dediler ama ben iyi ki yazdım bu romanı. Niye yazdım?

Çünkü içimden geldi.

'Yalan dünya' demiş dedeler nineler bu dünyaya. Belki. Dünya gerçekten yalan olabilir, dünya gerçek olmayabilir; ama yaşayanların yaşadıkları gerçektir, insanların ve hayvanların mutlulukları ve acıları gerçektir.

280/284

Kimi der ki mal önemlidir, kimi der uzun ömür. Naçizane ben diyorum ki:

Ölüm önemli değildir, nasıl olsa gelir. Ölümsüzlük önemli değildir, nasıl olsa gelmez.

önemli olan mutlu-verimli olmaktır bu evrende. Eğer be-cerirseniz mutluluk ve verim, size gelir, becerirseniz üretirsiniz onu, beceremez-seniz hiçbir şeyiniz yok demektir. Tek mesele, olmak veya olmamak değildir, nasıl 'olduğunuz' da Önemlidir..

Not: Roman bittiğinde karım beğendi. Çünkü o da nice kadın gibi akıllı bir insandır ve duyguludur; üniversitede hocadır, özörlölerle ilgili araştırmalar yapar ve arkadaşları Handan ve Gülperi Hanımlarla birlikte mavi kapak toplar. Gök ve deniz mavidir; hayat mavi

olmalıdır.

.

281/284

282/284

r

Teşekkür

Bu romana taşıdıkları bilgilerle omuz veren kimi kaynaklara teşekkür etmek istiyorum:

'Kazova'nın Coğrafyası' adlı, Ali Özçağlar tarafından hazırlanmış olan doktora tezine teşekkür ederim (A. özçağlar, Ankara Üniversitesi DTCF, 1988); benimle coğrafyasını/coğrafyamızı bizzat dolaşan

Prof.

Dr. Ali Özçağlar Hoca'ya teşekkür ederim.

Türkiye'nin kuşları ve kelebekleri hakkında verdiği bilgiler için, Türkiye'nin Kuşları Katalogu için bilmeme katkısı olduğu için Cavit Bilen'e teşekkür ederim.

Türkiye'nin Yaban Çiçekleri (Wild Flowers of Turkey) adlı Nazan Öztürk'ün kitabına teşekkür ederim.

Türkiye'nin 122 Önemli Bitki Alanı adlı Neriman Özhatay'ın, Andrew Byfield'in ve Sema Atay'ın kitabına teşekkür ederim.

283/284

Tokat'ta bir Gaziosmanpaşa Üniversitesi var şimdi. Gazi Osman Paşa dedemiz,

Plevne'yi

savunmuştu.

Torunları

Gaziosmanpaşa

Üniversitesi'nde, Anadolu coğrafyasını ve pozitif bilimi savunuyorlar şimdi. Bu üniversiteye, üniversitenin Eğitim Fakültesi'ne teşekkür ederim.

Remzi'ye, Remzilere teşekkür ederim

Eşime teşekkür ederim

@Created by [PDF to ePub](#)